

T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

YAHYALI (KAYSERİ) VE YÖRESİ AĞIZLARI

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Yusuf DAĞCI

2012-NİĞDE

T.C.
NIĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

YAHYALI (KAYSERİ) VE YÖRESİ AĞIZLARI

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Yusuf DAĞCI

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Ahmet BÜYÜKAKKAŞ

2012-NİĞDE

ONAY SAYFASI

Yrd.Doç.Dr. AHMET BÜYÜKAKKAŞ danışmanlığında YUSUF DAĞCI tarafından hazırlanan **Kayseri İli Yahyalı ve Yöresi Ağzı** adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Ve Edebiyatı Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih:

18.07.2012

JÜRİ :

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Ahmet BÜYÜKAKKAŞ

.....
.....

Üye : Doç. Dr. Ercan ALKAYA

.....
.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Abdullah KÖK

.....
.....

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mehmet ÖZEL
Enstitü Müdürü

Özet

DAĞCI, Yusuf. Yahyalı (Kayseri) ve Yöresi Ağızları, Yüksek Lisans Tezi, Niğde, 2012.

Bu tez Kayseri'nin Yahyalı ilçesinin coğrafi durumunu, kısa tarihini ve dil özelliklerini içermektedir. Tezin sonunda yer alan bölümünde ise Yahyalı ağzında kullanılan kelimeler ve anlamları yer almaktadır. Çalışmamıza kaynaklık etmesi için 15 köyden derlemeler yapıldı. 26 kişiyle yapılan konuşmalar kasete alındı ve bölge ağzını yansıtan konuşmalar seçilerek yazıya aktarıldı. Çalışmamız, "Giriş", "Ses Bilgisi", "Şekil Bilgisi", "Metinler" ve "Sözlük" bölümlerinden oluşmaktadır. Çalışmamızın giriş kısmında, Yahyalı hakkında genel bilgiler bulunmaktadır. Yahyalı'nın coğrafi durumu, iklimi, ekonomisi, Yahyalı adının nasıl oluştuğu ve tarihi ile bilgiler bu bölümde yer almaktadır. Ses Bilgisi bölümünde, Yahyalı'dan derlediğimiz metinlerde yazı dilinden farklı olarak tespit ettiğimiz ünlüler ve ünsüzler yer almaktadır. Bunların özelliklerinin ayrıntılı biçimde incelenmesi ve ünlü ve ünsüzlerle ilgili ses olayları da yine bu bölümde bulunmaktadır. Şekil Bilgisi bölümünde; Yahyalı ağzındaki isimler, zamirler, sıfatlar, fiiller, zarflar ve edatlar özellikleriyle birlikte ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Tezimizin bölümlerini ses ve şekil bilgisi oluşturmaktadır. Sonuç bölümünde; Yahyalı ağzının tespit ettiğimiz özellikleri maddeler hâlinde sıralanmıştır. Çalışmamız sırasında yararlandığımız kaynakların künyeleri Kaynakça bölümünde yer almaktadır. Metinler bölümünde Yahyalı bölgesinden derlediğimiz ve yazıya aktardığımız, çalışmamıza kaynaklık eden metinler bulunmaktadır. Sözlük bölümünde ise yazı dilinde kullanılmayan veya ses olayları nedeniyle zor anlaşılabilirliğini tahmin ettiğimiz kelimeler ve bunların anlamları yer almaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yahyalı, ağız, Türk dili.

ABSTRACT

DAĞCI, Yusuf. "The Dialect of Yahyalı County of The Province Kayseri", Master Thesis, Niğde, 2012.

This thesis consists of the geographical situation, a brief history and the linguistic characteristics of Yahyalı district of Kayseri. In the 'Glossary' section at the end of the thesis, the words used in Yahyalı dialect and their meanings are given. Data was collected from three municipality and 15 villages in order to be used as a source to our study. Conversations with 26 people were recorded in cassettes, and the conversations reflecting the regional dialect were selected and written down. Our study consists of the "Introduction", "Phonetics", "Morphology", "Conclusion", "Texts" and "Dictionary" sections. In the 'Introduction' section of our study, There is the general information about Yahyalı. The geographical situation, climate, economy of Yahyalı, the origin of the name Yahyalı, and the historic information about the district are presented in this section. In the 'Phonetics' section, the consonants and vowels we determined in the text collected from Yahyalı as different from the standard written language are included. The in-detail investigation of these consonants and vowels and the phonetics relating to them are also given in this section. In the 'Morphology' section, the nouns, pronouns, adjectives, verbs and prepositions in Yahyalı dialect are dealt with in detail. The examination sections of our study consist of the phonetics and morphology. In the 'Conclusion' section, the determined characteristics of Yahyalı dialect are listed item by item. The names of the sources we used in our study are given in 'Bibliography' section. In the 'Text' section, the text we have collected from Yahyalı district and we have written down, for using them in our study as the source, are given. In the 'Glossary' section, the words which are not used in written language and are considered to be difficult-to-understand and their meanings are given.

Key Words: Yahyalı, Dialect, Turkish Language.

ÖN SÖZ

Dilimizin zenginliğinin anlaşılabilmesi ve tarihî gelişiminin takip edilebilmesinde ağız çalışmalarının önemli bir yeri vardır. Bunun önemi geç de olsa anlaşıldığı için ağızlarla ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Buna rağmen bölgelerin hepsi de çalışılmamıştır, araştırmacıları bekleyen daha pek çok ağız bölgesi bulunmaktadır.

Ağızların zamana ve çağın gereklerine fazla mukavemet gösterememesi, ağız çalışmalarında acele etmemizi gerektiren en önemli nedendir. Özellikle televizyon ve radyonun artık her yere kolayca ulaşması, ulaşımın kolaylaşmasıyla taşradaki insanların buldukları yerlerden rahatlıkla şehirlere gidebilmesi, eğitim ve öğretimin yaygınlaşmasıyla okuryazar oranının artması, köyden şehre göçlerin yaygınlaşması gibi nedenler, ağızların da hızla değişmesine sebep olmaktadır. Bu nedenle değerli bir kültür hazinemiz olan ağızlarımızın bir an önce incelenmesi gerekmektedir.

Biz de yaptığımız bu çalışmayla kültür hazinemizin bir parçası olan Kayseri'nin Yahyalı ilçesi ve yöresi ağızlarını incelemeye çalıştık. Özellikle memleketimin Yahyalı olması nedeniyle buranın ağız özellikleri sürekli dikkatimi çekmiştir. Bu çalışma da memleketimin ağız özelliklerini incelememde bir vesile olmuştur. Ayrıca bu bölgede şimdiye kadar böyle bir çalışma yapılmamıştır. Bu bölgeyi ve bölge halkını tanıyor olmam derleme ve inceleme safhalarında büyük kolaylık sağlamıştır.

Çalışma alanımızda özellikle Yahyalı ağzının özelliklerini koruyan kaynak kişilerden derlemeler yaptık. Buldukları yöreyi terk etmeyen, okuryazar olmayan, dış yapısını koruyan kişilerden derlemeler yapmaya dikkat etmeye çalıştık.

Derlemelerimizi 15 köyden, toplam 26 kişiden yaptık. Bu derlemelerin sonucunda metinler oluşturduk. Bu metinlerden bölge ağzını en iyi temsil edenleri seçerek transkripsiyonunu yaptık. Derlediğimiz metinleri yazıya aktarırken Türk Dil Kurumunun tavsiye ettiği çeviri yazı sistemini kullandık.

Yazıya aktardığımız her metne birer metin numarası verdik. Ayrıca her satırı da numaralandırdık. Bu numaralandırma bize inceleme sırasında büyük kolaylık sağladı. İncelemede verdiğimiz örneklerin yanındaki parantez içindeki birinci sayı metin numarasını, ikinci sayı satır numarasını ifade etmektedir. Böylece verilen örnek, metinler içinden kolaylıkla bulunabilmektedir. Örnek olarak verilen kelimelerden ses ve şekil özelliklerinden dolayı anlaşılamayacağını tahmin ettiklerimizin anlamlarını tırnak içinde yanlarına yazdık.

Çalışmam boyunca bana değerli görüşleriyle yol gösteren, her zaman destek ve yardımlarını gördüğüm hocam **Yrd. Doç. Dr. Ahmet BÜYÜKAKKAŞ**'a saygı ve şükranlarımı sunuyorum.

Yaptığım bu çalışmamla dilimize ve kültürümüze az da hizmet edebilmişsem bunu, şahsım adına onur sayarım.

Niğde-2012

Yusuf DAĞCI

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
ÖN SÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
METİNLERİN LİSTESİ.....	XVI
ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ.....	XVIII

GİRİŞ

1. Yahyalı'nın Coğrafî Yapısı.....	1
2. Yahyalı'nın Tarihi.....	6
3. Tarihî Gelişim İçerisinde Yahyalı'daki Aşiret ve Oymaklar.....	21
4. Yahyalı İlçesi Haritası.....	23

1.BÖLÜM SES BİLGİSİ

1.1.ÜNLÜLER.....	24
1.1.1. Ünlü Çeşitleri.....	24
á ünlüsü.....	24
â ünlüsü.....	24
é ünlüsü.....	24
í ünlüsü.....	25
ó ünlüsü.....	25
ú ünlüsü.....	25
û ünlüsü.....	26
1.1.2. Uzun Ünlüler.....	26
1.1.2.1. Ünsüz Düşmesinden Kaynaklanan Uzun Ünlüler.....	26
1.1.2.2. Hece Kaynaşmasından Kaynaklanan Uzun Ünlüler.....	27
1.1.2.3. Ünlü Kaynaşmasından Kaynaklanan Uzun Ünlüler.....	27
1.1.2.4. Tonlama ve Vurguyla İlgili Uzunluklar.....	28

1.1.2.5. Yabancı Kelimelerdeki Uzunluklar.....	28
1.1.3. Kısa Ünlüler.....	28
1.1.4. İkiz Ünlüler.....	29
1.1.5. Ünlü Uyumları.....	30
1.1.5.1. Kalınlık – İncelik Uyumu.....	31
1.1.5.2. Düzlük – Yuvarlaklık Uyumu.....	33
1.1.6. Ünlü Değişmeleri.....	35
1.1.6.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi.	35
a > á, e değişmesi.....	35
u > ü değişmesi.....	36
o > ö değişmesi.....	36
ı > i değişmesi.....	36
1.1.6.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması.....	36
e > á, a değişmesi.....	36
i > ı, í değişmesi.....	36
ö > o, ó değişmesi.....	36
ü > u, ú değişmesi.....	36
1.1.6.3. Geniş Ünlülerin Daralması.....	37
a > ı, i değişmesi.....	37
a > u değişmesi.....	37
e > i değişmesi.....	37
o > u değişmesi.....	37
o > i değişmesi.....	37
ö > ü: değişmesi.....	37
1.1.6.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi.....	37
ı > a değişmesi.....	38
i > a değişmesi.....	38
i > e, é değişmesi.....	38

u > a değişmesi.....	38
u > o değişmesi.....	38
u > ö değişmesi.....	38
ü > ö, ó değişmesi.....	38
1.1.6.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması.....	38
a > å, o değişmesi.....	38
a > ö değişmesi.....	39
a > u değişmesi.....	39
e > ü değişmesi.....	39
e > o değişmesi.....	39
e > ö değişmesi.....	39
1.1.6.6. Yuvarlak ünlülerin Düzleşmesi	39
o > a değişmesi.....	39
ö > e değişmesi.....	39
ü > i değişmesi.....	39
u > i değişmesi.....	39
u > ı, í değişmesi.....	40
1.1.7. Ünlü Düşmesi.....	40
1.1.8. Ünlü Türemesi.....	40
1.1.8.1. Ön Türeme.....	41
1.1.8.2. İçte Ünlü Türemesi.....	41
1.1.8.3. Sonda Ünlü Türemesi.....	42
1.1.9. Ünlü Birleşmesi (Kaynaşması)	42
1.2. ÜNSÜZLER.....	42
1.2.1. Ünsüzlerin Özellikleri.....	43
ğ ünsüzü.....	43
h ünsüzü.....	43
K ünsüzü.....	43

k ünsüzü.....	43
ñ ünsüzü.....	44
P ünsüzü.....	44
T ünsüzü.....	44
1.2.2. Ünsüz Uyumu.....	44
1.2.3. Ünlü – Ünsüz Uyumunun Bozulması.....	45
1.2.4. Ünsüz Değişmeleri.	45
1.2.4.1. Tonlulaşma.....	45
ç > c değişmesi.....	46
k > g değişmesi.....	46
k > ğ değişmesi.....	47
k > K değişmesi.....	47
t > d değişmesi.....	47
t > T değişmesi.....	48
s > z değişmesi.....	48
p > b değişmesi.....	48
p > P değişmesi.....	49
f > v değişmesi.....	49
1.2.4.2. Tonsuzlaşma.....	49
b > p değişmesi.....	49
d > t değişmesi.....	49
z > s değişmesi.....	49
v > f değişmesi.....	50
c > ç değişmesi.....	50
1.2.4.3. Süreklileşme.....	50
1.2.4.3.1. Sızıcılaşma.....	50
c > j değişmesi.....	50
k > ħ değişmesi.....	50

k, k̄ > ğ değişmesi.....	51
b > v değişmesi.....	51
1.2.4.3.2. Akıcılaşma.....	51
ğ > y değişmesi.....	51
1.2.4.4. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler.....	51
l > n değişmesi.....	51
r > l değişmesi.....	51
n > m değişmesi.....	51
m > n değişmesi.....	52
n > l değişmesi.....	52
y > n değişmesi.....	52
1.2.4.5. Süreksizleşme.....	52
j > c değişmesi.....	52
y > g değişmesi.....	52
1.2.5. Ünsüz Benzeşmesi.....	52
1.2.5.1. İlerleyici Benzeşme.....	52
1.2.5.2. Gerileyici Benzeşme.....	53
1.2.6. Ünsüz İkizleşmesi.....	53
1.2.7. İkiz Ünsüzlerin Düşmesi.....	54
1.2.8. Ünsüz Düşmesi.....	54
h düşmesi.....	55
y düşmesi.....	55
ğ düşmesi.....	55
k düşmesi.....	55
l düşmesi.....	56
r düşmesi.....	56
n düşmesi.....	56

t düşmesi.....	56
v düşmesi.....	56
f düşmesi.....	57
1.2.9. Ünsüz Türemesi.....	57
1.2.9.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi.....	57
1.2.9.2. İç Seste Ünsüz Türemesi.....	57
1.2.9.3. Son Sözde Ünsüz Türemesi.....	58
1.2.10. Yer Değiştirme (Göçüşme)	58
1.2.11. Hece Kaynaşması.....	58

2. BÖLÜM ŞEKİL BİLGİSİ

2.1. İSİMLER.....	60
2.1.1 İsim Yapım Ekleri.....	60
2.1.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri.....	60
2.1.1.2. Fiilden İsim Yapma Ekleri.....	62
2.1.2. İsim Çekim Ekleri.....	64
2.1.2.1 Çokluk Eki.....	64
2.1.2.2. İyelik Ekleri.....	64
2.1.2.3. Aitlik Eki.....	66
2.1.2.4. Hâl Ekleri.....	66
2.2. SIFAT.....	73
2.2.1. Niteleme Sıfatları.....	73
2.2.2. Belirtme Sıfatları.....	74
2.2.2.1. İşaret Sıfatları.....	74
2.2.2.2. Sayı Sıfatları.....	74
2.2.2.3. Soru Sıfatları.....	75
2.2.2.4. Belirsizlik Sıfatları.....	75

2.3. ZARF.....	75
2.3.1. Zaman Zarfları.....	75
2.3.2. Yer – Yön Zarfları.....	76
2.3.3. Niteleme ve Durum Zarfları.....	76
2.3.4. Azlık – Çokluk Zarfları.....	76
2.3.5. Soru Zarfları.....	77
2.4. ZAMİR.....	77
2.4.1. Şahıs Zamirleri.....	77
2.4.2. Dönüştürme Zamiri.....	79
2.4.3. İşaret Zamirleri.....	79
2.4.4. Belirsizlik Zamirleri.....	79
2.4.5. Soru Zamirleri.....	80
2.5. FİİL.....	80
2.5.1. Fiil Yapım Ekleri.....	80
2.5.1.1. Fiilden Fiil Yapım Ekleri.....	80
2.5.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri.....	81
2.5.2 Fiil Çekimi.....	82
2.5.2.1. Şahıs Ekleri.....	82
2.5.2.2. Şekil ve Zaman Ekleri.....	83
2.5.2.2.1. Bildirme Kipleri.....	83
Şimdiki Zaman.....	83
Geniş Zaman.....	84
Bilinen Geçmiş Zaman.....	85
Öğrenilen Geçmiş Zaman.....	85
Gelecek Zaman.....	86
2.5.2.2.2. Tasarlama Kipleri.....	87
Şart Kipi.....	87

İstek Kipi.....	87
Gereklilik Kipi.....	87
Emir Kipi.....	87
2.5.2.3. Fiillerin Birleşik Çekimi.....	88
2.5.2.3.1. Hikaye Birleşik Çekimi.....	88
2.5.2.3.2. Rivayet Birleşik Çekimi.....	89
2.5.2.3.3. Şart Birleşik Çekimi.....	90
2.5.3. Ek Fiil.....	90
2.5.3.1. Ek Fiilin Geniş Zaman Çekimi.....	91
2.5.3.2. Ek Fiilin Bilinen Geçmiş Zaman Çekim.....	91
2.5.3.3. Ek Fiilin Duyulan Geçmiş Zaman Çekimi.....	91
2.5.3.4. Ek Fiilin Şart Çekimi.....	92
2.5.4. Sıfat – Fiil Ekleri.....	92
2.5.5. Zarf – Fiil Ekleri.....	93
2.6. ÜNLEM.....	95
2.6.1. Ünlemler.....	95
2.6.2. Seslenme Ünlemleri.....	96
2.6.3. Gösterme Ünlemleri.....	96
2.6.4. Cevap Ünlemleri.....	96
2.6.5. Sorma Ünlemleri.....	97
2.7. BAĞLAÇ.....	97
2.7.1. Sıralama Bağlaçları.....	97
2.7.2. Denkleştirme Bağlaçları.....	97
2.7.3. Karşılaştırma Bağlaçları.....	98
2.7.4. Cümle Başı Bağlaçları.....	98
2.8. EDAT.....	98
2.8.1. Çekim Edatları.....	99
2.8.2. Pekiştirme Edatları.....	99

SONUÇ	100
KAYNAKÇA	105
METİNLER	109
SÖZLÜK	235

METİNLER LİSTESİ

No	Yer	Derlenen	Sayfa
1	Çubuklu Köyü	Anı, türkü, düğün âdetleri	109
2	Avlağa Köyü	Düğün, bayram, yayla hayatı, oyunlar	113
3	Taşhan Köyü	Anı	118
4	Burhaniye Köyü	Anı	121
5	Çubuk Harmanı Köyü	Yemek kültürü, düğünler, anılar	122
6	Karaköy	Anılar	125
7	Derebağ	Yayla ve aile hayatı	127
8	Yahyalı (Merkez)	Şiirler	129
9	Yahyalı (Merkez)	Karışık	137
10	Delialıuşağı Köyü	Hikâyeler, yemekler, köy âdetleri	147
11	Ulupınar Köyü	Düğün âdetleri, yayla hayatı	153
12	Yahyalı (Merkez)	Karışık	158
13	Yahyalı (Merkez)	Düğün âdetleri, türkü	165
14	Kirazlı Köyü	Karışık	168
15	Kirazlı Köyü	Karışık	170
16	Yahyalı (Merkez)	Karışık	171
17	Kuzuoluk Köyü	Anılar	175
18	Ova Çiftliği	Anı, Türkü	177
19	Yahyalı (Merkez)	Kenger toplama, yayla hayatı, halıcılık	180
20	Yerköy	Elmacılık, düğün ve cenâze merasimi	187

21	Yahyalı (Merkez)	Anı, yayla hayatı, halı dokuma	193
22	Kirazlı	Karışık	204
23	İlyaslı Köyü	Halıcılık, mâniler	207
24	Yahyalı	Anılar	212
25	Kapuzbaşı Köyü	Anılar, ağıt	214
26	Yahyalı (Merkez)	Karışık	216

ARAŞTIRMADA KULLANILAN EVİRİ YAZI İŞARETLERİ

á: a-e arası ünlü.

â: a-o arası ünlü.

é: e-i arası ünlü.

í: ı-i arası ünlü.

ó: o-ö arası ünlü.

ú: u-ü arası ünlü.

û: u-o arası ünlü.

ğ: Arka damak g'si.

ħ: Sızıcı h.

ķ: Arka damak k'si.

K: k-g arası ünsüz.

ñ: Damak n'si.

P: b-p arası ünsüz.

T: t-d arası ünsüz.

˘: Ünlüler üzerinde kısalık işareti.

-: Ünlüler üzerinde uzunluk işareti.

◌̣: Ulama işareti.

GİRİŞ

I. YAHYALI'NIN COĞRAFÎ YAPISI

A. Yahyalı Adı

Yahyalı Ulu Camii'de türbesi bulunan Yahya Gazi, günümüze kadar gelen rivayetlere göre Yahyalı'nın kurucusu ve ilçeye adını veren kişidir. 1075 yılında kurulan Danişmendoğulları Beyliği Sivas, Tokat, Niksar, Kayseri, Zamantı, Develi ve etrafında hüküm sürmüştür¹. Ayrıca bazı Avrupalı tarihçilerle beraber doğulu tarihçiler, Kayseri ile bütün o yörenin fethinin Danişmendliler'e ait olduğunu bildirirler².

Dev Ali (Devlibey) türbesinin kitabe tarihi 1094 M olup Yahyalıoğulları'yla birlikte bölgeye gelen Develioğulları'nın bu tarihten önce yerleştikleri kesindir. Dev Ali, Seyid Ali ve Yahya Gazi'nin kardeş oldukları şeklinde rivayetler anlatılmaktadır. Yahya Gazi, Seyid Ali (Seydi Beğ), Benli Gazi (Gazi Beğ) gibi alperen önderlerden sonra Abdal İlyas, Dede Sultan, Akkoca Sultan, Hoca Ahmed (15. y.y.) gibi din büyükleri, Yahyalı'nın temelinde harcı olan önemli şahsiyetlerdir. Türk dilindeki kurallarla, Türklerde ad verme geleneğini de göz önünde bulundurarak Yahyalı adının Yahya Gazi'den geldiğini söyleyebiliriz³.

B. Sınırları ve Alanı

35-36 doğu meridyenleri, 38-39 kuzey paralelleri arasında yer alan Yahyalı'nın güney-doğusu Feke (Adana), kuzey-doğusu Develi (Kayseri), batısı Dünderlı ile Sulucaova (Niğde), kuzeyi Develi, kuzey-batısı Yeşilhisar (Kayseri) ve güneyi Aladağ (Adana) ile çevrilidir. 11 mahalle, 27 köy ve bir kasabası bulunan ilçenin merkez alan 1604 km², denizden yüksekliği 1210 m. dir.

¹ Ali SEVİM, **Selçuklu-Ermeni İlişkileri**, TTK Yay. , Ankara 1983, s. 17.

² Halil EDHEM, **Kayseri Şehri**, Kültür Bakanlığı Yay. , Ankara 1982, s. 26.

³ Sami KÖŞKER, **Türk Kültürü Açısından Yahyalı**, Devran Matbaacılık, Ankara 1997, s. 14.

C. Yeryüzü Şekilleri

Bölgenin coğrafi yapısına damgasını vuran Toroslar, çok yüksek bir sıradağ kuşağıdır. Silifke Göksu ile Yahyalı arasında uzanan asıl Toroslar (Orta Toroslar) kuşağın hem en düzgünü hem de en yükseğidir. Blumenthal'in ölçüsüne göre Aladağ'da birçok zirve 3900 m. yi bulur⁴. Aladağlar güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda uzanır. Yükselti 1000 m. ile 3000 m. arasında değişir. En yüksek doruklar güneybatıda, en düşük seviyeler de kuzeyde ova kesiminde yer alır. Dağ şekilleriyle su yapısı, jeoloji birimlerine bağlı olarak gelişmiştir. Kışın yağışları, bahar ve yazın da kar ve buzullarının erimesiyle beslenen yer altı ve yer üstü suları önemli bir su potansiyelini oluşturur. Yer üstü kaynaklarının çoğunluğu ova ve yaylalarda gözüktür.

a. Dağlar: İlçe, güneyde Orta Toroslar silsilesine mensup 2140 rakamlı Elmalı, Horoz, güneydoğuda Feka, Kuzeydoğuda Develi dağları, batıda Seki dağları ile çevrilidir. İlçe merkezini yakından kuşatan iç halkayı ise doğuda Belen, batıda Göbelli ile Seki dağlarının etekleri, güneyde Çalmardı oluşturur.

Aladağlar Adana, Niğde, Kayseri üçgeninde, Yahyalı'nın güneybatı kesimlerinde yüksek tepeleriyle kendini gösterir. Yılım büyük bölümünde kar ve buzullarla kaplı, sarp ve yüksek dorukların bulunduğu bu yöre görüntü ve yapı olarak Alpler'i anımsatır. Önemli doruklardan biri olan Büyük Demirkazık Tepesi (3796 m.), Engin Tepesi (3723 m.), Kızılkaya (3725 m.), Güzeller Tepesi (3461 m.), Gürtepe (3474 m.), Vayvay Tepesi (3565 m.) ve Cebel Tepesi (3640 m.) Aladağlar'ın dağcılık bakımından önemli gözüken öteki doruklarıdır⁵.

b. Ovalar: Erciyes Dağı'nın güney yönünde kalan Sultan Sazlığı'nın devamı olan büyük ova, Seki Dağları'nın doğu yamaçlarını takiben 7-8 km. lik bir vadi şeklinde daralarak Çalmardı eteklerinde son bulur. İlçenin yerleşimi bu eteklerden başlayarak Erciyes'e doğru gelişme gösterir. Yahyalı'nın 9 köyü bu ovada yer almaktadır.

⁴ Hüseyin SARAÇOĞLU, **Akdeniz Bölgesi**, MEB Yay. , İstanbul 1989, s. 13.

⁵ Sami KÖŞKER, age. , s. 15.

Akbaş ise ilk çağlardan beri yerleşim merkezi olma ihtimali güçlü ovalardan olup maşatlık, höyük ve mağara evler ile kaplıdır. Adını Varsak Beyi Akbaşoğlu'ndan almış olabilir. Akbaş Ovası günümüzde, buğday ve nohut başta olmak üzere hububat ekimi yapılan önemli tarım sahalarındandır⁶.

Göynük ovası da tarım sahası olarak kullanılan tarihî yerleşim birimlerinden olup ovada bulunan kilise ve mezarlıklar, Türklerin iskânından evvel de kullanıldığının canlı delilleridir.

c. Akarsular

Zamantı Irmağı: Pınarbaşı (Aziziye) ilçesinden itibaren Zamantı (Tzamantos) adını alarak Pazarören (Yabanlu Pazarı) ve Fraktin'den geçen 308 km. uzunluğundaki ırmak Denizovası, Süleymanfakılı ve Taşhan köyleri sınırlarından devamla Karaköy ve Avlağa (Torun) yakınlarında Kapız denilen yüksek kayalıklar arasına girmektedir. Habib köprüsünden itibaren Çamlıca (Faraşa) köyüne kadar gelir ve köyün aşağısında batar. 200 km. ilerde tekrar açığa çıkan ırmak 50 m. kadar bir mesafe üzerinde yeniden batar. Zaman zaman 3 m. ye kadar daralan kısıklar arasından akarak Büyükçakır köyünün kuzeydoğusundan gelen Kapuzbaşı Şelalesi'nin suyunu alır. Yine Aladağ'dan çıkan Aksu deresi ile Küpköy'den (Adana) çıkan Karapınar dereleri sayesinde suyu oldukça çoğalan Zamantı Irmağı, Adana sınırlarına girdikten sonra Göksü Nehri'ne karışarak Akdeniz'e dökülür.

Kocaçay: Kaynağını ilçenin güney-batısında, Derebağ Kasabası sınırlarındaki bir karstik mağaradan çıkan Çağlayan ile Dereköy suyu oluşturmaktadır. Yenice Mahallesi'nden başlayarak güney-kuzey yönünde ilçenin ortasından geçen Kocaçay, Gözbaşı kaynak suyunu da alarak Sultan Sazlığı'na akar. Geçmişte önemli felakete sebep olan seller, dere yatağı ve çevresinin düzenlenmesinden sonra pek görülmemiştir.

Yağış rejiminin düzensizliğini dikkate aldığımızda gerek Zamantı gerekse Kocaçay'ın düzensiz akarsular olduğunu belirtebiliriz. Kocaçay'ın suyu, 24 Aralık 1986 tarihinden itibaren Ağcaşar Barajı'na akmaktadır.

⁶ Sami KÖŞKER, age. , s. 15.

d. Goller: Son yıllarda dağ turizmi ile adından söz ettiren Yahyalı Yedigöller, Aladağ'ın ötesinde Niğde sınırında olup Yahyalı bölgesi konar-göçer aşiretlerinin de uzun süre yerleştikleri sahalardandır. Güney Anadolu'nun en yüksek noktası olan Demirkazık (3796 m.) zirvesinin hemen kuzeyinde iki göl vardır. Birisi Dipsiz Göl diğeri ise Yıldız Gölü'dür. Bunlar hemen üstündeki buzul teknesinin eriyen, çakıllar arasında kaybolarak gölde açığa çıkan sularıyla beslenir. Yazın suyu azalan bu çok soğuk göllerde canlıdan iz yoktur.

Demirkazık Tepesi'nin 4 km. kadar güney-doğusunda, geniş bir buzul teknesinin dibini işgal eden, birbirine yakın Yedigöller de beş dönüm kadar genişlikte olup diğerleriyle aynı özelliklere sahiptir. Bunların suları Pos Ormanı'na kadar iner. Demirkazık zirvesinin kuş uçuşu 12 km. kadar kuzeyinde Göktepe'nin dibinde Göğgöl, diğeri daha kuzeyde Dişdöken Dağı'na yakın Alagöl olmak üzere birkaç dönüm genişliğinde önemli iki göl vardır. Bu dağlarda yazın hayvan sulamasında aşiretlerin istifade ettiği Yedigöller'in diğerleri ile aynı özelliklere sahip bir gölü de Yıldız Gölü'nün hemen kuzeyindeki Sarımahmutlu Gölü'dür.

Ağcaşar Baraj Gölü: 1986'dan itibaren tatlı su balıkları ile ekonomiye de katkısı olan, Yahyalı'nın kuzeyinde Develi karayolunun 10. km.sinde Ağcaşar Köyü sınırlarında yer almaktadır. Sulama amacıyla yapılan barajın doğu-batı yönleri yüksek tepelerden oluşur. Şimdiden önemli bir mesire hâline gelen baraj gölü Yahyalı'nın iklimini bile az da olsa etkilemiştir.

e. Şelaleler

Kapuzbaşı Şelaleleri: Yahyalı'ya 76 km. mesafedeki Kapuzbaşı Köyü'nde kaynak-çağlayan niteliğindeki dizide, yedi şelale bulunmaktadır. Ensenin tepe adlı blok kayadan çıkan şelalelerin beşi tepenin doğusunda, ikisi güneyinde yer almaktadır. Yükseklikleri 30-70 m. arasında değişen şelalelerin suları, Aladağ-Aksu suyu ile birleşerek Zamantı Irmağı'na, oradan da Seyhan Nehri'ne karışmaktadır.

Çepeçevre bir orman içinden dar bir vadiye akan, debisi son derece etkili olan sular, görüntü ve ses ile birlikte muhteşem bir manzara arz eder. Aladağ zirvelerinde bulunan kar ve buzulların erimesiyle beslenen, yaz-kış suları hiç kesilmeyen şelalelerden doğudaki üç şelale, takım şelaleler adını alır ve yükseklikleriyle tanınır. Elif Şelalesi ise yayvan ve dağınık olup etrafı mesire yeridir.

Yeşilköy Şelaleleri: Yeşilköy köyüne 3 km. mesafedeki Ziyaret bölgesinde yer alan şelaleler, Zamantı Irmağı'nın iki yakasından akmakta olup Antalya-Düden Şelalesi'nin benzeri niteliğindedir. Irmağın üstünü kapatan tabii bir köprünün baş kısmında yer alan şelalelerin büyüğü, 20 m. ; küçüğü ise 10 m. yüksekliğindedir. Günün belirli zaman dilimlerinde dönüşümlü olarak çekilen ve geri gelen sularıyla halk arasında birtakım efsanelerin doğmasına yol açan Yeşilköy Şelaleleri, turistlerin olduğu kadar son yıllarda bilim adamlarının da uğrak yeri haline gelmiştir.

Derebağ Şelalesi: Yahyalı'ya 10 km. mesafede olup Derebağ Kasabası Çağlayan Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Yayvan akışlı kaynak çağlayanlardan olan Derebağ Şelalesi 15 m. yüksekliğindedir. İki mağara içinden çıkan temiz ve berrak kaynak suları daha sonra dar bir vadiden akarak Yahyalı'ya ulaşır. Çevresi piknik alanı olarak düzenlenmiştir.

D. İklimi

Tipik Orta Anadolu karasal ikliminin hâkim olduğu görülür. İlçenin güneyindeki ormanlık kesimlerinde tam olmasa da Akdeniz ikliminin etkisi görülür. Merkezde kışlar sert ve soğuk, yazlar ise sıcak ve kuru geçer. Kışın zaman zaman don olayları meydana gelmektedir. Isı ortalaması yazları 29 C, kışları ise -2 C'dir. Yıllık ortalama maksimum yağış miktarı 6036 m³'dür. En çok kar kalınlığı yıllık ortalama 33 cm. olup karın yerde kalma süresi 27 gündür. Yahyalı'ya en fazla yağış ilkbaharda düşer, yağmur şeklindeki yağış en yüksek miktara nisan ayında ulaşır. Bir çöküntü ovası olan Develi Ovası'nın devamı olan⁷ Yahyalı, ikinci derecede deprem kuşağı içindedir.

E. Bitki Örtüsü

Arazisinin %70'i dağlık olan ilçe, bitki örtüsü yönünden farklılıklar gösterir. Güneyinde geniş alanlar orman ile kaplı iken kuzeyde step bitki örtüsü hâkimdir. Akdeniz Bölgesi'nin hiçbir yerinde 600-700 m. yüksekliği geçmeyen makiler Za-

⁷ Sami KÖŞKER, age. , s. 17.

mantı Irmağı boyunca 1000-1200 m.ye kadar çıkabilmektedir. Güneyden kuzeye doğru karaçam, köknar, ladin, sedir, ardıç ve meşelikler takip eder. Karasal iklimin etkili olduğu kuzeydeki alanlar ise bu iklimin bitki örtüsü olan steplerle kaplıdır. Kuzeyde vadi içinde ve ovada kavak, söğüt, ceviz vs. türü ağaçlar ile diğer kültür bitkileri yer alır. Ovada pancar, ayçiçeği ekimi ve elmacılık tarımı, Yahyalı ekonomisinin belkemiğini oluşturur.

F. Nüfusu

Genel Nüfus Sayımı'na göre Yahyalı merkez nüfusu 20.114'tür. İlçeye bağlı 11 mahalle 27 köy ve bir kasaba vardır. Ayrıca Değirmenocağı (Büyükçakır), Köykenarı (Çubukharmanı), Çavdaruşağı (Çamlıca) ve Çağlalık (Yeşilköy) olmak üzere dört mezrası bulunmaktadır.

İlçede ecnebi yabancı unsur yoktur. Halk Türkçe konuşur. Burhaniye köyünde Çerkezce; Taşhan, Sazak ve Dikme köylerinde ise Kürtçe kısmen kendi aralarında konuşulur. Değişik mezheplere rastlanmaz. İlçe merkezindeki artış köylere göre çok yüksektir. Yahyalı genel artışı ise çevre ilçelerin çoğundan ileridedir. Genel Nüfus Sayımı'na göre nüfusun 10.116'sı erkek, 9.998'i kadındır. Bu da bize kadın-erkek oranının dengeli, neredeyse eşit olduğunu gösterir.

II. YAHYALI'NIN TARİHİ

A. Türk Fethi Öncesi

Yahyalı, ilköçün (MÖ 3500-MS 375) iki önemli merkezi olan Kapadokya ile Çukurova arasında oldukça önemli bir bölgede bulunmaktadır. Geçirdiği jeolojik devreler sonunda, Orta Anadolu'yu kaplayan bir denizin ortasında yükselen Erciyes, etrafına lavlar fıskırtmış, zamanla çevresindeki sular çekilmiş ve 3916 m. lik yüksekliği ile Orta Anadolu'nun en yüksek, münferit dağı olarak günümüze kadar gelmiştir⁸. Erciyes'in güney kısmını, Yahyalı'ya kadar uzanan Sultan Sazlığı oluşturur. Sazlık Develi, Yeşilhisar ve Yahyalı'dan gelen sularla beslenir. MÖ 1880

⁸ Kazım ÖZDOĞAN, **Kayseri Tarihi, Kültür ve Sanat Eserleri**, Ankara 1948, s. 7.

yıllarında bir müddet daha püsküren Erciyes, Nevşehir yöresinin yeryüzü şekillerinin “peribacaları” oluşmasını sağlamış, güney yönünü pek etkilememiştir⁹.

Taşeli Yaylası ile Aladağlar arasında uzanan Orta Toroslar denilen sıradağların iç kıvrımı üzerinde yani Çukurova'nın kuzeyinde yer alan Yahyalı MÖ 2000-1200 yıllarında Hititler, MÖ 1200-700 yılları arasında Frigler sınırlarına dâhildir¹⁰.

MÖ 500'lü yıllarda Persler, MÖ 300'lü yıllarda Büyük İskender'in hâkimiyet sahasına giren Yahyalı ve civarını MÖ I. y.y.da Roma İmparatorluğu içinde görürüz. Bu İmparatorluğun MS 395'te ikiye ayrılmasıyla da Doğu Roma hâkimiyeti, yaklaşık yedi asır daha devam edecektir. Jeopolitik yapı itibariyle önemini hâlâ koruyan bölge daha çok askerî amaçla kullanılan tarihî bir geçit üzerinde bulunmaktadır. Ortaçağda yollar üç amaç için kullanılırdı. Ticaret, orduların geçtiği sefer yolları, kutsal yerlere gitme yolları¹¹. Orta Anadolu'yu Çukurova'ya bağlayan dört önemli yol bugün de mevcuttur. Daha çok ticarî olup askerî amaçla da kullanılan Gülek boğazı, bunun 15 km doğusunda Çakıt boğazı, Göksün ve Saimbeyli dağlık kesimlerinden Kozan'a ulaşan yol¹² ve Develi-Karaköy-Çamlıca hattını takiben Zamantı Irmağı'na paralel giden yoldur.

Bostanlık, Aşırılık, Kavak ve Gerzile mntıklarında bulunan ve gözetleme, haberleşme amacıyla kullanıldığı muhakkak olan müstahkem yapılar Kürsiyen, Köşkderesi, Aladağ üzerinden Niğde ve Pozantı'ya da bir yol indiğini işaretlemektedir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında bile saban demiri, kazma, balta, tahra vs. demir aletler Faraşalı Rumlar tarafından yapılıyor, Yahyalı ile birlikte Kapadokya bölgesinin de ihtiyacı karşılanıyordu. Bu demire “pulat demiri” deniyordu ve çok meşhurdu. Seki Dağı, Belen, Ayvan, Akbaş, Tahrana ve Dömbere mevkilerinde bu-

⁹ Nezahat BAYDUR, **Kültepe, Kaneş ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar**, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yay. , No: 1519, İstanbul 1970, s. 17.

¹⁰ Firuzan KINAL, **Eski Anadolu Tarihi**, Ankara 1962, s. 169.

¹¹ Sami KÖŞKER, age. , s. 19.

¹² Sami KÖŞKER, age. , s. 19.

lunan kösürelikleri günümüzde, Türkiye'nin en büyük demir rezervlerine sahip olup hâlen işletilmekte olan Attepesi ve Kızıl maden ocakları tamamlamaktadır.

Kavak ve Dutlu Musluk'ta rastlanan seramik künkleri ile kaleler arasındaki su şebekeleri, ayrıca İnbaşı'ndaki Zebil tapınak sütunları, Köşk'teki su teknesi, Kavak ve Göğölkük'ta bulunan sunaklar, Kale'de ortaya çıkarılan mermer lahit ve talan edilmiş yüzlerce maşatlık, höyük ve tapınak kalıntıları bölgenin, ilkçağ-ortaçağ boyunca sürekli uygarlıklara sahne olduğunu göstermektedir. Dünyanın en iyi aş boyalarının üretildiği Aladağ ve civarından aldıkları boyaları Batı Anadolu sahillerinde satan Sinoplu tüccarlardan dolayı bu boyaya "Sinoplu" adı verilmiştir¹³. Aş boyasının çıkarıldığı yataklar, çinko-oksitin turuncu rengiyle uzaklardan bile belli olur. Bu yataklara "aşılık" denmektedir. Yahyalı'da yakın zamana kadar koyunları boyamakta aş boyası kullanılmıştır.

1950'li yıllarda Yahyalı bölgesini gezen bir Fransız Ermenisi'nin, bölge hakkındaki görüşlerini üzüntü ve özlem içerisinde "gümüş nalinini giydiğim Karacaşar altın nalinini giydiğim Akbaş" sözleriyle dile getirdiğini büyüklerimiz söylemektedir. Uygarlıkların mutlaka su kenarlarında kurulduğunu göz önüne alırsak Zamantı havzasının önemini daha iyi kavrarız. Bizans döneminde, onlara tabi Ermenilerin yaşadığı Kilikya ve Faraşa bölgeleri, 11.-14. yüzyıllarda Kilikya-Ermeni Krallığı zamanında daha da ehemmiyet kazanacaktır.

Araplar 709 yılında Kapadokya sınır bölgelerinin önemli kalelerinden biri olan Tyanayı (Niğde) kuşatma altına aldılar. Karşılarına çıkan Bizans ordusu yetersizdi. 710-711'de Kilikya'ya yaptıkları akınlarda ise hiçbir mukavemetle karşılaşmadılar, birçok kaleyi ele geçirdiler¹⁴. İmparatorluk Kapadokya'yı, Kilikya'dan gelecek istilalara karşı korumak için Faraşa'yı bir sınır kalesi olarak tahkim etti. VI. Konstantinos alınan güvenlik önlemlerini denetlemek üzere generali Simon'u Faraşa'ya gönderdi. Nikephoras Phokas kardeşlerine karşı taht mücadelesini kazana-

¹³ Halit ERKİLETLİOĞLU, **Kayseri Tarihi**, İl Kültür Müdürlüğü Yay. , Kayseri, 1993, s. 21.

¹⁴ Georg OSTROGORSKY, **Bizans Devleti Tarihi**, Çev. Fikret İŞILTAN, TTK Yay. , Ankara 1981, s. 134.

rak askerleri tarafından Kayseri’de imparator ilan edildi. Bu Bizanslı komutan Kayseri bölgesinin yegâne hâkimi idi¹⁵.

İmparator II. Basil aralarında siyasî birliği kuramamış olan Ermenilerin Doğu Anadolu’daki isyan ve ayaklanmalarını bahane ederek yurtlarına hâkim oldu ve 40 bin Ermeni’yi Orta Anadolu’ya, Sivas ve Kayseri’ye yerleştirdi¹⁶. Bizans’ın gayesi Ermenileri Rumlaştırmaktı. X. y.y. da devam eden bu göç faaliyeti sonucudur ki baş şehri Sis olmak üzere Kilikya’da bir Ermenistan Krallığı kurulmuştur¹⁷. 1080-1375 yılları arasında yaşayan bu krallık önceleri Bizans ile doğudan gelen Türkler arasında bir tampon görevi yaparken, sonraları tamamen Türk devlet ve beyliklerin arasında sıkışacak ve sadece onlara vergi vermek suretiyle ayakta durabilecektir.

B. Türk Fethi Sonrası

1. Selçuklular Dönemi

Çok kalabalık bir Oğuz (Türkmen) kitlesi Türkistan’da Nişabur’a geldi. Onlar, orada Büyük Selçuklu beylerinden İbrahim Yinal bu Türkmenlere “Memleketim sizin oturmanıza imkân verecek kadar geniş değildir. Bu sebeple doğrusu şudur ki Anadolu gazasına girdiniz, Allah yolunda cihad yapınız ve ganimet alınız. Ben de arkanızdan gelip size yardım edeceğim.” diyordu. Nitekim bu suretle Doğu Anadolu vilayetleri Türkmenlerle doldu. Selçuklu ordusunun himayesi sayesinde Türkmenler Anadolu’da çok ilerlediler¹⁸. Bu ilerleyiş karşısında Ortodoks Bizanslılar doğudan ve Orta Anadolu’dan batıya ve Balkanlar’a çekilirken Ermeniler de Torosların dağlık kesimlerine ve Kilikya’ya doğru göçmekte, evvelce Bizanslılar tarafından oralara nakledilmiş olan nüfusların kesifleşirmekte idiler¹⁹. Dandanakan Savaşı’ndan sonra Türkler batıya doğru akmaya başladılar. Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey’in emriyle 1059’da ikiye ayrılan Türk ordusundan Savuk’un kumanda ettiği birinci kol Kayseri’ye gelir ve Sivas üzerine yürür. Selçuklu ordusunun yaklaştığını işiten Vas-

¹⁵ Geort OSTROGORSKY, age. , s. 265.

¹⁶ Osman TURAN, **Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi**, İstanbul 1984, s. 18.

¹⁷ Osman ÇETİN, **Selçuklu Müesseseleri ve Anadolu’da İslamiyet’in Yayılışı**, İstanbul 1981, s. 22.

¹⁸ Osman TURAN, age. , s. 17.

¹⁹ Osman TURAN, **Selçuklular ve İslamiyet**, İstanbul 1971, s. 38.

purakan hanedanının prensleri Develi'ye kaçarlar²⁰.

1045 senesi Türklerin Irak'a gelip oradan etrafa dağıldıkları ilk senedir. Türkler her yere girdiler, her tarafı aldılar, içmedik su, ele geçirmedik yer, alevlendirmedik ateş bırakmadılar²¹. Bilhassa Afşin Bey arkadaşlarıyla birlikte başlattığı keşif ve taciz akınlarında öncelikle hedef olarak Kayseri'yi seçti. 1065 yılında Gümüştekin yanına Afşin ve Ahmedşah'ı da alarak Murat ve Dicle vadisini Nizip'e kadar yağmaladı. 1067'de Malatya önünde büyük bir Bizans ordusunu bozguna uğratan Afşin, Kayseri'yi de aldı. Oradan Kilikya'ya yöneldi. Torosları aşırıp Çukurova'yı yağmaladı ve Halep'e geldi. Bu durumu öğrenen İmparator Romanos Diogenes büyük bir ordu ile Kayseri'ye gelerek o civarda faaliyette bulunan bir Selçuklu akıncı kutasını geri çekilmeye mecbur etti²².

Orta Anadolu'ya yayılan Türkler 1067'de Kızılırmak Vadisi'ni takip ederek Kayseri'yi fethettiler. Malazgirt zaferine kadar Anadolu fetihlerini tespit edersek, şu sonuçla karşılaşırız: 1048'de Erzurum, 1057'de Malatya, 1059'da Sivas, 1064'de Kars, 1067'de Kayseri, Niksar, Konya, Tokat, 1069'da Denizli başlıca fethedilen şehirleri teşkil ederler. Bu tablo Malazgirt Zaferi'ne kadar Anadolu'da büyük ölçüde fetihler ve Türkmen yayılışı olduğunu gösterir. Bununla birlikte Anadolu, henüz Türkler için emniyetle oturulacak bir ülke değildir. Zira Bizans orduları harekete geçince Türkmenlerin, onlara ve silahlarına karşı koyacak güçleri yoktur²³.

Oğuz boylarından Develi-oğulları aşireti de Malazgirt Zaferi'nden sonra Danişmendliler'le birlikte gelerek bugünkü Yukarı Develi'ye yerleşmişlerdir²⁴. Dev Ali türbesinin kitabe tarihi 1094 olup bu da yerleşmenin 1071'den sonra olduğu anlayışını güçlendirmektedir. Yahyalı ve Develi'ye yerleşen her iki aşiretinde (Yahyalıoğulları-Develioğulları) Danişmendli Melik Ahmat Gazi'nin maiyetinde geldiklerini söyleyebiliriz.

²⁰ M. Altay KÖYMEN, **Selçuklu Devri Türk Tarihi**, DTCF Yay. , Ankara 1963, s. 254.

²¹ Osman ÇETİN, age. , s. 59.

²² M. Altay KÖYMEN, age. , s. 261.

²³ Osman TURAN, age. , s. 20.

²⁴ Ahmet REFİK, **Anadolu Türk Aşiretleri (966-1200)**, İstanbul 1989, s. 146.

Büyük İslam mücahidi Battal Gazi'ye izafe edilen bazı kerametler, ilçemize adını veren Yahya Gazi için de söylenmektedir. Şöyle ki; küffarla mücadele ederken şehid düşen Yahya Gazi, kellesini koltuğuna alarak bir süre daha kılıç sallar, nihayet bugünkü türbesinin bulunduğu yere yıkılır.

Yahyalı'nın hâlen bulunan üç mahallesinde (Camiikebir, Yenice, Gazibeyli) Cumhuriyet dönemine kadar birer medrese olduğu bilinmektedir. İslam ve Türk devletlerinde dinî ve sosyal müesseseler genellikle vakıf arsaları üzerine kurulurdu. Bu arsaların devri ve satışı, hele amacı dışında veya şahıslar tarafından kullanılması hemen hemen imkânsızdı. O halde Yahyalı'da kurulmuş olan bu medreselerin zamanla yıkılıp yeniden yapılsa bile, ilk kuruldukları yerleri muhafaza ettikleri kuvvetle muhtemeldir. Tekke, zaviye ve medreselerin Anadolu'da ne zaman kuruldukları kesin olarak bilinmemekle beraber birçok köy, kasaba ve mahallenin çekirdeğini teşkil ettikleri meydandadır.

Günümüze gelen söylentilere göre gözbaşı suyu etrafında kurulan Gazibeyli Mahallesi'ne adını veren zat Benli Gazi olup, Yahyalı'nın kurucularındandır. Zaten Yahyalı'nın diğer adı da Gazibeyli'dir. Bazı kaynaklarda Gazibenli şeklinde geçmektedir²⁵. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Yahyalı bölgesinde, Gazi Bey adında bir şahsa rastlayamadık. Danişmend Ahmed Gazi'nin yerine geçen Melik Gazi'nin bir diğer adı da Gazi Bey'dir. Fakat bu şahsın o zaman için ücra bir köşe olan Yahyalı bölgesi ile ilgisi olabileceğine ihtimal veremiyoruz. Ancak Yahyalıoğulları aşiretine adını veren Yahya Gazi'ye, aynı zamanda Gazi Bey denmesi de muhtemeldir. Yukarıdaki bilgilerin ışığında, yarı göçebe vaziyetteki Yahyalıoğulları'nın bugünkü gözbaşı suyu etrafına konduktan sonra medreselerini kurduklarını söyleyebiliriz. Anadolu'yu fethettiğimiz zaman burada az da olsa çeşitli unsurlar yaşıyordu. Fakat çok kısa sürede üstünlük Türklerin eline geçti. Bu üstünlük sadece nüfus bakımından değil her yönüyle her sahada kendini göstermiştir. Devlet teşkilatından san'ata, sosyal hayattan iktisadî yapıya kadar her bakımdan Türk vasfının hâkim olduğu tarihî bir gerçektir. Bizanslılar XI. yüzyılın başlarından itibaren, mezhep ayrılıklarından başka birçok kanlı isyanlara kalkışan Doğu Anado-

²⁵ Sami KÖŞKER, age. , s. 23.

lu'daki Ermeni siyasî teşekküllerini ortadan kaldırdıktan sonra halkını da Orta Anadolu ve Çukurova bölgelerine sürdüler. Böylece siyasî birlik ve yönetimden yoksun bir hâlde yaşayan Ermeniler, bir millet halinde Anadolu'ya gelip yurt tutan ve kendilerinin dinî inanç ve faaliyetlerine herhangi bir müdahalede bulunmayan Selçuklu Türklerini bir kurtarıcı olarak karşılamakta idiler²⁶.

XI. yüzyılın sonlarında Türkiye Devleti'nin idarî bölünüşüne göre Kayseri bölgesinde oluşturulan Kayseri Beyliği; Kayseri, Kırşehir, Yozgat, Nevşehir ve ayrılmıştır. Bunlardan birisi de Kayseri bölgesi idi ve buraya bağlı dört belde mevcuttu. Bu beldeler; Kayseri, Niğde, Ereğli ve Ermenek idi. Yahyalı'ya yerleşen küçük Türkmen grubu daima Niğde etki sahasına dahil olmuş, ikinci derecede de Kayseri bölgesi içinde yer almıştır.

Yahya Gazi, Seyyid Ali, Benli Gazi gibi büyüklerinin önderliğinde bölgeyi yurt edinen Türkmenler, Danişmendliler ile birlikte Anadolu'ya gelmelerine rağmen kısa sürede Anadolu Selçuklu Devleti'ne bağlı olmuşlar, bölge de kendilerine verilmiştir. Çünkü Süleyman Şah ve halefleri eski Türk göçebe hukukuna göre toprakları köylülere dağıtıyor ve devlet mülkiyeti altında herkesin tasarrufuna imkân veren bir mir'i toprak rejimi kuruyorlardı²⁷. 1107-1110 yılları arasında hükümdarsız kalan Anadolu Selçukluları Haçlılar ile Bizanslıların saldırıları sonucu Orta Anadolu'ya çekilmişler, Ermeniler de ordusu I. Thoros yönetimindeki Kilikya'ya girerek birçok kaleleri fethetti, Ermeni prensi I. Leon'u haraca bağladı.

Anadolu Selçuklu Sultanı I. Mesud, 1155'te Kilikya Ermenileri üzerine bir sefere çıktıysa da baş gösteren veba salgını sonucu atları telef oldu. Sefil vaziyette geri döndü. Bu fırsatı değerlendiren Ermeni Kralı II. Thoros Develi'ye kadar Selçuklu kuvvetlerini izleyerek birtakım yağma eylemlerinde bulundu. I. Mesud bu sefer sonunda hastalanarak öldü ve Kayseri'ye damadı Danişmendli Zunnun'a bıraktı. II. Kılıç Arslan, Zunnun'un Kayseri ve Zamantı'daki hâkimiyetine son verdi. Ermeni Kralı III. Ruben Kilikya dağlık bölgelerindeki göçebe Türkmenler'e saldırınca II. Kılıç Arslan ve Selahaddin Eyyubi birlikte Kilikya seferine çıktılar,

²⁶ Ali SEVİM, *Anadolu Fatihî Kutalmışoğlu Süleyman Şah*, TTK. Yay. Ankara 1990, s. 28.

²⁷ Osman TURAN, *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*, İstanbul 1984, s. 56.

anlaşma yaparak geri döndüler. 1187’de büyük bir Türkmen kitleyi Kilikya’ya girdi, Sis’e kadar ilerleyen bu Türkmenlerin başında Rüstem adında bir Bey vardı.

Bu Türk-Ermeni mücadelelerine değinmemizin sebebi; Yahyalı bölgesine henüz yerleşmiş olan Türkmenlerin bu olaylardan mutlak surette etkilenmiş olduklarını belirtmektir. Hele Ermenilerin Develi’ye kadar uzanan seferleri, Yahyalı üzerinden yapılmamışsa bile Zamantı Irmağı’nı takiben gerçekleşmiş olabilir. Eğer Niğde veya Saimbeyli dağ yolu kullanılmış olsaydı kaynaklar mutlaka bildirirdi. Çünkü bu bölgeler önemli yerleşim merkezleri olup tarihleri de daha açık bir şekilde bilinmektedir.

I. Alaaddin Keykubad ile I. İzzeddin Keykavus arasında ortaya çıkan taht mücadelesinde Kayseri’ye gelen Ermeni ordusu, Vali Celaleddin Kayser’in isteği üzerine Develi yoluyla memleketine geri döndü. I. Alaadin Keykubad, 1235’te ordularını Ermeniler ve Haçlılar’a karşı cihada sevketti. II. İzzeddin Keykavus ile IV. Kılıç Arslan arasındaki taht kavgasında mağlup olan IV. Kılıç Arslan’ı Develi’de saklayan Develi Subaşı Nusredüddin Kaymaz ile Kayseri Subaşı Samsamüddin de öldürüldüler. Yenik düşen IV. Kılıç Arslan Kozan’a gitmekte iken Türkmenler tarafından tutularak Kayseri’ye götürüldü²⁸. Ermenilerle amansız mücadele eden Türkmenler, Selçuklu taht kavgalarında taraf ve etkili olduklarına göre küçümsenmeyecek sayı ve silaha sahiptiler.

2. Beylikler ve Osmanlı Dönemi

Anadolu Selçuklu Devleti’nin dağılmasından sonra Develi, Karahisar (Yeşilhisar) önce Eratnoğulları’nın eline geçer. Develi Karahisar’daki bir cami kapısında bulunan 1346 tarihli kitabede Eratna’ya “ Sultan” unvanı verildiğini görüyoruz²⁹. Emir Eratna bu dönemde Kayseri, Sivas ve Eski Danişmend ili topraklarına hâkimdir³⁰. Hemen ardından Kadı Burhaneddin Ahmed’in insiyatifi ele geçirmesiyle kendi adına, aynı sınırlarda devleti devam ettirmesi üzerine, Yahyalı ve

²⁸ Osman TURAN, age. , s. 295.

²⁹ Kemal GÖDE, **Sultan Alaaddin Eratna**, Kültür Bakanlığı Yay. , Ankara 1990, s. 45.

³⁰ Sami KÖŞKER, age. , s. 25.

civarı, Kadı Burhaneddin Devleti hâkimiyetine girmiştir. Niğde, 1398 yılına kadar Karamanoğulları elinde iken Kayseri ve Develi Karahisar henüz Kadı Burhaneddin ülkesine dâhildir.

1397 kışı ortalarında Kadı Burhaneddin, ordusunun dağılmasından yararlanmak isteyen Karamanoğlu ile işbirliği yapan Türkmenlerden bir bölüğün Develi'ye geldiğini öğrendi. Bunları yola getirmeye karar vererek has askeri ile onlara karşı harekete geçti. Göçebe Türkmenler af dileyerek bağlılıklarını arz ettiler. Hükümdar da güvenlik düşüncesiyle bunları sürgün ederek Kayseri dolaylarına yerleştirdi. Daha sonra istila korkusuyla dağlık bölgeye çekildiler. Karamanoğlu İbrahim Bey, Kayseri ve Develi havalisini ele geçirdi. Sivas'ı da tehdiye başladı. 1436-37 kışında Karaman kuvvetleri, Amasya Beylerbeyi Yörgüç Paşa'yı sıkıştırdılar³¹. Bundan sonra Niğde, Develi, Karahisar ve Develi bölgeleri, Karamanoğulları ile Osmanlılar arasında çeşitli mücadelelere sahne olacak; zaman zaman bu iki Türk devleti arasında el değiştireceklerdir.

Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan 1464'te Dulkadiroğlu Arslan Bey üzerine yürüdü ve onu yendikten sonra Karamanoğlu İshak Bey'in lehine, kardeşleri üzerine yürüdü. Konya, Beyşehir, Aksaray, Kayseri ve Develi'yi alarak İshak Bey'e teslim etti. Karamanoğulları tahtı için kardeşler arasındaki mücadele şiddetli bir şekilde devam ediyordu. Uzun Hasan'ın tutumunu küstahça ve tehditkâr bulan II. Mehmet, bölgeyi tekrar Osmanlı Devleti'ne bağladıktan sonra geri çekilir çekilmez Karamanoğlu Pir Ahmed 1469'da Ereğli, Aksaray, Niğde ve Develi'yi yeniden aldı³².

Yahyalı'nın dağlık köylerinde ve Aladağ yaylalarında göçebeliği hâlen devam ettiren Varsaklar, Şehzade Cem-2. Beyazıt mücadelesinde Cem'i desteklemişlerdir. Cem Sultan Hicaz'dan Karaman'a döndüğünde Turgut oğlanları ile Varsak boy Beyleri ittifak ederek Sultan Beyazıt ile savaşmışlardır. Varsaklar Karamanoğulları'na tabi oldukları gibi yine Karamanoğulları'nın politikaları doğrul-

³¹ Sami KÖŞKER, age. , s. 26.

³² Sami KÖŞKER, age. , s. 26.

.doğrultusunda zaman zaman Memlükler ile de işbirliği yapmışlardır. Hersek Oğlu Ahmed Paşa'nın Memlük emiri Kebiri Özbeğ tarafından esir alınıp Mısır'a götürülmesi üzerine harekete geçen Osmanlı kuvvetleri Davud ve Hadım Ali Paşalar komutasında 1487'de bölgeye gelirler. Üçkapı Yaylası'nın yakınındaki Koca Kalesi'nde ordu kurulur ve Dulkadiroğlu Alaüddeve Bey'in de yardımı alınarak üç koldan Turgut ve Varsak aşiretleri üzerine gidilir³³. Osmanlı'nın hedefi Karamanoğulları'na tabi bu Türkmen aşiretlerini yola getirip, kendine boyun eğdirmektir. Neticede istedikleri olur, Turgut Oğlu Mahmut Bey Halep'e kaçarak kurtulur, diğer Varsak Beyleri Boğa Oğlu, Akbaş Oğlu, Elvan Oğlu, Sümek Oğlu, Uran Oğlu, Ulu Oğlu, Arık Şeytan Oğuz Bey Oğlu teslimiyeti kabul ederek Osmanlı'ya bağlanırlar³⁴. Yavuz Sultan Selim İran Seferi dönüşünde (1515) tüm Duldakirbeyliği topraklarıyla birlikte Kayseri ve civarını da Osmanlı Devleti'ne kattı. Osmanlı döneminde Yahyalı ve civarının, isyan ve ayaklanmalarda ön planda yer aldığını görürüz. 1603 yılında ünlü eşkıya Tավil Mehmet'in Kırşehir, Aksaray, Kayseri, Niğde ve yörelerinde büyük tahribat yaptığını, bura köylerinde esaslı boşalmalar olduğunu görüyoruz. Niğde'nin Develi Kazası'nda Han Mehmet adında birinin, iki yüz atlı ile salgunlar salıp yolları keserek birçok adamı katletmesi de bu dönemin önemli olaylarından. 1595-1607 yılları büyük kıtlıklarla geçmiştir. 1605 baharında Kayseri'de unun kilesi (16 okka) akçe idi. 1607'de 2 akçeye 70-75 dirhem ekmek alınabilmekte idi ki böyle bir kıtlık hiçbir devirde görülmemiştir³⁵. O halde şekavet olaylarının artmasında ekonomik olumsuzlukların etkisi büyüktür. Kaçgun Devri diye de adlandırılan 1603-1607 yıllarındaki isyan ve soygun hareketlerinden en çok etkilenen bölge Orta Anadolu olmuş, dağlık yapısı ve geçitlerin elverişliliği yüzünden rahatlıkla Çukurova'ya sarkma imkânı dolayısıyla da Yahyalı bölgesi âdeta odak haline gelmiştir. XVIII. y.y. da divan şairlerimizden Hayreti'nin Mihaliç-

³³ Sami KÖŞKER, age. , s. 27.

³⁴ Hoca Sadeddin Efendi, **Tacü't Tevarih III**, Yay. İsmet PARMAKSIZOĞLU, Kültür Bakanlığı Yay. İstanbul 1979, s. 252.

³⁵ Mustafa AKDAĞ, **Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası**, Ankara 1975, s. 318.

çık'tan sonra Yahyalı'ya sürgün edildiğine dair Yahyalı Kaymakamlığı arşivinde bilgi varsa da biz, doğruluğu konusunda şüpheliyiz. Ancak sonraki zorunlu tehcir ve iskânlar bölgede ciddi rahatsızlıklar olduğunun işaretidir.

1691 – 1696 yıllarında Rakka, Haleb bölgesine nakledilen Türkmen aşiret ve oymaklarından Musacalu, Hacılar, Akbaş gibi oymakların devamı hâlen Yahyalı'da meskûndurlar. Bunlardan Lekvanik mukataasına bağlı Akbaş oymağı, Rakka bölgesinin Mağaracık köyüne yerleştirilmiştir³⁶. Devlet şekaveti terk etmeleri karşılığında bazı aşiretleri vergiden muaf tutmuştur. Mesela, 1700 yılında Niğde Sancağı'na bağlı Yahyalı Kazası Köylerine zarar veren Danişmendlü Türkmenlerinden, Adana'nın Misis derbendinde derbendci kaydedilmiş bulunan Şerefli, Çöplü, Köselü Afşarı, ifraza tabi Çakal Demircilü cemaatı, Haleb Türkmenlerinden Hama ve Humus'a Rakka iskânı firarilerinden olmak üzere toplam 1100 kadar hane, hac yolunu korumaları karşılığında bazı vergilerden muaf tutulmuşlardır. Adı geçen cemaatlerden Danişmendlü Türkmenleri'ne bağlı Köselü ve Şerefli Afşarı itaat etmiş; diğerleri tekrar Yahyalı bölgesine giderek şekavete devam etmişlerdir. Bu sebeple Adana Beğlerbeyi Mehmet Paşa'ya, itaatlerinin sağlanması hususunda emir gönderilmiştir³⁷.

Yine İçel ve Alaiye sancaklarına iskânları kararlaştırılan Yörük taifesinden Kara Hacılı cemaatine bağlı oymaklar, 1701 yılı baharında Yahyalı bölgesine gelerek Köşk, Numan, Özbeğ (Özbek), Süleyman Fakihlü ve Saruca köyleri ahalilerine çeşitli zulm ve teaddileri yüzünden, köyler halkının yerlerini terk etmelerine yol açmışlardır. Ayrıca Keskin mukataası emini Bektaş, Cami-pazarı adlı mevkide 300 kadar eşkıyanın hücumuna uğrayıp malları yağmalanmış, adalarından bazıları yaralanıp bazıları da öldürülmüştür. Bunun üzerine Yahyalı nahiyesi ahalisi kadiya şikâyette bulunarak mezkur oymakların iskân mahalleri olan İçel ve Alaiye'ye nakledilmelerini istemişlerdir³⁸. 1699 yıllarında Rakka'ya aksanları emre-

³⁶ Cengiz ORHONLU, **Osmanlı İmparatorluğunda Aşiretlerin İskân Teşebbüsü (1661 – 1696)**, İstanbul 1963, s. 76.

³⁷ Yusuf HALAÇOĞLU, **XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi**, Ankara 1988, s. 45, 46.

³⁸ Yusuf HALAÇOĞLU, *age.*, s. 48.

dilen ancak iskân yerlerine gitmeyerek iki-üç yıldan beri Develü Ovası'nda sakin bulunan Güngördü, Delili ve Kırıntılı cemaatlerinden 400 kadar şaki Niğde, Bor, Ürgüp, Ulukışla, Bor, Kaymaklı, Yahyalı, Niğde ve Kayı kadılarının arzları üzerine 1702 Ocak ayında, Maraş Beğlerbeğisi Rişvanoğlu Halil Bey'e gönderilen bir emirle, adı geçen cemaatlerin, buldukları yerden kaldırılarak, Ayas iskelesinden gemilerle Kıbrıs'a nakledilip, boş ve harabe yerlere iskânları istenmiştir. Göçler taifesinden ifraza tabi Alcı ve Çakal Demircilü cemaatlerinden 60 kadar hane, iskân bölgeleri olan Ayas, Berendi ve Kınık caniblerini terk ederek Yahyalı nahiyesindeki köylere gelip ahalinin meralarına, ekinlerine zarar vermişler, hayvanlarını yağmalayarak insanları katletmişlerdir. 1703 tarihinde Adana valisine, Kayseri mütesellimi ve ifraz voyvodasına gönderilen emirle, mezkur cemaatlerin, iskân mahalleri olan Ayas, Berendi ve Kınık'a yerleştirilmeleri istenmiştir³⁹.

XVIII. y.y. da devlet hakimiyetinin zayıflamasıyla, artık salyane ve çeşitli vergi toplama işlerine, devletin dışında kişilerin de el attığını görüyoruz. Kayseri kazasında Yahyalı sakinlerinden Bektaşoğulları'yla Medazlı oğluna çeşitli tarihlerde (reayanın salyane işlerine karışmamaları) uyarıları hiçbir işe yaramamıştır. Konya ve Adana taraflarında meskûn Danişmendlü aşireti, Erciyes yaylasına gelerek bu yöredeki diğer aşiret ve oymakları da şekavete teşvik etmiştir. Bunlardan Yahyalı ve Göstere'de (Tomarza) bulunan Recepli aşireti 28 Zilhicce 1143 ve 30 Muharrem 1144 (M. 1731) tarihli ferman-ı âliler mucibince Rakka'ya sürgün edilmişlerdir⁴⁰.

XIV. y.y. dan beri Çukurova'nın şöhretli beyleri arasında yer almış olan Kozanoğulları 70, Kayseri ve Sivas'a kadar zaman zaman etkili olmuşlardır. XVIII. y.y.dan itibaren XIX. y.y. boyunca Adana-Kayseri arasında bağlantıyı sağlayan tarihî yolu kontrolleri altına alan Kozanoğulları, buradan geçen (başta Avşarlar olmak üzere) aşiretlerden "yol geçiş haracı" veya "baç" vergisi almışlardır, Farsakları da piyade askeri olarak kullanmışlardır⁴¹.

Aileden olmamakla birlikte Kozanoğulları'nın güvenilir adamlarından Solak

³⁹ Yusuf HALAÇOĞLU, age. , s. 48.

⁴⁰ Sami KÖŞKER, age. , s. 29.

⁴¹ Cezmi YURTSEVER, **Ermeni Terör Merkezi, Kilikya Kilisesi**, İstanbul 1987, s. 92.

Ağa, Yahyalı ve civarına, Kozanoğulları adına âdeta hükmetmekteydi. Son Kozanoğlu Ahmed Bey, Solak Ağa'nın kızını (Hamza Solak'ın halası) almıştı. Ancak Kütahya'ya sürgüne gönderilirken boşadı. Ahmed Bey, daha sonra İstanbul ve Trablusgarp'a sürgün edildi. Hatta Trablusgarp'ta genç ilim tahsis eden Hoca Zühtü Efendi (1860-1945) ile tanışan Ahmed Bey, Hoca'ya son derece saygı duymuş, ardında namaz kılmış ve kendisinin dönemeyeceğini söyleyerek Yahyalı'da bulunan mülklerini Hoca'ya bağışlamıştır. Yahya Efendi Medresesi'nde uzun süre müderrislik yapan Kayserili Havace Mustafa Efendi'nin kardeşi olan Hoca Zühtü Efendi, Yuları Köyü'ndeki harımla birlikte günümüz Madazı Camii güneyinde ve batısında bulunan arsalarını satarak Kayseri'ye gitmiştir. Kozanoğulları'ndan intikal eden bu arsalarından Kocaçay'ın batı kıyısında bulunanını Karadervişler adlı sülale (Kayseri-Hisarçık'tan gelmişlerdir) satın almış olup hâlen oturmaktadırlar. Diğerleri ise Solak Ağa soyundan Mecmuttun Solak'ın oğullarına geçmiştir. Buraya halk arasında "derebeyi köşkleri" denmektedir.

3. Cumhuriyet Dönemi

a. İdarî Teşkilatlanma

Kayseri; merkezi Konya olan Karaman Eyaleti'ne bağlı bir liva iken, 1846'da yapılan idarî düzenlenme ile Bozok Eyaleti'ne bağlanmıştır⁴². Tuncer Baykara bu bağlanışın 1856'da olduğunu bildirmekte, Kayseri'ye bağlı 6 nahiyeyi de şöyle sıralamaktadır. Develü, Karahisar-ı Develü, Kozanlı, Zamantı, Kustere ve Sarioğlan⁴³. 1864'de başlayan çalışmalar sonucu 1867'de yürürlüğe giren Vilayet Nizamnamesi ile sancak yapılan Kayseri 1876'da Ankara Vilayeti'ne dâhil edilmiştir. Bu tarihte Nefs (Merkez İlçe), İncesu ve Develi'den ibaret 3 kaza, Kustere (Tomarza) ve Karahisar (Yeşilhisar)'dan ibaret 2 nahiye ve 181 köy bulunmaktadır⁴⁴.

Osmanlı döneminde uzun süre Develi Karahisar'a bağlı bir karye olarak varlı-

⁴² Kemal GÖDE, **Tarih İçinde Kayseri**, Erciyes Üniversitesi Yay. , Kayseri 1991, s. 12.

⁴³ Tuncer BAYKARA, **Anadolu'nun Tarihî Coğrafyasına Giriş I, Anadolu'nun İdari Taksimatı**, Ankara 1988, s. 101, 116.

⁴⁴ Mehmet İNBAŞI, **XVI. y.y. Başlarında Kayseri**, İl Kültür Müdürlüğü Yay. , Kayseri 1992, s. 33.

ğını sürdüren Yahyalı, XIX. y.y. da zaman zaman Niğde ve Kayseri arasında el değiştiren bir kaza (Kadılık) durumundadır. 1870’de Niğde Vilayetine bağlı bir belde 1913 yılında belediyeye dönüştürülür. 1927’de Develi ilçesine bağlı bucak merkezi (nahiye) olarak gördüğümüz Yahyalı 1954 yılında, 6324 sayılı kanun ile ilçe yapılarak Kayseri’ye bağlanmıştır.

b. Millî Mücadele Yahyalı

Mondros Mütarekesi’nden Sonra Fransız tarafından işgale girilen Çukurova bölgesinde, Mustafa Kemal Paşa’nın emriyle bir Kuvayi Milliye oluşturulmuştu. Komutanlığına Kemal Doğan, komutan yardımcılığına da Osman Tufan’ın getirildiği bu millî kuvvetlerin amacı işgalci düşmanı bölgeden atmaktı. Ermenilerden de destek alan Fransızlar, Yalnız Çukurova’yı işgale kalmayarak Orta Anadolu Bölgesi’nde sarkmak niyetine idiler. Bu amaçla Kozan’dan sonra ikinci hedef olarak Develi’yi seçmişlerdi. Hedefleri doğrultusunda Gebel yolu ile Zamantı-Yahyalı hattında iki koldan ilerlemeye başladılar.

6 Kasım 1919 günü Develi’ye gelen Kemal Doğan ve Osman Tufan Bey’ler, bölge halkını teşkilatlandırmaya girişirler. Buna göre Yahyalı’da, atlı ve yaya olarak 50 mevcutlu bir müfreze vücuda getirirler. Bu müfreze; öncelikle Kozan’ın vaziyeti hakkında bilgi toplayacak, Kozan-Adana şosesini gözetleyecek, Tümökkale mevkiinde bulunan Aydınli aşireti ile bağlantı kurarak düşmanın Kozan-Adana ulaşımına engel olacaktı⁴⁵. Tomarza ve Niğde’nin de yardımı sağlanarak 80 atım cephanesi ile birlikte iki, toplu dağ bataryası 8 Mart 1920 günü Develi emrine verildi. Yahyalı’dan ayrıca 100 mevcutlu bir gönüllü müfrezesi kuruldu.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi Mustafa Kemal’in 3 Mart 1920 tarihli emirleri doğrultusunda 20. Kolordu Komutanı Ali Fuad Paşa’nın, Binbaşı Kemal Doğan’a gönderdiği talimatnamenin 3. ve 4. maddeleri şöyledir:

Madde 3. Niğde bölgesinde tertip edilen müfrezeler, şimdiye kadar kararlaştırıldığı gibi Karaisalı bölgesine geçeceklerdir. Yahyalı’da bir nizamiye bölü-

⁴⁵ Recep DALKIR, *Yiğitlik Günleri, Milli Mücadelede Çukurova*, İstanbul 1971, s. 84.

ğü ile millî müfrezeler Binbaşı Kemal Bey'in tertipleri gibi Sis dolaylarına hareket edeceklerdir. Develi ve Tomarza'daki nizamiye bölüğü ile milli müfrezeler ve Develi'ye gelecek olan cebel takımı, doğrudan doğruya Kemal Bey kumandasında Haçın (Saimbeyli) bölgesine hareket edecektir.

Madde 4. işgal bölgesi içerisinde harekât, Binbaşı Kemal Bey'in tertibatına özellikle tarafımdan umumî talimat arasında fark, Feke'nin muhasaradan kurtarılması üzerine, Develihisar'daki iki nizamiye bölüğün Yahyalı'ya kalmasından ibarettir. Harekâtın en son talimatla yapılması ve Feke, Haçın sis civarında yapılan durum hakkın sık sık malumat verilmelidir⁴⁶.

Faraşa (Çamlıca)'da bulunan Ermenilerin jandarmalık ve mihmandarlık yaptıkları Fransızlar, Habib Köprüsü yanına karakol kurmuşlar, daha beriye geçememişlerdir. Bir diğer düşman kolu da Barazama (Ulupınar) köyü yakınındaki yedi odadan oluşan ve büyük bir kaya içerisine oyulmuş vaziyette bulunan çok katı mağaraları karakol olarak kullanmışlardır. Yahyalı'daki milis kuvvetlerinin başında Emin Bey (Develioğlu) bulunmaktadır. Ayrıca Niğde 41. Fırkası'na bağlı bir tabur, Şükrü Efendi komutasında Yahyalı'ya gönderilmiştir.

Şimdiki Ulu Camii yanındaki medreseye yerleştirilen bu tabur askerleri, geldiği gün havaya ateş açarak geldiklerini, Ermeni ve Fransızlara İlan etmişlerdir. 41. Fırka komutan yardımcısı Yarbay Mümtaz Bey'in teşvik ve çalışmasıyla, başta Hacı Kamil Hoca ve Kılavuzoğlu Hasan Hüseyin Ağa olmak üzere, ayrıca bir milis teşkilatı kurulmuştur.

Dikme, Karaköy, Avlağa, Çamlıca, Ulupınar köyleri halkıyla birlikte Aydınlı aşireti ve diğer aşiretlerin de yardımlarını alan Yahyalı halkı, düşmanın büyük bir kısmını imha ettiği gibi, Develi'ye ulaşmalarını da engellemişlerdir. Dikme, Çamlıca köylerinde bulunan yerli Ermenilerden hayatta kalanlar apar topar bölgeyi terk etmişler, bazı Ermeni kızları ise evlenerek (Dikme'den Ateş Ağa, Sazak'tan Mevlüt Ağa vs.) bu köylerde kalmışlardır⁴⁷.

⁴⁶ Ahmet GÜRLEK, **Memleketim Develi**, Ankara 1975, s. 56.

⁴⁷ Sami KÖŞKER, age. , s. 31

III. TARİHÎ GELİŞİM İÇERİSİNDE YAHYALI'DAKİ AŞİRET VE OYMAKLAR

XIV. yüzyıl başlarında Kızılırmak'ın geçtiği mekanlardaki yerleşim birimlerinin bulunduğu nahiyeye, Kenar-ı Irmak nahiyesi olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde 5 köy ve 51 cemaat Kenar-ı Irmak nahiyesine bağlı olmaktadır. Mehmet İnbaşı'nın⁴⁸, arşiv belgelerinden çıkardığı listeye göre Erciyes'in kuzey kısmında bulunan bu nahiyeye dahil Yahyalı kışlağında meskun olan cemaatler şunlardır: Kafırlı (Hızır Hacı), Konuklar, Bozca, Tağar, Saru Ömerlü, Mihmadlı, Hamurkesen, Hacılar, Taşkun Hacıoğlu, Hoca Hacı, Gürge, Yahyalı (Öyük), Taşan, Yörük, Evlad-ı Toraman, Musa Hacı, Uzunlu, Cevded, Yahyalı (Saraycık), Palaçlı, Muzaffer Fakihlü, Gavurgalı.

Develi Karahisarı'na bağlı bir karye olan Yahyalı'da bu cemaatlerden Hızır Hacı, Hoca Hacı (Koca Hacı), Yahyalıoğulları, Musa Hacı ve Taşan cemaatleri, zamanla yerleşik hayata geçerek yarı göçebe hallerini sürdürmüşlerdir. Kenar-ı Irmak nahiyesindeki Yahyalı cemaati bu gün Yozgat içerisinde olup Develi Karahisarı'na bağlı Yahyalı ile karıştırılmamalıdır. Yalnız kan ve akrabalık bağı olan aşiretler her iki yerde de mevcuttur.

XIV.yüzyıl sonlarında Dulkadirli oymaklarından Hacı, Varsak, Demircülü, Karamanlu, Musacalı, Kadirli ve Kozan yörelerinde ikamet etmekteydiler. XV. yüzyılın ilk yıllarında Bozok bölgesindeki Kara-Tatarlar'ın, Timur tarafından Türkistan'a götürülmesi üzerine boşalan bölgeye, Dulkadirli eli ile Halep Türkmenleri'ne mensup teşekküllerin bir kısmı yerleştiler. Gedük bölgesine; Kara-Yahyalı, Delü-Alılı, Karataş bölgesine; Tecirli, Boğazlıyan'a da Kulağuzlu yerleşti. Konya bölgesinde At-Çekenler'e komşu oymaklar ise şunlardır: Aksaray'a; Bektaşlı, Niğde'ye; Dünderlu, Develü'ye; Benderi-Begi, Develi Karahisar'a; Yahyalı. Bu oymaklardan bazıları İçel'den, bazıları da Tarsus-Adana bölgesinden gelmişlerdir⁴⁹.

⁴⁸ Mehmet İNBAŞI, age. , s. 101.

⁴⁹ Faruk SÜMER, **Oğuzlar, Destanları, Tarihleri ve Boy Teşkilatları**, DTCF Yay. , Ankara 1972, s. 177.

Yine Niğde Sancağı'nın Karahisar Kazası'nda XVI. Yüzyılda Salur'dan bir oymağın yaşadığı anlaşılıyor. Bu Salur oymağı Yahyalı, Akbaşlı, Gayırhanlı gibi oymaklar ile Aladağ'da yaylaya çıkıyordu⁵⁰.

1519 tarihli bir defterde Karaisalı, Hacılı, Dünderlı, Bulgarlı nahiyeleri ordu adı altında kayıt edilmişlerdir. Hacılı Nahiyesi Ordu-yu Hacıoğlu'na tabi cemaatlerden meydana geldiği gibi Karaisalı, Dünderlı, Bulgarlı nahiyeleri de bu ordulara bağlı cemaatlerden oluşmaktaydı. Karaisalı ordusu 52 hanelik bir teşekkül olduğu hâlde, bu taifeye bağlı Şeyh Hacı Halife cemaati 84 hane, Yahyalı cemaati 109 hane idi. Bu durumda ordu kelimesi; beyin yaşadığı ve kan bağı ile bağlı olduğu cemaati ifade etmek için kullanılmaktaydı⁵¹.

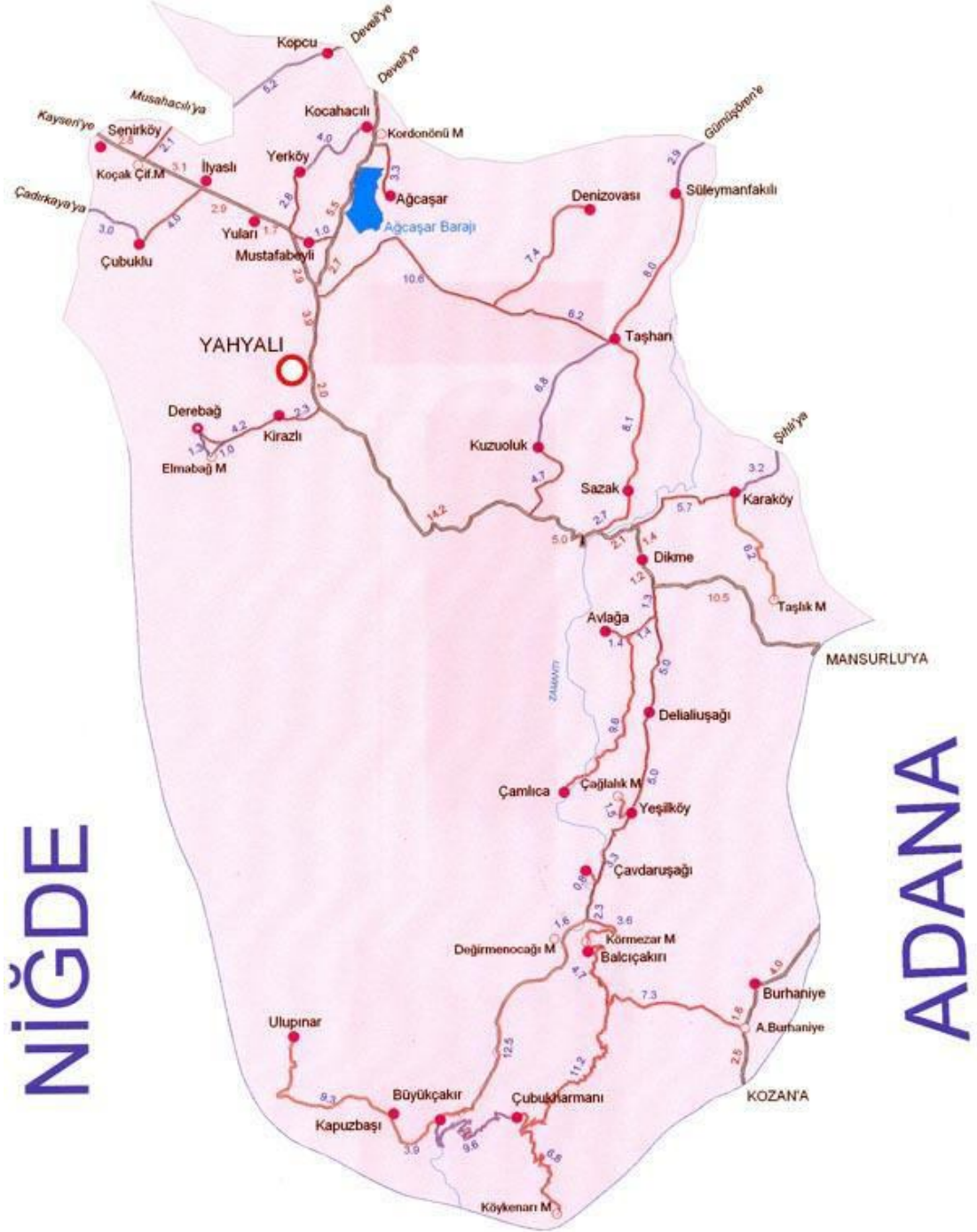
Develi civarında Yahyalı⁵² adında bir Türkmen kabilesinin oturduğu, arşiv belgeleriyle sabittir. Yahyalı'da Şeyhli (Şihli), Çakırlı ve Lekvanik aşiretleri haricinde Kürt kökenli aşiret yaşamamıştır.

⁵⁰ Faruk SÜMER, age. , s. 342.

⁵¹ Yılmaz KURT, XVI. Yüzyılda Adana Tarihi, Ankara 1992, s. 68.

⁵² **Başbakanlık Arşivi Kayseri Bölgesi Tapu-Tahrir (TT) Defterleri:** TT. Nu.: 32, s. 333; TT. Nu.: 44, s. 44; TT. Nu.: 58, s. 244, 245, 246; TT. Nu.: 155; TT. Nu.: 218, s. 38.

YAHYALI İLÇESİ HARİTASI

1.BÖLÜM SES BİLGİSİ

1.1. ÜNLÜLER

Bu bölümde önce ünlü türlerini inceleyerek, sonra ünlü uyumlarını, ünlü değişmelerini ve ünlülerle ilgili diğer ses olaylarını ele alacağız.

Yahyalı ağızında yazı dilimizde karşılığı olan a, ı, o, u; e, i, ö, ü normal temel ünlüler ile yazı dilimizde bulunmayan ünlüler vardır. Yahyalı ağızında; ünlü-ünsüz tesirinden veya kaynak şahısların konuşma özelliklerinden dolayı alfabemizdeki normal ünlülerden farklılaşarak telaffuz edilen ünlüler şunlardır: “á, â, é, í, ó, ú, û.”

Biz burada yazı dilimizde bulunmayan ünlüleri inceleyeceğiz.

1.1.1. Ünlü Çeşitleri

á ünlüsü: Düz, geniş, yarı ince türden, a ile e arası bir orta damak ünlüsüdür. Bölgemiz ağızında çok sık karşımıza çıkan bu ünlü, bölgenin temel ünlülerindedir. “a > e” ve “e > a” değişmelerinin ara merhalesini oluşturur: seváP (1/94), ğismátimizi (3/63), cáâleti (8/6), siyásatden (9/103), cenázede (11/88), amáliyat (12/162), ziyáret (13/30), beráber (14/20), sülümán (16/41), rásülüm (18/24), pazártesi (20/151), ámerikeden (21/259), itáâtlí_olur (26/477).

â ünlüsü: Yarı yuvarlak geniş, kalın, a ile o arası bir ünlüdür. Derlediğimiz metinlerde, bu ünlüye, ancak birkaç örnekte rastladık: ânur (8/24), vâlla (9/224), telâzyona (21/8), bovâlan_olü (22/10), yâ (26/6), yâv (26/298).

é ünlüsü: Yarı geniş, yarı dar, düz, ince, e ile i arası bir ünlüdür. Türkçede bilinen temel ünlülerin dışında dokuzuncu ünlü olarak yer alan é, boğumlanma noktası i ve e ünlüleri arasında bulunan kapalı bir e sesidir. Yumuşak damağın ön ve arkasına göre ortada oluşur. Bu ünlünün çıkışı sırasında dilin sırtı a’ya göre bir parça kabarık, i’ye göre daha açık bir durumdadır. i’ye yakın bir dar ünlü olan é, Türkçe kelimelerde çoğunlukla i > e değişimi ve Eski Türkçedeki i sesinin tarihî gelişimi

seyri içinde gösterdiği genişleme eğilimine uyarak é'ye dönmesi sonucu oluşmuştur⁵³. Yahyalı ağzının temel ünlülerindendir: géderdim (1/1), géde géde (1/35), yérdi (2/66), vérdi_ıya (3/8), néyse (4/11), yémek (5/1), érfan (8/6), éyi (9/38), éhdiyacımızı (10/107), érken (11/30), éndirmiş_mi (12/32), éyíce (17/5), gécelerde (23/85).

í ünlüsü: Yarı kalın, yarı ince, düz, dar, ı ile i arası bir ünlüdür. Diğer Türkiye Türkçesi ağzlarında da rastlanan bu ünlünün⁵⁴ söylenişinde ağız ı'ya göre biraz daha açıktır. Onun için yarı kapalı bir sestir. Bu ses Yahyalı ağzında sıkça duyulur: nışanlanırlar (1/56), vañıt (3/1), ístanbulda (6/17), hazín (9/247), ğaríp (12/87), atíge (13/25), ísraf (19/137), řahín (21/146), sıñıyá (21/168), bahriylen (26/209).

ó ünlüsü: Yarı kalın, yuvarlak, geniş, o ile ö arasında bir ünlüdür. Ön damaktaki ö ünlüsünün boğumlanma noktasının arka damak sınırına kayması ile oluşan ve o ile ö arasındaki ses basamağında bulunan kalınlaşmış bir ö (ö > o) ya da incelmış bir (o > ö) sesidir⁵⁵. Daha çok ünlüleri kalınlaştırma özelliği olan ünsüzlerin yanında ö'den o'ya yönelme olarak görülür⁵⁶. Yahyalı ağzında yaygın bir şekilde görülür: hórmek (2/6), ózüyor (5/22), ğóster (8/53), dóşşek (9/181), řóferiymiş (10/126), kótü (11/48), kórükler (12/122), yórüyüşüne (18/38), óndecimiz (21/85), ğóbekli (23/7).

ú ünlüsü: Yarı kalın, yarı ince, yuvarlak, dar, u ile ü arası bir ünlüdür. Sert damağın önünde oluşan ü sesi ile yumuşak damağın arkasında oluşan u sesi arasındaki orta damak bölgesinde, dil sırtının orta damağın ön kısmına yükselmesiyle elde edilir. Kapalı bir ünlüdür. Kalınlaşması yanlarındaki damak ünsüzlerinin etkisiyledir⁵⁷. Yahyalı ağzında yaygın olarak görülür: dúşellerdi (2/1), mútayit (6/17),

⁵³ Ahmet GÜNŞEN, **Kırşehir ve Yöresi Ağzları**, TDK Yay. , Ankara 2000, s. 19.

⁵⁴ Münir ERTEN, **Diyarbakır Ağzı**, TDK Yay. , Ankara 1994, s. 4.

⁵⁵ Zeynep KORKMAZ, **Nevşehir ve Yöresi Ağzları**, TDK Yay. , Ankara 1994, s. 33.

⁵⁶ Necati DEMİR, **Ordu İli ve Yöresi Ağzları**, TDK Yay. , Ankara 2001, s. 57.

⁵⁷ Tuncer GÜLENSOY, **Kütahya ve Yöresi Ağzları**, TDK Yay. , Ankara 1988, s. 22.

üstüne (8/56), dünyaya (8/1), yükletdi (12/115), búnyamingile (16/64), güzel (18/35), súper (19/160), gúrleyen (21/183), únlü (23/81), fasúlye (24/7), abdúlgadir (26/215).

û ünlüsü: Yarı geniş, kalın, yuvarlak u ile o arası bir sestir. Derlediğimiz metinlerde, bu ünlüye, ancak birkaç örnekte rastladık: búāzlarımā (17/4), búynunu (18/17), núrma (19/34), úba (19/50), túalete (19/54), yúārlaḡ (19/107), búyanmadan (19/110), búāziña (21/4), cūma (26/236).

1.1.2.Uzun Ünlüler

Bilindiği gibi, boğumlanma süreleri normal (temel) ünlülerin boğumlanma sürelerinden daha uzun olan yahut normal uzunluktaki iki ünlünün boğumlanma süresini içine alan ünlülere uzun ünlüler diyoruz⁵⁸.

Çeşitli kelimelerde, çeşitli ünlüler üzerindeki uzamalar da pek tabii olarak birbirine eşit değildir. Ayrıca bu uzunlukların çoğu konuşmanın şahsî ağız hususiyetiyle ilgilidir. Her zaman, her yerde ve herkes tarafından aynı ünlü aynı şekilde uzatılmaz; aynı kimsenin aynı ünlüyü bazen uzun, bazen kısa telâffuz ettiği görülür. Özellikle alınma sözlerde bu bakımdan kesinlikle bir ölçü ve kaide yoktur⁵⁹.

Yahyalı ağız uzun ünlüler bakımından zengindir. Bölgemiz ağızdaki uzun ünlülerin oluşma sebepleri şunlardır:

1.1.2.1.Ünsüz Düşmesinden Kaynaklanan Uzun Ünlüler: Bölgemiz ağızında “ğ, h, k, l, n, r, y, v, f” ünsüzleri düştüklerinde bir önceki ünlü uzamaktadır. Bu uzamayla hem düşen ünsüzün boşluğu telâfi edilmekte hem de anlamın bozulması engellenmektedir⁶⁰.

⁵⁸ Zeynep KORKMAZ, age. , s. 36.

⁵⁹ Ahmet B. ERCİLASUN, **Kars İli Ağızları**, TDK Yay. , Ankara 1983, s. 55.

⁶⁰ Necati DEMİR, age. , s. 15.

Yahyalı ağızında tespit ettiğimiz örneklerden bazıları şunlardır: Ölenelim “evlenelim” (1/4), bālī “bağlı” (1/8), öleydi “öyleydi” (1/55), yoūT “yahut” (2/7), āşam “akşam” (2/54), yūsek “yüksek” (3/48) yōru “yavru” (8/71) meēr “meğer” (12/127), būday “buğday” (17/23) toūmu “tohumu” (17/25), sōdüm “sevdim” (18/49), yoūrt “yoğurt” (19/64), şōle “şöyle” (19/66), māsāt “maksat” (19/151), hoā “hava” (20/29), ocālan “ocakla” (20/146), tāsiyanīn “tansiyonun” (21/21), ēle “öyle” (21/49), çuālları “çuvalları” (21/78), öēli “eveli” (22/32), muābbet “muhabbet” (22/42), şeētler “şehitler” (25/31), sōra “sonra” (26/16), dōşan “tavşan” (26/92), oāsı “ovası” (26/136).

1.1.2.2. Hece Kaynaşmasından Kaynaklanan Uzun Ünlüler: Bazı ünsüzler iki ünlü arasında yumuşayıp eriyerek bu iki ünlüyü bir uzun ünlü biçimine sokarlar⁶¹.

Ünlü uzamasına sebep olan hece kaynaşması olayında, iki ya da daha fazla hecenin kaynaşıp birleşmesi bahis konusu olduğundan, bu olay sonunda ilgili kelimelerin hece sayısında da bir eksilme olur⁶².

Yahyalı ağızında hece kaynaşması sonucu oluşan uzun ünlülerden bazıları şunlardır: alacā “alacağı” (1/5), sābelerimiziñ “sahabelerimizin” (3/30), dā “daha” (4/4), ömüze “evimize” (4/11), inē “ineğe” (9/184), eyilile “iyilikle” (12/45), buzāsı “buzağısı” (14/11), ötōn “öteki gün” (14/28), ğōā “kavağa” (17/1), eşşē “eşeğe” (17/29), paḥlō “baklava” (20/67), anacāzım “anacağızım” (21/38), ğılōzuñ “kılavuzun” (21/51), çīriyom “çığırıyorum” (21/58), dūlerdim “dügümlerdim” (21/331).

1.1.2.3. Ünlü Kaynaşmasından Kaynaklanan Uzun Ünlüler: Türkçede ayrı boğumlmalı iki ünlü yan yana bulunmaz. Ünlü ile biten bir kelimedenden sonra ünlü ile başlayan bir kelime gelir ve aradaki durak kalkarsa iki ünlü kaynaşarak bir uzun ünlüye döner⁶³. Bazı kaynak kişilerin konuşmalarında durak tamamen kalkar ve iki

⁶¹ Mehmet AYDIN, **Aybastı Ağızı**, TDK Yay. , Ankara 2002, s. 13.

⁶² Zeynep KORKMAZ, age. , s. 37.

⁶³ Zeynep KORKMAZ, age. , s. 38.

kelime tek bir kelime hâline döner. Birkaç örnekte karşımıza çıkar: şimdise “şimdi ise” (18/23), nölur “ne olur” (20/26), mısdaḫ_āñ “Mustafa Ağan” (21/100).

1.1.2.4. Tonlama ve Vurguyla İlgili Uzunluklar: Vurgu ve tonlama sebebiyle normal ünlülerin uzadığı da görülür⁶⁴.

Vurgu, bir kelimedede, bir kelime grubunda veya bir cümlede bir hecenin veya kelimenin diğerlerine oranla daha kuvvetli, daha baskılı, daha belirgin söylenmesidir. Vurgulu söylenen hecenin veya kelimenin üzerine özel bir şekilde basılır. Bu baskı, diğer hecelerden veya kelimelerden vurgulanan unsurun ayırt edilmesini sağlar⁶⁵.

Konuşma dilinin bir özelliği olarak bazı kelimeler veya ekler özellikle vurgulanmaktadır. Bu vurgulama sırasında aslen uzun olmayan ünlüler normal ünlülere göre daha uzun telâffuz edilmektedir⁶⁶.

Yahyalı ağzında da bu durum sonucu oluşmuş uzun ünlüler görülmektedir. Bu tür ünlü uzamasıyla ilgili tespit edebildiğimiz örneklerden bazıları şunlardır: abbō (11/62), gözölce “güzölce” (12/129), böyledir “böyledir” (18/29), yirmi “yirmi” (20/134), vizir vizir “vızır vızır” (21/140), mīda “mide” (21/226).

1.1.2.5. Yabancı Kelimelerdeki Uzunluklar: Yazı dili vasıtasıyla Yahyalı ağzına girmiş olan Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzunluklar olduğu gibi devam etmektedir: divāne (1/11), hovādis “havādis” (1/15), duāsı (1/17), fākir (2/27) saāt (6/5), fātihler (8/65) yār (10/122), fedākār (19/82), lātif (23/43), zālīm (23/59), ġāfil (25/44), sātekārlıḫ “sahtekārlık” (26/482).

1.1.3. Kısa Ünlüler

Kısa ünlüler normalden az bir süre içinde boğumlanan ünlülerdir. Dar ünlülerde görülen bu kısalık, ünlü değişmesinin bir ara merhalesidir. Dar ünlüler

⁶⁴ Münir ERTEN, age. , s. 5.

⁶⁵ Emin KALAY, **Edirne İli Ağzları**, TDK Yay. , Ankara 1998, s.20.

⁶⁶ Necati DEMİR, age., s. 60.

çeşitli sebeplerle kısalırlar⁶⁷.

Normal uzunluktaki ünlülerin boğumlanma sürelerinden daha kısa bir sürede boğumlanmalarından oluşan kısa ünlüler, Türkçede yalın ya da eklerle uzatılmış tek veya çok heceli kelimelerde görülürler⁶⁸.

Birtakım fonetik faktörler veya hususî konuşma tempolarına bağlı olarak bazı ünlülerin, bir sesin açık ve duyulur bir biçimde boğumlanabilmesi için gerekli ortalama süreyi tamamlamadan teşekkül ettikleri görülür. Ünlü kısalması hadisesi, öbür Türkiye Türkçesi ağızlarında olduğu gibi⁶⁹, Yahyalı ağızında da daha çok ı, i, u, ü gibi dar ünlülerde kendini gösterir. Ayrıca diğer ünlü türlerinde de karşımıza çıkar: içeride (1/14), yağındā_olur (1/33), ceyizini (2/47), iki_üç (4/5), eşgi_oluyor (9/77), göcā_olaniñ (10/12), bölē_oldu (11/23), cīerim (12/151), yuvası_olurdu (14/32), malī_çin (14/46), var_ıdı (16/14), ğadasını_aldığım (16/36), iki_ay (17/7), göcā_osman (19/22), zorlū_oluyor (19/38), ğurtlū_olur (20/8), dereķóylū_ōlu (21/193), mısdafā_abim (21/203), yuħarılarda (22/5), bunu_amma (23/19), elimē_aldım (25/12), nē_olursa (26/288), şōlē_eder (26/332), burāda (26/194).

1.1.4. İkiz Ünlüler

Bünyesinde iki ünlü bulunduğu hâlde ayrı hece meydana getirmeyen fonemlere ikiz ünlü denir⁷⁰.

Aynı nefes baskısı altında söylenen iki ayrı ünlünün birbirleriyle sıkı sıkıya birleşmesi sonucunda oluşan ikiz ünlüler yalın ya da ekleriyle genişletilmiş kelimelerin iç seslerinde ve ünlüler arasında bulunan ğ, h, v, y ünsüzlerinin eriyip

⁶⁷ Ahmet B. ERCİLASUN, age. , s. 59- 60.

⁶⁸ Tuncer GÜLENSOY, age. , s. 27.

⁶⁹ Turgut GÜNAY, age. , s. 45.

⁷⁰ Ahmet B. ERCİLASUN, age. , s. 61.

kaybolmaları sonucunda oluşurlar⁷¹.

Türkçede ikiz ünlü olayına genellikle ağızlarda rastlandığı için, yazı dilimizde görülen ikiz ünlüler yabancı asıllı, bilhassa Arapça asıllı kelimeler aittir: saat, şiir, dua...vb. Son yıllarda da batı dillerinden geçen kelimelerde görülür: fuar, şampuan, kooperatif...vb⁷². Bölgemizde tespit ettiğimiz ikiz ünlüler şunlardır:

Alçalan İkiz Ünlüler: İkiz ünlünün birinci ögesi, ikinci ögesine göre daha baskılı, daha geniş ve süreklilyse bunlara alçalan ikiz ünlü denir⁷³: soūrurlardı “savururlardı” (4/12), soūḥ “soğuk” (9/186), toū “tavuğu” (9/192), saāşa “savaşa” (9/246), aladaā “aladağa” (19/25), şafaā “şafağa” (21/86), baārīñ “baharın” (21/111), barmaā “parmağa” (21/162), yataā “yatağa” (21/293), yaār “yağar” (25/46), çoūş “çavuş” (26/219), saālır “sağılır” (26/254), öümüz “evimiz” (26/297), deīşir “değişir” (26/377), toūā “tavuğa” (26/390).

Yükselen ikiz Ünlüler: Birinci ögesi ikinci ögesine göre daha dar ve süreksiz olan ikiz ünlülerdir: cīerim “ciğerim” (3/60), cīāra “sigara” (12/93), cīerlerini “ciğerlerini” (21/234), yemliē “yemliğe” (26/266), hafızlıā “hafızlığa” (26/326), diēr “diğer” (26/457).

Eşit İkiz Ünlüler: Boğumlanma süreleri eşit olan aynı iki ünlüden oluşan ikiz ünlülerdir: çocuum “çocuğum” (7/5), unutamadım “unutamadığım” (11/36), yeenim “yeğenim” (16/55), asgerlii “askerliği” (17/1), vardım “vardığım” (18/1), gerdee “gerdeğe” (20/72), uzunluunda “uzunluğunda” (24/48), deliine “deliğine” (25/3), deerse “değerse” (26/253), zeer “zehir” (26/365).

1.1.5. Ünlü Uyumları

Türkçenin ve genellikle Ural-Altay dil grubuna ait dillerin en tipik özelliği ses

⁷¹ Ahmet GÜNŞEN, age. , s. 29-30.

⁷² Ahmet GÜNŞEN, age. , s. 30.

⁷³ Nevzat ÖZKAN, **Gagavuz Türkçesi Grameri**, TDK Yay. , Ankara 1996, s. 55.

uyumudur⁷⁴. Türkçenin önemli ses kanunlarından biri olan ünlü uyumu, kelimelerdeki ünlülerin kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık bakımlarından birbirlerine uyması olayıdır⁷⁵.

Ses uyumu bütün Türk dillerinde vardır. Bir kelime bütün ekleriyle birlikte, ya önlü sıradan, yahut da artlı sıradan ünlüler ihtiva edebilir. Ünlü uyumu, bizim için, neyin bir kelimededen, neyin bir kelime ve edattan, yahut da birçok kelimededen meydana geldiğini anlamak için güvenilir bir delildir⁷⁶.

Türkçenin en önemli özelliklerinden biri dil benzeşmesidir. Gelişmesini yazılı metinlerde takip edebildiğimiz Türkçe kelimelerin ve eklerin tamamına yakınında kalınlık–incelik uyumunun bulunması bunun en büyük delilidir⁷⁷.

Türkçe kelimelerde kelimenin ilk hecesinde kalın bir ünlü varsa, takip eden hecelerde de kalın ünlü; ilk hecede ince bir ünlü varsa sonraki hecelerde de ince bulunmasına büyük ünlü uyumu denir. Buna göre Türkçe kelimeler kalınlık-incelik bakımından kalın sıralı kelimeler ve ince sıralı kelimeler olarak iki grupta toplanır. Türkçe kelimelerde kelimenin ilk hecesinde yuvarlak bir ünlü bulunursa sonraki hecelerde de düz-geniş veya yuvarlak-dar bir ünlü bulunur. İlk hecede düz bir ünlü bulunursa sonraki hecelerde de düz ünlü bulunur. Bu uyuma da yuvarlaklık-düzlük veya küçük ünlü uyumu denir. Buna göre de Türkçe kelimelerde ilk hecenin dışında geniş-yuvarlak ünlü bulunmaz⁷⁸. Bu bölümde Yahyalı ağzında yer alan kelimeleri, kalınlık-incelik uyumu ve düzlük-yuvarlaklık uyumları bakımından inceleyeceğiz.

1.1.5.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Türk dilinin genelinde olduğu gibi, Türkiye Türkçesi ağızlarında da kalınlık-

⁷⁴ Jean DENY, **Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları**, TDK Yay. , Ankara 2000, s. 8.

⁷⁵ Ahmet GÜNŞEN, age., s. 31.

⁷⁶ A. Von GABAIN, **Eski Türkçenin Grameri**, TDK Yay. , Ankara 2000, s. 41.

⁷⁷ Mecdut MANSUROĞLU, “**Türkiye Türkçesinde Ses Uyumu**”, TDAY Belleten, Ankara 1959, s. 81-93.

⁷⁸ Nevzat ÖZKAN, age. , s. 56.

incelik uyumu çok ilerlemiştir. Ancak, dönemden döneme ve bölgeden bölgeye bazı farklılıklar görülebilmektedir⁷⁹.

Yahyalı ağzının, kalınlık-incelik uyumuna genel olarak uyduğu görülür. Yazı dilinde kalınlık-incelik uyumunu bozan bazı ek ve edatların Yahyalı ağzında uyuma girdikleri görülür. Bölgemiz ağzında kalınlık-incelik uyumunu bozan sınırlı sayıda özel durumlar da vardır.

Bölgemiz ağzında “ile” edatının ses değişmesi ve kaynaşması ile oluşan “-la, -ılan, -ınan, -nan, -lan” şekilleri kalınlık incelik uyumuna genellikle uymaktadır: soān_ıla (2/17), āşam_ınan (2/54), sabānan (6/3), dıTmīnan (9/56), ğızıylan (15/6), oraḥlarlan (17/34), ıramazanlan (21/197), ğızla (21/1), hayvan_ılan (22/29), namazla (26/472).

-ki aitlik ekinin kalınlık-incelik uyumuna uymadığı görülür: dışadaki (2/6), ordaki (2/52), yayladakiler (2/80), bacılarımıñki (11/22), yanıñızdaki (16/28), pastanesinki (20/67), ğarşındakiniñ (26/374).

Yazı dilinde uyuma aykırı şekilde kullanılan “kardeş, elma” kelimeleri bölgemiz ağzında uyuma uygun şekilde kullanılır: almalar (20/2), ğardaşlıḥ (26/480).

i- ek fiilin ekleşmemiş duyulan geçmiş zaman, görülen geçmiş zaman ve şart çekimleri kalınlık-incelik uyumuna uyar: sorallar_ımış (20/62), parlıyor_umuş (21/156), baḥar_ımış (26/11), satıyollar_ıdı (9/285), dutar_ıdıḥ (10/93), sorar_ıdın (11/103), oldum_ıdu (12/162), ğaldırdım_ıdı (21/64), yapar_ısañ (20/121), sorar_ısañ (26/97), ğapar_ısa (26/244).

i- yardımcı fiilinden türetilmiş olan “iken” zarf-fiil eki, Yahyalı ağzında ekleşmiştir. Ekin bu ekleşmiş şekilleri, kalınlık incelik uyumuna uyar: dıḥılırḥanaḥ (2/2), yatırқан (17/2), çocūḥan (24/46), yaparḥana (26/20), alırḥanaḥ (26/71), yıḥarқан (26/253).

⁷⁹ Gürer GÜLSEVİN, **Uşak İli Ağzıları**, TDK Yay. , Ankara 2002, s. 21.

Büyük ünlü uyumu Türkçenin metinlerden takip edebildiğimiz ilk devirlerinden bu yana hâkim olduğundan Arapça ve Farsçadan alınan kelimelerde, hatta Batı dillerinden alıntı bazı kelimelerde de bu yasa gereği kalınlık-incelik bakımından benzeşme olmuştur⁸⁰.

Alıntı kelimeler, dil benzeşmesi diye de adlandırılan bu uyuma, ilerleyici ve gerileyici benzeşme yoluyla girmiştir⁸¹. Alınma kelimelerde ortaya çıkan bu benzeşme hadisesi, genellikle ünlü incilmesi şeklinde görülür⁸².

1.İlerleyici Benzetme: ğaladır “kaledir” (8/40), mezer “mezar” (8/111), habarı “haberi” (10/20), beleden “beladan” (10/69), beKdeşliniñ “bektaşlının” (11/24), hatca “Hatice” (12/51), ayşa “Ayşe” (12/72), ezen “ezan” (21/36), bahçaya “bahçeye” (21/52), essehden “essahtan” (21/142), ataş “ateş” (21/180), penselen “penisilin” (21/236), meydene “meydana” (26/16), zeketlik “zekatlık” (26/57).

2.Gerileyici Benzetme: tenesinden “tanesinden” (9/3), ěmet “Ahmet” (9/207), dene “tane” (10/101), alma “elma” (11/10), teze “taze” (12/71), halva “helva” (19/76), camal “cemal” (22/20), şēle “şöyle” (25/2).

1.1.5.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

“Yuvarlaklık-düzlük bakımından vokal uyumunun Türkçenin ilk devirlerinden beri umumîleşip sağlam kaideler olarak ortaya çıkmadığı malûmdur. Eski Türkiye Türkçesinde ise, bu hâl devam etmekte, ayrıca eski ve yeni yazı dilimizden farklı olarak birçok kelimeye bir yuvarlaklaşma kendini göstermektedir. Düz vokal taşıması gereken, Uygur devresinde olduğu gibi, bugün de düz vokal taşıyan bazı kelimelerin düz vokalli olduğu görülüyor. Bu yuvarlaklaşma Eski Türkiye Türkçesinin en mühim fonetik hususiyetlerinden birini teşkil etmektedir⁸³.”

⁸⁰ Mehmet AYDIN, age. , s. 17.

⁸¹ Mehmet AYDIN, age. , s. 17.

⁸² Leyla KARAHAN, **Anadolu Ağzlarının Sınıflandırılması**, TDK Yay. , Ankara 1996, s. 98.

⁸³ Faruk Kadir TİMURTAŞ, **Eski Türkiye Türkçesi**, Enderun Yay. , İstanbul 1994, s. 27-40.

Başta Kırgız Türkçesi olmak üzere Türkçenin birçok lehçesinde de dudak ünsüzlerinin yanlarındaki ünlüleri yuvarlaklaştırdığı bilinmektedir. Bu yuvarlaklaşma olayının Eski Türkçe döneminden beri devam edegeldiği pek çok örnekle sabittir. Fakat Türkiye Türkçesinde bu tür yuvarlaklaşma görülmez. Aynı gruba (Oğuzca) dahil olduğu hâlde Azerbaycan Türkçesinde dudak ünsüzleri yanında yuvarlaklaşma olayı daha çok örnek verir⁸⁴.

Yahyalı Ağzında düzlük-yuvarlaklık uyumu ile ilgili tespit ettiğimiz özellikler şunlardır:

i- ek fiilin duyulan ve görülen geçmiş zaman kiplerinin ekleşmiş ve ekleşmemiş şekilleri düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyar: şuymuş (2/12), o_ymuş (21/109), oturuyor_umuş (26/4), boylu_muydu (1/48), çocuhsuzdu (12/153), ölüyordu (8/106), döüşüyorduh (12/37), oldum_udu (12/162), vurdu_yudu (26/74).

Yahyalı ağzında düzlük-yuvarlaklık uyumunun düz ünlülerden sonra düz ünlüler gelir yönündeki gelişmesi Yahyalı ağzında kuvvetlidir. Dudak ünsüzlerinin etkisi ile yazı dilimizde düzleşmemiş veya yuvarlaklaşmış ünlüler Yahyalı ağzında düzdür: ğabıhlı “kabuklu” (20/97), çamırı “çamuru” (21/64), yumırtaya “yumurtaya” (21/149), çapıt “çaput” (22/21), ğalbır “kalbur” (24/37).

Yuvarlak ünlülü kelimelerden sonra gelen, ile çekim edatının dudak benzeşmesine uyduğu görülür: süd_üle “süt ile” (5/5), püsküüt_ülen “bisküvi ile” (19/157), on_ulan “onun ile” (20/153), onuñ_ulan “onun ile” (24/28).

Yuvarlak ünlülü kelimelerden sonra gelen, -ki aitlik ekinin düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyduğu görülür: toğdorıñkunu “doktorunkini” (21/209).

Bazen, yazı dilinde “o, ö-o” şeklinde bulunan yabancı asıllı kelimeler de, Yahyalı ağzında “o-u” şekline dönmüştür: motur “motor” (9/66), rómuğ “römork” (9/169).

⁸⁴ Tuncer GÜLENSOY, Ahmet BURAN, **Elazığ Yöresi Ağzlarından Derlemeler 1**, TDK Yay. , Ankara 1994, s. 12.

Diğer ağızlarda olduğu gibi bölgemiz ağızında da şimdiki zaman eki –yor düzlük-yuvarlaklık uyumunu bozmaktadır: bilmiyom “bilmiyorum” (14/2), bahıyoğ “bakıyoruz” (14/35), eriyor (21/63), diyon “diyorsun” (21/294), ālaşıyollar “ağlaşıyorlar” (26/89).

1.1.6. Ünlü Değişmeleri

Ünlü değişmeleri ya komşu hecelerde bulunan diğer ünlülerin ya da yanlarında yer alan ünsüzlerin etkisiyle oluşmaktadır. Ünlülerin ünlülere olan etkilerinden doğan ve Türkçede genel olarak ünlü uyumu başlığı altında incelenen değişimleri bir yana bırakırsak, ünlü değişmelerinin diğer bir sebebi de ünsüzlerin ünlülere etkisidir. Bazı ünsüzler kendi özelliklerini ünlülere aktararak onların değişmelerini sağlarlar. Bu durumda o ünlünün aldığı etki şekline göre, ünlü değişmeleri de türlü bölümlere ayrılırlar⁸⁵.

Bölgemizde görülen başlıca ünlü değişmeleri şunlardır:

1.1.6.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi

y, ş, ç, c, z, s, l, m, n, t, d gibi dudak, diş, diş eti ön damak bölgelerinde boğumlanan ünsüzler, bazen kalın ünlüleri kendi boğumlanma noktalarına çekerek incelmelerine sebep olurlar⁸⁶. İlerleyici ve gerileyici ünlü benzeşmeleri de inceme olaylarında etkili olmuştur.

a > á, e: mezeri “mezarı” (1/31), dükkenleriñ “dükkanların” (1/47), seváP “sevap” (1/94), terezi “terazi” (3/28), vireje “viraja” (9/12), bereber “beraber” (9/283), müsefir “misafir” (10/10), ğazededen “kazadan” (10/69), entere “entare” (16/5), amále “amale” (20/13), cenezeni “cenazeni” (20/120), ámerikeden “Amerika’dan” (21/259), cezá “ceza” (26/253), eşerbi “eşarbi” (20/76), kireye “kiraya” (21/112), dünya “dünya” (21/2), möhtec “muhtaç” (21/138).

⁸⁵ Tuncer GÜLENSOY, age. , s. 35-36.

⁸⁶ Zeynep KORKMAZ, age. , s. 56.

u > ü: Bölgemiz ağzında örneklerine çok az rastlanan bir incelmedir: çül “çul” (2/88), üyümüyecek “uyumuyacak” (9/232), süs “sus” (21/157), māsül “mahsul” (22/48).

o > ö: petröl “petrol” (26/387).

ı > i: misir “mısır” (3/9), eşkiye “eşkiya” (16/58), sali “salı” (20/151), inkileb “inkılâp” (26/384).

1.1.6.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması

Bilindiği gibi k, g, ğ, ñ, h ünsüzlerinin ünlüler üzerinde kalınlaştırıcı etkileri vardır⁸⁷. Yahyalı ağzında, bu nedene bağlı olarak oluşan kalınlaşma olayları olduğu gibi, ünlü benzeşmesinden kaynaklanan kalınlaşma olayı da vardır. Kalınlaşma, bazı kelimelerde tam olarak gerçekleşirken bazılarında yarım kalmıştır.

e > á, a: amānat “emanet” (1/19), bahçadan “bahçeden” (3/17), barabar “beraber” (5/41), cáāleti “cehaleti” (8/6), hādīye “hediye” (11/10), midañ “miden” (21/19), tatanosa “tetanosa (21/135), vasayıt “vesayıt” (24/35), ğıramlar “kremler” (26/23).

i > ı, í: fırğat “fırkat” (1/32), vaḥít “vakit” (2/40), cızdıḥ “çizdik” (8/80), inançlan “inançla” (8/121), hazín “hazin” (9/268), caāllıḥ “cahillik” (14/22), ísraf “israf” (19/137), ísraf “israf” (19/137), vazífe “vazife” (22/28), halından “hâlinden” (26/78).

ö > o, ó: görürdüm “görürdüm” (1/39), ózen “özen” (5/9), önce “önce” (9/71), rómuḥ “römork” (9/169), ğózleri “gözleri” (18/26), omar “Ömer” (21/1), dişdökene “Dişdöken’e” (21/77), óteberi “öteberi” (22/34).

ü > u, ú: cubba “cübbe” (1/76), yununu “yününü” (19/12), múnafıḥ “münafık” (20/119), süreceklar “sürecekler” (20/65), ğúdermiş “güdermiş” (21/193), üstünde “üstünde” (22/37), únlü “ünlü” (23/81), rúzgar “rüzgar” (26/74), abdúlgadir

⁸⁷ Zeynep KORKMAZ, age. , s. 48.

“Abdülkadir” (26/215), otobüsculuğ “otobüsçülük” (26/359).

1.1.6.3. Geniş Ünlülerin Daralması

Yanlarındaki ünlüleri inceltme etkisi olan ünsüzler aynı zamanda daraltma etkisi taşımaktadırlar⁸⁸.

a > ı, i: Daralma ile ilgili örneklerde, y'nin daraltıcı etkisi görülmektedir.

ıciğ “azcık” (1/49), yaylıya “yaylaya” (5/31), hatırlıyamadım “hatırlayamadım” (9/289), orıya “oraya” (10/19), ğaynıyacağ “kaynayacak” (10/26), sobıya “sobaya” (10/112), bir_arıya “bir araya” (10/129), ğaynadı ğaynadı “kaynata kaynata” (11/32), ızmış “azmış” (14/14), saçmıya “saçmaya” (17/23), adanıya “Adana’ya” (21/41), tahranıya “Tahrana’ya” (26/158).

a > u: buruya “buraya” (11/84), duzluyarağ “tuzlayarak” (20/52).

e > i: tilefon “telefon” (5/44), çökelik “çökelek” (9/203), kefin “keven” (10/100), tekniye “tekneye” (10/139), kesmiye “kesmeye” (10/139), dikilicek “dikilecek” (16/2), demiye “demeye” (19/152), neriye “nereye” (21/39), patanislı “patatesli” (21/188), ğansir “kansir” (21/254).

o > u: motur “motor” (9/66), sofrada “sofrada” (9/73), rómuğ “römork” (9/169), buālım “boğalım” (10/15), ğuyañ “koyarsın” (10/33), buāzına “boğazına” (10/115), buynuzuna “boynuzuna” (11/40), ğuyarlar_ıdı “koyarlardı” (11/52), uynar_ıdığ “oynardık” (14/5), yuūr “yoğur” (18/10), torus “Toros” (19/30), horuz “horoz” (19/186), bũāziña “boğazına” (21/4), pusta “posta” (26/38).

o > i: madinisini “maydanozunu” (12/184).

ö > ü: üğüdürler_ıdı “öğüdürlerdi” (11/53).

1.1.6.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi

Yahyalı ağzında, ünlü genişlemesi örnekleri bir hayli fazladır:

⁸⁸ Zeynep KORKMAZ, age. , s. 59.

i > a: ahara “ahıra” (4/23), ayağamdan “ayağımdan” (5/35), ağat “ağıt” (10/53).

i > a: iltaāP “iltihap” (21/310).

i > e, é: heç “hiç” (1/55), géydim “giydim” (1/87), éyice “iyice” (2/68), éndirseler “indirseler” (3/52), érfan “irfan” (8/6), déyordu “diyordu” (8/110), gétdiler “gittiler” (8/127), éniş “iniş” (9/3), éyi “iyi” (9/211), éhdiyacımız “ihtiyacımız” (10/107), eğelmış “eğilmiş” (12/93), hékmet “hikmet” (17/7), éndi “indi” (18/10), hedéyesi “hediyesi” (19/172), géderiyon “gideriyorsun” (20/46), meresden “mirastan” (26/42), géyinmiş “giyinmiş” (26/95), géder_iken “giderken” (26/199).

u > a: dohañ “dokun” (9/270), ambalas “ambulans” (21/287).

u > o: şoraya “şuraya” (2/89), yoğarı “yukarı” (9/262), comācınıñ “cumacının” (12/129), comārtesi “cumartesi” (20/92), dodağlı “dudaklı” (23/42), çoaldız “çuvaldız” (26/25), moğabeleler “mukabeleler” (26/358).

u > ö: böün “bugün” (2/44), şö “şu” (2/116), möhtec_oldum “muhtaç oldum” (21/138).

ü > ö, ó: göēndim “güvendim” (1/38), yörür “yürür” (1/79), döğnümde “dügünümde” (1/87), gözelikleri “güzellikleri” (3/42), böyük “büyük” (9/50), yörü “yürü” (11/63), gözelce “güzelce” (12/188), mökemmel “mükemmel” (19/45), yörütmişler “yürütmüşler” (20/111), gözel “güzel” (26/117), hórmet “hürmet” (2/6), gózel “güzel” (2/16), yörü “yürü” (8/59), kórükge “kürükke” (9/268), bóyük “büyük” (12/127), yörüyüşüne “yürüyüşüne” (18/38), óşeniyor “üşeniyor” (22/11).

1.1.6.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

Düz ünlülerin yuvarlaklaşmasında “b, m, v” gibi dudak ünsüzlerinin yuvarlaklaştırıcı etkisi vardır.

a > â, o: bobamiñ “babamın” (1/17), doül “davul” (1/70), yoūt “yahut” (2/7), soūrurlardı “savururlardı” (2/63), goōruñ “gâvurun” (5/3), doārımız “davarımız” (5/50), ročf “Rauf” (8/90), oūcunuñ “avucunun” (9/107), hovă “hava” (9/166),

doārımız “davarımız” (10/93), toūh “tavuk” (11/64), zoāllıcāzım “zavallıcağzım” (12/70), ğayınboba “kayınbaba” (16/25), yoāş “yavaş” (20/25), ğoāh “kavak” (20/97), ğoūşu “koğuşu” (21/170), oūç oūç “avuç avuç” (21/175), ānur “onur” (8/24), vālla “valla” (9/224), telāzyona “televizyona” (21/8), yā “ya” (26/6), yāv “yav” (26/298).

a > ö: döēt “davet” (1/58), göōrluḡlan “ġāvurlukla” (9/159).

a > u: burum “buram” (2/91), şuruya “şuraya” (10/37), oruya “oraya” (17/22), boyuyacaḡ “boyayacak” (19/97), duār “davar” (21/204), buruya “buraya” (21/210).

e > ü: ğormüyecek_ımiyim “ġörmeyecek miyim” (25/23)

e > o: boval ”vebal” (26/206).

e > ö: övünden “evinden” (1/17), öēlden “evelden” (1/45), söūndüm “sevindim” (1/51), öē “eve” (1/99), zövk “zevk” (2/58), döēniñ “devenin” (2/77), söūndüydük “sevindiydik” (2/88), mövleneler “Mevlānalar” (3/28), cöūz “ceviz” (4/5), göūşüyollar “gevşiyorlar” (4/15), öērsiñ “eversin” (5/40), döēlliye “Develi’ye” (6/6), döūs “deyyus” (9/59), sövab_ıımış “sevapımış” (10/113), övlenmiş “evlenmiş” (10/120), sövdüūım “sevdiğim” (10/121), döēm “devam” (15/22), löblebi “leblebi” (20/45).

i > u, ú: husūsu “husūsı” (5/32), merdúvandan “merdivenden” (10/131).

i > ü: ğülüsdeniñki “Ġülistan’ınki” (11/23).

1.1.6.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

o > a: tāsiyaniñ “tansiyonun” (21/21), avasını “ovasını” (26/123).

ö > e: çezerdik “çözerdik” (2/71), belişirdik “bölüşürdük” (4/6), beyle “böyle” (10/38), eyle “öyle” (10/87), şóferiymiş “şoförüymüş” (10/126), eyleyişin “öyleyse” (21/5)

ü > i: mümkin “mümkün” (19/118), fakilteye “fakülteye” (21/11).

u > i: serimi “serumu” (21/151).

u < ı, í: hamırını “hamurunu” (5/4), mıstafa “Mustafa” (7/13), bunu “bunu” (8/126), bıçılđ “buçuk” (9/54), yāmir “yağmur” (9/108), ğabıını “kabuğunu” (9/140), marıla “marula” (9/287), abdillā “Abdullah” (13/1), abdırrāman “Abdurrahman” (13/16), yumırta “yumurta” (19/81), çamırlardan “çamurlardan” (19/93), ğarpız “karpuz” (19/107), halbıki “halbuki” (21/25), serımıñ “serumun” (21/256).

1.1.7. Ünlü Düşmesi

“Kelimedede bir seslinin düşmesi bir hecenin ortadan kalkması demektir. Bunun sonucu olarak da o seslinin birleştıği sesteşler komşu hecelere māl olur⁸⁹.”

Türlü fonetik etkiler altında, kelimelerin iç ve son seslerinde bulunan bazı ünlülerin düştükleri gözlenir⁹⁰.

Yahyalı ağızında ünlü düşmesi çeşitli şekillerde karşımıza çıkar:

1. Birden fazla heceli kelimelerde akıcı veya yarı ünlü durumunda olan bir ünsüz ile akıcı, yarı ünlü, sızıcı veya patlayıcı ünsüzlerden biri arasında bulunan ve açık heceden sonra gelen açık orta hece ünlüleri genellikle düşer: göñlümü (1/11), nerden (1/40), oynuyoñ (9/72), ğarnında (9/272), omzumdan (12/69), sıyrılmıyacağ (20/22), benzi (21/68), şurdan (26/263).

2. Ünlü ile biten bir kelime yine ünlüyle başlayan bir kelimeyle bağlantılı söylenirse, ya ilk kelimenin son ünlüsü ya da kelimenin ilk ünlüsü düşer⁹¹: n_olacağ “ne olacak” (2/43), vérdikleri_çin “verdikleri için” (9/263), gelme m_ola “gelme mi ola” (11/90), narpızlaş_đa “yarpuzlu aş da” (26/433).

1.1.8. Ünlü Türemesi

Genellikle yabancı kökenli kelimelerde görülen ses türemesi olayı Türkçe söyleyiş endişesinden ortaya çıkmaktadır. Böylece bilhassa alıntı kelimeler Türkçe-

⁸⁹ Tahsin BANGUOĞLU, age. , s. 63.

⁹⁰ Zeynep KORKMAZ, age. , s. 64.

⁹¹ Necati DEMİR, age. , s. 77.

nin ses yapısına uydurulmuş olur⁹².

Ünlü türemesi olayını kelime içindeki yerine göre üç ayrı başlıkta inceleyeceğiz.

1.1.8.1. Ön Türeme

Türkçe kelimelerde ön seste akıcı sesteşler bulunmaz. Yabancı kelimelerde rastlanan bu ön sesi gidermek için dilimiz bir dar sesli türete gelmiştir⁹³.

Türkçede r ünsüzü ile kelime başlamadığı için, ilk ünsüzü r olan kelimelerde ünlü türemesi olmuştur⁹⁴.

ırahmetliK (2/38), irezilli_ıdı “rezillikti” (2/67), ırātıḡ “rahatız” (3/19), ıras “rast” (10/18), ırāzı “razı” (10/71), ilaḡan “leḡen” (12/89), ilimon (19/47), ilāzım “lāzım” (19/76), ıramazan_ıda “Ramazan da” (21/194), ileşler “leşler” (26/69).

1.1.8.2. İçte Ünlü Türemesi

Kelime içinde yan yana gelmiş ünsüzlerinden biri (daha ziyade ikincisi) bir liquit (daha ziyade “r” ve “l”) ise, genellikle arada bir dar ünlü (daha ziyade “ı”, “i”) türemektedir⁹⁵.

hepşini (3/19), azıçıḡ (5/3), ḡontorolda “kontrolde” (6/8), ḡompile (9/178), metire “metre” (10/51), alamanyaya (15/22), nasıreddin (16/56), sediyeye (21/164), metúrá “metre” (22/38), şimıdı (24/39), ḡadiriye “Kadriye” (26/38).

Türkçede kelime ve hece başında çift ünsüz bulunmaz⁹⁶. Bölgemiz ağzında bu durumdaki kelimelerde baştaki iki ünsüz arasında bir ünlünün türediği görülür: tiraḡdörüñ (9/24), tiren (11/90), ḡırıbi (19/46), filime (21/253).

⁹² Mukim SAĞIR, **Erzincan ve Yöresi Ağzları**, TDK Yay. , Ankara 1995, s. 70.

⁹³ Tahsin BANGUOĞLU, age. , s. 66.

⁹⁴ Fatma ÖZKAN, **Osmaniye Tatar Ağzı**, TDK Yay. , Ankara 1997, s. 66.

⁹⁵ Gürer GÜLSEVİN, age. , s. 27.

⁹⁶ Muharrem ERGİN, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yay. , İstanbul1999, s. 59.

1.1.8.3. Sonda Ünlü Türemesi

Bölgemiz ağzında çok az rastlanan bir ses olayıdır: ğadara “kadar” (9/54), meēri “meğer” (10/22), epeyi “epey” (10/116), ğadarı ”kadar” (18/9).

1.1.9. Ünlü Birleşmesi (Kaynaşması)

Ünlü ile biten bir kelime ile ünlü başlayan bir kelimenin söz konusu ünlülerinin kaynaşarak tek ünlü hâline gelmesine ünlü birleşmesi denir⁹⁷. Yahyalı ağzında, ünlü ile biten bir kelime ile ünlü ile başlayan bir kelimenin arka arkaya geldiği durumlarda, daha çok ünlülerden birinin düştüğü görülür; ancak iki ünlünün birleştiği durumlar da vardır: vérdikleri_çin “verdikleri için” (9/263), gelme m_ola “gelme mi ola” (11/90), comártesi “cuma ertesi” (20/92), n_olduñ “ne oldun” (21/208), narpızlaş_da “yarpuzlu aş da” (26/433).

1.2.ÜNSÜZLER

Ünsüzler, boğumlanmaları sırasında ses yolunda belirli bir temasın, bir takıntının oluştuğu seslerdir. Ünsüzlerin boğumlanmaları sırasında, ses yolunu kapatıp engel meydana getiren ses organları; ses telleri, küçük dil, dil, damak, dişler ve dudaklardır. Ünsüzlerin boğumlanma noktaları da bu organların temas noktaları üzerinde sıralanır⁹⁸.

Türkçede kullanılan 36 sestten 26 tanesi ünsüzdür. Bu 26 ünsüzün de 23’ü edebî dilde vardır. 3 tanesi ise ancak ağızlarda görülen fazla seslerdir⁹⁹.

Yeni Türkçede 21 ünsüz vardır: b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z. Bu ünsüzlerin çıkışlarındaki özelliklerine göre 4 türlü sınıflarız: 1. Ses yolunun daralma veya kapanmasına, 2. Ses dudaklarının bir ün verip vermemesine, 3. Bo-

⁹⁷ Ahmet B. ERCİLASUN, age. , s. 98.

⁹⁸ Ahmet GÜNŞEN, age. , s. 51.

⁹⁹ Muharrem ERGİN, age. , s. 111.

ğumlanma noktalarına, 4. Seslerinin bolluğuna veya azlığına göre¹⁰⁰.

Yahyalı ağzında, yazı dilimizdeki bu 21 ünsüze ek olarak, çeşitli sebeplerden dolayı yine bu ünsüzlerden az çok farklılaşmış¹⁰¹ ğ, ħ, K, k, ñ, P, T sesleri de bulunmaktadır.

1.2.1. Ünsüzlerin Özellikleri

Yahyalı ağzında, bugün kullandığımız alfabemizde bulunan ünsüzlerden kısmen farklılaşarak, ortaya çıkan ünsüzler şunlardır:

ğ ünsüzü: Sedalı, süreksiz bir art damak ünsüzdür. Kalın ünlülerle hece kurar: görüşcü (1/13), ğağallar (2/55), ğözlerime (8/5), sayğı (8/7), ğutluyom (8/90), ğótürüyoh (9/57), ğóçmüş (10/1), ğıremiseyi (11/57), ğaniñ (12/24), ğafasına(16/6), ğadar (17/26), ğuyunuñ (17/37), ğoyunları (18/19), dezĝā (19/126), ĝarağol (26/112).

ħ ünsüzü: Sedasız, sızıcı, sürekli bir art damak ünsüzüdür. Kalın ünlülerle hece kurar: boncuħ (1/2), ıcuħ (2/23), ĝızıdıħ (3/21), oħuyom (8/9), aħlında (8/16), arħadaşlarla (9/2), ĝoPuşuyoh (9/4), baħırcaħda (9/210), çıħarmışlar (10/7), toūħ (11/10), arħama (12/20), caāllıħ_ya (14/22), uzaħdaysa (16/7), ĝızlar (18/20), ĝaymaħam (26/112).

K ünsüzü: k-g arası, yarı sedalı, süreksiz bir ön damak ünsüzüdür: gençliK (1/9), gerdeK (2/16), kesiK (8/1), ülKesinde (8/78), biliriK (9/207), esKiniñ (16/1), TiKenlerden (19/3), denK (19/29), keşKe (19/71), ĝuççüK (20/35).

k ünsüzü: Sedasız, süreksiz bir art damak ünsüzüdür. Temel ünsüzlerdendir: çaķıllı (1/7), baħacaķ (1/20), şaķımaz (1/28), fıstıķ (2/41), çıķtıımız (9/1), ķórükge (9/268), aķĝam (9/274), ķótü (11/48), aķķama (12/73), haķķı (12/110), halk (16/77), çıPķıylan (19/3), yerķóylü (21/294).

¹⁰⁰ Tahsin BANGUOĞLU, age. , s. 40.

¹⁰¹ Necati DEMİR, age. , s. 78.

ñ ünsüzü: Akıcı, yumuşak damak ve geniz ünsüzü olan ñ sesi, gerek kelime köklerinde, gerekse de ilgi hâli, 2.şahıs iyelik ekleri ve fiillerin çekimli şekillerindeki 2.şahıs eklerinde Eski Türkçedeki gibi kullanımına devam etmektedir¹⁰²: seniñle (1/4) düñür (1/54), soñra (7/1), düşmanıñ (8/56), bazılarıñ (6/263), seniñ (12/99), yengemiñ (12/124), defteriñ (15/3), herifleriñ (16/49), oña (16/65), saña (18/9), şansıñ (19/59), bunuñ (19/124), dutmañ (20/5), anacâzımıñ (21/71), bovañız (21/263), hağğıñız (22/47), bovañ (25/10), yahyalımıñ (26/121).

P ünsüzü: Katı, patlamalı, dudak ünsüzleri olan b, p arası duyulan bir sestir: acayıP (1/1), yaçuP (1/30), heP (1/52), yaPrah (1/72), Pişirdiği (2/7), Paha (8/10), toPraiñ (9/57), Pek (9/209), nasiP (12/65), ğaPıda (18/11), dikiP (19/46), Poyraz (20/1509), merkePleri (26/88), diPloma (26/375).

T ünsüzü: t - d arası, yarı sedalı, süreksiz bir diş - diş eti ünsüzüdür: bağTım (1/5), dutTu (1/25), damaTı (1/90), isTemiyollar (2/8), çeşiT (2/70), sabr_eTTim (12/19), hasTayım (12/149), yaūT (17/21), işTe (18/5), daTlı_olurdu (13/4), Tepeden (26/91).

1.2.2. Ünsüz Uyumu

Türkçe, uyum ve ahenkler dilidir denilebilir. Kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık uyumuna ilave olarak ünlü-ünsüz ahengi, bunun en büyük delili olsa gerektir. Türkçedeki ünsüzlerin tamamına yakınının bir kalın bir de ince şekli vardır. Türklerin tarih boyunca kullandıkları alfabelerin bazılarında bu ayırım gözetilmiş, arkada ve önde boğumlanan ünsüzlerin karşılıkları ayrı ayrı işaretlerle gösterilmiştir. Göktürk alfabesi en güzel örneklerden biridir. Bugünkü alfabemizde arka ve önde boğumlanan ünsüzlerin tamamının karşılıkları olmamasına rağmen, gerek aydın konuşmasında gerekse Türkiye Türkçesi ağızlarında bu ahenk kolayca hissedilebilir. Türkçenin genelinde var olan ünlü-ünsüz uyumu tabii olarak bölgemiz ağzında da bulunmaktadır. Genellikle kalın ünsüzler kalın ünlülerle hece kurmayı tercih ederken

¹⁰² Ahmet GÜLŞEN, age. , s. 54.

ince ünsüzler ince ünlülerle komşudurlar¹⁰³: şakımaz ((1/28), geldiklerinde (2/8), ğafasını (4/7), şüphelendiler (6/2), oturuyoğ (6/17), sōğüsüz (18/12), oğlanlarım ((18/13), bağıyollar (20/4), deşşiklemiş (21/25).

1.2.3. Ünlü-Ünsüz Uyumunun Bozulması

Yahyalı ağızında genel olarak ünlü-ünsüz uyumu vardır. Ancak bazı ses olayları sonucunda bu uyumun bozulduğu görülür.

Kalın ünlülü kelimelerde bulunan l ünsüzünün incilmesi ve aynı hecedeki kalın ünlünün ise buna ayak uydurmayıp kalın olarak kalması sonucu ünlü-ünsüz uyumu bozulur: hālā (23/82), lāzım (14/10), meselā (20/152).

1.2.4. Ünsüz Değişmeleri

1.2.4.1. Tonlulaşma

Sedasız ünsüzlerin, kendi karşılıkları olan sedalı ünsüzlere dönüşmesidir. Yahyalı ağızında sedalılaşma olayı, ön seste, iç seste ve son seste olmak üzere üç şekilde gerçekleşir.

a. Ön seste tonlulaşma: Eski Türkçede ön seste bulunan tonsuz ünlülerin tonlulaşması, Güney-Batı Türkçesinin ayırıcı ses özelliklerinden biridir. Bunun yanında Doğu Türkçesi büyük ölçüde Eski Türkçedeki şekilleri devam ettirir. Türkiye Türkçesi ağızlarının büyük bir bölümünde bu tonlulaşma, değişik oranlarda da olsa yerleşmiş durumdadır¹⁰⁴. Yahyalı ağızında ön ses ünsüz değişmeleri yaygındır denilebilir. Değişmelerin bir kısmı kurallıdır. Bir kısmı ise iki şekillilik gösterir.

b. İç seste tonlulaşma: Bu olay diğer Türkiye Türkçesi ağızları için de söz konusu olan iki mühim fonetik şarta bağlıdır¹⁰⁵. Bunlardan birincisi, yalın ya da eklerle genişletilmiş kelimelerin iç seslerinde yan yana bulunan patlayıcı ya da sızıcı

¹⁰³ Necati DEMİR, age. , s. 80-81.

¹⁰⁴ Mehmet AYDIN, age. , s. 28.

¹⁰⁵ Turgut GÜNAY, age. , s. 85.

iki katı ünsüzden sonuncusu, birincisinin tonlu yahut tonsuz oluşuna bağlı olmaksızın her zaman tonludur¹⁰⁶. İkinci önemli şart ise, yalın, eklerle genişletilen, birleşik kelime kuruluşu teşkil eden veya konuşma sırasında birbirine ulanan biçimlerde, tonlu karşılığa sahip tonsuz ünsüzleri iki ünlü arasında kalmasıdır. İç seste tonlulaşmaya yoğunluk kazandıran bu husus, bazı durumlarda yazı dilimiz için de söz konusu olabilmektedir¹⁰⁷. Bunların dışında da iç seste tonlulaşma olduğunu bazı örneklerde görmekteyiz.

c. Son seste tonlulaşma: Türkçe kelimelerin birkaç istisna hariç, son sesinde b, c, d, g (ğ) ünsüzleri bulunmaz¹⁰⁸. Arapça ve Farsça asıllı kelimelerin ve hecelerin sonundaki ünsüzler Türkçede sedasızlaşır. Bilhassa kelime sonunda bu böyledir¹⁰⁹.

1. ç > c değişmesi

Ön seste: cızdıh “çizdik” (8/80).

İç seste: hafifce “hafifçe” (19/117), açlıhdan “açlıktan” (21/32), uclarını “uçlarını” (21/331).

Son seste: hec “hiç” (2/39), üç “üç” (9/5), sac “saç” (12/164), argac “argaç” (19/147), amac “amac” (20/95), möhtec “muhtaç” (21/138).

2. k > g değişmesi: Eski Türkçede ön seste bulunan k'nin Güney-Batı lehçelerindeki tarihî gelişme uyarınca, Türkiye Türkçesinde tonlulaşıp g'ye dönmesi bir kural durumundadır¹¹⁰.

Ön seste: güççük “küçük” (7/16), gendi “kendi” (10/138), geçi “keçi” (26/74).

¹⁰⁶ Zeynep KORKMAZ, age. , s. 84.

¹⁰⁷ Turgut GÜNAY, age. , s. 85.

¹⁰⁸ Muharrem ERGİN, age. , s. 133.

¹⁰⁹ Muharrem ERGİN, age. , s. 179.

¹¹⁰ Zeynep KORKMAZ, age. , s. 79.

İç seste: esginiñ “eskinin” (2/34), asgere “askere” (7/16), içgi “içki” (9/73), eşgiyi “ekşiyi” (9/75), herges “herkes” (13/28).

3. k > ğ değişmesi: Yahyalı ağzında, Anadolu’nun pek çok bölgesinde olduğu gibi yaygın sayılabilecek ses değişmelerindendir.

Ön seste: ğardeşime “kardeşime” (1/21), ğadınıñ “kadının” (1/2), ğız_ıdı “kız idi” (1/48), ğoç “koç” (2/27), ğapuT “kaput” (2/81), ğulağ “kulak” (5/12), ğaza “kaza” (9/10), ğıvamı “kıvamı” (9/123), ğapğara “kapkara” (9/148), ğayserililer “Kayserililer” (9/158), ğompile “komple” (9/178), ğuzu “kuzu” (9/204), ğoncalas “koncalas” (10/115), ğına “kına” (13/9), ğonu ğomşu “konu komşu” (13/27), ğuruşa “kuruşa” (15/3), ğalem “kalem” (15/5), ğırmızı “kırmızı” (16/78), ğoyun “koyun” (17/6), ğapğaç “kapkaç” (18/2), ğırğılır “kırkılır” (19/11), ğatılıyor “katılıyor” (19/95), ğole “kola” (19/153), ğavliylen “kavliyle” (20/69), ğabarmış “kabarmış” (21/58), ğarnı “karnı” (21/71), ğoūşu “koğuşu” (21/170), ğamış “kamış” (22/2), ğurt dePesi “kurt tepesi” (22/9), ğale “kale” (24/50), ğöğa “kavga” (26/15).

İç seste: firğat “firkat” (1/32), ayağğabısınıñ “ayakkabısının” (2/69), ğarağolumuz “karakolumuz” (6/2), dişğoteKte “diskotekte” (8/14), fişğırıyor “fişkırıyor” (8/28), çanağğale “Çanakkale” (8/92), anğaralılar “Ankaralılar” (15/15), hağğa “hakka” (18/12), başğa “başka” (26/89).

4. k > K değişmesi: k > g değişmesinin ara merhalesidir.

Ön seste: Kendi “kendi” (13/2).

İç seste: vaKitleri_de (20/152), sineKden (22/2), ülKesinde (8/78), esKiniñ (16/1), TiKenlerden (19/3), keşKe (19/71).

Son seste: gençliK (1/9), gerdeK (2/16), denK (9/113), kesiK (8/1), biliriK (9/207), renK (23/4).

5. t > d değişmesi: Eski Türkçede kelime başında d sesi bulunmaz. Türkiye Türkçesinde ve bölge ağzında görülen kelime başındaki d ünsüzleri Batı Türkçesi

devresinin başında ortaya çıkan bir tonlulaşma eğiliminin sonucu olarak görülebilir¹¹¹.

Ön seste: dattu (1/4), daşlıĝ (1/7), daTlı (2/43), daşñ (9/2), dene (9/95), dabana (9/263), dadı (19/6), duzu (19/7), deyze (20/58), daşınırdıĝ (21/79), dırnaĝ (21/231), deyzeñ (21/278), dezgaha (23/6), dePesine (24/14).

İç seste: südü (3/5), tahdadan (9/268), milledin (10/94), ısladılar (11/29), südülen (16/72), ğaddıĝ (17/22), çifdi (17/22), fisdiĝ (19/33), yoürdülan (19/66), öradlar (19/70), doĝdora (21/72), üsdüm (21/155), gülisden (21/219), lasdik (26/465).

Son seste: çeşid (10/111), memmed (17/35).

6. t > T deĝişmesi: t > d deĝişmesinin ara aşamasıdır.

Ön seste: Tarafını (20/34), Taĝılır (23/6), Tepeden (26/91).

İç seste: dutTu (1/25), damaTı (1/90), isTemiyollar (2/8), daTlı (2/43), sabr_eTTim (12/19), hasTayım (12/149), işTe (18/5), daTlı_olurdu (13/4), desTe (26/27), müfTü (26/352),

Son seste: çeşiT (2/70), yaüt (17/21), mäsät (19/151), dämät (20/92).

7. s > z deĝişmesi:

Ön seste: zabä “sabaha” (21/113), zebze “sebze” (24/41).

Son seste: herkez “herkes” (20/108), mühendiz “mühendis” (22/49).

8. p > b deĝişmesi

Ön seste: bişerdi (1/72), barnaĝçaĝ” barmak kadar” (4/9), barnaında “parmaĝında” (9/23), bazar “pazar” (20/151), bişdikden “piştikten” (23/84).

Son seste: asbab (10/42), inkileb (26/384).

¹¹¹ Mehmet AYDIN, age. , s. 28.

9. p > P değişmesi: p > b değişmesinin ara merhalesidir.

Ön seste: Pıçağ (19/5), Pisiklet (19/111), Pağırcağ (21/127).

İç seste: yaPantı_ıylan “yabantıyla” (4/12), toPrağ (9/58), darPanesi (9/276), tesPihimi (12/34), ğulPuna (20/1), çırılçıPlağ (20/97), ğaPrini (23/66).

Son seste: sebeP (5/32), uyuyuP (8/36), yağıP (13/10), eşerP (20/76), heP (22/11).

10. f > v değişmesi: Sadece iç seste görülen bir değişmedir: sıvır “sıfır” (9/236).

1.2.4.2. Tonsuzlaşma

Türk dillerinin genel eğilimi kelimelerin başında ve sonunda tonsuzları tonlulara tercih etme yönündedir. Orhun Yazıtları c, d, g (ve p)’yi baş harf olarak kabul etmese de Batı Türk dilleri (Oğuz) kabul etmektedir. Türkiye Türkçesinde, Oğuz Türkçesinden kalma, baştaki tonsuz ünsüzleri tonlulaştırma eğilimi vardır ve genellikle tonsuzla başlayan Doğu Türkçesinde tonlu ünsüzle başlayan şekli görülür¹¹².

Yahyalı ağızında sedalılaşma olayı baskın olmakla birlikte ön seste, iç seste ve son seste meydana gelen sedasızlaşma örneklerine de rastlanır.

1. b > p değişmesi: pağloğ “baklava” (1/63), pağla “bakla, fasulye” (4/1), pağır “bakır” (4/18), püsküvü “bisküvi” (26/24).

2. d > t değişmesi: tetemiz “dedemiz” (1/41), toğdora “doktora” (21/7).

3. z > s değişmesi:

Ön seste: sāten “zaten” (9/118).

¹¹² Jean DENY, *age.*, s. 70.

İç seste: yemesler "yemezler" (9/245), yūsük "yüzük" (13/11), ğaste "gazete" (15/5).

Son seste: doḡus "dokuz" (6/8), barımas "barınamaz" (8/69), tertemis "tertemiz" (15/21), duzsus "tuzsuz" (19/85), temmus "temmuz" (20/147), olmas "olmaz" (24/46).

4. v > f değişmesi: kaḡfe "kahve" (1/61), tafsiyē "tavsiye" (9/225), kefin "keven" (10/100), ğofaya "kovaya" (20/24), meftā "mevta" (20/27).

5. c > ç değişmesi: hatçanıñ "Hatice'nin" (12/162).

1.2.4.3. Süreklileşme

Süreksiz ünsüzlerin sürekli ünsüzler hâline gelmesi olayıdır. Sürekli ünsüzler, kendi aralarında "sızıcı" ve "akıcı" olmak üzere ikiye ayrıldığından süreklileşme olayını "sızıcılışma" ve "akıcılışma" olmak üzere iki bölümde inceleyeceğiz.

1.2.4.3.1. Sızıcılışma

Patlayıcı ve akıcı ünsüzlerin çeşitli sebeplerle sızıcı ünsüz hâline gelmesine sızıcılışma denir¹¹³.

1.c > j değişmesi: sajda "sacda" (10/135).

2. k > ħ değişmesi: İçseste, patlayıcı seslerin sızıcılışmaları olayı birkaç ünsüzde görülür. Fakat bunlar içinde kurallı olanı k > ħ değişimidir. Yalın ya da ekler ile genişletilmiş kelimelerin içseslerinde iki ünlü arasında bulunan tonsuz, patlayıcı, artdamak ünsüzü k'lar, bu bölgede her zaman tonlu, sızıcı gırtlak ünsüzü ħ'ya dönerler¹¹⁴.

İç seste: çıḡdı (1/2), daḡallarıdı (1/89), toḡlu "toklu, koyun" (2/27), ğırḡarlar (2/68), taḡsiye (5/14), arḡadaş (5/33), şafaḡla (8/63), taḡdirde (9/72)

¹¹³ Nevzat ÖZKAN, age., s. 74.

¹¹⁴ Zeynep KORKMAZ, age., s. 86, 87.

yuâhlar “yuvaklar” (9/259), taḥsi (10/46), toḥat (11/74), yaḥuP (12/73), mutlaḥa (13/29), toḥuḫla (14/18), alaḥası (15/9), yaḥaladı (17/2), mınıtḥaya (17/18).

Son seste: boncuḫ (1/2), uṣaḫ (1/47), oluḫ (8/105), ıḫtḫ (9/2), topraḫ (9/255), sucuḫ (11/8), boncuḫ (11/40), bayraḫ (13/2), yumruḫ (13/3), ğırḫ (19/11), ğabaḫ (20/87), ğurtulacaḫ (21/166), ğıtlıḫ (22/16).

3. k,  > ğ değişmesi: yoğudu “yoktu” (1/59), ağar “akar” (2/80), sâmağ_ılan “sağmakla” (5/29), yüğsek “yüksek” (20/82), ağdı “aktı” (21/67).

4. b > v değişmesi: bova “baba” (1/57), büver “biber” (8/46), ğayınbova “kayınbaba” (12/112).

1.2.4.3.2. Akıcılaşma

Yahyalı ağzında ok seyrek görülen bir ses olayıdır.

ę > y değişmesi: deyneklerden “değneklerden” (9/248), öylenledine “öğle vakti” (10/95), deyil_mi “değil mi” (12/120), buyday “buğday” (17/33), düyünü ”düğünü” (22/6).

1.2.4.4. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

Bölgemiz ağzından derlediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz sürekli ünsüzler arasındaki değişmeler şunlardır:

l > n: Özellikle “ile” son ekim edatında görülür: âşam_ınan “akşam ile” (2/54), ekmēnen “ekmek ile” (5/29), sabānan “sabah ile” (6/3), dıTmīnan “tıtmık ile” (9/56).

r > l: atallar “atarlar” (1/59), beğenmiyollar” beğenmiyorlar” (2/9), oḫullar “okurlar” (2/32), bililler “bilirler” (8/22), taḫıyollar “takıyorlar” (9/24), diyollar “diyorlar” (12/82), ğonuşullar “konuşurlar” (20/64), duruyollar “duruyorlar” (24/25), déyollar “diyorlar” (26/21), géydiriller “giydiriller” (26/240).

n > m: istambuldan “İstanbul’dan” (19/172).

m > n: şindi “şimdi” (2/25), ğonşu “komşu” (2/25), şindik “şimdi” (16/77), barnaḡlarıylan “parmaklarıyla” (17/3), danbaşıda “dambaşında” (19/148), barnaḡçaḡ “parmak kadar” (4/9).

n > l: laylon “naylon” (12/90).

y > n: anşayı “Ayşe’yi” (11/76), narpızlaş_da “yarpuzlu aş da” (26/433).

1.2.4.5. Süreksizleşme

Sürekli ünsüzlerin süreksiz ünsüzler hâline gelmesine süreksizleşme diyoruz. Bölgemiz ağzında süreksizleşme örnekleri çok azdır.

j > c: cendermeler “jandarmalar” (25/20), baraclar “barajlar” (26/115).

y > g: gine “yine” (1/82).

1.2.5. Ünsüz Benzeşmesi

Ünsüz benzeşmesi, ünsüz deġişmesi hadisesidir. İç seste yan yana bulunan veya komşu kelimelerin son ve ön sesleri bazen iki ünsüzden biri diğeri tarafından ya tamamen veya kısmen kendisine benzeştirilir. Ünsüz benzeşmesine diğeri Anadolu ağzlarında olduğu gibi Yahyalı ağzında rastlanmaktadır.

Ünsüz benzeşmesi, ilerleyici ve gerileyici olmak üzere iki şekilde görölmektedir.

1.2.5.1. İlerleyici Benzeşme

Kelime içinde yan yana bulunan ünsüzlerden öncekinin sonrakini kendine benzetmesidir.

nl > nn: önnük “önlük” (3/1), annaşdıḡ “anlaştık” (7/12), annasıñ “anlasın” (8/75), bunnar “bunlar” (18/5), innesiñ “inlesin” (23/33), dinnesiñ “dinlesin” (23/34).

ly > ll: billa “bilye” (20/20).

ty > dd: süddüzü “sütyüzü” (9/199).

sl > ss: assında “aslında” (9/255).

çy > çc: üç_cüz “üç yüz” (25/30).

ty > td: dört_düz “dört yüz” (21/328).

1.2.5.2. Gerileyici Benzeşme

rl > ll: deller “derler” (1/68), diyollar “diyorlar” (9/67), yapallar “yaparlar” (9/197), yuällar “yuvarlar” (9/257), şekellerimizi “şekerlerimizi” (10/75), başlıyollar “başlıyorlar” (11/25), diyollar “diyorlar” (12/82), oynallardı “oynarlardı” (13/4), götürüllerdi “götürürlerdi” (16/3).

zs > ss: kaçırmasa “kaçmazsa” (5/24), olmasa “olmazsa” (8/52), yetişmesse “yetişmezse” (9/31), vermesse “vermezse” (12/121), duzsussa “tuzsuzsa” (19/89), baħmasaň “bakmazsan” (20/7).

hm > mm: memmet “Mehmet” (8/46).

ls > ss: ossuň “olsun” (9/63), ossa “olsa” (19/82).

ht > dd: sabaddan “sabahtan” (10/75).

ht > tt: essattan “essahtan” (3/12).

şs > ss: ğocamıssıň “gocamışsın” (3/57).

ğn > nn: inne “iğne” (21/171).

cz > zz: ezzaneye “eczaneye” (21/239).

1.2.6. Ünsüz İkizleşmesi

İç seste iki ünlü arasındaki bazı ünsüzlerin boğumlanmalarındaki tekrarlanmayı ifade eden ünsüz ikizleşmesi, eski Türkçe devrinde olduğu gibi, bugün de çeşitli Türk lehçelerinde bol örnekleri görülen bir ses olayıdır. Z. Korkmaz, bu konuda, “İkizleşme olayını, oluşması bakımından bazı ünsüzlerin boğumlanma niteliklerine bağlamak mümkün ise de, esas itibariyle vurgunun etkisine ve buna bağlı olarak, boğumlanma hareketlerindeki yeğlinliğe bağlamak gerekir.” dedikten

sonra, ikizleşen ünsüzler bakımından A. Von Gabain'ın “İlk hece sonunda r, t, s, ş ve n kelime içinde r, t sesleri ikizleşir.” görüşlerine yer veriyor. Bu konuda en son görüş ve çalışmaların sahibi olan T. Tekin ise, daha değişik görüşlere yer veriyor. Ona göre, “Türkçedeki ünsüz ikizleşmesi olayını pek çok hâlde kelimedede aslî ya da uzun bir ünlünün varlığı ile izah etmek mümkündür. Açık hecedeki uzun ünlünün çekici tesiri ile müteakip hecenin başındaki ünsüz ikizleşir. İkizleşme ile ilk hece kapalı hâlde gelir ve uzun ünlü kısılır. Başka bir deyişle ikizleşme (ünsüz uzaması) bir nevi karşılama (telâfi) uzamasıdır. Kaybolan ünlü uzunluğunun yerini ünsüz uzaması alır¹¹⁵.”

Ünsüz ikizleşmesi ile bölgemiz ağzından derlediğimiz metinlerde tespit edebildiğimiz örnekler şunlardır: gâşşîh “kaşık” (1/84), yüzzümüş “yüzükmüş” (2/12), şinniklerlerdi “şiniklerlermiş” (2/65), güccük “küçük” (2/94), yenne “yana” (2/116), yazzîh “yazık” (8/4), bilezzik “bilezik” (10/41), eşşekleri “eşekleri” (11/41), azzîh “azık” (14/13), aşşîh “âşık” (14/38), ossurur_umuş “osururmuş” (19/19), ıssırğan “ısrırgan” (19/94), nazzikce “nazikçe” (20/12), deşşiklemiş “deşiklemiş” (21/25), uyannîh “uyanık” (21/101), assiyeniñ “Asiye'nin” (21/184), ufacçîh “ufacık” (21/231), çellik “çelik” (24/47), fişşek “fişek” (26/95), şellâleler “şelâleler” (26/130).

1.2.7. İkiz Ünsüzlerin Düşmesi

Yahyalı ağzında, alınma kelimelerdeki iç seste yan yana bulunan ve aynı boğumlanma noktasına sahip ünsüzlerden birinin düştüğü görülür: sıhîyá “sıhhiye” (21/168), abdirâmanlar “Abdurrahmanlar” (22/32), posdalıñ “postallının” (26/219).

1.2.8. Ünsüz Düşmesi

Bazı ünsüzlerin belirli durumlarda eriyip gitmesi veya söyleniş zorluğundan ileri gelmek üzere, doğrudan doğruya düşmesi, Türkçenin tarihî gelişimi içerisinde önemli bir yer tutan ve bugün Türkiye Türkçesi ağzlarında olduğu kadar, standart konuşma dilimizde de küçümsenemeyecek ölçüde geniş bir yaşama alanı bulan temel

¹¹⁵ Ahmet GÜNŞEN, age. , s. 78.

temel fonetik hadiselerden biridir. Az çabayla söyleme eğilimine dayanan bir hadisedir¹¹⁶.

Yahyalı ağzında, ünsüz düşmesine hem ön seste hem iç seste hem de son seste rastlamak mümkündür.

1. h düşmesi:

Ön seste: üsün “Hüseyn” (21/285).

İç seste: ēliyeti “ehliyeti” (6/9), yāyalınıñ “Yahyalı’nın” (8/3), heralda “herhâlde” (9/255), irāmet “rahmet” (12/134), sabāleyin “sabahleyin” (17/33), ēmet “Ahmet” (20/143), şeētler “şehitler” (25/31).

Son seste: sali “Salih” (12/163), abdillā “Abdullah” (13/1).

2. y düşmesi:

İç seste: şōle bōle “şöyle böyle” (1/63), hēbe “heybe” (1/66), nēse “neyse” (9/257), çērek “çeyrek” (11/45), madinisini “maydanozunu” (12/184), sülümán “Süleyman” (16/41), ēle “öyle (16/43), āşaymış “Ayşe’ymiş” (21/105), şēde “şeyde” (26/450).

3. ğ düşmesi:

İç seste: ārınıñ “Ağrı’nın” (6/2), dōmuşum “doğmuşum” (8/2), yüreinde “yüreğinde” (8/64), düünler “dügünler” (9/71), dālardan “dağlardan” (9/253), deēl “değil” (9/276), ōlanlar “oğlanlar” (10/2), būday “buğday” (17/23), yoört “yoğurt” (19/64), nīdede “Niğde’de” (21/7), yāmır “yağmur” (25/46), bōmuş_mu “boğmuş mu” (26/89).

4. k düşmesi:

İç seste: yōsa “yoksa” (7/12), yūsek “yüksek” (9/24), şelēle “şelekle” (9/49), böyūse “büyükse” (9/118), deliānlı “delikanlı” (10/1), āşam_ādar “akşama kadar”

¹¹⁶ Turgut GÜNAY, age. , s. 92.

(10/64), çoçūkenek “çocukken” (19/57), pıçālan “bıçakla” (20/9), ufādım “ufaktım” (21/63), gelecēdiñ “gelecektin” (25/25).

Son seste: anca “ancak” (29/68).

5. l düşmesi:

İç seste: ğağ “kalk” (1/99), atmış “altmış” (9/11), ğağdığ “kalktık” (17/2), fakiteniñ “fakültenin” (21/257).

Son seste: nası nası “nasıl nasıl” (11/62).

6. r düşmesi:

İç seste: rómuğ “römork” (9/169), eşep “eşarp” (10/41), bileşdirecek “birleştirecek” (19/35), çıhatmış “çıkartmış” (21/61), ğoğduñ “korktun” (21/99), yatıt “yatırt” (21/149), yazdıtdım “yazdırtım” (21/246).

Son seste: bi “bir” (26/297).

7. n düşmesi:

İç seste: dek_aldı “denk aldı” (17/16), tāsıyaniñ “tansiyonun” (21/21), ambalas “ambulans” (21/287), sōra “sonra” (26/16).

Son seste: nenuñ_uçu “neyin için” (16/65).

8. t düşmesi:

İç seste: dosları “dostları” (23/85).

Son seste: abdes “abdest” (3/58), serbes “serbest” (9/72), direk “direkt” (9/99), iras “rast” (10/18), çif “çift” (19/130), tes “test” (21/236).

9. z düşmesi:

İç seste: ıciğ “azcık” (1/49).

10. v düşmesi:

İç seste: görēleriñizde “görevlerinizde” (6/20), dōlete “devlete” (8/23), döelli “Develli” (9/10), toūh “tavuk” (9/97), oāda “ovada” (10/111), tōbe “tövbe” (12/106), ğiāmında “kıvamında” (19/39), ōratlar “avratlar” (19/13), hoā “hava” (20/29), çuālları “çuvalları” (21/78), yōrum “yavrum” (24/19), dōşan “tavşan” (26/92), tāsiyem “tavsiyem” (26/480).

11. f düşmesi:

İç seste: çit “çift” (19/130).

1.2.9. Ünsüz Türemesi

Ekleme sırasında çatışmayı önlemek için bir ünsüz türetiriz. Yabancı kelimeleri Türkçeye alıştırmak için de aynı usûlden faydalanırız. Bu koruma ünsüzü dışında dilimizde ünsüz türemesi nadirdir¹¹⁷. Yahyalı ağzında, ünsüz türemesine ön seste, iç seste ve son seste, sık olmasa da rastlanır.

1.2.9.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi

Yahyalı ağzında sık rastlanan bir ses hadisesi değildir. Daha çok “y” türemesi şeklinde görülür: yilt “it-” (9/269).

1.2.9.2. İç Seste Ünsüz Türemesi

Türkçede kurallı olarak türeyen iki ünsüz vardır. Ünlü ile biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde, ünlülerin yan yana gelmemesi için duruma göre n ve y sesinin türemesi, en eski yazılı metinlerden beri görülen ünsüz türemesidir¹¹⁸.

mayışma “maaşıma” (6/14), ğaTlıyamdan “katliamdan” (8/81), vereyimli “verimli” (9/50), duva “dua” (10/66), ğanatmışım “kanatmışım” (12/23), kesmişim “kesmişim” (12/23), bi_şeyi “bir şeyi” (12/54), ilkindin “ikindi” (13/2), dayıma “daima” (14/40), ismayilgil “İsmailgil” (16/53), manşalla “maşallah” (19/21), vere-

¹¹⁷ Tahsin BANGUOĞLU, age. , s. 67.

¹¹⁸ Necati DEMİR, age. , s. 92.

yimini “verimini” (20/6), azrayiliñ “Azrail’in” (23/67), vasayıt “vesait” (24/35), ayit “ait” (26/221), dayimiliē “daimiliğe” (26/387), reyis “reis” (26/388), ayilesine “ailesine” (26/477).

1.2.9.3. Son Seste Ünsüz Türemesi

Son seste ünsüz türemesinin bazı kalıplaşmalarda ortaya çıktığını görmekteyiz: ilkindin “ikindi” (3/51), ğayrın “gayrı” (10/108), hepsim “hepsi” (12/82), bi_denek “bi tane” (24/9), püsküüt_ülen “bisküvi ile” (19/157).

1.2.10. Yer Değiştirme (Göçüşme)

Bazı kelimelerin içindeki komşu veya uzak ünsüzlerin yer değiştirmesi hadisesidir. Yer değiştirme, ünsüzlerin birbirleri ile karşılaşmasından doğan telaffuz zorluğunu gidermek için ortaya çıkar. Boğumlanma noktası bakımından zordan kolayca sıralanış değiştirilerek kolaydan zora sıralanır. Komşu ünsüzler arasında ve komşu olmayan ünsüzler arasında olmak üzere iki şekli vardır¹¹⁹. Bölgemiz ağızında yer değiştirme ile ilgili rastladığımız örnekler şunlardır:

Öndüç “ödünç” (1/75), yayhaliya “Yahyalı’ya” (6/6), eşgi “ekşi” (10/26), samırsağlı “sarımsaklı” (10/33), kirbit “kibrit” (12/37), yayha “Yahya” (12/43), irbēm “İbrahim” (16/28), meyrem “Meryem” (18/25), eşgimsi “ekşimsi” (20/53), zahmarı “zemheri” (20/146), ırblığ “ibrik” (21/150), torpağ “toprak” (26/420).

1.2.11. Hece Kaynaşması

Türkiye Türkçesi ağızlarının tamamında bolca görülen bir ses hadisesi olan hece kaynaşması f, g, ğ, h, k, v, y gibi aşınmaya ve düşmeye elverişli ünsüzlerin erimesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Ünsüzün erimesinden sonra yan yana gelen ünlüler de tekleşmekte, böylece hece sayısında azalma ile birlikte hece kaynaşması meydana gelmektedir. Bölge ağızında tespit ettiğimiz kaynaşma olayları şunlardır:

¹¹⁹ Necati DEMİR, age. , s. 93-94.

dā “daha” (2/8), oĥlā “oklava” (2/20), ĩce “iyice” (2/23), bedādan “bedavadan” (2/43), yūksē “yükseġe” (2/73), parnā “parmaġa” (3/12), sulūmuz “suluġumuz” (4/1), mutfā “mutfaġa” (5/28), enīmiz “eniġimiz” (6/4), ŧikāt “ŧikayet” (6/12), bitirdīm “bitirdiġim” (8/5), aŧŧā “aŧaġı” (9/8), bālim “bakalım” (9/50), Paĥlō “baklava” (10/76), keflendik “keyiflendik” (10/87), ābeyiñ “aġabeyin” (12/2), kitledim “kilitledim” (12/60), anacīm “anacıġım” (12/97), nikānı “nikahını” (12/164), yemē “yemeġe” (12/189), sabā_dar “sabaha kadar” (13/13), ilālarla “ilāhilerle” (13/15), kitler “kilitler” (13/17), mustābeyli “Mustafabeyli” (20/1), barmām “parmaġım” (21/170), doĥunacā “dokunacaġı” (23/29), solūm “suluġum” (23/58), boyundurū “boyunduruġu” (24/27), ēr “eġer” (26/270).

2. BÖLÜM ŞEKİL BİLGİSİ

2.1.1. İsim Yapım Ekleri

2.1.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri

+C²I⁴: Meslek ve meşguliyet isimleri yapan bir ektir. Oldukça işlek olan bu ek, ünlü ve ünsüz uyumlarına uygun olarak “-cı, -ci, -cu, -cü; -çı, -çi, -çu, -çü” şekillerinde yazı dilimize uygun olarak karşımıza çıkar: şağacıydı (7/15), cırcırcı (9/58), oduncular (11/42), pıngılcıgılıñ (12/30), orağçılardan (17/35), yuncuya (19/12), düñürücü (20/67), boyacıya (21/325), yaylacılığ_da (25/19), ğamyonculuğ (26/18), çercicilik (26/20), nalburcuya (26/312), otobúsculuğ (26/359), meresciler (26/410).

+L²I⁴K⁴ : Yazı dilimizde olduğu gibi, Yahyalı ağzında da işlek olarak kullanılan bir ektir. Somut veya soyut anlamlı kelimeler yanında yer, meslek ve araç isimleri türeten bir ektir. Bu ek, yazı dilimizde kullanılan standart şekillerinin yanında, ünlü uyumu, ünsüz uyumu, ünsüz benzeşmesi olaylarına bağlı olarak değişik biçimlerde karşımıza çıkar. Bu ekin –líg, -luğ, -lığ, -luğ şekillerine rastlamak da mümkündür: daşlığ (1/7), harçlığ (1/8), yolluğ (2/3), gözlüğe (2/78), yoğluğ (3/3), namazlılılarda (3/31), suluğda (4/18), gençlik (8/9), özgürlük (8/84), ğayalılılara (9/6), saānlığ (9/79), ğarşılığ (12/19), samanlığ (12/84), dağlığdı (15/14), şiniklik (17/37), çaydanlığ (19/43), acliğdan (21/32), hasdalığ (21/176), deşiricilik (22/19), yoğluğdan (24/8), analığ (26/2), ğaranlığda (26/85), ğarşılığlı (26/248), ğardaşlığ (26/480).

+L²I⁴: Bölgemiz ağzında yazı dilindeki şekilleri mevcuttur. İsimlerden sıfat yapan bir ektir: yaşlıydı (1/3), çağıllı (1/7), ğarlı (1/37), üzümlü (1/72), doğumluyum (6/1), nurlu (8/27), nazlı (8/40), önemli (9/1), ğıymatlı (9/84), gizlice (11/6), çeşitli (13/4), ğınalı (18/25), ğıvamlı (19/1), nişanlılı (22/33), hağlı_olarah (22/48), budağlı (23/41), sesli (26/199).

+sI⁴z: +L²I⁴ ekinin olumsuz olan bu ek, isimlerden olumsuz sıfat yapar: dinsiz_ımansız (8/100), asılsız (12/148), hağsız (12/148), sessizlik (18/5), sayğısız

(18/12), s̄ögüsüz (18/12), öğsüz (21/42), cansız (21/148), susuz (22/51), habarsız (26/55).

+cıK⁴: İsimlerden küçültme ve sevgi ifade den yeni isimler türetir. Yazı dilimizdeki şekliyle kullanılır: güccücük (3/5), keleşcicik (21/92), ızıcığ (22/1).

+DA²ş: Eşitlik, ortaklık ve mensubiyet bildiren bir ektir: ğardaşları (1/23), yoldaş (3/20), arğadaşlarla (9/2).

+I⁴ncI⁴: Sıra sayı isimleri yapan işlek bir ektir: üçüncüye (12/62), ikinci (13/3), dördüncü (21/230), beşinci (24/33).

+A² r: Üleştirme sayı sıfatı yapan bir ektir: birer (2/27), ellişer (10/79).

+kI⁴: Aitlik ifade eder. Sıfat ve zamir olarak kullanılan kelimeler türetir: yayladakiler (2/80), bacılarımıñki (11/22), yanıñzdaki (16/28), şimdikinden (22/5), benimkini (26/246), ğarşındakiniñ (26/374).

+C²A²: Dil isimleri, eşitlik, benzerlik ve sevgi isimleri türetir: çekmeceyi (12/108), yusufcadan (26/175), arapça (26/329), ğızılca (26/442).

+gil: Grup, aile ismi yapan ve işlek olmayan bir ektir. Yazı dilinde olduğu gibi kalınlık-incelik uyumunun dışındadır: bacımgile (5/37), ābigil (9/284), ğızgiliñ (10/1), emmimgiliñ (11/61), şerifgilde (12/61), búnyamingile (16/64), enesgil (26/111), maçağiliñ (26/395).

+kek: Eski Türkçe döneminden beri varlığını sürdüren bu ek, yazı dilimizde olduğu gibi¹²⁰ sadece bir kelimedede görülür: erkeK (2/106).

+layın, +leyin: Birden fazla ekin birleşerek meydana getirdiği isimden isim yapma ekidir¹²¹. Eskiden gibilik, eşitlik ifadesi kuran bir çekim eki olan bu ek, bugün birkaç zaman ismine getirilerek zaman zarfı kurar¹²². Bölgemiz ağzında yaygın ola-

¹²⁰ Ahmet GÜNŞEN, age. , s. 95.

¹²¹ Necati DEMİR, age. , s. 99.

¹²² Ahmet GÜNŞEN, age. , s. 94.

rak vasıta hâli ekiyle yer değiştirdiğini görmekteyiz: âşam_ınan (2/54), şafahleyin (8/36), sabâledin (13/5), ikindileyin (17/36), sabâlan(21/101).

+cA²ğİ²z: İsimlerde küçültme, sevgi, ve zavallılık ifade eder: anacâzım (12/131), ağgacâzıñ (21/298).

+s I⁴: Batı Türkçesinde eskiden beri kullanılan, fakat ancak bir iki kelimedede görülen bu ek benzerlik, gibilik ifade eder: otsu (19/94).

+msI⁴: Benzerlik ve gibilik ifade eden bu ek Batı Türkçesinde eskiden beri kullanılır: eşgimsi (9/77).

+an: Bu ek işlek olmayan bir ektir. Bugün canlılığını kaybederek bulunduğu kelimelerde köke karışmış durumdadır. Türkçede eskiden beri bulunan bu ek hiç değişmemiş; Eski Türkçede, Eski Anadolu Türkçesinde ve daha sonra hep aynı kalmıştır: oğlan (1/53).

2.1.1.2. Fiilden İsim Yapma Ekleri

-A²K²: İşlek olmayan bir ektir: yatağ (2/49).

-(ı)K²: İşlek bir ektir: sökük (9/253), gırığ (12/16), dönük (23/5), oyduğ (26/323), yarığ (26/324).

-mA²K²: Fiil kök ve gövdelerine getirilen işlek bir ektir. Fiillerin hareket isimlerini yapar. Kalıplaşmış kalıcı nesne isimleri de türetir: çekilmek (2/43), galdırmağ (2/58), démek (8/6), bulmağ (8/16), gezmek (9/2), yemek (12/11), gonusmağdan (12/112), sıçmağ (12/167), almağ (18/50), oynamağ (26/452).

-mA²: Fiil kök veya gövdelerine getirilerek kullanılan işlek bir ektir. Hareket, iş ve eşya ismi türetir. Yazı dilimizdeki şekliyle kullanılır: danışmaya (4/22), işlemeleri (5/45), doğumada (9/141), damlamaya (9/258), bezdirme (16/43), gırğma (19/16), gacıırma (20/92), yarma (22/24), yoğlamaya (25/2).

-mA²ç: İşlek olmayan bir ektir: sığmaç (19/81), sinmeç (22/39).

-A²mA²ç: İşlek olmayan bir ektir: bulamaç (9/29).

-I⁴ş: Hareket ve iş isimleri yapan bir ektir: gülüş (2/29), üyüyüşü (10/13), duruşuna (18/39), anlayış (19/167).

-(I⁴)n: İşlek olmayan bir ektir. Bölgemizdeki örnekleri şunlardır: gelin (1/80), ekinler (9/23).

-(I⁴)m: Yardımcı ünlüsü, ünlü uyumuna giren ve nispeten işlek olan bir ektir: doğumu (1/33), ayırımında (9/11), geçimimiz (10/101), adımımı (12/16), ölüm (12/183), eğitim (15/1), bahıma (21/265), doyum (23/85).

-G²A²: süpürge (1/84), göürğa “kavurga” (2/40), kórükgeniñ “kürükkenin” (9/269).

-K²: sulağ (9/143), gōşek “gevşek” (9/264).

-G²I⁴: İşlek olmayan bir ektir: duyğu (5/42), sayğı (8/7), söğülü (8/77), bitgi (9/284), çalğı (20/87).

-G²I⁴ç : İşlek olmayan bir ektir: gazgıç (9/170), başlangıç (26/250).

-G²I⁴N: Esas itibariyle tek heceli fiillere getirilir. Fonksiyonunda bir büyültme, bir aşırılık manası vardır; mübalağa ifade eder¹²³. Çok kullanılan bir ektir: şaşğındı (8/123), vurgundum (11/21), başğına (12/21), batğın (12/83), alışkın (19/7), kesgin (19/20), dolğun (26/232).

-G²A⁴N: Genellikle abartma ifade eden ve işlek olmayan bir ektir: ıssırğan (19/94).

-I⁴cl⁴: Fazlalık ve devamlılık ifade eden bir ektir: deşiricilik (22/19).

-I⁴: İşlek olarak kullanılan bir ektir. Yahyalı ağzında, yazı dilimizdeki şekilleriyle mevcuttur: goğu (10/20), gorğu (10/114), ekili (17/33), gırhı (19/18), yazı (20/89), ölüye (22/42).

-tl⁴: Genellikle “-n” eki almış fiil gövdelerine gelerek isimler türeten bir ektir:

¹²³ Muharrem ERGİN, age. , s. 25.

gırpıntıları (9/182).

-mur: İşlek bir ek değildir: yâmur (25/46).

-ç: İşlek bir ek değildir: sevincin (1/14), bilinçler (8/43).

2.1.2. İsim çekim Ekleri

2.1.2.1. Çokluk Eki

Çokluk; belirli ekler, bazı son çekim edatları, yahut belirli vasıflıklarla ifade edilebilir. Bu, ifade edilmemişse, teklik ifadesi tekliği değil, belirsizliği ifade eder. Çokluk eki, tek tek fertlerin, yahut iş ve hareketlerin çokluğu söz konusu ise kullanılır¹²⁴.

Yahyalı ağızında çokluk, Eski Türkçe döneminden beri kullanılagelen¹²⁵ –lar/-ler ekiyle yapılmaktadır. Ünsüz benzeşmesinin etkisiyle ekin n’li şekilleri de görülmektedir.

Ğardaşları “kardeşleri” (1/23), bayramlar (2/30), bilinçler (8/43), olaylar (9/1), çamurlar “çamurlar” (9/258), yengeler (11/19), yumruklar “yumruklar” (13/8), yörükler (15/14), erler (17/16), onnar “onlar” (19/83), bunnar “bunlar” (19/95), oğullardaki (20/15), gödelerim “gövdelerim” (21/130), toğdorlar “doktorlar” (21/264), göyağlarda “koyaklarda” (22/28), gecelerinde (23/85), bunnardan “bunlardan” (24/5), geceleri (26/77), onlar (26/111), oğuyanlar “okuyanlar” (26/329).

2.1.2.2. İyelik Ekleri

İyelik ekleri ismin karşıladığı nesnenin bir şahsa ya da bir nesneye ait olduğunu belirten eklerdir. Bölgemiz ağızındaki iyelik ekleri şunlardır:

¹²⁴ A.Von GABAIN, age. , s. 62.

¹²⁵ Ahmet GÜNŞEN, age. , s. 109.

Teklik	1.şahıs : $-(I^4)m$
	2.şahıs : $-(I^4)N^2$
	3.şahıs : $-I^4, -sI^4$
Çokluk	1.şahıs : $-(I^4)mI^4z$
	2.şahıs : $-(I^4)N^2I^4z$
	3.şahıs : $-IA^2rI^2$

Teklik 1. Şahıs: gönlümü (1/11), yusufum (1/26), sırtıma (2/60), ğardaşlarım (3/59), gelinim (7/22), yurdumda (8/69), başımdan (9/1), anımı (9/206), bacım (10/123), zahidemi (11/26), eşim (12/12), ğuzum (12/59), ğaynımı (12/126), durumum (15/1), eşşemi “eşşemi” (16/15), efendim (17/1), ğözüme (18/4), ğızıma (21/3), şuaralarım (21/154), olanlarımı “oğlanlarımı” (21/194), mısdaşam “Mustafa’m” (21/264), ellerim (23/49), ğardaşım (25/25), bellerim (26/79), ğusuruma (26/201).

Teklik 2. Şahıs: sevinciñ (1/14), emmiñ (1/85), namazıñı (3/54), yeriñ (8/48), anadoluñda (8/68), ğurbaniñ (9/100), unuñ (10/61), düşmanıñ (10/68), endişeñ (12/12), büfeñe (12/104), beyiñ (12/155), ablañ (12/173), yüzleriñ (13/35), dişiñ (14/39), şansıñ (19/59), dutmañ (20/5), midañ “miden” (21/19), ğocañ (21/45), bovaña (21/55), aĝñañ (21/90), bovañ (25/10), hasmıñ (26/96).

Teklik 3. Şahıs: içi (1/7), çarşısı (1/8), çuālısı “çuvalı” (2/48), nézlesi (8/5), ismini (8/59), anası (10/4), baĝçesine “bahçesine” (11/62), dalına (12/39), kanını (12/148), burası (15/14), teskeresine (17/7), tümüsünü “tümünü” (17/19), üçüncüsü (20/127), bovasına (21/3), ğafasını (21/63), şurasına (21/306), borcu (23/10), gezmesi (23/55), damısına “damına” (25/14), ortasından (26/114), cenezesini “cenazesini” (26/408).

Çokluk 1. Şahıs: tetemiz “dedemiz” (1/41), tandırımız (1/1009), göynemiz “gömleĝimiz” (3/3), dördümüz (3/17), canımız (8/42), ğalbimizi “kalbimizi” (8/73), burnumuz (9/59), nişanımız (12/6), arabamız (12/79), bovamızıñ (12/130), yediimiz

“yediğimiz” (12/167), k oy m zde (13/159, g z m ze (14/5), bayramlarımız (16/34),  n m ze (17/22), bildiimiz “bildiğimiz” (19/16), anamız (21/42),  ndecimiz “ d nc m z” (21/85),   m z “evimiz” (21/202),   m z (25/5), hepimiz_de (26/228).

Çokluk 2. Şahıs: dedeñizim (1/40), anañız (3/13), tabiriñizle (9/142), misafirleriñiz (12/55), hepiñizi (12/156), g ydiiñiz “giydiğiniz” (16/79), anañıza (16/81), eliñize (19/142), bovañız (21/263), hađđıñız (22/47).

Çokluk 3. Şahıs: toğu lamaları (19/148).

2.1.2.3. Aitlik Eki

Yapım eki  zelliđi de taşımakla birlikte,  ekim eklerinden sonra gelerek kullanılması, iyelik eki gibi yardımcı ses alması ve aitlik gibi bir t r iyelik fonksiyonu taşması sebepleriyle  ekim eki niteliğinde g r l r¹²⁶. Yahyalı ağzında aitlik eki “-ki” dir. B lgemiz ağzında ekin  nl s n n yuvarlaklaştığı durumlar da vardır: dışadaki (2/6), ordaki (2/52), yayladakiler (2/80), bizimki (9/42), sıřanlarıñkinde (9/264), bacılarımıñki (11/22), g lisedeniñki (11/23), başındaki_de (12/136), seniñkinde (16/16), yanıñızdaki (16/28), pastanesinki (20/67), tođdor ñkunu (21/209), deyenıñkini (21/210), şimdikinden (22/5), k şg nk  (26/156), benimkisi (26/196), s rağı (26/221), benimkini (26/246), berikileri (26/250), đarřındakiniñ (26/374).

2.1.2.4. H l Ekleri

Adlık  ekim eklerinin esas g revi kelimeleri birbirine bağlamak ve hangi kelimelerin hangileriyle yakın ilişki kurduğunu g stermek değil, aksine kelimeleri birbirinden ayırmaktır. Bizde ilgi h li ve y kleme h li gibi h ller, c mle par aları arasındaki bağlantı  izgilerini işaret eden birer yol g stericidirler; T rk ede aynı addaki h l ekleri, kendisinden sonra gelene karşı belirli bir bağımsızlık iddiasında bulunabilmek i in adın kendi b t nleşmesini koruyan sınır taşları olarak tasavvur

¹²⁶ Ahmet G NŐEN, age. , s. 111.

edilmelidir¹²⁷.

a. İlgi Hâli Eki

İlgi hâli eki Anadolu ağızlarında görülen en fazla fonetik değişikliğe uğramış eklerden biridir. Yaygın olan biçimleri Türkiye Türkçesi ile ortak olmakla birlikte, Eski Türkçeden günümüze kadar, birçok tarihî devreye ve değişik şivelere ait özellikleri de korumaktadır. Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen yaygın ilgi hâli eki, ünsüz ile biten kelimelerden sonra “-ın/-in, -un/-ün; ünlü ile biten kelimelerden sonra “-nın/-nin, -nun/-nün” veya bunların nazallı (ñ) şekilleridir¹²⁸.

Türkçede belirtili (ekli) ve belirsiz (eksiz) olmak üzere iki çeşit ilgi hâli vardır. Belirtisiz ilgi hâli eksizdir, belirtisiz isim tamlamaları yapmakta kullanılır¹²⁹.

Eski Türkçede belirtili ilgi hâli eki, “-ıñ/-iñ” şeklindedir¹³⁰.

Eski Anadolu Türkçesinde ekin ünlüsü daima dar yuvarlaktır, “dudak uyumuna” uymaz¹³¹.

Yahyalı ağızında ilgi hâli eki, ünsüzle biten kelimelerden sonra “-I⁴n, -I⁴ñ; ünlüyle biten kelimelerden sonra ise “-nI⁴n, -nI⁴ñ” şeklindedir:

seniñle (1/4), ğayseriniñ (1/7), anamıñ (1/31), siziñlen (4/22), eliñ (5/40), düşmanıñ (8/56), ecdadıyıñ (8/64), bizindir (8/71), ğartalıñ (8/22), benim (9/115), bazılarıñıñ (9/263), bilal_ābiniñ (12/60), yengemiñ (12/124), kimseniñ (12/133), esginiñ (13/27), emmimiziñ (14/33), seniñ (16/15), onuñ (16/61), nenuñ_çu (16/65), oñuluñ (18/16), seniñlen (18/52), dedeleriniñ (20/142), dişimiñ (21/57), bunuñ (21/228), halılarıñ_đa (23/6), seniñ (25/26), şunuñ (26/250), bunuñla (26/322)

¹²⁷ K. GÖRENBECH, **Türkçenin Yapısı**, Çev. Mehmet AKALIN, TDK Yay. , Ankara 2000, s. 71.

¹²⁸ Ahmet BURAN, **Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri**, TDK Yay. , Ankara 1996, s. 64.

¹²⁹ Efrasiyap GEMALMAZ, **Erzurum İli Ağızları**, TDK Yay. , Ankara 1995 , s. 274.

¹³⁰ A.Von GABAIN, age. , s. 63.

¹³¹ Gürer GÜLSEVİN, **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler** , TDK Yay. , Ankara 1997, s. 25.

buranıñ (26/409).

Bazı kelimelerde ise kelimenin sonundaki ünsüz düşmüş ve ilgi ekinin ünlüsü ile kelimenin ünlüsü kaynaşmıştır: inēñ “ineğin” (9/192), irāmetlīñ “rahmetlinin” (12/170), eşşēñ “eşegin” (16/14).

b. Yükleme Hâli Eki

Cümle içinde fiilin doğrudan tesir ettiği isim yükleme hâlinde bulunur. Karşılığında hareket doğrudan bir isme tesir eden fiiller, geçişli fiillerdir. Yükleme hâli, ismi kendisine tesir eden geçişli fiile bağlayan hâldir. Bu hâl bazen eksiz (cam kır-), çoğu zaman da ekli (cam-ı kır-) olur¹³².

Eski Türkçede isim çekim eklerinin en çok dikkati çekenidir. Vokalle biten kelimelerde –ğ/-g, konsonantla biten kelimelerde –ğ/-ig, yuvarlaklarda –uğ/-üg’dür. İyelik ekinden sonra yükleme hâli eki, -n’dır. Şahıs ve işaret zamirlerinde –nı’dır¹³³.

Yahyalı ağzında yükleme hâli eki, ünlü ile biten isimlerden sonra “-yI⁴”, ünsüz ile biten simlerden sonra “-I⁴”, üçüncü şahıs iyelik ekinden sonra ise “-n I⁴”dır:

dişi (1/2), yavrumu (1/19), haramı (8/22), düşmanı (8/54), olayını (9/1), bunu (9/127), şunu (9/161), parayı (11/37), hırılıtyı (12/65), anamı (12/136), hayvanları (14/32), mantıyı (16/19), gişiyi (17/1), çirkini (18/47), halıyı (19/142), süddüzümüzü (21/88), yeşenimizi (21/327), gelini (24/12).

Şu örneklerde ise yükleme hâli eki hece kaynaşmasına uğramıştır: alacā “alacağı” (1/5), inē “ineği” (9/184).

c. Yönelme Hâli Eki:

Yönelme hâli iş, hâl, hareket ve nesnenin yönünü, varacağı son noktayı belirtir. Fiilin hareketinin yöneldiği ve kendisine yaklaşan nesne, cümlede yönelme

¹³² Ahmet BURAN, age. , s. 99.

¹³³ Ahmet CAFEROĞLU, **Türk Dili Tarihi 1**, Enderun Kitapevi, İstanbul 1969, s. 137-138.

hâlinde bulunur¹³⁴.

Yönelme hâli eki Eski Türkçede umumî olarak “-ğa/-ge”dir. İyelik ekinden sonra –na/-ne’dir¹³⁵. Son sesi k olan isimlerde ve kitabelerde bazı yer bildiren isimlerde -a/-e şeklindedir¹³⁶.

Eski Anadolu Türkçesinde (K >) G seslerinin süreklileşmesi ve yutulması sonucu yönelme hâli eki –a/-e olmuştur¹³⁷.

Yahyalı ağzında yönelme hâli eki, ünlüyle biten isimlerden sonra “-yA²”, ünsüzle isimlerden sonra “-A²”, üçüncü şahıs iyelik ekinden sonra ise “-nA²” şeklindedir:

halama (1/19), vatana (8/34), góbelliye (9/1), cırcıra (9/57), dabana (9/263), cöüze (9/273), herife (10/123), zincire (11/45), şaha (12/46), başına (12/60), geriye (12/105), bastonlara (14/10), oğula (15/1), saāya (17/9), doğuya (18/16), toğdorlara (21/29), önüme (21/52), beña (21/97), gütmeye (21/204), gendine (23/6), ezene (23/65), ğardaşıma (25/34), gelene (26/45), obalara (26/93), oña (26/139), ğılmaya (26/471).

Hece kaynaşması ile: eşşē “eşeğe” (17/29).

d.Bulunma Hâli Eki

Bulunma hâli iş, hareket, şahıs ve eşyanın yerini bildirir. Bu, bulunma hâlinin temel fonksiyonudur. Bunun yanında bulunma hâli ekinin daha değişik fonksiyonları da vardır. Bunların başında iş, şekil-tarz, durum, karşılaştırma, kesir, miktar, kısım, vasıf, parça...vs. gelir. Zaman ifadesi özellikle belirgin fonksiyonlardan biri olduğu

¹³⁴ Ahmet BURAN, age. , s. 134.

¹³⁵ Ahmet CAFEROĞLU, age. , s. 137.

¹³⁶ A.Von GABAIN, age. , s. 63.

¹³⁷ Gürer GÜLSEVİN, age. , s. 39.

için, bazı şivelerde (Türkmen, Tatar, Uygur) “yer-zaman” hâli olarak adlandırılmıştır¹³⁸.

Eski Türkçede her iki çekim eki (bulunma-ayrılma hâli) müşterek olup –da/-de, -ta/-te’dir. Ekin belirtilmesinde kesin bir kaide yoktur. Ancak r, l, n’den sonra –ta/-te’dir¹³⁹.

Eski Anadolu Türkçesinde bulunma hâli eki, Türkçenin her şivesinde ve her devrinde aynı olan –da/-de ekidir¹⁴⁰.

Yahyalı ağzında bulunma hâli eki “-dA²”dır. Üçüncü şahıs iyelik ekinden sonra “-ndA²” şeklindedir. Bölgemiz ağzında sert ünsüzlerden sonra bile t’li şekillerin kullanılmadığı görülmektedir:

yolda (1/4), ezelde (3/3), tiPide (8/38), yedide (9/185), kürsüde (12/121), şekilde (13/8), elimizde (16/19), urfada (17/1), saatde (19/179), şorda (20/59), burada (20/125), çatda (21/46), ordaymış_ımuş (21/194), ayağlarımızda (24/4), göyahlarda (26/426).

e. Ayrılma Hâli Eki

Ayrılma hâli, iş, hâl ve hareketin çıkma, başlama noktasını gösterir. Genellikle fiilin gösterdiği hareketin kendisinden uzaklaştığı veya çıktığı isim cümlede ayrılma hâlinde bulunur. Bu, ayrılma hâlinin temel fonksiyonudur. Kullanıldığı fiilin anlamına uygun olarak çok çeşitli fonksiyonları ifade eder¹⁴¹.

Eski Türkçede bulunma hâli eki, ayrılma hâlini de ifade eder. Bu sebeple Eski Türkçede kullanılan –da/--de, -ta/-te; -dın/-din,-tın/-tin eklerini ayrılma hâli eki ola-

¹³⁸ Ahmet BURAN, age. , s. 177.

¹³⁹ Ahmet CAFEROĞLU, age. , s. 138.

¹⁴⁰ Faruk Kadir TİMURTAŞ, age. , s. 71.

¹⁴¹ Ahmet BURAN, age. , s. 202.

rak gösterebiliriz¹⁴².

Eski Anadolu Türkçesinde ayrılma hâli eki, genel olarak –dan/-den'dir. Ayrıca karakteristik olmayan, seyrek görülen –dın/-din'dir¹⁴³.

Yahyalı ağzında ayrılma hâli eki “-dA²n” dir. Üçüncü şahıs iyelik ekinden sonra “-ndA²n” biçimindedir. Bölgemiz ağzında bu ekin ünsüz uyumuna girdiği örnekler çok azdır:

yeniden (1/2), memleketden (1/15), anamdan (8/1), yüzünden (8/5), derelerden (8/105), dünden (12/24), serPenekden (12/42), ğonuşmağdan (12/112), sünden (19/86), ipden (19/181), aqğañdan (21/269), toũğdan_da (26/67), altından (26/74).

f. Eşitlik Hâli Eki

Temel vazifesi eşitlik, gibilik, kadarlık ve benzerlik bildirmektedir¹⁴⁴.

Eski Türkçede eşitlik eki umumiyetle –ça/-çe'dir. Yalnız şahıs zamirleriyle iyelik eki ve işaret sıfatlarından sonra, mürekkep –nça/-nçe işaretleriyle gösterilmektedir. Buraya –tağ/-teg de alınabilir¹⁴⁵.

Eski Anadolu Türkçesinde bu ekin daha çok tonsuz şekliyle kullanıldığı görülmektedir¹⁴⁶.

Yahyalı ağzında eşitlik eki “cA²” dir:

güzelce (3/31), gizlice (11/6), güzelce (12/188), nazzikce (20/12).

¹⁴² A.Von GABAIN, age. , s. 64.

¹⁴³ Gürer GÜLSEVİN, age. , s. 57.

¹⁴⁴ Ahmet BURAN, age. , s. 266.

¹⁴⁵ Ahmet CAFEROĞLU, age. , s. 139.

¹⁴⁶ Faruk Kadir TİMURTAŞ, age. , s. 72-73.

g. Vasıta Hâli Eki

Kelime gruplarında ve cümlede fiilin kendisi vasıtası ile, kendisinin iştiraki ile veya kendisinin ifade ettiği zamanda yapıldığını göstermek için isim vasıta hâlinde bulunur. Fiilin ne ile, kim ile, ne zaman ve nasıl yapıldığını ifade etmek için isim vasıta hâli eki alır. Buna rağmen Türkiye Türkçesinin grameri üzerine yapılan bazı eserlerde vasıta hâline yer verilmemektedir¹⁴⁷.

Vasıta hâli eki, Eski Türkçede –n, –ın/-in; n ağzında bazen –an/-en ve yuvarlak ünlülerden sonra yer yer –un/-ün’dür¹⁴⁸.

Eski Anadolu Türkçesinde vasıta hâli eki, –n; –la/-le; –birle; –ıla/-ile’dir¹⁴⁹.

Türkiye Türkçesinde, vasıta hâli eki, –n’dır. Fakat bugün kullanıstan düşmüş ve birkaç kelimedede klişeleşip kalmıştır: yaz-ı-n, kış-ı-n, yaya-n, gündüz-ü-n, öğle-n gibi. –n eki kullanıstan kalkınca onun yerini ile edatı almıştır. Bugün ile edatı ve onun ekleşmiş –la/-le şekilleri işlek bir vasıta hâli eki vazifesi görmektedir¹⁵⁰.

Bölgemiz ağzında yazı dilimizdeki vasıta hâli eki yanında ünsüz benzeşmesi ve “ile” nin ekleşmesinden dolayı değişik şekiller de ortaya çıkmıştır. Bazı zamirlerden ve üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra araya zamir n’si girer:

emminlen “emminle” (1/96), saān_ıla “sağan ile” (2/17), harar_ılan “harar ile” (2/41), āşam_ınan “akşam ile” (2/54), süd_üle “süt ile” (5/5), çekmēnen “çekmekle” (5/29), sabānan “sabahla” (6/3), şerefle (8/89), ingilizlen “İngilizle” (8/99), dıTmīnan “tıtmıkla” (9/56), özellikle_de (9/284), üngürüzüylen “üngürüzüyle” (10/135), çuāl_ilen “çuval ile” (12/102), gelinle (13/23), gızıyılan “kızıyla” (15/6), etiylene “etiyle” (16/20), eliylene “eliyle” (17/3), oraḫlarlan “oraklarla” (17/34), zorlan “zorla” (18/2), seniñlen “seninle” (18/52), ellen “elle”

¹⁴⁷ Ahmet BURAN, age. , s. 139.

¹⁴⁸ A. Von GABAIN, age. , s. 64.

¹⁴⁹ Güner GÜLSEVİN, age. , s. 68-69.

¹⁵⁰ Muharrem ERGİN, age. , s. 288.

(19/107), püsküüt_ülen “bisküvi ile” (19/157), on_ulan “onun ile” (20/153), gızla “kızla” (21/1), ıramazanlan “Ramazan’la” (21/197), çocuğlarlan “çocuklarla” (21/271), çıñrılan ”çıkırıkla” (21/324), hayvan_ulan “hayvan ile” (22/29), cöüzle “cevizle” (23/4), afiyetlen “afiyetle” (23/94), onuñ_ulan “onun ile” (24/28), bahriylen “Bahri’yle” (26/209), bulğur_ülen “bulğur ile” (26/424), namazla (26/472), gışın (9/80), yazın (19/166), baärın (21/111).

h.Soru Eki

Soru eki ismin soru şeklini yapan ektir. Böylece soru Türkçede daima ekle ifade edilir. Soru eki, ismi fiile bağlar; bütün isimlerden ve bütün çekim eklerinden sonra getirilerek onları soru şekline sokar. Soru eki –mı/-mi, -mu/-mü’dür¹⁵¹.

Yahyalı ağzında isimlerden sonra gelen soru eki yazı dilimizdeki gibi “-mı⁴” şeklindedir:

tamam_mı (17/3), çekirdek_mi (21/6), ses_mi (26/84), teslim_mi (26/104), deël_mi (26/232).

2.2. SIFAT

2.2.1. Niteleme Sıfatları

İsimlerin genellikle değışmez özelliklerini bildirirler:

ğarlı dağlar (1/37), iri beñizli (1/46), siyah şal (1/73), goca gazanlarlan (2/18), büyük baş (2/28), beyaz bez (2/81), gö cöüz (4/5), gaba yélde (4/12), şanlı gençliim (8/11), sağlam imanda (8/19), çelik galadır (8/40), oluğ oluğ gan (8/105), gara biver (9/96), goca halğında (11/30), ğarlı bir gündü (12/6), tembel adam (12/112), asılsız şeyleri (12/148), goca tuğlalar (12/178), uzun_eşşek (13/3), ğurşun galem (15/6), ğırmızı renk (19/72), derin hoca_yıdı (21/69), yeşil renk (23/4), ğır_eşşek (26/89), allı gelin (26/197).

¹⁵¹ Muharrem ERGİN, age. , s. 290.

2.2.2. Belirtme Sıfatı

İsimleri soru sorarak, sayı belirterek ya da gösterme yoluyla kimi zaman da belirsiz olarak belirten sıfatlardır.

2.2.2.1. İşaret Sıfatları

Bölgemiz ağızında işaret sıfatı olarak genellikle, bu, şu (šo, şō), o, öteki ,öbür kelimeleri kullanılır:

o ğadın (1/2), o yérler (1/3), o söğüdüñ (1/36), bu ūra (1/46), şu boy (3/43), o yılan (4/16), bu şımarıĥ dinsize (8/112), şo daĝa (9/112), öteki köpekler (9/218), bu şekilde (9/270), öteki ğızı (11/84), o zamanlar (12/8), o öde (12/47), bu lafları (12/66), şo ğaldırımıñ (12/89), öteki ğayın (12/114), o adam (12/130), şo_bādan (14/29), öbür dünyada (14/46), şu gün (16/2), öteki ğaraĝola (17/19), o zaman (18/3), o çekirdekden (21/23), bu damı (21/111), şu çocuĝlarımı (21/194), o ipler (23/4), şō enesgil (26/111), öteki öĝde (26/3000), öteki ğardeşi_de (26/453).

2.2.2.2. Sayı Sıfatları

Yahyalı ağızında sayı sıfatlarının kullanımı ile yaz dili arasında herhangi bir fark yoktur. Bazı sayı isimleri bölgemiz ağızında çeşitli fonetik değişikliklere uğrayarak yazı dilimizden farklılaşmıştır. Sayı sıfatları ile ilgili bölgemiz ağızından şu örnekleri verebiliriz:

a. Asıl Sayı Sıfatları: yedi gün (1/24), bir söğüde (1/35), dört_ata (1/39), üç harar (4/6), ĝırĥ döē (4/11), otuz_altı ay (6/1), dört metre (9/257), üç ĝülele (10/64), beş sene (12/20), iki bilezzik (12/50), dört gün (13/2), yüz_elli kıoy (15/19), iki ĝişıyi (17/1), iki ölu (21/196), on_sekiz sene (26/15).

b. Sıra Sayı Sıfatları: ikinci āşam (13/3), üçüncü gün (13/5), ikinci ĝonma günleri (19/27), dördüncü aya (21/230), beşinci ay (24/33).

c. Üleştirme Sayı Sıfatları: birer oĝlaĝ (2/27), ellişer ĝuruş (10/79), birer günde (19/104).

d. **Kesir Sayı Sıfatları:** bi_buçuğ günde (6/7), yarım saatde (9/4), on_iki_buçuğ gūlek (24/26).

2.2.2.3. Soru Sıfatları

Bunlar nesnelere soru yoluyla karşılayan sıfatlardır. Bölgemiz ağzında tespit ettiğimiz soru sıfatları şunlardır:

hangi dedeñe (1/41), hangi hoca (6/16), hangi renge (9/144), ğaç gün (10/4), hangi adı (10/91), ğaç dene (16/17), ğaç bilezzik (20/84), ğaç sene (21/74), hangı taraf (26/257).

2.2.2.4. Belirsizlik Sıfatları

Nesnelere belirsiz olarak bildiren sıfatlardır. Yöremiz ağzındaki belirsizlik sıfatlarıyla ilgili örneklerimiz şunlardır:

bi_şey (1/1), bütün_ınsanları (1/58), birkaç deliñanlı (2/112), birçoğ çālar (8/21), her şafağ (8/113), her taraf (9/13), her gün (12/98), bazı olaylarda (13/8), her ğılmandan (13/44), bir yer (14/5), bütün mınıñayı (17/17), bir gün (17/21), bazı ğişiler (19/31), birğaç gün (21/133).

2.3. ZARF

Fiillerin ve sıfatların önüne gelerek anlattıkları kılış, oluş veya vasıfları açıklayan ya da değıştiren kelimelere zarf denir. Zarflar, sıfat ve fiil hükmünde zarf öbeklerine de gelip anlamlarında değışiklik yaptıkları gibi zarfı daha yakından belirtirler¹⁵². Bölgemiz ağzındaki zarfların görevleri ve çeşitleri şunlardır:

2.3.1. Zaman Zarfları

Zaman zarflarının bölgemiz ağzında pek çok örneğı vardır. Ayrıca bunlar, zaman isimleri olarak kullanılan kelimelerdir. Yahyalı ağzında tespit ettiğimiz örneklerden bazıları şunlardır:

¹⁵² Tahsin BANGUOĞLU, age. , s. 371.

o zaman (2/14), sabahTan_aħşama ğadar (2/22), ezeli (4/1), güpegündüz(5/14), ondan soñra (5/17), öğlen_nedi (6/7), şimdi (7/9), erken (9/184), aħşamları (9/226), düünden soñra (10/45), o demiye (10/130), künde (11/66), gece_de (12/64), erkenden (13/13), gene (13/23), o zaman (16/26), önceleri (16/58), āşam (19/34), şimdik (20/89), ilkindiledi (21/29), sabaddan (21/237), gündüz (21/283), önceleri (24/26), gece (25/1).

2.3.2. Yer-Yön Zarfları

Yahyalı ağızında duyulan zarflar, genellikle yazı dilimizle aynı doğrultudadır. Bölgemiz ağızında, aydın konuşmasında olduğundan daha farklı duyulan zarflar da vardır. Bunlar da bazı fonetik değişmeler sonucu ortaya çıkmış zarflardır:

aşşā (9/8), geri (9/51), dışarı (12/31), yuħarı (26/270).

2.3.3. Niteleme ve Durum (Hāl) Zarfları:

Bir fiilin, bir sıfatın ya da bir başka zarfın anlamını nitelik bakımından etkileyen zarflardır. Yazı dilimizde olduğu gibi bölgemiz ağızında da çok sayıda örneği mevcuttur:

bir bir anlatırdı (1/1), şöle bir baħdım (1/40), keleş keleş düzülüller_jidi (1/50), el sallar heç durmadan (1/80), pırıl pırıl parlar (8/11), burcu burcu koħar (8/29), zar zor atıyoħ (9/43), sıyırıyoħ bōle (9/56), dōru oħu (11/70), sıħ sıħ tesPih çekiyōñ (12/33), geze geze seydiliye gēttik (12/59), hızlı başlardı (13/7), sıra sıra oturur (19/145), yoāş yoāş éndirecēñ (20/27), yumaħ yumaħ eirirdik (21/323), acele acele geliyor (25/8), güzelce bi_yıħallar (26/407).

2.3.4. Azlık-Çokluk (Miktar) Zarfları

Fiillerin, zarfların, sıfatların ve kendi türünden zarfların anlamını miktar ve derece yönünden kısıtlayan ve genişleten zarflardır. Bölgemiz ağızından tespit edebildiğimiz örneklerden bazıları şunlardır:

pek şöle iriydi (1/48), çoğ gerek_olurdu (2/39), pek şenlikli_olurdu (2/111), epey veriyor (9/139), Pek hazlanır (9/209), çoğ durmadı (12/46), çoğ gelmiş (12/55), en güzel elbiselerini giyeler (13/14), çoğ_âladi (14/37), daha bi_güzel olurdu (16/81), Pek ğonuşmağ yoğ (18/4), biraz topallar (19/29), çoğ çıkmıyor (19/71), dā yağın ğonşusu var (19/80), en_ıyisi bu, dediler (22/51), fazla ğurcalamaya (26/233), en_eyi ğatran menteri (26/418).

2.3.5. Soru Zarfları

Yahyalı ağzında tespit ettiğımız soru zarfları şunlardır:

niye tēz ğocadıñ dedi (6/11), niye oynuyoñ (9/72), önce arabaşınıñ ğıymatlı zamanı ne zaman (9/84), naāl ğötürüyüm (10/127), niye tursil alıyoñ (12/98), nahal çığdıñ (12/118), ne zaman dikilecek (16/2), nası sürme_ıyimiş (17/32), neden ğoğduñ (21/99), nedı sen_üsdüne vardıñ (26/344), esed neden zengin_oldu (26/382).

2.4. ZAMİR

Zamirler; şahıs, gösterme, soru ve belirsizlik kavramları içinde, varlıkları temsil ve işaret yoluyla karşılayan kelimelerdir¹⁵³.

2.4.1. Şahıs Zamirleri

Yahyalı ağzındaki zamirler genellikle yazı dilimizdekilerle aynıdır. Ancak bu zamirlerin çekimi sırasında bazı değışiklikler olur. Şahıs zamirlerinin bölgemiz ağzındaki durumu ve hâl ekleriyle çekimi şu şekildedir:

Teklik Şahıs Zamirleri

Hâl	1.Şahıs	2.şahıs	3.Şahıs
Yalın	ben	sen	o
İlgi	benim	seniñ	onuñ

¹⁵³ Ahmet GÜNŞEN, age. , s. 112

Yükleme	beni	seni	onu
Yaklaşma	baña, beña	saña, seña	oña
Bulunma	bende	sende	onda
Çıkma	benden	senden	ondan

Çokluk Şahıs Zamirleri

Hâl	1.Şahıs	2.şahıs	3.Şahıs
Yalın	biz	siz	onlar, onnar
İlgi	bizim	siziñ	onlarıñ, onnarıñ
Yükleme	bizi	sizi	onları, onnarı
Yaklaşma	bize	size	onlara, onnara
Bulunma	bizde	sizde	onlarda, onnardan
Çıkma	bizden	sizden	onlardan, onnardan

Yahyalı ağzında tespit ettiğimiz şahıs (kişi) zamirleri şunlardır:

oña (1/1), ben (1/10), beni (1/14), saña (1/37), siziñ (1/39), baña (1/87), seniñ (2/5), onu (2/10), onuñ (2/72), ondan (2/81), onlar (2/92), bizi (2/92), sende (8/42), bizleriñ (8/51), sizi (9/4), onlarıñ (9/88), size (9/206), biz (10/31), benimki_de (11/23), seni (12/4), ondan (12/7), oña (12/19), benim (12/36), onu (12/38), siziñ (12/55), saña (12/72), seniñ (12/99), baña (12/117), beni (12/128), ondan (12/136), onu (12/140), onlara (13/29), senden (14/4), onlar (15/15), size (16/65), siziñ (16/79), beni (17/14), bizde (18/29), ondan (19/37), benim (21/1), size (21/2), beña (21/30), bize (21/177), seña (21/190), onuñlan (22/20), sizden (26/49), seniñ (26/70), benimkisi (26/196), senden (26/202), bende (26/360).

2.4.2. Dönüşlülük Zamiri

Yahyalı ağzında kullanılan dönüşlülük zamiri yazı dilimizle aynı olan “kendi” kelimesidir. Bölgemiz ağzında tespit ettiğimiz örnekler şunlardır:

gendimi (7/23), kendimi (8/7), gendine (12/57), gendiñ (16/43), gendilerine (2/66), kendiniñ (12/146), kendileriniñ (25/14).

2.4.3. İşaret Zamirleri

Varlıkları işaret etmek, göstermek suretiyle karşılayan zamirlerdir. Bölgemiz ağzında yaygın olarak kullanılan işaret zamirleri “bu, şu, şo, o, bunlar, bunnar, şunlar, şunnar, şonlar, onlar, onnar, öteki, öbürü” dür:

bunları (4/1), onu (4/3), řunlarıñ (6/13), bunu (9/19), orayı (9/41), onlardan (9/279), bunuñ (10/13), buña (10/119), bunlarıñ (11/48), şuralarım (12/24), şurda (12/29), buraları (12/40), oraları (12/46), şunu (12/52), oraya (12/59), bunu (12/72), şoraya (12/02), şonları (12/104), şorda (12/128), ótekini (12/153), şora (12/154), bu (12/189), onu (13/31), şondan_da (14/4), şoralara (14/34), buralardan (14/43), buraya (15/15), bunnar (18/5), óbürünü (20/34), ordan (20/58), bunu (20/101), buña (21/17), onları (21/83), bunuñ (21/262), bunları (26/111), óbürü (26241), óteki (26/246), orda (26/451), řuña (26/478).

2.4.4. Belirsizlik Zamirleri

Bunlar nesnelere belirsiz bir biçimde ifade eden zamirlerdir. Bölgemiz ağzında kullanılan belirsizlik zamirlerinden bazıları şunlardır:

çoğu (1/94), bütün (2/16), kimisi (2/53), şeyde (5/16), birisi (6/17), bazıları (7/239), herkesiñ (9/46), hepsi (9/164), şeyi (9/258), hepimize (10/79), kimi (10/89), kimse (11/15), herKes (11/51), herkese (12/57), şey (12/103), kimseyle (12/132), hepiñizi (12/156), kimse (14/43), hepsi_de (16/41), biri (16/56), tümüsünü (17/19), kimi (21/25), kimse (21/33), hepimize (21/48), kim_ise (26/234), bazısı (26/448), başgasınıñ (26/482).

2.4.5. Soru Zamirleri

Bunlar nesnelere soru şeklinde temsil eden, onların soru şeklindeki karşılıkları olan zamirlerdir. Nesnelere sormak için kullanılırlar¹⁵⁴. Yazı dilimizde olduğu gibi, bölgemiz ağzında da ne, kim, hangisi gibi soru zamirleri kullanılır:

kimler âlasıñ (1/10), ne deseñ (1/29), neye gülüyoñ (3/55), nereye gótürecēñ (9/19), ne görüyüm (9/53), nerden seçecēñ (9/59), kimler döēt edilir (9/82), kim ne getirirse (9/113), nerden baħsañız (9/259), bu nedir deyi sorar (10/18), neler çekdik (10/99), beni kim ğarşıluyacaħ anam_oy (11/98), nereye kestim (12/27), nerden_ mi geldi (12/29), neler etdi (12/72), neyimi beēnmiyoñ (12/86), şerivan ne dedi (12/145), ne istiyoyuz çocüm deyiñ (16/24), ne getiriller (20/78), nere ğürlüyor (21/182), ne dedim (21/230), adı neci (21/295), azrayiliñ suçu ne (23/67).

2.5. FİİL

2.5.1. Fiil Yapım Ekleri

2.5.1.1. Filden Fiil Yapım Ekleri

-D²I⁴r-: Yaptırma ifade eden işlek bir ektir: ğéydirmediler (1/87), doldurmuş (2/7), yağdırıyor (8/97), inandırsıñ (9/4), ğaPdirdiħ (9/10), çahdırmadıħ (9/11), emişdirdikden (9/212), öldürüller (10/3), doldurullar (11/11), ğüldürür (12/4), ğaldıramam (12/40), öldürülür_ mü (12/128), bezdirme (12/184), deīřdirillerdi (16/14), öldürmemesi (20/6), ğaldırdı (21/68), basdırılmış (21/261), ğīrandırır (26/241).

-(I⁴)r-: Geçişli fiillerden ettirgen fiil, geçişsiz fiillerden geçişli fiil yapar: bitirdikten (1/55), yatırtırdı (2/37), bitirdim (8/4), ğeçirmes (9/256), doyurmuşlar (10/12), bişiririk (10/32), pişirmiş (21/189), duyurulur (22/5), ğeçirilip (23/3), şaşıyıp (26/64).

-(I⁴)l-: Edilgenlik ifade eden kelimeler türetmede de kullanılır: kesilirdi (1/70)

¹⁵⁴ Ahmet GÜNŞEN, age. , s. 119.

ğoyulur (1/83), iletillerdi (2/13), biçilmez (8/10), geçilmes (8/92), duyuldu (8/118), atıldığ (8/119), ekiliyormuş (9/23), yırtılmas (9/278), dağılır_ıdı (11/40), dökülüyor (12/83), ödüllendirilirler (13/29), yazılmış (18/12), ğırhılır (19/11), dizililler_ıdı (20/89), soyuldu (21/9), yihılmış (21/62), sıyrılırdığ (22/39), yoruldu (23/40), bırağılır (23/88), ğıyılır (26/2), ğırıldı (26/79).

-(I⁴)n-: Sık kullanılan fiil yapma eklerinden biridir: dayandım (1/35), boyandım (1/36), yenirdi (2/55), yunuyor (5/28), silinmes (8/72), çırpınıyor (9/17), oğşanır (9/208), delinir_ımi (12/90), yundu (12/100), sındı (19/16), alınır (20/70), delinmiş (21/205), doğunur (26/118).

-(I⁴)ş: Ortaklık ve oluş bildiren bir ektir: ğapışıldardı (2/42), tartığığı (5/34), emişdiriller (9/192), oluşur (9/258), yetişmes (9/283), ğoşuşduruyom (11/78), döüşdüğ (12/18), meleşir (18/19), atığırdı (21/212), çatışıyor (26/283).

-(A²)r: Fazla işlek olmayan bir fiil yapım ekidir: çıkartırdı (2/42), çığardıyor (26/193).

-D²-: İşlek kullanılan bir ektir: ğurutullardı (2/20), ğaynaTırlar (2/23), oturtuñ (3/49), tanıtıyım (8/7), anlatıyım (9/2), ğızardacãñ (10/26), âlatacãñ (11/88), ğanatmışsım (12/23), oturtdı (12/78), taşıtdı (12/114), ğudurttu (12/175), ğapadırlardı (16/24), ğaçırtmışlar (18/2), ğorgıtdular (21/88), verditmedi_ıki (21/256), ğósterTiñ (25/27), uzadır (26/309).

-mA²: Olumsuzluk ekidir. Fiillere gelerek onların olumsuz şekillerini yapar: ğórmedi (5/15), beklemedim (8/5), şaşmadı (8/125), bulamadığ (9/3), açılmasına (9/9), almadı (11/44), öldürmedi (25/31).

2.5.1.2. İsimden Fiil Yapma Ekleri

+IA²: Bölgemiz ağzında sık kullanılan fiil yapım eklerindendir: beslerdi (2/38), beklerdi (2/45), temizlerdik (2/759), ğucağladı (6/5), bāladıđ (8/73), inceledik (9/235), yemeklerler (10/49), toplanırđ (10/134), daşladılar (11/39), temizlemeye (12/49), ğalayladı (12/111), başlardı (13/7), yükletirdi (14/32), toprağlamaya (19/13), buzaladı (21/51), yālardı (21/173), hazırlar (23/29), kiralarlar_ıdı (26/295).

+IA²n: İşlek bir yapım ekidir: keyiflenmeye (2/3), ilgilenmedim (9/83), gullanıllar (9/141), hasdalandı (10/52), övlenmiş (10/120), hazlanır_ıdı (12/133), seslenemiyom_ıda (21/96), nurlanır (26/479).

+A²r: İşlek olmayan fiil yapım ekidir: morartırdı (22/40).

+(I⁴)K²: İşlek olmayan fiil yapım ekidir: birikmişler (1/51), açıldım (17/26).

+A²: İşlek bir yapım ekidir: oynardı (2/104), gınamış (9/211), beñzer (9/286), gınatmışsım (12/23), yaşadığ (18/1)

+IA²ş: İşlek bir yapım ekidir: şağalaşılıardı (2/108), telefonlaşmışlar (10/124), duālaşır (18/2), birleşdiriller (19/128), gılınlaşdırıllar (19/135), ayazlaşmaya (20/147).

-sA²: İşlek olmayan bir ektir: susarmış (4/19).

-l: İşlek olmayan bir ektir: sivrildiler (9/176).

-A²l: İşlek olmayan bir ektir: düzeldi (26/471).

2.5.2. Fiil Çekimi

2.5.2.1. Şahıs Ekleri

a. Birinci Tip şahıs Ekleri (Zamir Kökenli Şahıs Ekleri)

Birinci tip şahıs ekleri, şahıs zamiri menşelidir. Şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, istek ve gereklilik çekimlerinde kullanılır.

Teklik 1. Şahıs: -(I⁴)m

Teklik 2. Şahıs: -(I⁴)n, -(I⁴)ñ, -sI⁴n, -sI⁴ñ

Teklik 3. Şahıs:-

Çokluk 1. Şahıs: -(I⁴)z, -(I⁴)k, -(I⁴)k, -(I⁴)đ

Çokluk 2. Şahıs: -nI⁴z, -ñI⁴z, -sI⁴nI⁴z, -sI⁴ñI⁴z

Çokluk 3. Şahıs: -lA² r

b. İkinci Tip Şahıs Ekleri (İyelik Kökenli Şahıs Ekleri)

İkinci tip şahıs ekleri, iyelik eki menşelidir. Bilinen geçmiş zaman ve şart çekiminde kullanılır.

Teklik 1. Şahıs: -m

Teklik 2. Şahıs: -n, -ñ

Teklik 3. Şahıs:-

Çokluk 1. Şahıs: -k, -k̄, -k̄

Çokluk 2. Şahıs: -nl⁴z, -ñl⁴z

Çokluk 3. Şahıs: -lA² r

2.5.2.2. Şekil ve Zaman Ekleri

2.5.2.2.1. Bildirme Kipleri

a.Şimdiki Zaman

Bölgemizde fiillerin şimdiki zaman çekimleri, Türkçenin yaygın ölçülerine uygun olarak, fiil tabanı + şimdiki zaman eki + şahıs eki kuruluşuna dayanır.

Hem şekil hem zaman tanımlayan eklerden birisi olan şimdiki zaman eki –yor, yorı- “yürümek” fiilinin yorı-r geniş zaman şeklinden çıkmıştır¹⁵⁵.

Bu ek bütün Türkiye Türkçesi ağızlarında çeşitli değişikliklere uğramıştır. Mahallî fonetik farklılıklar dışında Batı ve Orta Anadolu’da genellikle -r’sini kaybederek –yo, Doğu’da ise –ir veya ünlü uyumu ile –ır/-ir, -ur/-ür bazı yörelerde

¹⁵⁵Tuncer GÜLENSOY, age. , s. 102.

de –yi veya –y şeklini almıştır¹⁵⁶.

Yahyalı ağzında şimdiki zaman eki “-(I⁴)yor” dur. Ancak çeşitli ses olayları sonucunda şimdiki zaman eki değişik şekillerde karşımıza çıkar:

yetmiyor (1/8), oluyoñ (1/41), benziyom (1/41), geliyoñuz (1/97), beğenmiyollar (2/9), gédiyoñ (3/48), bilemiyoğ (5/44), oturuyoğ (6/17), taħıyollar (9/24), geliyor (9/58), biliyoñuz_mu (9/253), diyoñ (12/67), istemiyom (12/107), oturuyoğ (13/1), isdemiyom (20/93), annadıyom (26/344), ğullanıyoñ (19/69), diyoñ (21/294), yatıyor (17/17), eriyor (21/63), sıħıyoğ (19/48), sayıyoğ (26/21), istiyonoñuz (16/24), ğonuyoñuz (21/103), ğaynadıyollar (15/13), duruyollar (24/25).

Şimdiki zaman –yo ile bittiği için Yahyalı ağzında bu ekten sonra iyelik kökenli şahıs ekleri kullanılmaktadır: ğullanıyoñ “kullanıyorum” (19/69), ālamıyoñ “ağlamıyorsun” (26/47), düşünemiyoñ “düşünemiyorsun” (26/481).

b.Geniş Zaman

Bölgemizde fiillerin geniş zaman çekimleri, Türkçenin yaygın ölçülerine uygun olarak, fiil tabanı + geniş zaman eki + şahıs eki kuruluşuna dayanır.

Türkçede geniş zaman ekinin üç farklı değişken şekilliği mevcuttur: -r, -ar/-er ve -ır/-ir, -ur/-ür¹⁵⁷. Yahyalı ağzında çeşitli ses olayları sonucunda geniş zaman eki değişik şekillerde karşımıza çıkar: ağlar (1/26), tanırır (1/40), géderler (1/54), yapañ “yaparsın” (2/36), çıħamañ “çıkamazsın” (3/48), harcamas (8/18), bilirik (9/207), ğovururuğ (10/135), utanmañ_mu “utanmaz mısınız” (12/45), ğaħañ “kalkarsın” (12/99), oturturuğ (12/189), gelirim (21/239), doħurum (23/9), açarsıñ (20/133), varırsıñ (26/158), gelmes (16/12), baħar (26/91), çırırır (21/58), derik (26/239), bilmeñiz “bilmezsiniz” (14/6), biliñ “bilirsin” (22/24), dökeller (16/23).

¹⁵⁶ Mehmet AYDIN, age. , s. 47.

¹⁵⁷ Mehmet AYDIN, age. , s. 48.

Yahyalı ağzında geniş zaman 2. teklik şahıs olumlu ve olumsuz çekimlerinde kip ve kişi ekinin hece kaynaşmasına uğradığı görülür. Bu durumlarda iyelik kökenli şahıs eki kullanılmaktadır: ğaħaň “kalkarsın” (12/99), bitiremeň “bitiremezsin” (19/53), yıħaň “yıkarsın” (26/253).

c. Bilinen Geçmiş Zaman

Bölgemizde fiillerin geçmiş zaman çekimleri, Türkçenin yaygın ölçülerine uygun olarak, fiil tabanı + bilinen geçmiş zaman eki + şahıs eki kuruluşuna dayanır. Yahyalı ağzında görülen geçmiş zaman eki –D⁴I⁴’dır. Genellikle sedasız biçimi kullanılmaktadır. Bu zamanın derlediğimiz metinlerdeki bazı örnekleri şunlardır:

oturduňuz (1/47), ğuşatdılar (8/113), ğalħdıħ (11/62), geldiler (12/62), demedi (12/67), ekdim (20/88), kesdim (23/21), atlatdıň (21/175), oħuduň (22/43), ğatdıň (26/437), dedi (17/7), döndü (20/77), çıħardamadı (22/10), eTTik (17/10), geldik (25/14), vardıħ (26/88), demediňiz (21/206), bitirdiler (17/37), vermediler (25/33).

d. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Bölgemizde, fiillerin öğrenilen geçmiş zaman çekimleri, Türkçenin yaygın ölçülerine uygun olarak, fiil tabanı + öğrenilen geçmiş zaman + şahıs eki kuruluşuna dayanır.

Bugün ünlü uyumuna tabi olan öğrenilen geçmiş zaman ekinin, Osmanlı Türkçesinin sonlarına kadar düz şekilleri kullanılmıştı. Ek ünlüsünün dar-düz oluşu, ekin tarihî gelişimi ile ilgilidir. İnce oluşunda ise muhtemelen ş ünsüzünün inceltici özelliği etkili olmuştur. M. Mansuroğlu’na göre, öğrenilen geçmiş zaman ekinin Türkçede yalnız ince şekli vardı. Ekin yazıtlarda genellikle ince ş’yi temsil eden harfle yazılması buna delil olarak gösterilebilir. Ancak aynı metinlerde bazen kalın ş ile de yazılması ekin daha bu devrede kalınlık-incelik uyumuna bağlanmaya başladığını gösterir. Bu ek yazı dilimizde çok şekillidir, ünlü uyumlarını etkilemez¹⁵⁸.

¹⁵⁸ Leyla KARAHAN, age. , s. 47.

Yahyalı ağzında öğrenilen geçmiş zaman eki “-ml⁴ş” tır. Bölgemiz ağzında bu zamanın kullanımıyla ilgili örneklerden bazıları şunlardır:

yaşmışışsıñız (1/98), yağımışlar (3/28), yaşlanmışışsıñ (3/57), gelmişim (8/1), vermişim “vermişim” (9/21), ısırmışışım “ısırmışım” (9/211), aramışlar (10/4), sahlamışlar _mı (12/25), énmemişim “inmişim” (21/119), varmışışım “varmışım” (21/24), demişim _ki “demişim ki” (26/464), dudmuş (17/13), vérmiş (24/29), dememişik “dememişiz” (21/16), gelmişik “gelmişiz” (26/16), varmışışıh “varmışız” (26/466), vermemişışsıñız (21/254), gelmişler (15/15), almışlar (21/17), durmuşlar (26/3).

e. Gelecek Zaman

Bölgemizde, fiillerin gelecek zaman çekimleri, Türkçenin yaygın ölçülerine uygun olarak, fiil tabanı + gelecek zaman eki + şahıs eki kuruluşuna dayanır.

Gelecek zaman eki bölgemiz ağzında çeşitli fonetik değişikliklere uğramıştır. Birinci teklik ve çokluk şahıslarda gelecek zaman ekinin son sesi düşmektedir. İkinci teklik ve çokluk şahısta genellikle hece kaynaşması veya hece yutumu görülmektedir. Bölgemiz ağzında gelecek zaman eki “-A²cA²K²” tır. “-A²cA²K²” ekinden “-K²” düşüp yerini “-A²cA²” ya bıraktığında iyelik kökenli şahıs ekleri kullanılır. Bu zamanın kullanıma örnek olarak şu kelimeleri verebiliriz:

ölenecēz “evleneceğiz” (1/5), duracīh “duracağız” (1/97), doḡuyacāz “dokuyacağız” (2/76), gidecēk “gideceğiz” (2/113), gédecēñ “gideceksin” (3/41), getirecēk “getireceğiz” (9/44), alacāñ “alacaksın” (9/99), öreneceksıñ “öğreneceksin” (11/74), diyecēm “diyeceğim” (12/45), isteyecēm “isteyeceğim” (14/4), gedecēm “gideceğim” (21/158), yaralamıyacāñ “yaralamayacaksın” (20/10), oḡuyacāñ “okuyacaksın” (26/350), alınacaḡ “alınacak” (16/35), çekecēk “chekeceğiz” (18/8), yatırdacāḡ “yatırtacağız” (21/15), ḡaynadacāñ “kaynatacaksın” (18/7), çıpacāñ “çırpacaksın” (18/9), gideceñiz “gideceksiniz” (21/11), oḡuyacaḡlar “okuyacaklar” (19/165), sūrecekler “sürecekler” (20/65).

2.5.2.2.2. Tasarlama Kipleri

a.Şart Kipi

Bölgemizde, fiillerin şart çekimleri, yazı dilimizde olduğu gibi, fiil tabanı + şart kipi + şahıs eki kuruluşuna dayanır. Yahyalı ağızında şart eki yazı dilimizdeki gibi –sa, se’dir. Şart ekinin kullanımıyla ilgili şu örnekleri verebiliriz:

beğenmesem (1/95), gelmese (2/6), saīversek (5/51), çinemeseler (9/98), gerekirse (9/222), baħsañız (9/259), açsalar (12/82), deseñ (12/138), yontsañ (20/9), baħsañ (24/33), derseñ (26/406), varsaħ (24/7), oynasalar (20/91).

b.İstek Kipi

İstek kipinin Yahyalı ağızında kullanımı yaygın değildir. En çok örneği birinci teklik ve çokluk şahıs çekiminde karşımıza çıkmaktadır. İstek kipi yerini, şart ya da anlatım yönünden kendisine yakın görünen kiplere bırakmıştır. Bölgemiz ağızında kullanılan istek ekleri –a, -e’dir. Örnek olarak şu kelimeleri verebiliriz: ölenelim (1/4), baħalım (1/42), gelelik (4/4), gelek (9/26), géydirek (12/77), toplıyaħ (14/24), oħuyah (15/7), gelek (15/11), yataħ (16/69), içek (19/153), gidelik_mi (21/266), duyutmayalıħ (21/279), ğaçah (23/24).

c. Gereklilik Kipi

Yahyalı ağızında yazı dilimizde kullanılan gereklilik eki –malı, -meli’ye çok nadir rastlanılmaktadır. Gereklilik bildiren ifadeler “lazım” kelimesiyle karşılanmaktadır: dememiz lāzım (9/98), beklemeñ lāzım (9/137), ğuruması lāzım (9/153), éndirmeñ_ılāzım (20/25), dikķatē_almalı (26/455).

d.Emir Kipi

Bölgemiz ağızında, yazı dilimizde olduğu gibi fiillerin, teklik ve çokluk birinci şahıs çekimi yoktur:

dikķat_et (1/41), çağırñ (1/83), vér (1/100), gelmesiñler (2/44), olsuñ (4/12), ğorħmañ (4/22), inandırısñ (9/14), énsiñ (9/269), çıħarıñ (9/282), ğótürüñ (11/43), yahma (11/87), beēniñ_mi (12/47), utansñ (12/59), temizle (12/83), söyle (16/60),

dō (18/7), ġarişdır (19/68), baġ (21/8), ūraş (22/18), biraġ (26/452), deyiñ (16/24), ġótürüñ (16/60), ġédiñ (16/81), sōleyiñ (16/81), gelsiñler (21/195).

2.5.2.3. Fiillerin Birleşik Çekimi

Birleşik zaman, basit zamanlı çekimli bir fiilden sonra ek fiilin bilinen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman ve şart şekillerinin getirilmesiyle oluşturulur. Birleşik zamanlı fiillerin bölgemiz ağzındaki durumu şöyledir:

2.5.2.3.1. Hikâye Birleşik Çekimi

Basit zamanlı çekimli bir fiilin gösterdiği hareketin görülen geçmiş zamanda oluştuğunu bildiren hikâye birleşik zaman çekimi yaygın olarak fiil tabanı + zaman veya şekil eki + ek fiil + görülen geçmiş zaman eki + şahıs eki sırasına göre yapılır¹⁵⁹.

Şimdiki zaman, geniş zaman ve bilinen geçmiş zamanda çokça örneği mevcuttur. Duyulan geçmiş zaman, şart kipi ve istek kipindeki örnekleri çok azdır. Gereklilik kipinin hikâyesine ise metinlerimizde tesadüf edilememiştir.

a. Şimdiki Zamanın Hikâyesi: ūraşyordı (1/98), ölüyordı (8/106), vériyordıġ (8/112), satıyollar_ıdı (9/285), döüşüyordıġ (12/37), biliyordum (12/72), utanmıyordıġ (12/166), ġırġıyordı (19/19), yeyérduġ (21/44), öriyordum (25/26), demiyor_ıdum (26/367).

b. Geniş Zamanın Hikâyesi: géderdi (1/56), verirlerdi (1/88), neyderdiñiz (1/1), arardım (3/1), dutar_ıdıġ (10/93), saār_ıdım (10/97), sorar_ıdıñ (11/103), ġorġardıġ (12/130), sever_ıdık (12/159), oynarlardı (13/3), bulamazdıġ (14/6), çalardılar (14/10), gelmezdi (14/28), géder_ıdık (14/30), dókellerdi (15/10), bilmezdiñ (16/15), ġaçırdıñız (17/5), açamaz_ıdıñ (22/2), doġur_ıduġ (23/1), düşürdüler (24/24), ġótürürdüñ (26/296), ġatar_ıdıġ (26/439).

c. Bilinen Geçmiş Zamanın Hikâyesi: ettim_ıdı (1/42), söündüydük (2/88),

¹⁵⁹ Mehmet AYDIN, age. , s. 51.

yedydi (5/25), dürttüydüm (9/3), oldu_ yudu (11/39), yağdıydım (11/87), geldi_ yidi (12/24), bağıverdiydim (12/80), oldum_ udu (12/162), gótürdüydü (14/13), çığdıydığ (21/1), ilettydik (22/129), ğaldırdım_ ıdı (21/64), vardı_ yıdığ (21/113), ğétđi_ yidi (21/188), ğoçdü_ yüdük (26/25), vurdu_ yudu (26/74).

d. Duyulan Geçmiş Zamanın Hikâyesi: getirmişdi (8/107), yapmışdım (17/1).

e. Şart Kipinin Hikâyesi: olsaydım (12/10), olsa_ yıdı (12/25), çalsalardı (14/11).

f. İstek Kipinin Hikâyesi: seçeydiñiz (9/59), ola_ yıdıñ (11/91), sileydiñ (12/77), ğétmeyeydiñ (12/175), getirmeyeydiñiz (21/211), vereler_ ıdı (21/224).

2.5.2.3.2. Rivayet Birleşik Çekimi

Hikâye çekiminde olduğu gibi asıl fiil ile ek fiilin duyulan geçmiş zamanın birleştirilmesiyle oluşturulan rivayet birleşik zamanı basit zamanlı çekimli bir fiilin gösterdiği hareketin duyulan geçmiş zamanda ortaya çıktığını bildirir.

Bölgemiz ağzında derlemiş olduğumuz metinlerde şimdiki zamanın, duyulan geçmiş zamanın, geniş zamanın ve gelecek zamanın rivayet çekimlerine rastlanmıştır:

a. Şimdiki Zamanın Rivayeti: direyormuş (2/101), déyollar_ ımış (9/28), içiyollar_ ımış (9/93), yiltiyormuş (9/270), ğédiyormuş (14/37), parlıyor_ umuş (21/156), oturuyor_ umuş (26/4).

b. Geniş Zamanın Rivayeti: oturullarmış (2/3), dermiş (2/114), yaşar_ ımış (10/111), varırmış (12/127), derlermiş (14/14), söer_ ımış (20/108), giyermiş (21/173), bağar_ ımış (26/11).

c. Gelecek Zamanın Rivayeti: dartılacāmış (3/44), verilecāmış (21/267).

d. Duyulan Geçmiş Zamanın Rivayeti: varmış_ ımış (10/15), ğóstertmiş_ ımış (10/84), döüşlermiş_ ımış (12/147), geçmiş_ ımış (12/163), söümlüymüş_ ümüş (20/108), ğalđmış_ ımış (21/107), varmış_ ımış (21/188), gezmişler_ ımış (22/22), zenginimiş_ ımış (26/397).

2.5.2.3.3. Şart Birleşik Çekimi

Asıl fiil ile ek fiilin şartının birleştirilmesi suretiyle oluşturulan şart birleşik çekimine bölgemiz ağzında birçok örnekte rastlamak mümkündür. Şart birleşik zamanı bölgemiz ağzında, şimdiki zaman, geniş zaman, bilinen geçmiş zaman ve gelecek zaman kiplerine bağlı olarak ortaya çıkar:

a. Şimdiki Zamanın Şartı: soütürüyorsa (9/115), soruyorsañ (12/16), oturuyorsa (12/88), déyorsañ (20/23).

b. Geniş Zamanın Şartı: olursa (1/70), alabilirse (2/87), isterseñ (3/40), çıhamazsañ (3/49), ğalırısah (8/120), vurursañ (9/140), ğōlamazsa (10/137), söerseñ (12/83), yanarsa (12/116), gerekirse (19/65), çalışılırsa (19/145), doğurlarsa (19/168), düşünürsek (20/33), yapar_ısañ (20/121), düşerse (21/117), ulaştırırsañız (21/220), kesersem (23/51), sorarsañ (26/65), sorar_ısañ (26/97), ğapar_ısa (26/244), derseseñ (26/448).

c. Bilinen Geçmiş Zamanın Şartı: oturttuysa (3/53), sildiyeñ (12/17), verdiyse (14/7), sönmediyse (15/10), yazdıysa (20/66), inanmadıysañ (21/47), delindiye (21/211).

d. Gelecek Zamanın Şartı: edecēse (26/330), boyuyacāsa (9/145), ğonacāsa (9/195), yetişdirecēseñ (20/5), daĥacāsañ (20/84).

2.5.3. Ek Fiil

Yazı dilimizde olduğu gibi, bölgemiz ağzında da isim soyundan kelimelerin yüklemleştirilmesinde Eski Türkçedeki er- yardımcı fiilinden gelişen i- ek fiili kullanılmaktadır. Türkçenin ana yardımcı fiili olan ve cevher fiili de denilen i- fiilinin bugün bütün çekimleri yoktur. Bugün sadece geniş veya şimdiki zaman, bilinen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman ve şart çekimi olmak üzere dört çekimi vardır¹⁶⁰. Derlemiş olduğumuz metinlerden tespit edebildiğimiz örneklerden bazıları

¹⁶⁰ Ahmet GÜNŞEN, age. , s. 146.

şunlardır:

2.5.3.1. Ek Fiilin Geniş Zaman çekimi

Eski Türkçedeki er- (i-) fiilinin geniş zaman eki ve kişi yapıları ile birleşmesi sonucu oluşmuştur. Ancak, “r” sesinin erimesi sonucu, sadece kişi ekleri görüntüsünde günümüze ulaşmıştır¹⁶¹.

yalan_ımyım (1/45), yoĥ (1/91), aĥrabayıĥ (1/96), keleşsiñiz (3/13), vardır (8/20), õlusıñ (8/66), bizimdir (8/75), hürlerdir (8/78), şehidiK (8/120), meşurdur (9/283), iyisiñ (12/86), yoĥ (12/97), hastayım (12/151), birik (12/158), tacısıñ (13/54), doũmluyum (14/1), ġafayım (14/43), yoĥ (18/4), var (18/5), aşım (18/41), yaşıdayım (21/51), ġüçlüyũm_ıde (25/18), ācaşarlıyım (26/6), diyārbekirdeyim (26/451), ġüçüksũñ (21/89), ācaşarlı deēlsiñ (26/8), böyledir (18/46), doğaldır (20/43), meşurdur (23/1), meyhanesidir (23/90), ordadır (26/128), uyannıĥ “uyanıġız” (21/101), barabarıĥ “beraberiz” (26/338), toĥdorusuñuz (21/233), kimsiñiz (25/1).

2.5.3.2. Ek Fiilin Bilinen Geçmiş Zaman Çekimi

Yahyalı aġzında ek fiilin bilinen geçmiş zaman çekimi şu şekilde yapılır:

yaşlıydı (1/3), boylu_ımyıdu (1/48), deil_ııdi (2/72), şaşġındı (8/123), ġızıdıĥ (3/21), çalışkandı (12/12), sen_ııdıñ (12/66), çocuĥsuzdu (12/153), gecesiydi (13/7), amāliyatlı_ııydım (12/68), yoũdu (14/2), bu_ııyudu (16/26), õleydi (16/46), deyil_ııdi (15/14), ahır_ııdı (16/8), yaşıında_ııydım_ııda (21/63), var_ııdı (18/3), nerdeydi (19/165), epey_ııdi (21/20), beġ_ııdi (21/146), bāça_ııydı (22/1), var_ııdı (23/6), üstũn_ııdü (24/23), ġız_ııdıĥ (21/70), ġıranıñda_ııydıĥ (26/73).

2.5.3.3. Ek Fiilin Duyulan Geçmiş Zaman Çekimi

Ek fiilin duyulan geçmiş zaman çekimiyle ilgili, metinlerimizde şu örnekler tespit edilebilmiştir:

¹⁶¹ Gürer GÜLSEVİN, age. , s. 128.

şuymuş (2/12), ğurnazmış (2/101), dünyaymış (3/18), anneymişsin (3/57), çamur_umuş (9/30), ğózelmiş (13/35), varmış (16/58), ğaderimmış (18/13), neymiş (20/89), taliimmış (18/13), var_ımış (21/72), o_uyumuş (21/109), hasdanesi_ymış (21/262), cefā_ımış (23/80).

2.5.3.4. Ek Fiilin Şart Çekimi

Ek fiilin şart çekimiyle ilgili, metinlerimizde sadece üçüncü şahsa ait örnekler tespit edilebilmiştir:

uzahtaysa (2/50), neyse (4/6), yōsa (9/151), var_ısa (13/11), uzaħsa (16/5), zenginiñse (16/7), borçluysa (20/30), yetmişse (20/126), eyleyse (21/273), kim_ıse (26/194).

2.5.4. Sıfat-Fiil Ekleri

Partisipler nesnelere kalıcı vasıfları ile değil, hareket vasıflarıyla karşılayan, fiillerden isimlerdir. Zaman ifadesi de taşırlar, yapım ekleri ile çekim ekleri arasında bir yer tutarlar. Asıl fonksiyonları geçici hareket isimleri yapmaktır. Bazen kalıcı isimler de yapabilen partisip ekleri, bazen de şahıs ekleri olarak fiil çekim eki olabilmektedir. Partisipler bilhassa sıfat olarak kullanılırlar. Zaman ve hareket mefhumunu koruyan, fakat isim gibi kullanılan, isim gibi çekilen fiil şekilleridir. Kısaca partisipler zaman ve hareket ifadesi taşıyarak nesnelere karşılayan fiil şekilleridir¹⁶².

Bölgemiz ağzında kullanılan sıfat-fiil ekleri, bazı fonetik değişikliklere uğramakla birlikte, esas yapıları ve fonksiyonları bakımından yazı dilimizde kullanılan biçimlere büyük ölçüde uygunluk gösterirler. Bölgemiz ağzından derlemiş olduğumuz metinlerde tespit edebildiğimiz başlıca sıfat-fiil ekleri şunlardır:

¹⁶² Muharrem ERGİN, age. , s. 315.

-A²n: iletin (1/65), ğalanlardan (4/15), geen (9/1), giden (9/187), getiren (10/49), gelenlere (10/75), biriken (12/103), leniñ (12/170), syleyenden (13/43), dutulan (15/9), duranı (19/14), deyen (21/67), ğurleyen (21/183), boyanan (23/5), bıalanan (25/7), lenlerde (26/49), uan (26/55), aan (26/183), bilen (26/221).

-dl⁴K² : ummadığım (1/13), olduğuma (1/45), dktğmz (9/51), yağdığı (9/85), ayırdığıdan (9/149), beēdikden (10/40), aldığı (10/120), dağdığları (11/47), sylediği (12/117), ettiklerine (12/142), oğunduğıdan (13/21), naıPdığlarım (17/6), ddkden (17/9), bildiğimiz (19/106), ğaırdığıdan (20/102), yaralanmadığ (20/106), skldkden (21/113), durduğıdan (26/10).

-A²cA²K²: Bu ek blgemiz ağzında hece kaynaşmasına uğramış şekilde de grlr: ğormeyecekleri (9/46), dolduracağ ğadar (9/107), ğonacağı (9/195), alacağ (9/277), utanacām (12/58), leceğini (12/119), diyecēm (16/3), bileşdirecek (19/35), nışanlanacağ_olanı (20/63), ğedecek (24/26), alacağ (26/90), yapacağ_ossañ (26/481).

-mA²z: Seyrek kullanılan bir sıfat-fiil ekidir: dutmaz_oldu (18/10), yatmas_oldum (26/79), geilmez yēyeceēydi (26/447).

-mI⁴ş: ğırılmış (9/287), yaşanmış (10/118), olmuşlarını (14/18), ğızarmış (18/17), oğumuşlñ (21/238), ayıtlanmış (23/92), kesilmiş (26/415).

-esi: glesim (19/22).

2.5.5. Zarf-Fiil Ekleri

Fiilerden eklerle tretilmiş ve zarf veya bazen de bağla olarak kullanılan zarf-fiiller, değişik fonksiyonlarda bulunmazlar, yalın hālleriyle kullanılırlar, birleşik fiiller kurarlar ve zarf olarak temel cmledeki yklemin hareketini hāl, sebep, zaman, l gibi ynlerden ya tek başlarına ya da yan cmlenin ykleminde olarak, yan cmlede bulunan ve kendisine bağlı diğer kelimelerle birlikte belirlerler¹¹⁴.

¹⁶³ Ahad STNER, *Anadolu Ağızlarında Sıfat-Fiil Ekleri*, TDK Yay. , Ankara 2000, s. 13.

Yazı dilimizde kullanılan zarf-fiil ekleri, az veya çok fonetik değişikliklere uğramış şekilde, bölgemiz ağzında kullanılmaktadır. Yahyalı ağzından derlemiş olduğumuz metinlerde tespit edebildiğimiz başlıca zarf-fiil ekleri şunlardır:

-I⁴ncA²: Türkçede eskiden beri kullanılan bu ekin, bölgemiz ağzındaki kullanımını dilimizle paralellik gösterir. Bazen aslı şeklinin yanında, sonda “-k, ħ” türemesiyle de kullanılır: deyinca (1/5), olunca (2/110), oluncaħ (5/17), çıħmayıncaħ (8/96), yaħınca (11/88), görünce (12/2), görüncek (12/23), yeyince (12/123), deyincek (12/138), gelince (13/19), esince (15/4), olmayınca (16/27), gelincek (19/149), oluncaħ (20/87), duTarganaħ (21/143), içince (21/234), dörülünce (22/14), almaħ_ısteyincek (22/47), hasdā_olunca (24/25), ēlenince (26/1), göçülüncek (26/234), ğalmayıncaħ (26/355).

-a,-e: géde géde (1/35), söyleye söyleye (2/110), yuārlana yuārlana (9/44), ālıya ālıya (10/7), geze geze (12/59), güle güle (16/81), ālayı ālayı (21/42), çala çala (23/38).

-I⁴p, -I⁴P: alıp (4/20), uyuyuP (8/36), oluP (8/127), bıraħıp (11/42), ğoyup (12/49), saħlayıp (12/95), içerleyip (12/143), yanıP (18/24), eirip (19/99), ğötürüP_de (20/132), getiriP (21/172), çıħardıp (21/331), toplayıp (22/22), düzülüp_de (25/42), şaşırıp (26/64).

-A²rA²K²: olaraħ (8/2), anaraħ (8/59), déyerek (8/119), ödeyerek (13/12), vérerek (13/18), déyerek (22/22), söyleyerek (24/12), oynayaraħ (24/12), ğaçaraħ (26/94).

-mA²dA²n: ğomadan (2/61), giymeden (3/15), durmadan (8/124), sulanmadan (9/119), göstermeden (11/55), ölenmeden (12/1), ğóçmeden (19/31), dōmadan (26/1), almadan (26/63), açmadan (26/274).

-K²A²n: Ses olaylarına bağlı olarak farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Bazen aslı şeklinin yanında, sonda “-a, -e, -aħ, -ek, -aħ, -ağ” türemesiyle de kullanılır: gidilirkene (1/62), oynarken (1/88), giderkenek (2/1), dıħılırħanaħ (2/2),

ğaldırırhan (2/62), géderkene (5/35), ğız_ıhan (5/43), güççūken (9/14), ğaldırırkene (9/34), dönerkene (12/80), yağılrkene (15/9), derkene (16/2), çīnanırkene (16/33), yatırkan (17/2), biçerkenek (19/19), yatırkanağ (21/202), yaşındaykene (22/16), gelirkenek_ıde (22/18), gec_ıken (23/1), ğız_ıkene (23/7), ayıtlarkene (23/92), çocūhan (24/46), yaparhana (26/20), alırhanağ (26/71), yatar_ıhan (26/197), çeker_ıken (26/198), yıharkanağ (26/253).

-A²I²: öleli (12/131), çıhalı (23/11).

-I⁴ı⁴n: Eski Anadolu Türkçesinde Karamanlıca sahasında görülen bu gerundium eki aynı sahadaki ağızlarda bugün de yaşamaktadır ve -ınca, -ince fonksiyonundadır¹⁶⁴: bağışın (10/39), vérmeyişin (10/119), ölenişin (12/15), énişin (14/38), gelişin (17/2), kesişin (17/23), almayışın (21/3), epey_oluşun (21/252).

-D²I²K²C²A²: vurduğça (9/133), ettikçe (12/108), bağıdığça (18/36), duyduğça (18/37), yörüdükce (20/112).

2.6. ÜNLEM

Bunlar his ve heyecanları; sevinç, keder, ızdırıp, nefret, hayıflanma, çöşkunluk vb. gibi ruh hâllerini; tabiat seslerini, seslenmeleri; tasdik, red, sorma, gösterme gibi beyan şekillerini ifade eden kelimelerdir. İfade kabiliyetleri geniştir. Birçokları tek başına kullanılıp geniş bir ifade vasıtası olabilirler. Ünlem kendi arasında ünlemler, seslenme ünlemleri, gösterme ünlemleri, cevap ünlemleri olmak üzere dörde ayrılır:

2.6.1. Ünlemler

Bunlar, çeşitli durumlar karşısında ortaya çıkan his ve heyecanlarımızı ifade eden kelimelerle tabiattaki sesleri taklit eden kelimelerdir:¹⁶⁵ ē (9/5), hadi (9/6), ē

¹⁶⁴ Muharrem ERGİN, age. , s. 327.

¹⁶⁵ Muharrem ERGİN, age. , s. 339-340.

(9/58), yā (9/13), vah (9/17), vay (10/80), amān (10/99), hey (10/99), abō (11/3), eh (11/57), abbō (11/62), āh dertli anam_oy (11/94), hā (12/1), ō (14/25), āh (15/2), aman (16/27), ahō (16/52), āh meyrem (18/31), be (20/31), eyvah (25/12), abbō (26/75).

2.6.2. Seslenme Ünlemleri

Bunlar sadece hitap ve seslenme vasıtası olan ünlemlerdir: **bire** ahmet_ā çekilmek_de bilmiyor (2/42), anam: “**amō!**” dedi (4/8), **ey** türk_ōlu burada gōster mertliī (8/53), dūşmanı vatana soğma sağın_**hā** (8/54), **ulan** daşın birini bi_dürttüydüm, yılan çıldı (9/3), gelin_arabası **haydi**, dedi (12/79), **bire** gızım dedi (12/174), **hadi** ölüm güle güle gēdiñ (16/81), ne tez geldiñ **ulan** (17/31), **ulen** meēr ossurur_umuş (19/19), **bire** bacım beş güne kesecēm der (19/149), o talğın verirken **ya_ümmi**, āmet deyi talğın veriyollar (20/138), **amō** naāl_olduñ, dedim (21/272), **haydin** dedim (21/289), **bire** ese, **bire** ese (26/223).

2.6.3. Gösterme Ünlemleri

ā, şōle bir bağdım (1/40), hā **işte** gōrdün_ya dedi (1/44), gelin bu **işte** (1/85), **işte** bir duā_edellerdi (2/12), **işde** bu inançlan ōle vurduğ dūşmana (8/121), **iştē_ōle** gūzum (12/59), **ihı** tursil dolu, dedim (12/98), **işte** hayat bōle, sonu ölüm var heye (12/183), **işde** bu ğadar (13/30), **işde** pilōmuz çocūm (16/24), dūşüyor **ihı** dūşüyor, **āha** dūşüyor (21/21), bi ğarış öte yana gōnderir_ise küssük o_yudu **işTe** (26/247).

2.6.4. Cevap Ünlemleri

Cevap ünlemleri, tasdik veya red ifade eden ünlemlerdir: ekrem va_ıdı **hē** (1/3), mecbur onu alırdıñ **heye** (1/58), **tabi** canım (1/94), **hē** o zaman, o gezmede şerbeti_de içellerdi (2/14), **hē_ya** yanımıza bir ğarı gelirdi (3/11), annaşdığ_**ha** (7/12), eşim benden **hē** iki yaş güççük (7/16), bunlar obalar **tabi** (9/164), **heye** gızım (12/68), **hē** saf ğadın_ıdı (12/13), **hē** irāmetlik_oldu (12/134), **heye** ōle irāmetlikler (12/139), ilk **hē** dūñünñ son gecesi (13/21), **heye** ālardığ, otururduğ, ğomşularlan dōüşmezdik, allah var (16/52), ökülere hā cızıyor gel **hē** (17/28), biz_de **hē** dememişsik_ki anğaraya gōtürelim (21/15), benim ğocam_da beylē_oldu **ha**

(21/27), **hē** çuälları yúkler_ıdık (21/78), **heye** öümüz esgi_ıyidi, çökdü bir tarafı dē pörtledi (21/110), **yō** diyor, şu hacı diyor (26/481).

2.6.5. Sorma Ünlemleri

aceP bi_ıyerleri neyi üşüdü_ı mü deyi penselen inesi ben yazdıtdım, dedim (21/245).

2.7. BAĞLAÇ

Bunlar dil birliklerini, kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan kelimelerdir. Bağlaçların çoğu yabancı asıllıdır. Türkçe asıllı olanlar da zamanla bağlaçlanmış isim ve fiil şekilleridir¹⁶⁶. Bölgemiz ağzında kullanılan bağlaçların başlıca şekilleri şunlardır:

2.7.1. Sıralama Bağlaçları

Bunlar arka arkaya gelen unsurları “ve” anlamıyla bağlayan ve sıralayan bağlaçlardır¹⁶⁷. Sıralama bağlacı olarak, yazı dilimizde olduğu gibi, bölgemiz ağzında da ve, u, ü, ile kullanılır:

gerçek hür **ve** özgürlük ğurtuldu cumhuriyet (8/84), köyüñ yaşlıları **ve** hastaları ilk ziyâret edilir (13/28), yusuf_ı kenāndan ğözelsiñ ğözel (13/55), şindi zövk_ü safa harman ğaldırmağ (2/58), yoğ yoğ gelinler zövk_ü safāda şimdik (16/47), dā çoğ yerķóy, mustābeyli **ve** élyaslı ķóyünde, ğoālıda var (20/1), hamırı **ve** suyu vardır (23/87), namazla abdes diyor yāni (26/472).

2.7.2. Denkleştirme Bağlaçları

Denkleştirme bağlaçları, birbirine denk olan, birbirinin yerini tutabilecek olan iki unsuru birbirine bağlayan, birbirleriyle karşılaştıran bağlaçlardır¹⁶⁸.

¹⁶⁶ Muharrem ERGİN, age. , s. 341.

¹⁶⁷ Muharrem ERGİN, age. , s. 341.

¹⁶⁸ Muharrem ERGİN, age. , s. 342.

yedi **veya** sekiz (9/180), meyhana yapacāñ **ya da** ğızardacāñ (10/26), tekrar yay **ve_yahut** hayvanlarla gelini ata bindiriller (13/18), ğırĥ doĥuz **yaŭT** ğırĥ sekizde (17/21), deşdi ğorlar **veya** halġın var (19/96), şimdik o_zamanlar bir gelin nē_olursa **yoŭT**_da gelinġiz (26/289).

2.7.3. Karşılaştırma Bağlaçları

Bu bağlaçlar, karşılaştırılan iki veya daha çok unsuru birbirine bağlayan bağlaçlardır:

ne tanırlıĥ **ne** ğórürük (1/40), **hem** sürüyüm dedi **hem** ekiyim dedi (9/42), **kimi** çeġrek **kimi** ġiremise (10/89), **hem** aġladıĥ **hem**_de ġéttim (12/9), **ne** ġalem var **ne** defter (15/2), **ne** bilebildim **ne**_de biliyom (18/6), **hem** sallanmasıñ **hem** düşmesiñ deyi (19/128), sen_de **hem** onlara **hem** gendine aliñ (22/35), ata **ne** o bindi **ne** ben bindim (25/13), **kimi** veriyor **kimi**_de vermiyor işde (26/410).

2.7.4. Cümle Başı Bağlaçları

Bunlar cümleleri anlam bakımından birbirine bağlayan bağlaçlardır:

amma onu çoĥ dōdüler (5/26), **çünkü** yaşkenek ġabıĥ zor çıĥıyor (9/147), **ama** işte o an çoban_uyuyor sāten (9/231), **amma** kimi ilā çairiyor (11/25), **meēr** bardaī yurkene kesmişsim (12/27), **meēr** o kōtelekler varırmış (12/127), **belki** iki_üç sene getdim, héçbir_şey bilemiyom (14/4), **nitekim** ben orda ġaldım bi_süre (18/2), **ama** genelde sındı diyollar (19/17), **çünkü** noŭt senesine neye denK geliyor (19/29), **keşKe** kef çoĥ çıĥsa (19/71), **mesele** hangi renge boyuyacaĥ, al göē (19/97), **yōsa** ġuruduŭ zaman ip solar (19/101), **yāni** bizim yāyalı israf_etmeyi Pek sōmüyor (19/137), **eġer** çalışılırsa (19/144), **sanki** keserlen danbaşıda ġalıP çaĥıyoñ (19/148), **halbiki** çekirdekden insan ölür_mü (21/25) **amma** deynē bi aTTı_mı morartırdı dēdinde (22/40), **sanki** dursun dellāl_oldu (26/211), **halbiki** yerġóyüñ toP saāsımñ bōrŭ (26/405).

2.8. EDAT

Tek başlarına anlamları olmayan yalnızca gramer görevleri bulunan kelimelerdir. Edatlar, dilin yardımcı kelimeleridir; asıl kelimeler olan isimlere ve

fiillere yardım ederek isimler ve fiiller arasında çeşitli münasebetler kurarlar. Edatlar, görevlerine göre çekim edatları ve pekiştirme edatları olmak üzere iki çeşittir.

2.8.1. Çekim Edatları

Bunlar çekim eki vazifesi gören ve sona gelen edatlardır:¹⁶⁹

neyderdiñiz **deyi** (1/1), dutamadım **deyi** (9/207), narpızlaş **deyi** (13/31), boncuğ **gimi** (2/1), soñmuş **gimi** (12/94), olmadığı **gibi** (15/7), doımundan **soñra** (1/34), yatsıdan **soñra** (20/155), girdikten **sōra** (26/474), geziye **ğadar** (2/14), yérine **ğadar** (9/57), nereye **ğadar** (12/136), dini **için** (8/31), malī **için** (14/46), çocuğluğ **çun** (26/344), dōrüne **gōre** (9/24), yerine **gōre** (26/399), aşşā **doğru** (9/269), geriye **dōru** (14/33), mıntıhıya **dōru** (17/18), bi_şeyden **dolayı** (9/266), ondan **dolayı** (19/51), sudan **dolayı** (24/31), def_ile (11/5), gelene **ğadar** (12/69), yetmişe **ğadar** (15/16), dırnağ **ğadar** (21/231), anşadan **başğa** (16/63), benden **başğa** (26/221), bұyanmadan **ōnce** (19/110), ilmikden_ōnce (19/132), atmadan_ōnce (26/285), olmağ_üzere (20/3), esgiden **beri** (20/113), şafaā **ğarşı** (21/86).

2.8.2. Pekiştirme Edatları

Bu edatlar, kelimelerin, unsurların sonuna gelerek onları önceki veya sonraki unsurlara bağlayan edatlardır. Aynı zamanda kuvvetlendirme fonksiyonları da vardır. Bu sebeple bu edatlara kuvvetlendirme edatları da denir¹⁷⁰.

oncāz_đa (1/1), dedim_đi (1/39), hasır **bile** (2/88), başlamasa **bile** (9/258), ölür_đe (8/35), bi_đā (9/8), bellī_olmaz_đi (9/226), önünde_đe (11/36), çalmış_đi (11/82), bağdım_đi (12/26), çalışanlar_đa (15/22), arğadaşlar_đa (17/11), biz_đe (21/2709, herifi_đe (25/6), deresinden_đe (26/283).

¹⁶⁹ Muharrem ERGİN, age. , s. 344.

¹⁷⁰ Muharrem ERGİN, age. , s. 344.

SONUÇ

Çalışma sahamız içinde kaynak olarak seçtiğimiz kişilerden yapmış olduğumuz derlemelerden yola çıkarak, ses ve şekil bilgisi yönünden incelemesini yapmaya çalıştığımız Yahyalı ağzının özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

A. Ses Bilgisi

1. Yazı dilimizdeki normal ünlülerin yanında çeşitli sebeplerle oluşmuş şu ünlüler de bulunmaktadır: á, â, é, í, ó, ú, û. Bu yönüyle Yahyalı ağzı, Türkiye Türkçesinin diğer ağızlarıyla benzerlik göstermektedir.

2. Damak ünsüzleri yanında meydana gelen “ö > ó, ü > ú” değişimleri ile ħ, ñ, ğ ünsüzlerinin varlığı dikkat çekmektedir.

3. Bazı ünsüzlerin düşmesinden ve erimesinden dolayı ortaya çıkmış uzun ünlüleri sık sık duymak mümkündür.

4. Kalınlık-incelik uyumu ilerleyici benzeşme sebebi ile yazı dilimizden daha ileridedir.

5. Düzlük - yuvarlaklık uyumu, yer yer kurallaştırılabilir şekilde; fakat genel anlamda bozulmuş olarak karşımıza çıkar.

6. Yazı dilindeki, “çamur, yağmur” gibi kelimelerde yuvarlak ünlüler düzdür (çamır, yağmır).

7. Eşit, alçalan ve yükselen ikiz ünlülere rastlamak mümkündür.

8. Ünlü değişimleri açısından zengindir. Hemen bütün ünlüler sebepli ya da sebepsiz birbirinin yerine geçebilmektedir.

9. Ön seste ve son seste ünlü türemesi olayına çok seyrek rastlanırken, iç seste ünlü türemesi olayı yaygındır.

10. İncelme, kalınlaşma, darlaşma, genişleme, yuvarlaklaşma ve düzleşme doğrultusunda gelişen ünlü değişimleri görülür.

11. Yazı dilimizdeki 21 ünsüze ek olarak çeşitli sebeplerden dolayı yine bu ünsüzlerden az çok farklılaşmış ğ, ħ, K, k, ñ, P, T sesleri de bulunmaktadır.

12. Kelime başında ve iç seste $k > g$, $k > g$ değişimleri (sedalılışma) devam etmektedir.

13. İç seste ve son seste $k > ħ$ değişmesine sıkça rastlanır.

14. ñ ünsüzü ilgi hâli ekinde, 2. teklik ve çokluk şahıs ve iyelik ekleri ile bazı kelime köklerinde korunmaktadır.

15. Genel olarak bakıldığında ünlü - ünsüz uyumu ve ünsüz uyumu vardır.

16. İç seste ünsüz ikizleşmesine bolca rastlanırken ünsüz tekleşmesi çok yaygın değildir.

17. Ön ve son seste ünsüz düşmesine az rastlanmakla birlikte iç seste bu ses olayıyla çok karşılaşılır.

18. Sistemli olarak görülen bir ses olayı da ünsüz benzeşmesidir. Bu olay sonucunda başta çoğul ekleri, geniş zaman eki olmak üzere bazı eklerin yeni şekilleri ortaya çıkmıştır.

19. İç seste iki ünlü arasında “y” türemesi görülür.

20. Ünsüz yer değiştirmesi (göçüşme) olayı da kurallı olarak karşımıza çıkmaktadır.

21. Bu ağızlarda yoğun olarak görülen hece kaynaşması, daha çok “ğ” ünsüzünün düşmesiyle meydana gelir: barmām “parmağım” (21/170), doḥunacā “dokunacağı” (23/29), solūm “suluğum” (23/58).

B. Şekil Bilgisi

1. Bazı eklerin çoğunlukla tonlu ünsüzle başlayan şekilleri kullanılmaktadır.

2. -l sesi ile başlayan ekler -n sesi ile sona eren kelimelere geldiğinde ekin ilk ünlüsü kurallı olarak -n’ye dönüşmektedir.

3. Teklik 2.şahıs iyelik ekinde, ilgi hâli ekinden önce “ñ > y” değişmesi olur “ecdadyıñ” (8/64).

4. Yazı dilimizdeki vasıta hâli eki kullanılmakla beraber, vasıta hâli eki olarak -lan/-len, -nan/-nen eklerinin daha çok kullanıldığını görmekteyiz.

5. İşaret zamirlerinin çeşitliliği dikkat çekmektedir: bu, şu, şo, şö, o, öteki, óteki.

6. Teklik 1. ve 2. Şahıslarda yönelme eki alan şahıs zamirlerinin ünlü değişmesine uğramadan beña, seña şeklinde de kullanıldıkları görülmüştür.

7. Geniş, şimdiki ve gelecek zamanların iyelik kökenli şahıs ekleri de aldıkları görülmüştür.

8. Öğrenilen geçmiş zaman eki, -mI⁴ş şeklinde yazı dilimizdeki şekliyle görülür.

9. Yahyalı ağzında ek fiilin hikâyesinden sonra, ek fiilin rivayetinin kullanıldığı durumlar çok fazladır.

10. Öğrenilen geçmiş zaman 1.teklik ve çokluk çekimlerinde nadir olarak kip ekinden sonra /s/ sesinin türediği görülür: énmemişim “inmemişim” (21/119), varmışım “varmışım” (21/24), dememişik “dememişiz” (21/16), gelmişik “gelmişiz” (26/16).

11. Yahyalı ağzında, gelecek zaman eki, 1.teklik, 1.çokluk ve 2.çokluk çekimlerinde hece kaynaşmasına uğramış olarak; 3.teklik ve çokluk çekimlerinde hece kaynaşmasına uğramadan; 2.teklik şahıs çekimlerinde ise her iki şekilde karşımıza çıkar: isteyecēm ”isteyeceğim” (14/4), alacāñ “alacaksın” (9/99), òreneceksiñ “öğreneceksin” (11/74), çekecek “çekeceğiz” (18/8), gidecēñiz “gideceksiniz” (21/11), oñuyacağlar “okuyacaklar” (19/165), sürecekler “sürecekler” (20/65).

12. İstek eki, çokluk 1.şahıs çekiminde ve birleşik kipli çekimlerde işlektir: gelek (9/26), géydirek (12/77), toplıyağ (14/24).

13. Yazı dilimizde kullanılan zarf-fiil eklerinden, az veya çok farklılaşarak bölgemiz ağzında kullanılan zarf - fiil ekleri çeşitlilikleriyle dikkat çekmektedir. ”ıncı/-inci” ve “-ı/-i” zarf-fiil ekleri de kullanılır: ālayı ālayı (21/42).

14. Geniş zaman 2. Teklik şahıs çekiminin hece kaynaşması sonucu $-A^2\tilde{n}$, $-A^2n$, $-I^4\tilde{n}$, $-I^4n$ şeklinde kullanılması dikkat çekmektedir: yapañ “yaparsın” (2/36), çıhamañ “çıkamazsın” (3/48), ğaħañ “kalkarsın” (12/99), biliñ “bilirsın” (22/24).

15. Gibi edatı, ünlüyle biten sözcüğe geldiğinde bir hecesini kaybeder, böylece sözcüğün sonundaki ünlünün uzadığı görülür: eski_ımi “eski gibi” (15/12), sındı_ımi “sındı gibi” (19/16).

16. Çekim edatlarının çeşitliliği dikkat çekmektedir: soñra, sōra, için, uçu, çün, için, gimi, gibi, ğadar, ğadar, ādar, deyi...

Leyla KARAHAN, Anadolu ağızlarını Doğu Grubu Ağızları, Kuzeydoğu Grubu Ağızları ve Batı Grubu Ağızları olmak üzere üç başlıkta sınıflandırmış daha sonra da her ağız grubunu alt gruplara ayırarak ana grubun ve alt gruplarının özelliklerini belirtmiştir. Bu sınıflandırmaya göre Yahyalı ağız Batı Grubu Ağızlarının 8. alt grubunda yer almaktadır¹⁷¹.

Genel olarak bakıldığında Yahyalı ağız özellikleri ile Leylâ KARAHAN tarafından verilen ana grup ve alt grup özellikleri büyük oranda aynıdır. Fakat bu grubun özelliklerinden farklılaşan noktalar da vardır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. ğ ünsüzü, ünlü kalınlaşmasına sebep olarak ünlü uyumunu etkilememiştir.
2. Aitlik ekinden önceki bulunma hâli eki ünlüsü uzun telâffuz edilmez.
3. Alt grupta şimdiki zaman eki “-yoru/-yörü/-yo” dur. Yahyalı İlçesi ve yöresi ağızlarında şimdiki zaman sadece “-yor/-yo” şeklinde kullanılmaktadır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki: Yahyalı ve Yöresi Ağızları Ankara merkez, Hay-

¹⁷¹ Leylâ KARAHAN, age. , s. 117.

mana, Bâlâ, Şereflikoçhisar, Çubuk, Kırıkkale, Keskin, Kalecik, Kızılırmak (Çankırı), Çorum merkez ilçesi ve güneyindeki ilçeler, Yozgat, Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Kayseri, Şarkışla ve Gemerek'le birlikte Batı Grubu Ağızları içinde 8. alt grupta yer almakla birlikte, yukarıda saydığımız farklılıklar nedeniyle kendine has özelliklere de sahiptir.

KAYNAKÇA

AKDAĞ, Mustafa (1975). *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası, Celali İsyamları*, Ankara: TTK Yay.

AYDIN, Mehmet (2002). *Aybastı Ağzı*, Ankara: TDK Yay.

BANGUOĞLU, Tahsin (1986). *Türkçenin Grameri*, Ankara: TDK Yay.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Kayseri Tapu-Tahrir Defterleri, TT. Nu.: 32, s. 333; TT. Nu.: 44, s. 44; TT. Nu.: 58, s. 244, 245, 246; TT. Nu.: 155; TT. Nu.: 218, s.38.

BAYDUR, Nezehat (1970). *Kültepe, Kaneş ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar*, İstanbul: İÜ. Edebiyat Fakültesi Yay.

BAYKARA, Tuncer (1988). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş*, Ankara.

BURAN, Ahmet (1996). *Anadolu Ağzlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri*, Ankara: TDK Yay.

BÜYÜKAKKAŞ, Ahmet (1996). *Niğde ve Yöresi Ağzları*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri.

CAFEROĞLU, Ahmet (1969). *Türk Dili Tarihi 1*, İstanbul : Enderun Kitapevi.

ÇETİN, Osman (1981). *Selçuklu Müesseseleri ve Anadolu'da İslamiyet'in Yayılışı*, İstanbul.

DALKIR, Recep (1971). *Yiğitlik Günleri Milli Mücadelede Çukurova*, İstanbul.

DEMİR, Necati (2001). *Ordu İli ve Yöresi Ağzları*, Ankara: TDK Yay.

DENY, Jean (2000). *Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları*, (çev. Oytun Şahin) Ankara: TDK Yay.

EDHEM, Halil (1982). *Kayseri Şehri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

ERCİLASUN, A. Bican (1983). *Kars İli Ağzları - Ses Bilgisi*, Ankara: TDK Yay.

- ERGİN, Muharrem (1985). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Yay.
- ERKİLETLİOĞLU, Halit (1973). *Kayseri Tarihi*, Kayseri: İl Kültür Müdürlüğü Yay.
- ERTEN, Münir (1994). *Diyarbakır Ağzı*, Ankara: TDK Yay.
- GABAIN, A. Von (2000). *Eski Türkçenin Grameri*, (çev. Mehmet Akalın), Ankara: TDK Yay.
- GEMALMAZ, Efrasiyab (1995). *Erzurum İli Ağzları (İnceleme-Metinleri-Sözlük ve Dizinler)*, C. I-II-III , Ankara: TDK Yay.
- GÖDE, Kemal (1991). *Tarih İçinde Kayseri*, Kayseri: EÜ. Yay.
- GÖDE, Kemal (1990). *Sultan Alaaddin Eratna*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- GRÖNBECH, K. (2000). *Türkçenin Yapısı*, (çev. Mehmet Akalın), Ankara: TDK Yay.
- GÜLENSOY, Tuncer (1998). *Kütahya ve Yöresi Ağzları (İnceleme-Metinleri-Sözlük)*, Ankara: TDK Yay.
- GÜLENSOY, Tuncer (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, Ankara: TDK Yay.
- GÜLENSOY, Tuncer – BURAN Ahmet (1994). *Elazığ Yöresi Ağzlarından Derlemeler 1*, Ankara: TDK Yay.
- GÜLENSOY, Tuncer – ALKAYA Ercan (2011). *Türkiye Türkçesi Ağzları Bibliyografyası*, Ankara: Akçağ Yay.
- GÜLSEVİN, Gürer (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara: TDK Yay.
- GÜLSEVİN, Gürer (2002). *Uşak İli Ağzları (Dil Özellikleri- metinler- sözlük)*, Ankara: TDK Yay.
- GÜNŞEN, Ahmet (2000). *Kırşehir ve Yöresi Ağzları*, Ankara: TDK Yay.
- GÜRLEK, Ahmet (1975). *Memleketimin Dili*, Ankara.

HALAÇOĞLU, Yusuf (1988). *XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmpartorluğunun İskan Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi*, Ankara: TTK Yay.

Hoca Sadeddin Efendi (1979). *Tacü't Tevarih III*, (yay. İsmet Parmaksızoğlu), İstanbul: Kültür Bakanlığı Yay.

İNBAŞI, Mehmet (1992). *XVI.yy. Başlarında Kayseri*, Kayseri: İl Kültür Müdürlüğü Yay.

KALAY, Emin (1998). *Edirne İli Ağızları*, Ankara: TDK Yay.

KARAHAN, Leyla (1996). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, Ankara: TDK Yay.

KINAL, Firuzan (1962). *Eski Anadolu Tarihi*, Ankara.

KORKMAZ, Zeynep (1994). *Nevşehir ve Yöresi Ağızları-Ses Bilgisi*, Ankara: TDK Yay.

KÖŞKER, Sami (1997). *Türk Kültürü Açısından Yahyalı*, Ankara: Devran Matbaacılık.

KÖYMEN, M.Altay (1963). *Selçuklu Devri Türk Tarihi*, Ankara: DTCF Yay.

KURT, Yılmaz (1992). *XVI. Yüzyılda Adana Tarihi*, Ankara.

MANSUROĞLU, Mecdut (1959). *Türkçede Ses Uyumu*, Ankara: TDK Yay.

NAKİPOĞLU, Sadi H. (2001). *Adıyaman Yöresi ve Ağızları*, Niğde : Hamle Gazete ve Matbaacılık.

ORHONLU, Cengiz (1963). *Osmanlı İmpartorluğunda Aşiretlerin İskanı Teşebbüsü*, İstanbul.

OSTROGORSKY, Georg (1981). *Bizans Devleti Tarihi*, (çev. Fikret İşiltan), Ankara: TTK Yay.

ÖZDOĞAN, Kazım (1948). *Kayseri Tarihi, Kültür ve Sanat Eserleri*, Ankara.

- ÖZKAN, Fatma (1997). *Osmaniye Tatar Ağzı*, Ankara: TDK Yay.
- ÖZKAN, Nevzat (1996). *Gagavuz Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yay.
- REFİK, Ahmet (1989). *Anadolu Türk Aşiretleri*, İstanbul.
- SAGİR, Mukim (1995). *Erzincan ve Yöresi Ağzıları*, Ankara: TDK Yay.
- SARAÇOĞLU, Hüseyin (1989). *Akdeniz Bölgesi*, İstanbul: MEB Yay.
- SEVİM, Ali (1983). *Selçuklu-Ermeni İlişkileri*, Ankara: TTK Yay.
- SEVİM, Ali (1990). *Anadolu Fatih Kutalmışoğlu Süleymanşah*, Ankara: TTK Yay.
- SÜMER, Faruk (1972). *Oğuzlar, Destanları, Tarihleri, Boy Teşkilatları*, Ankara: DTCF Yay.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadir (1994). *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul: Enderun Yay.
- TURAN, Osman (1971). *Selçuklular ve İslamiyet*, İstanbul.
- TURAN, Osman (1984). *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*, İstanbul.
- ÜSTÜNER, Ahad (2000). *Anadolu Ağzılarında Sıfat-Fiil Ekleri*, Ankara: TDK Yay.
- YURTSEVER, Cezmi (1983). *Ermeni Terör Merkezi, Kilikya Kilisesi*, İstanbul.

METİNLER

Konuşan : Hikmet Karabulut (62 yaş)
Derleme Yeri : Çubuklu Köyü
Konu : Anı, türkü, düğün âdetleri.

-1-

- 1 acayıP bi_şey var_ıdı. oña neyderdiñiz deyi sormaya géderdim. oncâz_đda bir bir
- 2 anlatırdı. o ğadınıñ dişi çığdı. boncuğ gimi dişi çığdı. düzüldü yeniden. yaşlı_đyâ nasıl
- 3 yaşlıydı. o yerler düzelmiş. diş yeniden gelmiş. ekrem var_ıdı hē. ekrem ağlı ermez
- 4 gimi ne gimi bi_şey_đdi. bi_đün yolda duttu, seniñle ölenelim dedi. ağlı yoğ zaten.
- 5 ondan soñra ölenecēz deyince bırağtı. öleneceK dedi ğurtulduğ. bağTım alacā_đyođ
- 6 ğurtulduğ.
- 7 ğayseriniñ_đçi çağıllı daşlığ
- 8 çarşısı bālı yetmiyor harçlığ
- 9 hastane içinde geçiyor gençliK
- 10 ben_đađlamayım_đda kimler_đālasıñ
- 11 divāne göñlümü kimler_đęlesıñ
- 12 neydi bir şey daha var_ıdı diyeceğim:
- 13 ummadığım_đadam ğörüşcü geldi
- 14 beni içerde sevinciñ_đaldı
- 15 dedim memleketden hovādis geldi
- 16 yavruñ_đuçun arz_đeylerim yahyalı
- 17 bobamıñ duāası övünden etdim
- 18 iştahım var_ıdı oruç_đda tutdum

- 19 yavrumu halama amānat_attım
20 amānat_allahım halam baḥacaḳ
21 yavrumu ğardeṣime amānat_attım
22 amānat_allahım halam baḥacaḳ
23 yusuḑu ğardaṣları ğuyuyă_ıtdı
24 ğuyunuñ_ıçinde yedi ğün yatdı
25 allah_emr_etdi cebrāl duḑTu
26 aĝlar yaḳuP_aĝlar yusuḑum deyi
27 yusuḑ hocasında oḳumaz_ıldu
28 o bülbul dilleri Őaḳımaz_ıldu
29 her ne deseñ ben de baḥmaz_ıldu
30 aĝlar yaḳuP_aĝlar yusuḑum deyi
31 anamıñ mezeri ğarşımda durur
32 beni içeride bir fırgat_ıalır
33 anamıñ doūmu yaḳında_ıolur
34 doūmuñdan soñra berāber gelir
35 ğéde ğéde bir söĝüde dayandım
36 o söĝüdüñ_ıacısına boyandım
37 ğarlı daĝlar gimi saña göēndim
38 göēndim dallar_ıelime geldi
39 acaīb_ıacaīb_ıūra ğörürdüm. baŐdan dedim_ıki bir_ıadam geldi. ben siziñ dedi, dört_ıata
40 öēlden dedeñizim dedi. ā, Şöle bir baḥdım. biz seni ne tanırıḣ ne ğörürük dedim. “nerden

41 tetemiz_oluyoñ?” dedim. dikkat_et baħ, dedi. hangi dedeñe benziyom, dedi.
42 bi_dikkat_et baħalım, dedi. şöle bi_dikkat ettim_ıdı, veli dedeme beñziyor.
43 yanımdaki dedim, dedeme beñziyor. şeyle dedim_ki ııııı_da beñziyoñ, dedim. “hangi
44 dedem?” dedi. veli dedeme beñziyoñ, dedim. hā işte ğórdün_yā dedi. nasıl dedi,
45 yalan_mıyım dedi? dört_ata öelden siziñ dedeñiz_olduğuma, dedi. bobayiğit, beyaz
46 beñizli, iri beñizli bir adam. ondan soñra ğétđi néyse. allah_allah, dedim. ben bu ūra
47 nérden çıłdı uşah, dedim. dükkenleriñ_orđa bir yérde_mi oturduñuz hatca? emine
48 ğız_ıdı. bir_şeyle ğor gimi saħalı topaħ boylu_muydu dede? pek şöle iriydi.
49 ğısā_mıyđı ııııı? pek ğısa_da değıl_ıdı, normaldı_da. şöyle bir_ağappaħ saħalı,
50 ağappā_ıdı saħalı. küt gimi saħalı var_ıdı. keleş keleş düzülüller_ıdı. bir ğün var_ya
51 bir baħđım_ki hep birikmişler. nur gimi hepsi. keleş keleş oturuyollar. söündüm nur
52 gimi, dedim. dedelerim heP gelmiş, dedim.

53 şindiK ğaynana ğeder ğız_aramaya. ğaynana beēdi_mi ğızı alır, oğlan_né görmez.
54 ğaynana beēnir. ğaynana beēdi_mi ondan soñra düñür ğederler. ğızı bitirirler. ondan
55 bitirdikten soñra_da üç_örat ğederdi. işte ezeli öleydi hatca bacı heç. üç_ınsan ğederdi
56 şerbete. iki érkeK, üç ğadın ğeder nışanlanırlar, bir ğat asbaP, çamaşır ğörüller.
57 ğız_oğlan birbirlerini görmez. oğlan geldi_mi ğız ğaçar, görünmezdi. bova verdi_mi
58 mecbur onu alırdıñ heye. ondan soñra nışan_olur. bütün_ınsanları döēt_edeller. altın_
59 atallar. ğiremise yoğudu_da altın var_ıdı ğāzi. sen ğāzi atdıñ_ā saña bir çocuğ_çorabı
60 verirler_ıdı. ğāziyi_de atallar. ondan soñra nışanı edeller. bütün_o insanıñ_elini
61 öperdi gelin_ğız. birer birer eliñi öperdi. o bütün insana_da kağfe verillerdi. ondan
62 soñra nışan_olmuş_olurdu. nışan_olduğdan soñra sini yapılır. nışana gidilirkene
63 paħloğ yapılır_ıdı. paħloğ yapılır_ıdı nışan almaya giderken. ondan soñra şöle böle
64 çocuğlarıñ başına sini verilir. yirmi otuz paħloğ_olur. işte altın atacām ben_ā mecbûr
65 sinimi yapacām. hē o, öle olur. sini ileten çocuğlara da mendil verillerdi. ondan soñra bu
66 nışan_olmuş_olur. ondan soñra düğün_olacağ zaman oğlanı bir hēbe edeller. öteberi
67 ğoyallar. ondan soñra oğlanı bir ğótürüller. görmez_de ğaynananıñ, ğayınbobanıñ_elini
68 öpmeye oğlan ğeder. hēbe ğeder, deller. hēbeye ğoyallar öte_beriyi. ondan soñra
69 düğün_de yaklaştıħca o insan döēt_olur. düğün_odunu deyi. o her bir merkebe odun
70 yüklerle. bağçadan ne kesilirdi. doül_olursa önüne doül düşerdi. elli atmış yük. hē
71 bil_ki düğün yahındaydı. ondan soñra_da düğün_olurdu. ezeli doül çalınırdı. ezel çalğı

72 yoğ_udu. üzümlü, yaPrah, çorba tereyağlı olurdu. bunlar bişerdi. ondan soñra
73 gelin_almaya giderkene şindik siyah şal var_ya beyaz şal géyeller_idi. herkeş bütün
74 bembeyaz ağaPPağ şöle patlağ gimi yola düşeller. gelin_almaya gedeller. muāğgağ
75 sen_de yoūsa bir ğonşudan gédeñ_alıñ. heye öndüç alıñ. öle alıñ_amānet.
76 geliniñ_üstünde_de cubba derlerdi. ezeli ğaftan derlerdi. üç_etek géyilirdi. ondan
77 soñra onu géydiriller. yüzüne duğai örteller. çoğ gelin yüzünü ğörmez. ğalın_olurdu
78 deēl_mi hatca bacı? olursa, gelini uzağ_olursa ata bindiriller. yağın_olursa iki ğişi, biri
79 bir ğolundan dutar, biri bir ğolundan yörür. yağın_olursa yörür. köyleriñ_çicine
80 geldi_mi böle gelin, el sallar heç durmadan. birisi çeker atıñ başını. dāmat_da
81 dambaşidan bağar. ondan soñra gelin böle, düğün böle olmuş_olur. sabahla oldu_mu
82 gine insan döēt_olur duāğ_açılacak deyi. o altın_atanlara gine gömlek, mintan, çeyiz
83 ğoyulur. ondan soñra sabāla duā deyi, çağırıñ. her gelen kimi oğlā getirir gelene, kimi
84 süpürge getirir, kimi_de ğaşşığ getirir. geliniñ duānı açallar. bulduğunu yeme,
85 duyduğunu deme, ğaynana itāatli_ol, ğocana itāatli_ol dellerdi. gelin bu işte. ben_de
86 böle geldim. ben_amma cubba géymedim. ayağı fistan_olurdu, ağca emmiñ dikerdi.
87 onu géydım. baña géydirmediler. benim döğnümde géyilmedi o cubba. şurda derim
88 ğınalı el héç. bir_de ayna verirlerdi eline geliniñ. oynarken, el sallarken cıngıl
89 dağallar_ıdı. boncuğ gimi bir_şey. köyleriñ_çicine girdi_mi hic durmadan el sallardı.
90 ğına gecesi olmazdı. on, on_beş ğız ğorlardı. onunla yağallar, yatallardı. damaTı
91 gaçırılar, döēllerdi. erkeKler dambaşıda halay çekellerdi. şindi yoğ. oğluñ ğörürse
92 ğörürdü oğlanı. nişanlısınıñ yanına neye gelemezdi. bizim_adam bu zamanlar
93 dükkenden çıhtı_mı löküle çıkar gelirdi. dikiş dikerdi. ömrü_de dikişle geçdi.
94 malağ_hoca dedi_ki dikiş çoğ sévÁP, dedi. tabi canım, ğolay deēl_ki. çoğ bir sene
95 nişanlılı dururdu. beğenmesem_de oğlanı bobañ verirse alırdıñ. babañ hē derse alırdıñ.
96 ağca emminlen ağrabayığ ğızım. bir_ğün var_ya önüne kendi düşmüş, arkasında_da
97 ōrat geliyollar. "nereye geliyoñuz?" dedim. dedi_ki, şey dedi. burda ğalacaiğ, duraciğ,
98 dedi. ğalmazdı_ya o zorla, şerle ğoymaya ūraşıyordu. ē dedim ben_de yağışmışıñız,
99 dedim. ıcığ yattım_mı, ana ğağ derdi. ana dīnek ver, dedi. anam öē gelmezdi_ki.
100 incir_alır, gelirdi. çol_ali vardı_ya orda. tandırımız vardı_ya. ğoya baña dīnek vér,
101 derdi.

Konuşan : Fatma İlboğa (65 yaş)
Derleme Yeri : Avlağa Ky
Konu : Dğn, bayram, anılar, yayla hayatı, oyunlar

-2-

1 eskiden ğız almaya giderkenek ikiç ğişi olurdu. byklerden ne dşellerdi.
2 varıllardı ğaPıdan dıřılırřanaķ bismillah deller. ğız, o zaman bilirmiş, ğız
3 keyiflenmeye başlarmış. bu yolluğ oturullarmış. neyse ay, ğafe dnermiş,
4 ğız istemeye geldiler deyi. orda istellermiş neyse ğızı. allahıñ emri peyęamberimiziñ
5 ğavli, biz seniñ ğızını istemeye geldik filan ğiřiniñluna. oğlan hoşlarına gelirse
6 hrmet ıclık daha artarmış. hoşlarına gelmesse ğız dışadaki gelenleriñ ayaęęabısınıñ
7 iine bir su doldururmuş gelmesiñler bize deyi. yoT Pişirdiği ğafeniñ iine bir
8 tuz atarmış bir daha gelmesiñler deyi. bir daha gelillermiş. bir d geldiklerinde
9 yzlerine başmazlarmış. oğlanı beğenmiyollar, isTemiyollar. ondan soñra bir yere
10 varıllarmış. bismillah diyerek girerlermiş. onu orda bitirillermiş. ay, ğafe
11 dnermiş. ğayri hrmet, onlara fazla. ondan soñra buña bir Şey yapallardı. şindikimi
12 Şey ne yodu. ble yzzmş, bilmem şuymuş. bir nikh ğıyarlardı. işte bir
13 du edellerdi. ondan soñra bir gezme yapallardı. orda geline asbaP iletillerdi. geziye
14 ğadar bir Őeyolmazdı. h o zaman, o gezmede şerbetide iellerdi. du ederlerdi oña.
15 ondan asbaP ğeydirillerdi bir ğaT. birerde dağı dağarlardı. ondan soñra
16 gerdeK olurdu. btn dt edellerdi. kyl toPlanır gelirdi. oğ ğzel yemekler
17 yaparlardı. yemekler bişerdi. başda yağnı. yağnıyıda ben hc smezdim. sonla et
18 yapallardı. zml yapallardı. mantı yapallardı. oda ğoca ğazanlarlan. birde yaPrağ
19 sarması. kyde iki ğişi yaPrağ deşirillerdi. omuzlarına biroğla dağarlardı. o zaman
20 şle yaPraı dzeller, ğurutullardı. sırTlarına biroğl alıllardı, ,  yaPrağ deşirillerdi.
21 yaPraı getiriller, yaPrağ birikirdi. onu soldurullardı, bezdirillerdi. insan toplarlardı bir
22 sr. birgn sabahTanaşşama ğadar yaPrağ sararlardı. bir ğazan yaPrağ sararlardı.
23 zmden iine ıclık not, et ğatarlar. o zm ice ğaynaTırlar. zm Pişti miyciz
24 notatallar.

25 esginiñ bayramları işte aynı şindi_ımiyki. keleş toplanırdı hısım, aħraba, ğonu, ğonşu. o
26 zaman herkeş birbirine géderdi. şindi insan çoaldı. ğurban bayramı_ıda işte gücü yeten
27 birer oğlaħ, toħlu keserdi. fākir fuħara çoıdu o zaman. zengin_olan ğoc, ğoyun keserdi.
28 o_ıda neydecek bir but varsa saña bir şey ğalmayacaħ. büyük_ıbaş mal kesme ne yoıdu.
29 zengin_ıde az_ıdı. bayramlar daTlı olurdu. bir ğülüş vardı. şindi bayramlar daTlı deēl.
30 şu iki séenedir daTlı_ıoluyor, öle huzurlı_ıolurdu_ıki. bayramlar hoşuma geliyor.

31 arefe_ıgün herkeş ğabir ziyaretine gider. herkeş ğabrininiñ başına oturur. ğabirlere
32 gédeller, oħullar. arefe_ıgün, ğurban bayramında gédilirdi. bilemeyenler yanına bir_ı
33 ğişi alır, oħuturdu.

34 esginiñ sohbetleri herkeş bir_ıöē toPlanırdı. bir ğişiniñ_ıöüne toPlanıllardı. gücü yeten
35 öünde arabaşı Pişirirdi. yiyecek_ıçecek yoıdu. toū çoħ_ıolan arabaşı yapardı.
36 arabaşı_ıda aynı şindiki_ıgimi. bulamacı bişer, suyu bişer, salçasını yapañ, ğoñ. touħ
37 elde beslenirdi. elde beslenen touħlar çoħ daTlı_ıolurdu. husūsi yazın ğurħ yatırtırdı. ğış
38 ğününe arabaşılıħ beslerdi. ğünlüK bulundururdu ırahmetliK. horoz çoħ çıkTı_ımı
39 söünürdü. ğışın arabaşıya çoħ gerek_ıolurdu. babamıñ_ıodası vardı, dalarlardı. hec boş
40 ğalmazdı. arabaşı bulunmadığı vahıt_ıde anam ğoūrğa ğoūrurdu. un döērdi, cöüz
41 getirirdi. çuāllarla, harar_ıılan fıstıħ getirirdi. ambarlarıñ_ıüstüne ğaydılar.
42 bahara_ığadar kökür kökür çıkartırdı. önlerine ğordu, ğapışıldardı. bire ahmet_ıā
43 çekilmek_ıde bilmiyor, dediler. n_ıolacaħ bedādan olursa, dedi. herkeş ğülerdi. daTlı
44 söbetler_ıolurdu_ıki. bir ğün gelmesiñler bovamıñ ğözü yollarda ğalırdı. böün gelen
45 olmadı, neydeceK ııç beklerdi. gelmediler_ımiyciz varacaı yer belliydi. bu yolluğ
46 oraya toPlanırlardı. şindi_ımi ğāfe var, şey var, öünde télevizyonu var. hec_ıKimse
47 bilmiyor öleydi. gezeden soñra_ıda düün_ıolurdu. ğızıñ ceyizini düzellerdi,
48 hazıllardı. ondan soñra bir sandıħ_ıolurdu, bir_ıasbaP çuālısı_ıolurdu. onu iki tarafa
49 çatallardı hayvaniñ. onuñ_ıüstüne_ıde bir ğat yataħ, başğa bir şey yoħ. bir ğat yataı
50 atallardı ğottur ğottur. ğélin_ıuzaħtaysa bir_ıata bindirillerdi. yaħındaysa iki ğoluna
51 girellerdi. bir şöle soķaı, köyü dolandırıldardı, getirillerdi. ceyizi yıħarlardı, içeri
52 atarlardı. ordaki bütün_ıérkekler, yaħın_ıaħrabaları né düzülüllerdi. gelin, teker teker
53 onlarıñ_ıelini öperdi. onlar_ıda kimisi ğoyun, kimisi inek, kimisi para verirdi
54 el_ıöPtükleri geline. āşam_ıolurdu, āşamlan insanı döēt_ıedellerdi. āşam_ıınan yine
55 yémek yenirdi. sabānan ğaħallar, hizmet_ıedeller, duaħ_ıaçallar, yemiş daıTıllardı.

56 geliniñ yemişi olurdu, sandıından onu çıharıllardı. o duāḥTa yemiş daīTıllardı. findıḥ,
57 fıstıḥ néyse. işte öleydi düünler.

58 harmanı hec sorma. şindi zövk_ü safa harman ğaldırmaḥ. o zaman bir_ay sürerdi
59 harman. o vaḥıt harman_öldü_muyu ğédeller, biçeller. kimisi orāla biçerdi, kimisi
60 tırPan_ıla biçerdi. hacı_bovam bağlardı ben varmaya. ben vardım_mı onu sırtıma
61 ğaldırırđı. onu ben gótürürdüm, gine bağlardı. o yedi ırġaTıñ şeyini tarlada ğomadan
62 aḥşama ğadar harman_ettim. soñra onu ğaldırırḥan āmet_āġayla bir_ay_ıġraşTıḥ. bir
63 çit öküz döeni ğoşardıḥ. onu döne döne, o saPı eritillerdi. onu yıārlardı, soūrurlardı.
64 rüzġarnan seçellerdi soūra soūra. dene bir yana ayrılırdı, saman bir yana ayrılırdı.
65 deneyi çuāllarlardı, şinniklerlerdi. ondan soñra doldurullardı. onu ayrı, öle indirillerdi.
66 samanı hayvanlar yérđi. denesi çoḥ_olan ıciñı satar, ıciñı gendilerine yetecek ğadar
67 ğordu. o zamanki insanlar irezilli_đi. şindiKi insan çoḥ raāt.

68 ġoyunuñ yününü ġırḥarlar, üstünden_alıllardı. onu_đa getirir, éyice derede yurlardı.
69 onu keleş burma ederdi, iP_ederdi, ġoşlardı, elde eġerirdi, sarar_đı, geleP_ederdi.
70 ıciñı mavi, ıciñı ġāverengi çesiT çeşiT boyanırdı. ondan soñra onu gótürür, derede
71 bi_đā yurduḥ_éyice. getirir ġurudur tekrar sarar, yumaḥ_ederdik. halıyı çezerdik.
72 halıniñ dezgāi şindiki dezgāhlardan deil_đi. onuñ dezgāi ayrı_yıdı. doḥurduḥ, iple
73 bağlar çekerdik. ıciḥ yüksē ġaḥardı. altına kerme ġoyardıḥ. kerme keserdik. hayvaniñ
74 pisliġini kerme keserdik. sıriñ tersinden ġurudurduḥ. ġasnaḥlar keser, altına tahta
75 ġoyardıḥ. üstüne tahta ġoyardıḥ. bir düşürdüK_mü ġırar, temizlerdik. bir daha yüksē
76 ġaḥana ğadar yine aynı öle. kilim doḥurduḥ. iki_mi doḥuyacāz, üç_mü doḥuyacāz.
77 kilim bāzen tüm ilirdi. iki_üç ġişi dibine otururduḥ. döeniñ_üstüne atılırdı.

78 yaylaya ġoçerdiK. köyde iki_üç ihtiyar ġalırdı. çoū yaylaya ġoçer_đe ġüzlüġe ġoçen_đ
79 olurdu. esgiden al_açıḥ vardı. dam yapallar, ġoçellerdi. esgiden ādetdi. ġüze ğadar
80 oraya ġédellerdi. yayladakiler dolanır, aġar, ġoçer, gelillerdi. culfa doḥullardı esgiden.
81 beyaz bez satılırdı. ondan ġoyallar, olanlarına şalvar dikellerdi. ġapuT bēz_olurdu,
82 ondan gömlek dikerdik. o_ġadar ġızlarıñ ceyizleri bi_ġaT elbise ġorülürdü. bütün
83 ġorülürdü. gömlek, çoraP, peşkir atılırdı. şayaḥ doḥullardı. o şayaī pontol dikellerdi,
84 ceket dikellerdi, palto dikellerdi. ġafalarına incecik_ēirirlerdi. ġış ġününe sarmaya
85 başlıḥ dikellerdi. zenginler başlıi öderdi. fākirler nerden_ēittirecek?

86 esginiñ ö_şi zordu. hec zorluğ yoğ. toprañ_üstünde serliydi pırtı. altında bir_iki hasır
87 parçası_olurdu. çoū insan hasır bulamazdı. gücü yeten_olur, ğıl_çül alabilirse aşiret
88 doğurdu. güzün birinde bobañ ğıl_çül almış_da söündüydük. çoūnuñ_öünde hasır bile
89 bulunmazdı. yaz geldi_mi her_şey ğalğardı. ğaldırılar hasır şoraya dayallardı
90 esgimesiñ deyi. āşam_oldu_mu yatañ altına serellerdi. gündüz_oldu_mu ğaldırılar,
91 şoraya dayallar, sulallar, süpürüllerdi öū. burum burum ğoğardı. pencerelerde perde
92 yoğ. ğarşı ğomşumuz_olurdu. onlar bizi, biz_de onları ğörürdük. yazın camı_da
93 çıharırdı. çoū dambaşıda yatırdı. bi_pire olurdu. sinek ğözüne üşerdi, ölerde
94 duramazdıñ. ahırlara neye gir, pireler sulanırdı. güccük çocuğlarıñ şöle üşerdi sinek.
95 inan_ki bağımsız çocuğ. ağızları, yüzleri yarā_olurdu. ilaç_da yoğ. acı çekirdeī
96 yağarlardı. acı çekirdeī içiğ bulabilirlerse sütün yüzünü onuñla ğatallardı. ağızlarına,
97 yüzlerine sürellerdi. onunla éy_çedellerdi.

98 beni gelin getiriyollar, ben ağlamayı bilemedim. güccükten satılırdı. şimdiki ğızlar
99 büyük büyük olmazdı_ki. esgiden ğızlar öden çıharğan ayaini eşşiē dayallardı. ben
100 çığmam deyi. bi_de ğoca ğız gelin veriyollarımış. ğız_epey yaşlanmış. ayağlarını
101 direyormuş. bi_de ğurnazmış bu. aman ğötürün demiş. hem ağlarım, hem géderim
102 demiş. esgiden öle direnillerdi.

103 āşam_oldu_mu sabah bir diyene ğadar bir_oyunlar yaparlardı. birisi ders yaparsa, ikisi
104 oynardı. sabā_ğadar düşünürler, başğa oyun oynallardı. erkeKler_de öle. erkeKler_de
105 öle. erkeKler_de dışarıda oynardı. esgiden öle bir şey yoūdu_ki. esgiden ölerde iki_üç
106 erkeK vardı. bir ğadın_elbisesi ne giyellerdi sırtlarına. ğafalarına bir şeyler sarallardı.
107 oda oda gezellerdi. kimisi ğafalarına ayrı ayrı bir şeyler yapallardı. o odaya varıllardı,
108 nörürlerdi, şağalaşılırdı. milleti güldürüllerdi. āşam_oldu_muycuz işte, birisi
109 döē_olurdu. iki_üç ğişi döē_olurdu. biri önden çekerti, üstüne kilim atallardı.
110 gelin_alıcısınıñ_önüne çekellerdi. ilā söyleye söyleye gedellerdi. döē_olunca çoğ
111 daTli_olurdu. önüne érkekler düşerdi, ilā söylerdi. pek şenlikli_olurdu. köyün
112 deliğanlısı vardı. birçağ deliğanlı vardı. düün_olur. birisi iki ğulaından tutmuş, o
113 zaman_da motorsiklet yeni çığmış. iki ğulaından dutmuş hadi bir gidecēk, demiş. araba
114 çalışmadı, dermiş.

115 ocuğlar_da ıssüK_oyardı. tersliklerde āşama_đadar oynardı. ayaīm yağlı
116 oynanırdı. şö_yenne iki_ü gişi düşerdi, şö_yenne iki_ü gişi dinelirdi. ondan soñra
117 ortaya bir daş ęorlardı. daşına ayaīnı sürerse ayaīm yağlı deyi ęazanırdı.

Konuşan : Emine Ayaz (45 yaş)

Derleme Yeri : Taşhan Köyü

Konu : Anı

-3-

1 bir yere gédecek vaht̄ önnük arardım bir gün önüç. ayşeyce var ıdı, ırahmetlik ona
2 varırdım. bir önnük ver bana belime dutuyum deyı. veriyim gadasını aldım, derdi. alır,
3 gelirdim. önnüğü dutar, géyinirdim. ezelde yoħluħ çoıdu. göynemiz bile yoıdu
4 sırtımızda. bobamız çarıla öldü. idara yaħardıħ. ocaħ içinde lamba yoıdu. bir ğaz
5 ğoyardıħ. güccüçük idarada idara yaħardıħ. saman yanardı ocamızda. saman ılan südü
6 Pişirirdik. bir inemiz vardı. saman ılan südü Pişirirdik, yarı tozu içine géderdi.
7 samana üfürdüK mü yarı tozu süde géderdi. işte böle gidiP geçti. işte şimdi hePsini
8 cenābı ıllah vérdi ya ómür geçti. her şeyi vérdi şindi allah, amma ómür geçTi. artıħ
9 ğocadıħ. harmandı, hasıldı, baımız, bostanımız vardı. gönükde misir bostanımız vardı,
10 géderdik, keserlerdik. üç ğız, üç olan bir girez dökerdik argıñ içine. o bostanı
11 keserlerken girezi yerdik. hē ya yanımıza bir ğarı gelirdi. baña da veriñ ılcıcıħ, derdi.
12 bir de ğarı vardı. essattan şu beş parnā yoıdu. şō yuħarıda véirdik, ona da verirdik.
13 siz keleşsiñiz, derdi. siziñ anañız, bovañız ne keleş amma, derdi. bovamız gün
14 görmedi. anamız bir parça górecēk vaht̄ o da öldü. bovamız yemeni görmeden,
15 giymeden öldü. çarılan öldü. beş ğız, üç olan büyüdük. her birimiz bir daha getti.
16 biriniñ dört ölu ğaldı, öldü, ırāmetliK oldu. ondan soñra toplanırdıħ, dört ğız
17 bir anam yoıurdu. dördümüz ékmek yapardıħ. ğazel toplardıħ bahçadan, Pişirirdik.
18 ne biliyim hePsi geldi geçti de, ómür getdi. yalan dünyaymış, essah dünya deilmiş.
19 ondan soñra şimdi çoħ éyiyim. çoħ ıratıħ, allah hePisini verdi. allah cemi cümleyi,
20 çocuħlarımı ğorusuñ. beni de imanlarıylan yoldaş étsiñ.

21 yemeni yoıdu, beş ğızadıħ. tā tuāletimiz dışadaydı, tā dereyedi. emmim hoppağ
22 yapardı ırāmetliK. emmi derdik öz bovamıza. depcek yapardı, kirmen yapardı, rafa
23 düzerdik. gelen, alır géderdi. bir happağ vardı. beş ğız ıdıħ, üç olan ıdıħ. yemeni
24 yoħ, ğor şu, sıra durardıħ. o hobbaı birimiz géyer, gider, gelirdik. birimiz giyerdi. öle
25 böle, o günleri geçirdiK. yoħluħ çoıdu.

26 üç bacım, ben, hatca torunum ğonyaya ğéddik. ğonyada ğezdik. mövleleri heP
27 gósterdiler. pilō Pişirdikleri deşdeni, çorba Pişirdikleri ğazanlar ondan soñra altlarına
28 birer mum yaħmışlar, terezi şurda ğurūlu. mövleneler namazlā serilmiş, üstlerinde
29 oturuyollar. kıbleden yana yönleri. çoğ onlarıñ yanlarında sōbet_ettik, ğézdik. ondan
30 soñra ğabristan varmış, orāda efendilerimiziñ, peyğamberlerimiziñ, sābelerimiziñ. onları
31 ğezdik. ondan soñra postları namazlıħlarda diz çökmüşler, oturuyollar ğüzelce. saña
32 baħıyollar mayıl mayıl, onu allahım ōle bir ğullara örnek_olsun deyi. ondan soñra
33 bir_ēildim, muma baħdım. mum yanıyor ışıl ışıl, ğazan ğaynıyor, deşdenide pilō
34 Pişiyor, çorba halğında bişiyor. biri Pilō ğoūruyor deşdenide, biri ēkmek kesiyor bu
35 mövleneler. neden bunu, herkeşiñ sıati var, sesi yoğ. burda sıat ğurmuş cenabı_allah.
36 oraya bir ğüzellik yapmış o mövleleri. ğezdik_ışde heP ğezdik. on_bin lira vérdik, bir
37 ğapı açdırdığ, dıħıldığ. on_bin lira vérdik, bir ğapı açdığ, çıħdığ. ğapristanı ğezdik,
38 demir_ile çōrūlü. ğabristanda dinelmiş. sen benden ğuvvetliydiñ, sen benim yerime yat,
39 ben ayaħda ğalıyım, demiş. oğlu yatmış bovasınıñ yerine, hērif ayaħda
40 ğalmış_ırametlik. hē_ya, ğılıçlar var, toħalar taħmışlar, soñraları neler isterseñ var.
41 mōlenede basdıñ yérler hep nur. ğonya çoğ ğüzel. ğonya amma her sene ğédecēñ. o
42 ğözellikleri mōleneleri ziyāret_ēdecēñ. ne ğözel sen_de yenileniñ. cenabı_allah
43 onları_da yeniler. hele hele bir terezi ğurulmuş_oraya. şu boy, şu ğadar ğözleri var
44 tereziniñ. ğünañ_orada dartılacāmış. sōēbiñ bir_orada āmış. cenabı_allahım
45 halğ_ētmiş_ki buña ğöre ğullarım hareket_ētsiñ. hē_yā insanlıını yapsiñ. çoluğuna
46 çocuğuna kōtū söylemesiñ. bunlar bōle ğeçmiş, biz_de bōle geliP ğeçecik. başğa ne
47 deyim. bindik ordan namazımızı ğıldığ, duāmızı ettik. iki_üç yere vardığ, ziyāret_ettik.
48 otobüse geldiler. baña dediler_ki sen şoraya ğédiyoñ, çıħamañ dediler. yūsek yér var,
49 hınçar gimi sen_oraya çıħamañ, dediler. ey çıħamazsam beni münübüse oturtuñ, ben
50 bekleyim orayı, dedim. ōlan geldi, bilmem_ya, şóföruymuş. “seni kim bindirdi
51 buraya?” dedi. dedim_ki oğlum, buraya ben bindim. ilkindin namazını ğözlüyom. bir
52 gelen_olsa_da ēdirseler beni burādan. namazımı ğılayım déyom, dedim. “kim dedi,
53 seni buraya oturtdu.” dedi şóför. “bilmem_ki ğuzum kim oturttuysa?” dedim. şóför,
54 ğapıyı açdı. baña bir su vérdi, içirdi. yan dur, namazını ğıl, dedi. ondan soñra bir éyice
55 ğüldü. “ülen çocuğ dedim, neye ğülüyoñ?” dedim. “sen_miydiñ şóför?” dedim. “neye
56 ğülüyoñ?” dedim. “sen_miydiñ şóför?” dedim. o_demiye dalımı şaplaħladı. annem
57 dedi, sen çoğ bir anneymişsiñ; amma çoğ tez yaşlanmıssiñ, ğocamıssiñ, dedi. ōle ğoduğ,

58 geldik. gelirkene gine bir yere endik. abdes_aldığ, namaz ğıldığ. oturduğ, ay Pişirdik,
59 ekmek yedik, sōbet_ettiler bacılarım, ğardaşlarım, eniştelerim. irāmetlik_oldu biri.
60 cīerim, ğardaşım_ya. ondan soñra ōz_ğardeşlerim elimden duTmadı. eniştem, elimden
61 duTtu. baña her yerleri gezdirdi. gel şuraya dedi, şuraya bağ. şurdan elini ğaldır. şurda
62 allaha yalvar. allahım sen bizi nahal bilirseñ ōlē_ēt. sen yarattıñ bizi, sen bŷyŷttŷñ. sen
63 ğısmātimizi vėrdiñ. ne dēyim işTe.

Konuşan : Feyyaz Kaplangiray (70 yaş)

Derleme Yeri : Burhaniye K y 

Konu : Anı

-4-

1 sul muz vardı. yoĥluĥ  oudu ezeli. ondan sonra bah aya g ddik. bir h be hiyar getirdik.
2 bir h be paĥla getirdik. bir deşdeni ne doldurduĥ. deşdenide hiyar, biri ayrı paĥla, biri
3 ayrı. anam harmana g decek.  ocuĥlar d en s r yor orda. bunları deşirdik, geldik. onu
4 g yduĥ, bir  d  dolandıĥ. gelelik dedik anam  lan. g ddik anam  la bir  d  dolandıĥ,
5 geldik. iki  u  g  c  z, iki  u  g  erik, şorda bir d  yolduĥ bir torba. vardı c  z m z
6  oudu.  u  harar c  z m z   olurdu. babam  la belişirdik. ondan sonra neyse geldik.
7 deşdenine ř le bir yılan g rilmifş, dolanmifş, iki dolanmifş. almifş g fasını hiyarıñ  st ne
8 g ymuş. g zler safran gimi. g pıyı a dıĥ, baĥdıĥ, bize baĥıyor. anam: “am !” dedi. biz
9 g rĥduĥ, dedi. burdan g , g T, dedi. g pımızda barnaĥ aĥ, ş le ş le iki taĥda
10 barnaĥ aĥ g pımızda. anam dedi biz g rĥduĥ. g aĥ g   da g t, dedi. biz dıĥılamadıĥ
11  m ze, dedi. tamam neyse g rĥ d e b dayımız geldi. g rĥ d e b dayımız geldi.
12 so rurlardı ezeli yaPantı  ylan. samanı şu ge iye  ıĥarırdı. g ba  yelde, poyraz  olsuñ
13 so rurduĥ. d eyi  ndirdik. d eniñ y k n   ndirdi adamlar.  u  gişi vardı. anam yemek
14 yapıyor onlara. d eleri iĥdirdılar dereye. ş le deremize iĥdirdılar  ki  ualları  ezdiler,
15 g lanlardan iĥdirdılar. g  ş yollar, habire hapır hapır d eler. ondan sonra
16 d l k s n  ldu. o yılan, o b dayıñ ayaĥ  cundan dutar. ř le elimiñ  nniliĥiylen
17 g ranı orda bir keklik toĥamız vardı. o taĥadan geriye iner sulu , g be. g bden sulu 
18  ner. hani belli d ş n  s r yerek  ndiĥi ordan belli. iki paĥır suyumuz vardı suluĥda.
19 iki paĥır susarmış, su i ermifş. g lanını biz  i erdik. bilmezdik  ki yılanıñ  i diini. heye
20 i erdik. paĥırdan tas  lan su alıp i erdik. paĥırda ş le paĥır, g plu g ca aĥır aĥır
21 paĥırdı. anam d dirdi  ki bu yılan zehir  mi d kt  n  rd . ır metlik bir hoca vardı ona
22 danışmaya g tti. g rĥmañ, demiş. o siziñlen dıĥılıp  ıĥıyor, demiş.  le g rd k
23 boynuzları vardı. sapsarı ş le boynuzları. ayaĥları taĥır taĥır, aĥara g du  geddi.
24 boynuzları vardı b le sapsarı. g zleri safran gimiydi.  le g ddi. o son g r ş  ldu, bir
25 d   da gelmedi.

Konuşan : Hatice Akduman (60 yaş)
Derleme Yeri : Çubuk Harmanı Köyü
Konu : Yemek költürü, düğünler, anılar

-5-

Yahyalının yemek költürü hakkında bilgi verir misiniz?

1 düünlerde üzömlü yemeK Pişer. āřamdan üzömünü yıhañ, nohudunu ısladıñ. ondan
2 soñra ğazana ğoñ_etini. üzömünü, nohudunu acıĥ Piřiriñ. Piřirdikten soñra şiresini
3 ğoñ. şiresini ğoyduĥdan soñra_da azıclıĥ goöruñ. bi_ğaPda goöruñ. éyice özeñ, içine
4 döken üzömlü_olur o. mantımız_da hamırını yoürun, keseñ. ğonu_ğonşu çiriñ, sıhañ.
5 sıĥdıĥdan soñra Piřiriñ. düünde yoürdu neyi_de südüle özeñ, daTli_olur. o zaman
6 yösa suyla yapılmaz.

Arabaşı nasıl yapılır?

7 suyunu ğaynadıñ, hamırını dökeñ. hamırını dökeñ, toñnu ğaynadıñ. bir_onu temizleñ.
8 ondan soñra keleşcecik çoluĥ çocuñnu toPlañ, içirdiñ. méyhanesini yaħañ, ğoñ.
9 méyhane yañan_unu goöruñ, onu suya ózeñ.

Düğünler nasıl olur?

10 düünlerimiz_işde ğonu_ğomşu çırılır. hısım_aħraba çırılır. gelen giden, ondan soñra
11 döülüküsün geliller. gelin_alma yapallar. oynallar, güleller, döülüküsün_de ğulaā
12 çırırılar. şindi gerçi olmuyor ğayrı ğulaĥ_da.

Başınızdán bir olay geçti mi?

13 bi_şey geçmedi, önemli bir_olay_da geçmedi. ben ğaçdım, gelin_olmadım.
14 yengem_de ğaçTı, ben_de ğaçdım. taħsiye bindik. güpegündüz saāt doħuzda ğaçdıĥ.
15 taħsiye bindik, ğaçdıĥ. işde ğaçma nası_olur. anam ğórmedi. mākemeye vérdi. bütün
16 kıyılı birikmiş. bizi şeyde buldular çamardıda. bu olaydan soñra bir sene küs durduĥ,
17 ondan soñra barıřdıĥ, özlem_oluncaĥ. ayrıca torun_da vérdik.

Düğünde kına nasıl yakılıyor?

18 düün ğınaları nidiyollar, oynuyollar, çırıyollar ğızlar. bir gün işde düün ğurulduğdan
19 soñra döülüküsün ğınaya ğediyollar. orda ğız_öünde oynuyollar, gülyollar. āşam
20 düününde_de ğına deışmeye ğediyollar. oğlanlar ğaçırabilirse ğızlarıñ ğınasını
21 ğaçırıyor. ğaçırınca óte taraf cezalanıyor, para ódüyor. ğız tarafı yeniden ğınā_ılmağ
22 zorunda ğalıyor. yeniden ğına ózüyor, yağıyor. onlar ğınasız ğalıyor. o yiit başınıñ suçu
23 yiitbaşı saāP_olacağ. ğınayı elinden vérmeyecek oğlanlara oğlanlar ğaçırır.
24 ğaçırmassa_da o ona, o ona veriyor saanı. ondan soñra pađlō_yula deış
25 toğuş_ediyyollar. bizim ğomşumuz iboş_ābi dayağ yedydi. onu ğençler_atıyor.
26 ğençleri döüyyollar. heyecanlanmasıñ deyi döüyyollar. amma onu çoğ dōdüler.

Gençliğinizde yaşadığınız sıkıntılardan bahseder misiniz?

27 dört sene halı doğurduğ. bi_yandan çocuğ, bi_yandan_inek, bi_yandan halı. ğağ
28 çeşmeden su çek. siz şindi yaşıyoñuz. ğocā_anbarı mutfa ğoyduñuz. bulaşığ yunuyor,
29 çamaşır yunuyor. bizim bī_elimiz inek sāmađ_ılan, bi_elimiz su çekmēnen tam
30 irezillik. ğaynana_yılan héç anlaşamazdığ. bağarın yaylıya ğedene ğadar, çālalar_olana
31 ğadar halı doğurduğ. ğaynanalar_āđrina yatsıñ. ne çekdirdiler bize. bi_döüşüller_ıdı
32 bizim_inen. sebeP_işde çeneseklik. seni dōdürttürdü hususu şeyler. şindi gelinlerle
33 ğaynanalar bī_arhadaş. seniñ bobanneni biliyoñ zaār. şindi_de ğaynanalar dayağ yéyor.
34 essah_öle, biz çoğ çekdik cīerim. ğaynanamla biz tartıştığ. ğaçdım küs ğediyom. küs
35 ğederkene geldi, ayağğabımı ayağamdan_ıldı. dedi_ki çığart. ayağğabıyı, yeni aldıım
36 ayağğabıyı gótürme dedi. yalın_ayađ küs ğéttim. ondan soñra ğarımız vardı. ğarı geldi,
37 ayağğabıyı getirdi. bacımgile küs ğéttim. küs ğéttikten soñra döülüküsün herifi
38 ğóndermiş_ki ğét onuñ_ayağğabısını al, gel dedi. döülüküsün_oğlu ayağğabıyı ver,
39 ayağğabıyı ver, demiş. bacım_ırametlik_de ayağğabıyı aldı. al_al dedi. anañ bi_dā
40 öersiñ, bu ayağğabıyı ver, demiş. ben yalın_ayađ ğaldım eliñ_öünde. ğörümcelerimizle
41 barabar yaşardığ. éyiydi, éyiydi. ziyarı yoüdu. hır_gür geldik, geçdik_işde. bobam
42 başçoüş_üdu. soñradan kótü bir_ıeve ğóçTük. o duyđu kótüydü. kótü eve çığmağ çoğ
43 zor. ğenç ğız_ığhan halı doğudum, dantel yapıdım, örgü ördüm. oğuma ne yoğu_işde.
44 halınıñ_çin oğutmadılar. şindi héç ne yazım var, ne bi_şey var. bi_tilefonu bilemiyoğ.
45 ğenc_ıken gelin_işlemeleri çoğ_önemliymiş. onu işlemedim cīerim. otuz çit
46 çoraP_órdüm. çorabı önüç daıdırlardı. ağrabalara altın_ıatanlara bundan daıdırlardı.
47 ırağmetlik boām dedi_ki ğızım bu hafta dıśa çığma. muallimler dolanyor, sizi oğula

48 yazallar. Őimdiki ahlım_olsa ıhar soċaā dinelirdim. o yūzden oċula gēdemedim.
49 yaylada yaŐadım ġızım, yaylada yaŐadım.

Yaylada hayat nasıldı?

50 hayat fistīdı. doārımız çoūdu. allahım dedim, aġa dingilinden bir sūdūm_olsa dedim.
51 bi_saīversek, gessek dedim. sūdūmūz dolu_yudu. onun_in zorsunurduċ. ġoyunlar
52 ġaçardı.

Konuşan : Ali Dağhan (83 yaş)

Derleme Yeri : Karaköy

Konu : Anılar

-6-

Ali Amca askerlikten bahseder misiniz?

1 asKerliğim_eyiydi, otuz_altı ay yaptım. bin_doğuz_yüz yirmi_sekiz doğumluyum.
2 güccük_ārınıñ döşünde ğarağolumuz vardı. ařřā beşdaş ğarağolundan şüphelendiler.
3 beni beşdaş ğarağoluna vérdiler. sabānan_aşçıyı nöbetçi yazdım. o ğaçdı, beni_de
4 ğaldır, dedim. beni_de ğaldırdı. ufacığ bir_de enimiz vardı. hā hā hā, etdi. tabura
5 telefon_ettim. albay geldi saāt_onda. beni_de bi_đucađladı, öpTü. baña on_üç gün
6 muķafāt_izini vérdi. yayhalya geldim. döelliye vardım. terhissiñ, dediler.

Anılarınızdıan bahseder misiniz?

7 oğlum bi_buçuğ ğünde adanadan yayan geldim. öğlen_nedi geldim. inē ğurban
8 kesdiler. yirmi_doğus sene emniyetde ğaldım. ğontorolda üç ğişi geldi. biriniñ kimliği
9 var, biriniñ_ēliyeti var, biriniñ yoğ. aradım_ıdı belinde silah var. aldım memura
10 verdim. başladı yazı yazmaya. ğaymağam, bekçıyi ğóndermiř. duTTuğum vali
11 muavini_yimiş. óbür tarafda bana bi_đart geldi. niye téz ğocadıñ dedi emniyet müdürü
12 baña? hayr_ola müdürüm, dedim. “bizim hanım řiķāt_ımı etti saña?” dedim. hayr_öle
13 deēl, dedi. “řunlarıñ hangisi duttuğun?” dedi. öle yoğ, dedi. vardım ğırvatından
14 duttum, çekdim. baña bi_đart geldi. yüz_lira mayışıma zam ğoydu.
15 allah_olmayanlara_da versiñ. yetmiş_altı yaşında_da ğurānı_ķerim örendim. buyuruñ
16 hangi hoca varsa oğuyalım.

Kaç yaşındasınız? şimdi ne yapıyorsunuz?

17 nórelim, ğara ğız_ınan oturuyoğ. birisi İstanbulda polis, birisi urfada özel mütayit,
18 birisi_de öretmen giresunda, gelin_de mardinde. ben_de oturuyom, ğuran oğuyom,
19 ölenleriñ ruhuna ğónderiyom. ğurban_oluyum allaha, cāmya ğótürüP getiriyor.

- 20 görēleriñizde başarılar dilerim. hayırlı sıāt, hayırlı ómür, hayırlı rızılığ_isterim.
- 21 allaha_ısmarladığ.

Konuşan : Nazmiye Kunduz (55 yaş)

Derleme Yeri : Derebağ

Konu : Karışık

-7-

Yaylaya göçer miydiniz?

- 1 öğlendikten soñra çıhar yaylıya otururdum. hayatım, iki ineim vardı. öğlenmeden önce
2 zaār_ābilerim güderdi.

Kaç yaşında evlendiniz?

- 3 on_ıltı. isteyerek_ölenmedim. bovamız vérdi aldıh. ben gesteliçliyim, o girázlılı.
4 bovamız, ğanımız nereye aħarsa oraya aħar derdi. héç sōme ne yoūdu. güccūken
5 herif_alırdıñ o zamanlar. asgere gétti herifim, iki dene çocuum vardı. ne çekdim, ne
6 çekdim. para yoħ, pul yoħ. herif para ister. orada bitecik goyunum vardı. onu satdım_ıda
7 onu herife saldım harçlıĝ.

Siz kaç yaşında evlendiniz?

- 8 ben, on_đört. saābım yoūdu_ıya. bovam yoūdu, onuñ_ıçin on_đört yaşında
9 gelin_ıoldum. on_ıyedi yaşında çocuħ saābı_ıoldum. yoħ héç sōmezdim ğocamı. şimdi
10 yalan sōliyemem. ğórdüm_ımü cinler başıma yaārdı. héç hoşlanmazdım. arsızdı,
11 haylazdı. onuñ_ıçün ğonşuyduħ_ıya, héç sōmezdim. yine_ıde sōmedimden éyi
12 annaşdıħ_ıha. boşanıP nōrmedim. saāPsızlıħ var_ıya. yōsa o ğara ōradıñ derdini
13 kim_ıise çekmezdi. bi_ımıstafa dayım var_ıdı ğonşumuz. oturmaya gelirdi, şuraya
14 gelinle. zeyneP derdi_ıki mıstafa dayı ha bi_ışey_ıde, derdi. şu kōşe yaz kōşesi, şu kōşe
15 ğış kōşesi; ortasında şu şişesi vay. daTlıydı, kendi bōle şaħacıydı.

Şükran Hanım siz evliĝinizden bahseder misiniz?

- 16 eşim benden hē iki yaş güççük. hē asgere gétdiinde üç çocuħ vardı.

Hatice Hanım ya siz?

17 biz görücü usûlüyle ölendik. halamın ölü imam hatîP üçe gediordu ölendimizde.

18 şimdi imam.

Almanya'da değil mi eşiniz?

19 hē din görēlisi.

Nazmiye Hanım kızınızı evlendirirken neler hissetiniz?

20 nasī āladım, hemī de nası. üç gızımda da zoruma gētdi. üçünde de çoğ āladım.

21 bi de ölüm var.

Gelininizle aranız nasıl?

22 gelinim var bitecik. arħadaş gimi geçiniyoğ. şimdiniñ ğaynanaları éyi çocuūm.

23 bazılarını bilmem ben, gendimi bilirim. bi ğaf duyulacağ deyi ödüm sıdar.

Konuşan : Mehmet Biber (76 yaş)

Derleme Yeri : Yahyalı

Konu : Şiirler

-8-

1 bin_đođuz_üüz otuz_beş yılında mart_ayında dúnyaya gelmişim. anamdan kesik
2 olarağ dõmuřum. bağ bu çocuü melekler kesmiş vérmif, demiş. bu Şiir ğabiliyetimiñ,
3 annem bundan olduunu sóyler. o zamanlar yāyalınıñ tek ilk_õhulü_olan atatürk
4 ilk_õhulunu bin_đođuz_üüz ğırđ_đođuzda bitirdim. çoğ başarılı geçdi. ne yazdığ_ki
5 ilk_õhulu bitirdim yıl ğózlerime, héç beklemedim ilkbahar nézlesi yüzünden tāsilimi
6 yapamadım. ilim érfan demek en_éyisi, cáāleti ğõmađ demektir. õretmenliē_de bu
7 yüzden çoğ sayđı duyarım. ben Őõle bi_Kendimi tanıtıyım. elime ğalemi aldım_ımydı
8 ilham gelecek félan õle bi_şey yoğ. oturdum_ımyu mektuP yazar gimi yazarım.

9 ben nasıl bi_ğençlik istemişim bunu õđuyom:

10 bõle bi_ğençliē Paha biçilmez

11 pırıl pırıl parlar şanlı ğençliim

12 ayař sérseriye deēr vérilmez

13 güneş gibi doār şanlı ğençliim

14 dişgoteKte deēl, ilim dalında

15 batıllarla deēl_õnuñ yolunda

16 icāTları bulmağ, onuñ_ahlında

- 17 cáâleti boâr şanlı gençliim
- 18 harcamas parasın ğazino barda
- 19 onuñ cöherleri sağlam imanda
- 20 öĝgüleri vardır yüce ğuranda
- 21 birçoğ çālar_ açar şanlı gençliim
- 22 allahı bililler haramı yemez
- 23 millete dölete héç zarar vérmez
- 24 ānur kibir nedir bunları bilmez
- 25 nefisleri yığar şanlı geçliim
- 26 ananıñ bobanıñ çığmaz sózünden
- 27 imanı bellidir nurlu yúzünden
- 28 islam fişđırıyor_ onuñ yúzünden
- 29 burcu burcu қоđar şanlı gençliim
- 30 vataniñ_ ūruna adar canıñı
- 31 nāmus dini için dóker ğanıñı
- 32 bu uğurda harcar bugün malıñı
- 33 adāleti dutar şanlı gençliim
- 34 vatana millete zararı olmaz

- 35 vatan hizmetinden_ölür_de kaçmas
- 36 şafahleyin galhar, uyuyuP yazmas
- 37 neēr gimi ahar şanlı gençliim
- 38 ğılar namazını tiPide ğarda
- 39 sır vérmez can vérir ğalsa_da darda
- 40 bir çeliK ğaladır nazlı vatanda
- 41 şimşeK gimi çağhar şanlı gençliim
- 42 bu vasıflar sende canımız gençler
- 43 ilim_érfan dolu sende bilinçler
- 44 ilā haz dolu şanlı yitler
- 45 uzaylara çağhar şanlı gençliim
- 46 memmet büver bu gençliē öğüm var
- 47 mānaviyat dolu tekniK_ilm var
- 48 ğalbime taht ğurmuş orda yeriñ var
- 49 ğalbimizde atar şanlı gençliim
- 50 vatanım
- 51 bu vatan bizleriñ canı yürei
- 52 olmassa hayatiñ ğalmas gerei

- 53 ey türk_ölu burada góster mertlii
- 54 düşmanı vatana sohma sağın_hā
- 55 memmeTleriñ şimşekler gimi çahar
- 56 düřmanıñ_üstüne sél gimi ahar
- 57 alev alev_olur hasmı yahar
- 58 kúkre aslan gimi yılma sağın_hā
- 59 allahıñ_ismini anarah yörü
- 60 memmeTiñ_önünde düşman bi_ürü
- 61 düşmana çullañ_ki dönme_hā geri
- 62 düşmanı eziyoñ gorhma sağın_hā
- 63 şafağla yürü_ki tan seēinde
- 64 ecdadııñ ğanı var yüreinde
- 65 fātihler yatıyor yiitlerinde
- 66 sen yiit_öluñ ğaçma sağın_hā
- 67 memmeT büver ecdadınıñ yolunda
- 68 aslanlar diyarı anadoluñda
- 69 barınamas ğahPe düşman yurdumda
- 70 düşmana vatani satma_hā

- 71 yōru vatan bizimdir
- 72 asırlar boyu senden silinmes türkñ_izi
- 73 bu sōgölü yōruya bāladıḡ galbimizi
- 74 barışñ ġórdüler yaḡında cengimizi
- 75 bütñn dünya annasıñ yōru vatan bizimdir
- 76 şindi adada huzur memmeTiñ sīnesinde
- 77 yōrunuñ heP_umudu sōgölü annesinde
- 78 yōru vatan türkleri hürlerdir ülKesinde
- 79 bütñn dünya annasıñ yōru vatan bizimdir
- 80 heç_Kimseye taviz yoḡ sınırı ġanla cızdıḡ
- 81 ġaTlıyamdan ġurtulduḡ şükür bugüne geldik
- 82 bir_çoḡ mücait memmeT_üruna şeēt vérdik
- 83 bütñn dünya annasıñ yōru vatan bizimdir
- 84 gerçek hür ve özgürlük ġurtuldu cumhuriyet
- 85 né ġadar daTlı şeydir vatanında hürriyet
- 86 yeni bi_dölet dödu özlemlerden niāyet
- 87 bütñn dünya annasıñ yōru vatan bizimdir
- 88 artıḡ ġıPrıs türkünüñ cumhuriyet bayramı

- 89 şerefle anıyom ecdadımı, atamı
- 90 ğuTluyom türkleri, roōf denkdaş bovamı
- 91 bütün dünya annasıñ yōru vatan bizimdir
- 92 çanağgale geçilmes
- 93 çanağgale deyince vatan gelir_ahlıma
- 94 ölmeK_çin ğoşarım o sōğülü aşğıma
- 95 düşman gelmiş dayanmış gemilerle deñizden
- 96 sohar_ımıyım düşmanı can çılmayıncañ tenimden
- 97 uçahları toPları yağdırıyor bombalar
- 98 siper_étmiş gösünü vatan_çin ğartallar
- 99 o baykuş sürüleri ingilizlen fransız
- 100 vatanıma ğöz dikmiş bunlar dinsiz_ımansız
- 101 başladılar savaşa çanağgale geçilmez
- 102 vatan nāmusdur, nāmus_éle vérilmes
- 103 öyle günler oldu_ki süngüyleñ girdiK harbe
- 104 vatanımıñ_aşğıylan düşmanıma vurduğ darbe
- 105 oluğ oluğ ğan_ahdı derelerden bayırdan
- 106 düşmanlar geçemedi ölüyordu ğahrından

- 107 getirmişdi ingiliz, fransız gemilerin
- 108 yağdırıyor deñizden göklerden mermilerin
- 109 türkler héç yılmıyordu gemilerden bombadan
- 110 bir ğarış bile vérmem déyordu vatanımdan
- 111 düşmanıñ gemileri mezer_ oldu deñize
- 112 dersini vériyorduh bu şımarıh dinsize
- 113 her şafağ vahtiylen düşmanı ğuşatdılar
- 114 bizim_ asker ğomutanlar desTan yaratdılar
- 115 sarıbayır, congbayır tepelerinde
- 116 can vérdik nam ğazandıh dünya tarihlerinde
- 117 anafarta düşmana geçilmes geçiT_ oldu
- 118 türküñ ğahramanlıı dünyaya duyuldu
- 119 bi_ hilâl_ ürüne déyerek atıldıh biz
- 120 ğalırşağ bizler ğazi, ölürsek_ de şehidiK
- 121 işde bu inançlan öle vurduh düşmana
- 122 uğradılar o anda ğartalıñ hışmına
- 123 düşmanıñ ğomutanı şaşgındı ğalbi durdu
- 124 gemisiniñ_ içinde durmadan_ alıyordu

- 125 türkñ yit memmedi, gomutanı şaşmadı
- 126 çanağgale geçilmez, dünya bunı annadı
- 127 māmur geldiler, amma mādur_oluP gédiler
- 128 türkleriñ zaferini taħdir bile étdiler
- 129 vatanımız ğurtuldu güzel bi_şafaħ_atdı
- 130 memmet büver ırħımız şanlı bi_zafer yaratdı

Konuşan : Ahmet POSTALLI (66 yaş)

Derleme Yeri : Yahyalı

Konu : Anılar, tarla hayatı, yöresel yemekler, ceviz ve mantar toplama, yayla hayatı, yemlik toplama

-9-

Ahmet Bey başınızdan geçen olaylardan bahseder misiniz?

1 başımdan geçen önemli olaylar var. bizim göbelleğe çıktımız menter olayını
2 anlatıyım. hâ arhadaşlarla mäsat gezmek olsun, çıktık göbelleğe. arhadaş daşın
3 bi tenesinden menter bulamadık. ulan daşın birini bi dürttüyüm, yılan çıktı. bi eniş
4 var sizi inandırısın, bi göPuşuyoh, allâh. bir endik, yarım saatde çıktımız yolu on beş
5 dağgada endik. ulen aradan üç dört gün geçdi. bu sefer belen dağına çıhalım, dediler. e,
6 hadi çıhalım. gayalıhlar var. gayalıhlara vardık, oturduk. ulen arhadaş yılan ordan
7 bi çıktı. arhadaş da yılanı basmış mı allâh. ulen dedim, haPı yutdum. kesin birimizi
8 sohacağ. ulen bi gétim allah sizi inandırısın, aşşâ bi endik amma bi dâ dälara
9 çıhmadık. iki bin altıda ohulların açılmasına iki ay gâla allah sizi inandırısın,
10 bi gâza yaPdık. arabayı toPraâ gaPdirdik. o zaman döelli yolu yapılmadıydı. döelli
11 yol ayırımında yüz yirmi var dı hızımız. çahdırmadık, atmış yetmiş dedik. ulen
12 vireje bi girdik. tabi benim gâfa bi milyon olmuş. gafam daalmış. gidiyoh, gadañı
13 alırım, direksiyonu éyi duT, diyor. yâ gayrı direksiyon elime geldi, gırılmış her taraf.
14 çimeniñ üstüne bi düşüm. ulen gören de esgiden güççüken annadılar dı çiçekler,
15 böcekler var deyi. ortalık öle yaz günü. ulen dedim, cenneTe mi geldim, nördüm.
16 ulen bi bahTım. adam suratıma suyu bi dóktü. vah yörularım niye gâza yaptınız, vah
17 yörularım. tabi çırpınıyor, benim gâfa bi milyon. duyuyom da, vah yörularım deyip
18 duruyor. yoh bi şey yoh, dedi. néyse adamıñ biri geldi. bahdı iki gadın,
19 “götürüyüm mü bunu?” dedi. nereye götürecēñ, iki gağılı adam var, dedi. sen gét de
20 dedi. danğalāñ biri gelir, dedi. ondan soñra dohtorlara bi geldik. benim gâfa daha
21 éyileşmemiş. dohtorlara almış, vemişsim. epey de sōmüşüm. dohtor beni gördü mü
22 küfr edēñ geliyor deyi gülmeye başlıyordu. öyle bi anımız oldu.

Tarlalar nasıl ekiliyor?

23 ekinler, esgiden óküzlen_ekiliyormuş. şimdi Pıçağ_öldü_çün arhasına pıçai
24 taşyollar, sür bovam sür. tırahdörün dörüne göre biraz yüseK. dağlar dik_öldü_çün,
25 genelde yāyalınıñ her tarafı dik. öle oluyor. ekin biçme zamanı var. ekilmesi_nde zor,
26 ğaldırması_nda zor. nēse ğaldırmaya gelek. bir biçer hırr hırr_eder. üzerine atañ, nörün,
27 nideñ. başımızdan geçdi. bi_nde noūt meselesi var. noūt_ekenler, üç dane Pıçai_olur
28 genelde. başğa yérde başğa bir şey déyollar_ımış. Pıçağ_dēdi_mi toPraī
29 yirmi_yirmi_beş santim oyuyor. éyice derine daldırıyor. ulen_ötönlar, işte gübre
30 atmaya gétdik. çamur_umuş, tırahdör bandajladı, durdu. neyse ıçı_ıtdı, amma
31 idarē_eder. nörelim ekin yetişmesse yetişmes. dā gübre atmışlar, biz_óteki gübreyi
32 attı. bu séne noūtumuz yoğ. geçen séne ğan ter_çinde ğaldı. noūdu nasıl topluyoğ. ē
33 elle bi_yoluyoğ, orālan. sert öldü zaman_ekildinde çamırlı olursa_nda baña giriyor
34 noūt. ğaldırırkene öldü zaman_nda gö_oluyor. yeşilini yiyoyğ. éyice ğuruyor göü. soñra
35 yoluyoğ. keşge yoldūmuza dēse. etdiimiz masraf dēmiyor. ondan soñra allah sizi
36 inandırısıñ, şey dókülüyor. ucundan bi_nde pırr deyi. millet keyif_oluyor. öē nasıl
37 gédiyollar biliyoñ_mu? cırcır_ışı bitiyor. tırahdöre yüklüyollar, adam bañıyor. ğafadan
38 bi_hésaP yapıyor. noūduñ durumu éyi deēse ulen_ekileceK tarla_ımıydı, diyor.
39 aradan bi_sene geçiyor. būday senesine dönüyor, başlıyor noūt_ekmeye. o şeKilde
40 dōrediP gédiyolar. esgiden şelek yaparlar_ıdı. ala var, dedem_ekdiydi. ormanıñ_orayı
41 sürmüş, darmadañıñ_étmiş. dedem dedi_ki ben orayı hem sürüyüm dedi hem ekiyim
42 dedi. tarla anca böyük tırahdör_olursa sürülür. başğa tırahdör çıñmıyor. bizimki
43 çıñartmıyor. ekiyoğ, gübreyi neyi_nde zar zor atıyoğ. tañsiyi neyi_nde yuārladı,ğ,
44 getirecēk deyi. gübreyi onunla ğótürdüydük tañsiylen. soñra araba yuārlana yuārlana
45 éndi aşşā. tañlā_ıtdı éndi aşşā. neyse orayı geçelim. ğaldırırkenek_nde orañlan böle altı
46 ğışı toplanır, géder. hērkesiñ_elinde birer_orah. iş ğórmeyecekleri ayırT_ediyoğ. onlar
47 çocuğlara bañıyor böle. güccük çocuğlara bañıyor. yémek hazırlıyollar. orāla ekini
48 biçiyoyğ. su istedik_mi getiren olmadı_mi bu séfer bañıyoğ. neyse ekini biçiyoyğ. ekin
49 üç_dört gün ğalıyor. ondan soñra şelēle bi_toPluyoğ. şelēle çek çek bitmiyor. tarla az
50 bi_nde böyük. tarla Pek vereyimli deēl_amma bitmiyor tarla. şelēle bālıyoğ, hādi bālım
51 harman yérine. harman yérine döküyoğ. geri geliyoğ. dōktüğümüz yérle arası
52 çoğ_uzah. allah sizi inandırısıñ bir gidıyoğ, yarış yapıyoğ. ulen şelē éndiriP ğaldırdım.

53 āmet dedi, sen şöle toPla dedi. orā elime aldım, bi_ğaldırdım. ne görüyüm! allah sizi
54 inandırısıñ, ğobra yılanı_ımı, iki_bıçılı metre var. bacaım ğadara var. bi_ğaldırdım.
55 bende bi_ğaçış var. saniyede yüz_elli kilometre. bi_hız var. allah seni inandırısıñ.
56 dıTmīnan bi_çekerik, orā gelmiyor_ya. dıTmīlan bi_alırlı. dıTmīnan sıyırıyoğ böle.
57 toPrañ_ıçine geldi_ımi harman yérine ğadar ğötürüyoğ. harman yerinden cırcıra
58 bi_ıtırıyoğ. toPrağ sesleri geliyor. cırcırcı_ıya bunu şelēle çekmediñiz_ımi? ē_şelēle
59 çektik. daşını seçeydiñiz. ulen döüs nerden seçecēñ? bi_çanımız, burnumuz onu yapana
60 ğadar ne çekdik anaütla tırağdörün_üstüne atdıımız günler. sanki yaşlı herifler gimi iş
61 ğörürük. dedem_ılen bir gün tarlaya ğétdik. tarlamız var. bi_şeyitmişler, bi_ekin
62 vérmiş. iki metre raāt boyu var. kellesi_de var. ulen o sene herkese vérmiş.
63 noūt_ossuñ, būday_ossuñ, herkese vérmiş. ulen iki desteyi arnaütla ğaldırırılı. ben
64 bi_deste topluyom, ğaldıramıyom. bovam bir_iki desteyi zor ğaldırırıldı. neyse
65 ğaldırıldı. normálde elli şiniK_ekilen yere elli şiniK_ektik. beş_yüz, altı_yüz şiniK
66 ğaldırmamız gerekiyordu. beş_yüz şinik ğaldırıldı. doğuz motur saman ğötürdük. ilk
67 defa o tarladan doğuz motur saman ğaldırılmışlar. ulan nasıl_ıetmişsiñ fuāT diyollar, éyi
68 etmişsiñ, diyollar. al_ışte, allah o_sene herkese bi_vérđi. de_ıki o_sene_de insanlarda
69 din iman var_ıdı. iman gücü fazla_yıdı, şindi millet heP sosyeteye tağılıyor. şindi
70 mesele şılı geliyor. düüne gider, düünde azılı_ıoynar. aha derler bu adamın şılılı nerde
71 ğaldı. geçenler, yazın öton düünler var bayramdan_önce. ulen bi_ıoynadılı, şılı
72 deēl_ımiñ niye oynuyoñ? dozunu ğaçırmadıñız tağıdirde her şey serbes deēl_ımi?
73 dozunu_da ğaçırtmadılı, ğayet_de normál_ıdı. çoğ şükür sufrada içgi miçgi_de yoıdu.
74 duālar_ıeşliinde oğuduğ her şeyi. tabi çalgıcı_da var_ıdı.

Yahyalı'nın yöresel yemeklerinden bahseder misiniz?

75 arabaşını_önce meyanatı yapıyor. meyanat_önce meyanı éyice yağıyollar. eşgiyi
76 neyi_de ğoıruyollar. meyanayı tam ğoırmadıñ zaman şey_ıoluyor, dadı çılmıyor.
77 eşgimsi_ıoluyor. eşgi_ıoluyor, dadı başğā_ıoluyor. neyse arabaşı yapıyor. su ğatılıyor.
78 eşgiyi biliñiz deēl_ımi? sosyeteler oña salça diyollar. yazdan biver ğurududur. cin
79 biver_ıalınır. tavana atılır. saanlığ gimi yerler var. oralara cin biverler_ıatılır. ondan
80 soñra ğışın getiriller, onu seçeller. getiriP koğlallar, bağallar_ıki acı tağallar_ıpe. biz
81 bi_dağdılı. boynuma üç doladım, belki dört dolar_ıdım. cin biveri öle bi_ıasdılı.
82 allah_inandırısıñ, belki ğapıya varırıldı. arabaşıda kimler döēt_ıedilir? ē_ıhamır

83 döküyollar da orayı Pek bilmiyom. Pek ilgilenmedim orayla. kimler döēt edilir?
84 genelde aḥrabalar döēt edilir. önce arabaşınıñ ğıymatlı zamanı ne zaman, ğışın ğarıñ
85 yağdığı zaman. ilk ğar yere düşdüü zaman bizim postallılarda arabaşı Pişer. maâlledede
86 arabaşı Pişer. önce aḥrabalardan başlanır dayı, amca, yenge... allah sizi inandırısñ, öğ
87 ne almaz hā. sülālemiz, ailemiz geniş olduü çün herkesi döēt ediyoh.
88 teyzemleri de döēt ediyoh. onların da oılları geliyor tabi ki. oıllarınıñ hanımı da
89 var. onların çocuḥları da derken. üç büyük aile gimi sufra oluḥTuruyoh. arabaşı öle
90 güççük tencerede ne ğaynadılmaz. büyük tencerede ğaynadılır. sanki paḥırcāla nēle su
91 ğoyarıḥ içine. ondan soñra millet daldırır, içirir. önce ğonuşulur; çay, ğāfe gelir. ismet,
92 çıilli, fetullahda önce arabaşını içiyollar. onlardaki māsāT biraz çoḥ arabaşı içsiñler
93 deyiymiş. bire ikiye ğadar yine içiyollar ımış. portaḥal ne yiyoh soñra. hamırı yemesi
94 biraz dā deşik. mesele arabaşını ilk içenler hamırı çiniyollar. hamırı çinedii zaman
95 mideyi bulandırır. arabaşı suyunu aldıı zaman aynı çorba. çorba da yine dene var.
96 çorba deşik. çorbada meyan ne yapılır. limon sıḥıyollar. ğara biver atıyollar. cin biveri
97 hēc çıḥarmazlar. cin biveri içinde ğalır. İçinde bolca toūḥ olur. toūñ zorlusü olur.
98 arabaşı ilk içenler keşge hamırı çinemeseler. arabaşını ilk içenler dememiz lāzım,
99 hamırını çineme deyi. arabaşınıñ alacāñ suyunu, yutacāñ. direk mideye énecek. ğadanı
100 alırım, ğurbanıñ olurum. arabaşı var; gel, gel derler. adamlar da dayanamıyollar, tabi
101 geliyollar, arabaşını içiyoh. ondan soñra arabaşınıñ özelliği aslında bir nevi sōbet
102 şeyinde bi şey. heP birlikte pikniē gédilir ya onuñ gimi bi şey. bolca gülünür,
103 ēlenilir. her ğonudan açılır, tarladan açılır, siyāsatden açılır. hókümetden açılır.
104 tarla hāşa hāşa bire bin vérir. yāni bizim yāyalı tābiriyle öle.

Mantar nasıl toplanıyor?

105 menterler genelde aḥbaş tarafında olur, ayvandı olur. aladāda ne süper
106 menterler olur. hele hele o aḥbaşda ne süper menterler olur. saḥızlı tarafında döşde.
107 menterle toPladıĝıñ vaKit oücunuñ içini dolduracaḥ ğadar menter buluñ. bi baḥañ
108 billā mı buluñ bi baḥañ. nisan, mayıs ayında çıḥar menter. bi de yāmır yağar. ğuru
109 ğuruya hādi mentere gideK demeyeceksiñ. yāmur yağacaḥ, üstüne güneş deēcek. ondan
110 soñra nereye hadi menter toplamaya. hadi gédelim mentere. menter genelde dāda
111 olduü çun belli müddet gédilir. bizim burada aḥbaş tarlası var. aḥbaş çıḥılır, bir yere
112 araba ēlenir. söüt ğuyusu var orda, arabayı ēleller oraya. ben şo daĝa gédiyom, sen şo

113 döşe gét. bir_buçuh iki saäte kim ne getirirse. gédeller belki héc bulunmaz. denK
114 gelmez. allahıñ vermesine baħar. genelde daşlarıñ_arasında_olur. daşlar topraħ
115 soütturuyorsa toPraıñ tozuylan bir türlü çıħıyor_ıšte. benim_akğam öle annatdı. ondan
116 soñra çāşır menteri diyollar. çāşır menteri_de dāda, toPraħlı dādā_olur. dadı
117 mükemmel_olur. nēse toPraā geliller; güccük, böyük fark_étmes. sobanıñ_üstüne
118 ğollar. sobanıñ_üstünde sulanır_o. hafif bi_de duz_ataallar. böyüse sāten çekeller.
119 güccüse adam duz_atar. menter sulanmadan sāten yénmes. menterıñ sāten suyu vardır.
120 suyu foħur foħur_édecek, kenara daşar gimı_edecek. ondan soñra duzū_atacañ,
121 mideye ğóndereceñ. bunuñ menterli pilölusu oluyor. duz muz_atıyollar. zorlū_oluyor,
122 mükemmel yapıyor analar. mentere gédersem inşallah sizi_de döét_ederim.

Ceviz nasıl toplanıyor?

123 şimdi cööz nasıl toplanıyor biliyoñ_mu? cöözün belli bir zamanı var, ğıvamı var.
124 insanlar şöle bi_baħıyollar, daşa vuruyollar. içini yiyollar, olmuş_mu deyi. genelde
125 haziran, temmuz_ayında bizim çocuhlar yémeye başlar. tam ğıvamı gelmemiştir. eylül
126 zamanında sāten yere pat düştü zaman bu yeşil bi_ğabiı var. ğabiħ_ayrılır, ortadan
127 ikiye. aynı insanıñ çamaşırı gimı onuñ_da ğabiı var. o ğabiħ_ayrılır_çinden. bunı
128 ğaPıya vururlar, olmuş dérler. cöözün_çinde bi_şey var. cöözü tam çıħartıyoñ, içinde
129 derisi var. aynı insanıñ derisi_mi derisi var. o deriyi yüzmediñ zaman o cöözü
130 yeyemeñ. dadı duzu olmaz yōsa. ğurudacañ nēse. cööz_çün taPıħçı dutallar. taPıħ,
131 allah_inandırıñ ben deyim iki metre, sen_de bēş metre. bunlara taPıħçı diyollar.
132 taPıħçıınıñ_eline uzun dēneK var. oña_da tapıħ diyollar. taħ taħ bi_vuruyollar.
133 ağacıñ_ince dalına vuruyollar. ağacıñ dalına vurduħça bi_dókülüyor. taPıħçılar tā
134 tepeye ğadar çıħıyollar. maşallah budar gimı tā tepeye ğadar çıħıyollar. taħ taħ
135 vuruyollar, düşürüyollar. toplamada_da millet bekler. tapuħçu iner_aşşā, böle etrafa
136 daılillar. cöözü olanlar genelde ğalabalıħ_ailedir. şindiki_mi cööz vérmesi_çün bi_on
137 sene beklemeñ lāzım. onuñ_çün_de bizim ğalada bāçemiz var. beş_altı sıra cöözümüz
138 var. on_bēş senelik cöözümüz var, daha yeni yeni vériyor. amma elli senelik cööz var.
139 allah sizi inandırıñ, bir verdi_miciz epey veriyor. beş_bin, altı_bin, on_bine ğadar
140 çıħıyor saymaya vurursañ. önce ğuruduyollar, soñra onuñ ğabiını halı doħuma
141 meşur_ya halı doħumada ğullanıllar. halı doħumada genelde ip boyamada ğullanılır.
142 narpuz var, siziñ tabiriñizle nāne derler tābiri_çāizse. narpuzuñ çamırı_da var. her

143 çamır, ip boyamıyor. narpuzuñ_öldü yer sulağ yerdir. onuñ çamırını_đda alıllar,
144 narpuz_otu_đda alıllar, cöözünñ ğabını_đda alıllar. soñra ğaynadıllar. ipi hangi renge
145 boyuyacāsa onu, o renKde boyasını dokersiñ. al_ğö boyayacāñ_mı, al_ğöünñ boyasını
146 dökeñ, çıharıñ. cöözünñ ğabınıñ böle bir avantajı var. cöözünñ ğabığını ğurutmadan
147 çıharacāñ. çünkü yaşkenek ğabığ zor çıhıyor. tabi çıharırken éllere eldiven ğeymek
148 gerek. cāiz gimi bi_şey. çünkü elleriñ ğına yağmış gimi ğapğara geçiyor. ona_đda
149 insan_ārşı utanıyor millet. ondan soñracim ğabığları ayırdığdan soñra ğuruduyollar.
150 dambaşıya sereller. herkesiñ_aharı_olur sāten, dambaşı aharıñ_üstündē_olur. cöözünñ
151 başını bekleller, yōsa sıpalar cööz_mü ğollar. dambaşı engin sāten, dambaşını bekleñ.
152 ğurudurlar, on, on_beş, yirmi ğün ğurudurlar. ğurutmalarınıñ sebebi_đde cöözünñ_çinde
153 derisi var. derisiniñ ğuruması lāzım. millet onuñ_çün ğuruduyor. yāyalıda
154 nası_şatılıyor o cööz? ē, tane tane_đde satılıyor. denesi yoğ bu sene yüz_bin liradan
155 satıldı. geçen sene cööz sürüsüne bereketdi. denesi elli ğuruşa satılıyordu. şimdi
156 yüz_bin lira; amma şeye vurdular_mıydı, denesi elli_bin liradan bin dene alacāsa çoğ
157 para dutuyor. kilosuylañ ğötürdüü zaman çoğ para_édiyor. adamıñ_đda ğözü_açığ.
158 ğayserililer gimi bizim yāyalıların_đda ğözü_açığ. bu ğööruluğlan yāyalınıñ ğözü
159 Pek_açığ_olur. böle imana neye geldiklerinde amān derler. sanki oğuyup_đda
160 şığ_olacağ, der.

Yayla hayatı nasıl Yahyalı'nın?

161 yāyalınıñ yayla hayatı hağında şunu söleyim. yaylanıñ_amacı hayvanları otlatmaktır.
162 bizim yaylada_đda belirli obalar vardır. meselā hangi oba var? meselā bizim ğonduumuz
163 oba geçen seneki, iki senedir ğonmuyoğ_amma sarınç_obası vardır, düşmüş var, ğoāđ,
164 suna ondan soñra soülcağ, fadımanıñ pıñarı var, āsu var. bunlar obalar tabi. hepsi aynı
165 şekilde ğonmuyollar. meselā bizim yāyalıda suna yaylası var, buraya genelde sosyeteler
166 géder. sosyeteler dediim hovā_atmaya, pikniē giderler; ama sarınç var. ilk_önce baştan
167 anlatalım. sarınç_ilk yerleşme yeridir. yaylā_olarah ilktir. tırağdörle ğoçeller.
168 nisan_ayında çobanlar ğoçer, mayıs_ayında_đda halđ ğoçer. tırağdörü var adamıñ, bir
169 tırağdöre en fazla iki ğişiniñ şeyini alabilirler. rómuđ_aldü_çün ğamyon_öldü
170 zaman hepsini alır_đda işde. ğötürürkenek çadır ğötürüyollar, ğazğıç ğötürüyollar. soba
171 ğötürüyollar, tahra ğötürüyollar. dağra oranıñ en ğıymatlı şeyidir. ğuru odun_đda
172 ğötürürler. ğazma ğötürüyollar kefen sókmede. ondan soñra ē, uzun bi_đdene hezen

173 deller. hezen_de deēl_de ğoca bi_dēnek var. tam çadırıñ ortaya dikeller. üçgen
174 şeklindedir. onu ortaya dikeller. ğıranlara_da ğazğıcı çahallar. soñra ğeydiriller
175 ğazğıcı. o ğazğıcları ğalındır bōle. genelde meşeden yapallar. ğuru, yaş fark_etmez.
176 ğalınlığı yirmi santim falan_olur. dahrayla sivrildiller. çahallar, çah bovam çah, çah
177 bovam çah. yirmi, yirmi_beş santim raāt delerler. dışarıya çaharlar_ki çadır sağlam
178 dursuñ deyi, çadır gerilsuñ deyi. ğompile donadılar, tüP ğótürüller. ondan soñra
179 aydınlanmağ_çün çıra ğótürüller. ğaz lambası ğótürüller. el feneri olmazlarsa
180 olmazlardan biri. āşam yedi veya sekiz_oldu_mu oranıñ havası tez soūr. oranıñ havası
181 gündüz yedi dediñ_mi ısınmaya başlar. ē, halı ğótürüller, bir ğaP dōşşeK ğótürüller. o
182 dōşşeī iki ğişi ğótürür, sanki dōşşek_oluP_da yünü basıyollar içine, halı ğırpıntılarını
183 var. onuñ ğırpıntılarını basıyollar_içine. dikeyollar_orda yatağ_diyollar. sobayı_da
184 yağallar. orda yaylada erken yatılır. çünkü inē neyi olanlar var. o inē olanlar érken
185 ğalğıyor. sabah namazıylan ğalğıyor sāten. erken ğahıldi_çün, ē sāten saat yedide yatılır
186 en geç. yedi_buçuh falan, sekiz demiyor. yā oturalım, vağit geçsiñ yoğ. soūğ tabi, o
187 şekilde soūyor. ondan soñra çadırdan birbirine misafir giden_olursa doğuza ğadar
188 oturullar. zorlu arabaşı Pişirilir o havalarda. yaz oldu_çün gündüz_çilmez_orda
189 arabaşı. arabaşı gece içilir_orda. sabānan çalı çırpı toplanır. önce erken ğalğılır, namaz
190 ğılınır. sabah namazı ğılınca millet inē gider. buzaī bālanır, inek_de sāten her yerde
191 yayılıyor. daā néye ğediP gelmeyen_inekler_oluyor. onu neyi getiriller. buzāyı
192 emiştiriller. ondan soñra inēñ südünü saāllar. toū çıkarıllar. sekiz_olur, millet_de
193 uyanır. horoz sesiyle millet, tābiri_cāizse o şekil uyanır. bōle bi_tane sac_olur.
194 güçcüK_ocağlar var. herkesiñ belirlediī ocağlar var. ocağlar hiçbir zaman yıhılmaz.
195 çamırdan yapılır, ocaıñ ğonacağı yér bellidir. sağ tarafa ğonacāsa sağ tarafa ğonur. sol
196 tarafda ğonacāsa sol tarafda yéri bellidir. oña göre adam tam_ocaını yapar. o_da sac
197 ğótürür. çalı çırpı çoğ, allah saten vėrmiş. getiriller_orda yağallar. bazlamayı yapallar
198 ōle. bazlamada zorlū_olur. ğoyun süd_düzüsü oldu_muyu yeme_de yanında yat.
199 ondan soñra süddüzü. süddüzü nası_oluyor? ē, ğoyunu sağdığdan soñra, inēlen ğoyunu
200 ğarışdırmıyollar. bi_dene_de makine var, süt sāma makinesi. bu makine ikiye bölüyor
201 südü. südü ikiye bölmüş gimi bi_şey_oluyor. biri tam südüñ aldı ğıvamlı yerini alıyor.
202 ōle adamlar makineyi ğıvrada ğıvrada beş kiloylan deēl, en_az on_beş kilo, yirmi kilo
203 saāllar. otuz kilo sādığlar_olur. bōle peynir yapallar, çökelik yapallar. çökeliği_de
204 daşlallar. ğoyunları saāllar. ğoyunu çoban geliyor. saat iki_de ğuzu geliyor.

205 ğuzunuñ_ıkisini emişdiriyollar_önce. ondan soñra ayırıyollar ğuzuyu onu_da sâyollar.
206 bi_de bi_anımı annadıyım size. ğoyunuñ birini dutamadım, geçiniñ birini. ulan
207 sinirlendim, gāūr_ımusuñ gāūr. ėmet dutamadım deyi. ğoyun, geçi biliriK. dutamadım
208 neyse. geçiniñ, ğoyunuñ dutulurkenek ğafasından dutulur. ğafası oñşanır, geçi_de
209 bundan Pek hazlanır. ğulānı ikiye бүkdüm, bi_ıırdım. geçide bi_ğaçış var geçide.
210 südü neyi hep döküdüm. bañırcañda süt var_ıdı, hep döküdüm. sinirlendim geçiye
211 bi_fırlatdım. ğulānı ėyi ısırmışsım, ğulā ğanamış. geçi delirmiş belli. nėse ordan
212 geçelim. ğoyunu emişdiriller. emişdirdikden soñra saārlar.

213 önce çobanlardan nasıl bās_ıedelim. ė, çobanlar ilk_önce yaylaya onlar ğétdiklerinden,
214 yaz geldi_mi añarda saman ğalmadı, ot ğalmadı. mecbur çoban daā çıñartacağ
215 ğoyunları. ot_da tam yeşerme zamanı. nisanda ne ot tam yeşerir, ğıvamına gelir. önce
216 ğédeller, nereye ğédeller? ė, döl_ıalmaya ğédeller_önce. dölü aldıñdan soñra çoban
217 dāda ğalır. ondan soñra çoban gece pek yatmaz. üç tane köpe_ı vardır bunuñ. Öle çoban
218 kópekleri var_ıkı insanı bilen yėrcesine hōlar. öteki köpekler var sanki süs köpe_ı gimi
219 bi_şey. ondan soñra çobanlar orda ğalılılar. gece a_ıla ğédeller. a_ıl tarladā_ıolur. başları
220 y_ıāllar. oba başı ğéder, mesele bizim obanıñ başı cema_l_ağaydı. cema_l_ıali der_ıkı hadi
221 a_ıl yapmaya ğédiyoh, der. a_ıla ğoyunu ğoymaya yėr yapallar. çobanıñ_üstünde
222 keçė_ıolur. adı_üstünde keçe keçiniñ derisinden yapılır. ğalındır, ısıcağ dutar. gerekirse
223 onuñlan ğafayı neyi_de örteñ. fısdıñ gimi sıcağ dutar. bi_yatan bi_dā
224 yatmağ_ıılder_onunla. ben yatdım v_ılla süper_ıoluyor. herkesiñ_de yatmasını
225 temenni_ıederim, tafsiyė_ıederim. ondan soñra çoğ_ıolay_ıolabilir. añşamları ğurt_mu
226 gelecek, canavar_mu gelecek, belli de_ıl. dilki_mi gelecek hėç belli_ıolmaz_ıkı.
227 belki_de yılan gelir. ė, ğoyunuñ cici_ıinden_ıemer. emmiş_de adamıñ biri t_akiP_ıetmiş.
228 öle bi_ıolay_ıolmuş, şimdi çobanlar ğözünü d_ört_ıaçıyor. saāt beşe ğadar
229 canavar_ıoluyor. uyuz kópekler_ıoluyor, bunlar hėç h_ılamadı zaman canavarla iki_üç
230 ğoyunu s_ıaten yutmuş_ıoluyor. s_ıaten çobanıñ_ıelinde pompalı var, ğırmalı var. tağ
231 tağ_ıetdi_mi ğurt ğaçıyor; ama işte o an çoban_ıuyuyor s_ıaten. kópe_ı güğeniyor.
232 kópek_de bi_şey yapamıyor. mecbur ğalacağ üyümüyecek. iki denesini ğötürmüş,
233 bi_ııhmış. allah sizi_ıinandırıñ, nasıl isabet_ıetmiş gece vañti. köye bi_ıgetirdi,
234 eřřėñ_ıalı var. eřřėñ alıına dağmış sürüyüP getiriyor. canavar_ıalda, birini_mi
235 parçalamış. biz birini inceledik. kópeklere v_ırdık_de y_ıyollar. süper_de y_ıyollar

236 keratalar. amma icrāta geldi_ miydi sıvır. yemin_ atıldı_ yere_ de haşır diyollar. o
237 haşır_ işde yaylalar bitiyor. ē, ōlere daılıyır. normalde yaylacılar önce gelir, çoban dāda
238 ğalır. çobanlar dāda ğaldıĥdan soñra tam daā ne vaĥit ğar düşdü, çobanlar o zamanlar
239 gelir. ğışın ğoyunun o ğarın_ altında ne buluP_ da yéyecek. mecmur_ öē gelecek. ondan
240 soñra_ cīma adamlar sırtında üç_ öün, dört_ öün saman veriller yem_ ilen birlikte. hele
241 bi_ de arpa ğırması_ olursa böle, misir ğırması_ nē_ olursa ğoyunlar bayılır_ oña. oraya
242 bi_ dökeller haşıra. ğoyunlar çıĥarken aĥırda önce mız mız çıĥar. saman yoĥ_ ya. adam
243 samanı sırtında getirir. aĥarla yér aynı yérde deēl. saman bi_ tarafda, ğoyun bi_ tarafda
244 olduında haşıra bi_ getiriller. samanı dökeller, ğoyunlar samanı Pek yémez. yāni arpa
245 ğırması_ nē_ olmasa yémesler. arpayı neyi dökün_ müyü ğoyunlar bi_ gedeller. sanki
246 saāşa gēdiyollar_ allāh.

247 önce yāmır yāmadan başlıyalım, ğar soñradan geldi_ çün. hazın damları var burada
248 ğamışdan yapılır. ğoca ğalın deyneklerden, odunlardan yapılır. mālardan ē çanĝal_ olur.
249 çanĝallar_ arası on_ beş, yirmi santim_ olur. çünkü ğamış incē_ oldu_ çün ğamış
250 ğırılır. ğamışın ğırılmaması için en_ az yirmi santim_ olacaĥ. bu yirmi santimi
251 ayarlallar. göz ğararı belirleller. üstüne_ de ğumu dökeller. böle her ğum_ olmaz. ğum
252 gō_ olacaĥ. böle yāmır, ğar suyunu toPrañ_ altına aĥıtmıyacaĥ. onu dokerler. onu
253 getiriller, nerden biliyoñuz_ mu? böle esgi söküK ğayalıĥlı dālardan getiriller. dālarnıñ
254 toPraī boz_ olan dālardan. toPrañ rengi deışikdir. cōrafya dersinde ne derler_ oña,
255 heralda killi topraĥ deller. kis_ assında onuñ_ adı, sırçanı renginde. o sırçanı renK ğolay
256 ğolay su geçirmes. gō_ de denir aynı zamanda oña. bi_ atallar, üç motor raāt atallar. dört
257 metre bi_ yérde, dört metre bi_ yérde. nēse yuāllar onu. ē yāmır başladı_ zaman hafif
258 damlamaya başlar. başlamasa bile çamırlar_ oluşur. toPraĥ, o şeyde açılma şeyi ihtimali
259 olaca_ çün yuāması gerekir. yuāĥlar_ da nerden baĥsañız yüz kilo gelir. yüz kilo ğadara
260 var. uzun yuārlaĥ, aynı çöP ğovası_ mı. ortası delik_ olur. üçgen şeyinde_ de
261 demir_ olur. oña daĥallar adamlar, sürürler. sür bovam sür. bi_ o yana, bi_ bu yana.
262 bi_ aşıā, bi_ yoĥarı. ondan soñra yāmır suları saten direkmen_ oluā varır. meyil
263 vérdikleri_ için yāmır direk oluā varmadan dabana sızar. bazılarınıñ toPraī
264 sıkĝın_ oluyor. bazılarınıñ gōšek_ oluyor. toPraī sıĥanlarıñkinde yāmır, oluā varıyor.
265 ğışın da mesele esgiden bi_ metre ğadara yaār_ ımış. şimdik günümüzde Pek yāmıyor.
266 bi_ şeyden dolayı yāmıyor. yāyalıda ğar ne yoĥ. bu senē_ olmadı. on_ beş, yirmi santim

267 yādı. ğar_aīr_olur. angallar_da zati ürümüŖ. elli senelik, yüz senelik angallar var
268 ölerde. hazın damlarından kürürler. örükge var tahdadan yapılma. büyük_de
269 örükgeniñ deyneī_olur. iki metre uzunluñda_da ğulPü_olur. yilt_aŖŖā doĝru énsiñ.
270 kemerine doĝañ, yilten aŖŖā. yüzünden_alıñ, yilteñ. sanki Ŗey yiltiyormuŖ gimi, bu
271 Ŗekilde Ŗēdilir. ğıŖm_esgiden Ŗey var_ıdı, Ŗey aslanıñ midesine éndi. gelen_alıyor,
272 géden_alıyor. gaPdı_ĝaçdı_mı bi_Ŗey_ıdı. Ŗindi her Ŗey aslanıñ ĝarnında oldu_ün
273 sūr, sıpa her Ŗey istiyor. mecmur_alacāñ. bizim zamanımızda cōūze hasret géderdik
274 diyor_aĝgam. Ŗimdiki ocuĝlar, ayāna ayaĝĝabı ne aldın_mıyı zīr zīr zırlıyor. amma
275 biz diyor aĝgam ĝara lastik géyerdik, déyor. on_Ŗekiz yaŖına ĝadar ben_de ĝara lastik
276 géydim. ma yapardıĝ ĝara lastilen. halımız vaĝdimiz yerinde deēl. para darPanesi_de
277 yoūdu. ayaĝĝabı_alacaĝ paramız yoūdu. mecmur her yere ĝara lastilen gédecēk.
278 esgimes, yırtılmas, atlamas. bi_Ŗey var ĝoĝar, o ayrı mesele.

279 yemlik toplamaya gédeller, bi_de dedem saĝalı var, ĝuz_ōlaĝ var. biraz_da onlardan
280 bās_ediym. aynı menter gimi. otuñ_ıyı yeri var, daTlı yeri var. otu hayvanlar
281 yediī_in. bōle yemliī bulabilmek_in üstünde órümceK gimi ĝıl_olur. yemliī o
282 Ŗekilde anlarıĝ. köküylen ıĝarıñ_onu, ĝırdıñ zaman dadı_olmaz_onuñ. köküylen
283 bereber Pıaī bi_dürtecēñ. yāyalıda yemlik meŖurdur. ĝolay ĝolay her yerde yetiŖmes.
284 bitgi türüdür. ē zorludur. aŖŖāıda yemliī satıyollar, özellikle_de tayfur_ābigil.
285 satıyollar, kilosunu beŖ milyondan satıyollar_ıdı. iki senedir satmıyollar o ayrı mesele.
286 ē dedem saĝalı var, dedem saĝalı_da aynı kirtikli kirtikli. örtüŖ_osmana beñzer.
287 ĝırılmış ĝırılmış Ŗekildē_olur. ĝuz_ōlaĝ_da acımsı_olur. aynı marıla beñzer, aynı
288 marıl. acımsı_olur, amma süper_de dadı_olur ĝuz_ōlañ. bi_Ŗey dā var_ıdı
289 hatırlıyamadım.

Konuşan : Fadime Adıgüzel (85 yaş)

Derleme Yeri : Delialiuşağı Köyü

Konu : Hikâyeler, yemekler, köy âdetleri,

-10-

1 Şimdi bir ğız var_ıııış, ğoçmüş, ğétmiř. iki_de olan var_ıııış. deliānlı bu ğızgiliñ
2 bi_ğatırđ var_ıııış. ğatır ğaçmış, ğétmiř. bu ğız aramđya ğétmiř, ardđ sıra olanlar
3 ğétmiř. bu ğızđn_orda başına çókeller, ğızđ orda öldürüller, dařđn_aldđna ğoyallar. bu
4 ğızđ, anasđ bovasđ aramđya çđğallar. ğızđ ğaç ğün aramđřlar, ğızđ bulamamışlar. deller
5 bi_dağ var. terK_étmiřler, bağđdđlar_đi daşda dönüyor bi_şey ğoğuyor. neyse
6 dařđn_aldđndan ğız çđğđyor. öldürmüşler dařđn_aldđna ğomışlar, anasđ bovasđ
7 bulmuş_orda. ālıya ālıya ölmüşler, ğızđ çđğarmıřlar, ğetirmişler. ondan soñra olanlarđ
8 bulmuşlar_işde. mapıs_étmiřler ondan soñra beyl_öldü bu olay.

9 ğayseride iki arğadaşmış, ordan çđğmıřlar, ürgübe gelmişler. ürgübden yayhalđya
10 gelmişler. yayhalıda bi_arğadaşları var_ıııış, oña müsefir_olmışlar. müsefir_öldüü
11 yerde biri mantđ Piřirmiř, onu içmişler. ondan soñra yatsđ_olmuş. yemişler_işde,
12 ğarđnlarını doyurmuşlar. ğocā_ölanđn_uyğusu gelmiş. o ğayseriliniñ yanđnda_yımış,
13 ölan_üyümüş. bu müsefir_öldüü ölan_da demiş_đi bunuñ parasđ çoğ demiş. bunu
14 demiş, öldürelim demiş. ğayserili arğadařđ müsefir_öldüü ölan_bunuñ_üyüyüşü uzun,
15 kendiri ğetir demiş. buālđm, öldürelim demiş. bu, uyğuya varmış_ıııış, kendiri
16 atıvermişler buāzına. ğayseriliylen_đkisi bir bunu buār_öldürür, parasđnđ alđllar.
17 debelenmiş, çđrpđnmıř. ondan soñra bunu harar ğetiriller, harara ğorlar, eřř_atalar.
18 bi_ğoāciğ diller, oraya ğótürüller. adamđn biri ıras gelir. bu nedir deyi sorar. tarlaya
19 ğótürüyoğ deller. orđya gideller, ekiniñ ğıranđna ğömeller. bir ay soñra_da Kimseniñ
20 habarđ olmaz heç. soñra millet, ekin biçmeye ğédeller. orda bi_şeyler ğoğar, bu ğoğđ ne
21 demişler. bağsalar_đi dā sinek_orda ova ğurmuş. orda bi_ölü, ondan soñra ölüyü
22 ilan_étmiřler, her yere duyurmuşlar. meēri ğayserili celal_ıııış, onu öldürmüşler.
23 ondan soñra anasđ gelmiş. barnağnda bir ben var_ıııış. bunuñ_anasđ ğafayđ neyi
24 bozmuş. işde bu olay_da beyl_öldü.

25 yayhalınıñ yemekleri şeylě_olur. bõle toũ getirecěñ, suya ğoyacãñ. ğoyduđdan soñra
26 ğaynıyacağ. o suyuñ_içine meyhana yapacãñ ya_da ğızardacãñ. oña şimdi eşgi
27 ğoyacãñ, büver ğoyacãñ. meyhaneniñ_içine unu öziyecěñ, toũđ suyunuñ_içine
28 ğoyacãñ. içine_de bir düzü büver_atacãñ. ğaynıyacağ, acısı çığacağ. soñra arabaşını
29 içecěñ. bulamaç yapacãñ arabaşına undan. tepsiye dökecěñ, o soũyacađ. ondan soñra
30 ađşam oldu_mu içecěñ.

31 yayhalıda işde mantı yaparığ. şimdi et_alarığ. ğıyma alarığ biz. ğıymayla mantıyı
32 sararığ. ğıyma mantısı sararığ. onu_da tepsiye dóşerik. bişiririk, yangar su dókeller.
33 onu_da õle PişiririK. bir_de óteki samırsağlı var. suyu ğaynar mantıyı atañ, ğuyañ
34 bişer. soñra çıđarıñ soũr. yoũrdunu özeñ, içine ğoyañ. içine ğıymayla yüz yapañ, dökeñ.
35 onu_da õle içeriK.

36 şimdi ölü öldü_müyüncük bir_oturur on ğişi. āşam_oldu_muyuncuğ yanına birikiller,
37 mesele öyün iletilir. ondan soñra şeker getirilir. birikir millet şuruya, yemē atallar,
38 adamlar yer. soñra_da üç_öyünü isğatı daĩlır beyle.

39 şimdi ğıza düñür soruyoğ. bi_ğıza õlanı_da ğótürüyođ. birbirine bağıyor. bağışın
40 beēnirse alıyor, beēnmesse almıyor. beēndikden soñra_da ğız biter. soñra_da ğız biter.
41 soñra bi_eşep bālarıđ, ğoluna_da beş_altı bilezzik dağarığ. işde yüzzüñü dağarığ. ğız
42 biTTikden soñra iki_üç gün_oldu_muyuncuğ asbab ğuyarığ. gelin ğızıñ yanına
43 varırığ. asbab ğeydiririk. ondan soñra_da mesele on, on_beş, soñra_da ğıza yüzzük
44 dağmaya ğederik. yine atarığ, dağarığ, bi_ay soñra_da nışanını ederiK. yine atar
45 dağarığ altını_yıdı, ğıremisesi_yıdı. bilezzii_yıdı nışanımızı éderik. düñünden soñra
46 tağsi getiririk, dümbelek getiririk. millete ğart daĩdılır. ondan soñra millet toplanır, hep
47 düñünü edeller. halay çekeller, soñra tağsiler düzülür, gelin almıya ğedeller. gelini alıllar,
48 geliller. sabaddan oldu_muyuncuğ duāsı açılır. milleti toplarığ. õratları toplarığ, şeker
49 getiren getirir. ğaşşlığ getiren getirir. duāđdan soñra yemeklerler_õratları. soñra õratlar
50 daĩlır.

51 upuzun bi_õlan dē iki metire var_ıdı. bir_ananıñ bir_õlu_yudu, başğā_olmadı. soñra
52 bu õlan hasdalandı. bunu ğayseriye ğótürdüler. ğayseride éyĩ_olmamış, anğaraya
53 ğótürdüler. ondan soñra anğarada ölüsü geldi. bu õlanıñ_anası ağat yağdı.
54 allah_étmesiñ, ağadı_da şu:

55 ğayseriniñ_ağar daşları

56 çatılıyor ğumaşları

57 top top_olmuş geliyor

58 ěmedimiñ gözyaşları

59 deyi anası bõle ağat yaħmıř. anası õlendi, bovası õlendi, çocuũ oldu. ěmet ğoydu,
60 onuñ_adını ğoydu.

61 bizim burada eKmek řõle yapılır. mesele unuñ gelir iki çuāl, bir_iki çuālını ğadınlar
62 yoũrur, çīnanır. soñra otururuğ, bėzmece geliller hep. ondan soñra deşde ğuyarığ.
63 āşamdan_oldu_muyuncuğ öndüç_ėderik. õratlar gelir, yapar. bir_de õrücüsü_olur.
64 dõlüsũũñ āşam_ādar eKmek yaparığ. iki ğũlek, üç ğũlek ěderik. bõle yaparığ
65 ekmē_de.

66 řimdi tabi ěyi duva var. yāmır yāmaz tamanah. hocalar toplanır, yāmır yāsiñ deyi duva
67 yapar. yapığığdan soñra yāmır yaār. duvaları dutar. ondan soñra_da tabi
68 dũřmanıñ_olur. oña intizar_ėdeñ. allah beleni vėrsiñ deñ. hepisini deñ, o_da oña
69 duTar. mesele õlanlara duva ědeñ. allah_iřlerini ıras getirsiñ. allah ğazeden beleden
70 ğorusuñ diye õlanlarımıza duva ěderik. ondan soñra_da allah_oña zėnginlik verir. ana
71 bova ırāzı geldi_ya, mesele anasınıñ bovasınıñ ğõnũnũ ğõrũyor, anası bovası memnun
72 ğalıyor, õluna duvā_ėdiyor. allām amānedi saña, diyor. allā_tağla oña õmũr veriyor.
73 amma baħmayan_õlana_da duvā_ėtmek yoğ_işte.

74 bayram gelmeye beş_altı ğũn ğala sini yaparığ. cõõzũmũzũ saħlarığ, yēmēmizi
75 Pişiririk. her tũrlũ bayram şekellerimizi alırığ. sabaddan gelenlere duTariğ. şekellerden,
76 o Paħlõ sinisinden ğoruğ õnlerine. yemek_atarığ_õnlerine. bayram geldi_ya ellerini
77 õperik bõyũũñ, ğüçcũũñ. bayramıñ mũbėrek olsuñ deyi. duvā_ėderik, kũsler barışıllar.
78 hazırlıımız bu işde.

79 bovam_ırāmetlik řõle bi_demir almış_eline, elinde demiri var. hepimize ellışer ğuruş
80 veriyor. õnce anamıza veriyor, soñra çocuğlarım vay deyi bize veriyor. biz_ağlaşıyoğ,
81 bovamız geldi deyi. bovamızıñ başına toplandığ, kefleniyõğ. anam_ırāmetlik, “yusuf
82 hoca şu demiri nerden_aldıñ?” dedi. bu demiri belin daāndan aldım, dedi. bovam soñra

83 benim bi_ğardaşım var, dedi. bu demiri bi_ğósterek, dedi. burada bi_ımemmed_ıağa
84 var gósderdek, dedi. anca o bilir. bu mäden, dedi. demiri góstertmiş_ıımış, maden_ıımış.
85 “nerden bulduñ bu demiri?” diyollar. ondan soñra o dağı işlediyollar. belin daanı
86 işlediyollar. bu mäden ordan bovamıñ bulduū mäden. o öle geldi. bovam_ıırāmetlik
87 geldi, eyle keflendik.

88 şindi çocuğ sünnet_ıedilirkene sünneTci getiriller, ondan soñra düün_ıedeller. kimi
89 çeğrek kimi ğiremise atar çocuā. kimi peşgir getirir, ondan soñra yemek bişiriller.
90 yemeē atallar milletiñ_ıönüne. çocuā_da isder_ıanasınıñ_ıadını veriller, isder
91 bovasınıñ_ıadını veriller. hangi adı beēnirseñ onu vériller.

92 şindi benim çoğ şeyler geçdi başımdan. yaylıya góçer_ııdık. gócam çoban_ııdı,
93 çadırımızı dutar_ııdığ. doārımız_da çoūdu. benim gócam góyun gütmeye gider_ııdı.
94 millediñ góyununu güder_ııdı, bizim_ııde vardı yüz gadar góyunumuz. gócamıñ_ııazzıını
95 gúyar_ııdım. yemeini bişirirdim. yemeini şafālan ğağar_ııdım. o gelmiye öylenledine
96 yemeini yine bişirir_ııdım. ondan soñra doār gelirdi. yalnız o yüz doārı, yalnız
97 saār_ııdım. dā bi_ııde sırtımda çocūla saār_ııdım. şindi imkānı_ıımı ne saācāñ? sādığdan
98 soñra südü öve getirir_ııdım. bir Pağırcağ südü öde makinede çeker_ııdım. südüümü,
99 yoūrdumu onarır_ııdım. amān neler çekdik hey gidi günler hey. ondan soñra géder,
100 yağacağ getirir_ııdık hey. kefin getirirdim neler çekdim vay.

101 geçimimizi_ııde işde yün_ııalırır, üç dört dene halılığ hazırlarır. çeşid çeşid boyarır,
102 eğeririk, geleP_ııéderik. her türlü boya alırır, boyarır. yeşil mesele, ğırmızı, ğara. ondan
103 soñra halımızı eğeririk. üç_yüz_ııelli ilmekli, dört_yüz_ııelli ilmekli bunu doğuruğ.
104 bahar_ııadar üç, dört dene halı keserik, satarır. fākirlikden doğuduūmuzı satarır.
105 mecmur geçimimiz_ııondan. cōüzüñ ğabıını yontarır, gerimizi yaparır. kök
106 boyası_ııolur. dağlarda onu ğazarır, getiririk, ondan yaparır. geri allı yeşilli boyar halı
107 doğuruğ, ehdiyacımızı géderirik.

108 güz geldi_ıımiyincik şindi millet yayladan éner. ğayrın ekin_ııekilir. ekinleri millet
109 heP_ııeker. ekdikden soñra vağdı geldi_ıımiyi, oldu_ıımuyuncuğ cırcırcı buluruğ. géder
110 ekinimizi biçdiririk. cırcırcı gótürürük, būdayımızı çuāllara gúyarır, getiririk.

111 şindi bir ğuş var_ımış. oāda yumurtlar, oāda yaşar_ımış. cüllük çıharır_ımış. şindi
112 almayı soydun_da sobıya atdın_ımıncıh, onuñ қоһusuyla orda beslenir_ımış. Pek
113 sövab_ımış o.

114 mesele şindi yaddın_ımıncıh, mesele bir ğorğu gelir. yaddın_da üyüdüñ_müyüncük
115 gelir ğoncalas basar. soñra ğoncalas derik, basdı_ımıncıh buāzına çöker. delik_olmas
116 zati öldürür, epeyi bir çöker. ondan soñra mesele biliyoñ allā_hüleyi oğuñ, ğağar, ğor,
117 géder.

118 yaşanmış bir_olayı ağnadayım. şimdi herifiñ biriniñ bir ğızı var_ımış. oğlanıñ biri
119 vurulmuş buña. oğlan düñür ğóndertmiş, bovası vermemiş. bovası vérmeyişin oğlan
120 övlenmiş başğa yérden. oğlan övlenişin, ğız telifon çöürmüş. oğlanıñ_aldığı ğıza benim
121 sövdüüm_üsen niye alıyoñ diye. ğız_da demiş_ki ben daha bovamıñ_övündeyim. onu
122 saña yār_étmem demiş. benim vurulduüm nişanlımı aldıñ, demiş. ğız_da demiş_ki
123 bacım demiş sen_al, demiş. ondan soñra gelin gelmiş. ğız_da óteki herife gelin
124 geTmiş. ondan soñra telifonlaşmışlar, bu ğızla geddikden soñra seni alacām deydi. óteki
125 oğlan_da tabi óteki ğızı getirmiş. o geliniñ habarı yoūmuş. ikisi bir
126 telifonlaşıyor_umuş. telifonlaşınıcı o oğlan şóferiymiş. ğız_da beni al beni, demiş. dört
127 dene çocuūm var, ben seni naāl gótürüyüm, çoluūm, çocuūm var demiş. yoğ demiş,
128 ğótüreciiñ. öyleyse seni alıyım gidiyim şóför_olduüm yére, şeğerleri gezdiriyim, demiş.
129 bu öyle deyişin üç_ay telifonlaşmışlar. soñra bir_arıya gelmişler. oğlan gelişin
130 ğız_oğlanıñ döşüne silālan sığmış. soñra bi_daha sığmış. o demiye oğlan yığılmış.
131 soñra merdúvandan bir_ındim. sini ortası ğadar ğan. soñra oğlan_öldü, bu olay_da
132 beylē_oldu.

133 şindi hamırı erişde keserik, biz yoūruruğ. içine on_beş, yirmi yumurta ğırarığ. içine
134 sarısını ğuyarığ, ağını ğuyarığ, yōsa sert_olur. ondan soñra beş_altı ōrat toplanırığ.
135 üñgürüzüylen erişdeyi keserik. erişdeyi ğuruduruğ. sajda ğovururuğ erişdeyi, ğızartırığ.
136 ğışın suda ğaynadırığ. üstüne yağ dökerik, yerik.

137 cōüz ğüz geldi_mi ğōlar. cōüz iyice ğōlayacağ. ğōlamazsa zati çığmaz, éyice ğōlar.
138 adam buluruğ, çırPar mesele. iki gendi alır, bize vérir. işde bōle çırparığ cōüzü.

139 üzümü motoruñ tekniye ğollar, ōrat gōtürüller üzüm kesmiye. üzümü motoruñ tekniye
140 ğollar. beş_altı keseller, soñra ezeller. süzeller, deşde ğollar. Pekmez_ederik,
141 ğaynadırırĥ toPraīlan. toPraĥ saçañ, çīnañ. ondan soñra şerbetini aliñ. ondan soñra ney
142 diyollar. oña şey yapañ, köfder. köfder yapañ, bekmeziñ_çine nişeyi ğoñ. dolaz gimi
143 dolaz bişiriñ. köfder yapañ, köfderi siniye dökeñ. ıcır ğurur. dilimleñ, soñra ğışın yeñ.

Konuşan : Ayşe Tırık (67 yaş)
Derleme Yeri : Ulupınar K y 
Konu : D ğ n  detleri, yayla hayatı

-11-

D ğ nler nasıl yapılır?

1 eskiden d  nler do llan_olur_udu, t rk ylen_olur_udu. oynarlar_ıdı, alay
2  ekerler_ıdı. iř biterdi oğlana ğızı g sterirler_ıdı ondan soňra. bi d  n_ederler_ıdı
3 ğızlar bitinciz. ab  do llu, d d kl , defli neyli d  n_ederlerdi. ondan soňra oğlan   
4 d  n_ederdi. iřte başardı ğız_   ordan. soňra oğlan_   gelin ğızı_ıda alır giderlerdi.
5 o zamanlar  algı ne yoĥTu, do l var_ıdı do l. def var_ıdı, def_ile oynar_ıdıĥ. soňra
6 iřde oğlan ğızınň bovası  de olmayınca  e gelirdi. anası  e alır_ıdı hem de gizlice. iřte
7 oğlan gelirken ğızınň yanına bi_řey getirirdi.  le ğayıtlar neyler_olmazdı_ıya. şimdiki
8 gimi sucuĥ getirir_ıdı, loĥum getirir_ıdı. soňra_ıda ğız_oğlanınň_  ne giderkene o_ıda
9 iřte hurma ğordu. to ĥ ğordu, g t r rd . soňra oğlan_   ğız_  ne ailecek oturmaya
10 gelir_ıdı. gelirken h diye to ĥ getiriller_ıdı, c  z getiriller_ıdı. alma ğoyallar_ıdı.
11 doldurullar, geliller_ıdı.

D ğ nde hangi yemekler pişerdi?

12  orba bişer_ıdı, mantı bişer_ıdı,  z ml  bişer_ıdı, yahni bişer_ıdı. bi_ğoca so n
13 doĥrardıĥ. yahni bişecek_ıya. nohut ğonurdu i ine, yahni bişer_ıdı. yaPraĥ sarması
14 yapılır_ıdı. toplanılır_ıdı herkes. ğoca bir yere danbaşıya neye yenir_ıdı. oğlan_  
15 ğız_   altın daĥar_ıdı. kimse kimseniň_altınına ğarışmaz_ıdı. ğız_   oğlan_  n nň
16 taĥdı altına ğarışmazdı. oğlan_  _de ğız_  n nň_altınına ğarışmazdı.  amaşırlar
17 şimdiki  amaşırlardan de di. ne bulursaĥ geyer_ıdıĥ. def  alar_ıdıĥ, oynar_ıdıĥ. oğlan
18    ğız   ne gezmeye gelirdi. g r mcelerini neyi getiriller_ıdı. oğlanınň bovası neyi
19 bi_odada oturur_udu. g r mceler, yengeler ne oynar_ıdı bařġa bi_odada.

Sizin d ğ n z nasıl oldu?

20 āşamdan satıldım, géce geldim. benim düünüm buradā oldu. dayımıñ oğlu var ıdı,
21 ben de vurğundum dayımıñ oğluna. āşam söz oldu. bovam beni topalım deyi géce
22 vérdi. sabaā buraya geldim. benim böle amma bacılarımıñki heP oldu.
23 gülüsdeniñki oldu, fadımanıñki işde hepsi bölē oldu. benimki de buradā oldu.
24 beKdeşliniñ düünleri yine öle doıllu zurnalı. bayrağ dikildi miyi oynamaya
25 başıyollar. türkü çairiyollar amma kimi ilā çairiyor.

Sen de ilahi söyler misin?

26 abō ben söyledim düünün birinde, millet āzını ayırdı. işde ay gelini çekdim, zahidemi
27 söyledim. aşır veysellen bi oldu, bi çürdi, bi çürdi. benim hiç habarım yoğ. meēr
28 beni ğamaraya alırlar ımış oğlu osman.

Düğün yemeklerinden bahseder misiniz?

29 tarif ediyim. üzümlü bişer idi. üzümü ğaynadıllar. āşamdan ısladıllar üzümü. üzümlü
30 érken bişer. etini, noūdunu, beKmezini ğorlar. ğoca halında ğaynadıllar. onuñ arhasına
31 çorba bişiriller. dört dene toūh ğoyallar, içine yapallar. onuñ arhasına mantıyı ğoyallar.
32 işde üzümlü, üzümünü ğoyallar. noūdunu, etini, bekmezini ğoyallar. ğaynadı ğaynadı
33 bişiriller.

Düğünlerde kavga da olur muydu?

34 ğōğa olur udu, döüşüller idi.

Kimler kavga ederdi?

35 bayrağ yüzünden, ğız ğaPı yüzünden çoğ olur udu.

Unutamadığın bir düğün kavgası oldu mu hiç?

36 benim unutamadım ğōğa da, önce sini géder idi ğız öüne. sininiñ önünde de ben
37 géder idim. soñra ğız öünün para vérmesi gerekir idi oğlan öüne. ğız öü parayı
38 vérdi. ğızlar para az ıdı, çoūdu derkene ğōğa çığdı. neyse ben aralaşdırdım. soñra
39 ğız öünü daşladılar. öle bi ğōğa oldu yudu. bi de ğız öüne ğatırlar géder idi.
40 esgiden araba ne yoūdu. ğatırlarıñ buynuzuna peşgir dağılır idi. bi de boncuğ

41 daħılır_ıdı. nazar dēmesiñ deyi daħılır_ıdı. soñra eşşekleri düzeller_ıdı. odun toplanır,
42 géder_ıdı. soñra oduncular odunu oraya biraħıp geliller_ıdı.

Senin düğünün ne zaman oldu?

43 benim düün gece oldu. ben topal olduüm_ıçin bovam, alıñ, gótürüñ dedi.

Başlık parası verdiler mi?

44 yoħ yoħ bovam_ıladı, dayım_ıda vérmedi.

Altın taktılar mı?

45 altın_ıda iki, üç çērek daħdılar, onu_ıda zincire düzdüm. şöle daħdım, nasıl keflendim.
46 ayağgabı_ıda gündura gündura, soñra_ıda ğara bir ceket, iki güccük bilezzik. baña
47 daħdıħları yüzzük_ıde éyi. yüzzük daħdılar sandım, hacı yüzzüymüş. anam_ıda sus
48 aman ben bunlarıñ bi_şeyini istemiyom, dedi. soñra buraya geldik. öleri kótü,
49 beēnmedim bi_yandan. öleri pimpis koħuyordu. benim duām_ıolacaħ. öü
50 bi_ıtemizledim, bi_ıtemizledim.

Bayramlardan bahseder misiniz?

51 herKes_öüne géder_ıdı. o oña géder_ıdı. şeker daıdırlar_ıdı, alma ğoyarlar_ıdı. cöüz,
52 çir ğuyarlar_ıdı. yemek verilmezdi, önceden bazlama yapılır_ıdı çödar_ıunundan. misir
53 üğüdürler_ıdı. misir_ıunundan_ıda çörek_ıolur_ıdu. işde üzüm éndirilir, pekmez
54 yapılır_ıdı. alma éndirilir_ıdı. cöüz éndirilir, ğaynanam öē soħar_ıdı. ben_ıde bi_ıgün
55 cöüzü éndirdim. çuāllan topladım, göstermeden öē aldım. hā bi_ıde gece aldım, cereyle
56 aldım geldim.

Yaşın kaçtı o zamanlar?

57 eh_ıişde. soñra bir gün öden, dolaPdān aldım, ğiremiseyi neyi boāzıma daħdım. beni
58 çarşıda ğörmüşler. “sen altımı niye daħdıñ?” dediler. ben_ıde daħarım, size ne dedim.
59 baña, saña alacaħ dediler, olmadı. kāfirim topalım deyi almadı geürüñ_ıoğlu.

Ama niye aldın?

60 ossuñ aldıydım.

Günah değil mi?

61 günah_ossuñ, aldıydım. emmim_đe bi_şey demedi. yusuf_emmimgiliñ düününde
62 ğalhdıh, dayımıñ bağçesine gétTik. bir_üzüm var_ıdı_ki abbō nası nası. amma dayım
63 bize ğostermezdi. yörü ğızım sen_đal. ben emmine derim, dedi. “ne yapıyoñ ğız burada?
64 dedi. héç içeriye püsü, toūh girmiş, onları ğoālıyom dedim. neyse danbaşıya çıhdım,
65 bi_ğüzel yedim. ıcını sahladım. ben varmıya sahladığım yerden anam bulur, yér. getirir,
66 ğızlar yér. soñra emmim dedi_ki, ğızım gel ğaPı açıh, künde gel, ye dedi. bir gün_đe
67 aıra éndim. dört yumurta var_ımış, aldım. bi_đe yağ buldum. ğırdım, yedim. o demiye
68 emmim geldi. bi_đödü, bi_đödü, bi_đā hırsızlıh yapacāñ mı deyi? bizim oruya ğurs
69 açıldı. ebem get, dedi. ben_đe oruya suPaneke oğumaya gétđim. başladım oğumaya.
70 suPaneke sümsüm deke, dedim. ebem bi_ğızdı. sus dōru oğı, dedi. ebem
71 oğutuyor_đdu beni. ne desem tohat atıyordu. suPanekeyi oğurken dilim dolaşıyor,
72 ğarışdırıyordum. süs diyordu. bi_đe sırtıma çıPğıyla vuruyordu.
73 ğızlardan_đutanıyordum. orada heP ğızlar, gelinler var_ıdı. ebemi dösem, döülmes. öē
74 gedinciz emmim bi_tohat ğulaıma abō. sen düzgünce oğuyuP öreneceksiñ, dedi. amma
75 baña öde heP_ış ğosterirler_đdi. öē gétđim, ğızları bi_đödüm bi_đödüm. fadımayı
76 aħırda duTTum, döğüm. soñra anşayı döēce_đdim, ğaçdı. gülüsden ğaçdı. o
77 ğurnaz_đdı. soñra fadımanıñ nişanlısı geliyordu. ben deli_đmi çıhdım. baıryom ne
78 diyom, ğoşuşduruyom öde. oğlan beni ğórdüydü, beni fadıma sanmış. öē gétmiş, oğlan
79 ağlıyormuş. ğocaman_oğlan bovasına ben ğızı almam, demiş, ağlarmış. bovası_đda
80 seniñ_đalacāñ ğız, bir melek. ğórdüüñ bacısıydı, demiş.

Yayla hayatından bahseder misiniz?

81 esgiden yaylıya ğóçerdik. ğóçdük bir gün annem dedi_ki bi_şey çalma, dedi. soñra
82 annem bir yağ yoürdu çalmış_ki yoürdu abō. nahal daldı, onu_đda çadıra ğoydu. inek
83 gütmeye gétđi. ben_đe yoürdu aldım, bir ğaşşlıh iki ğaşşlıh derkene bitirmişsim.
84 geldi_ki beni bi_đödü, hem_đe nahal. soñra beni buruya ğonderdi. sen gét_đe óteki
85 ğız gelsiñ. amma ben_đe neler etti_đdim. cōüzüñü açdım, ordan findiñi, yoürduñu,
86 her şeyini yedim.

Hiç ağıt yaktın mı?

87 v lla emmimi _oğluna yağdıydım, so ra ba a ęızdı. yengem bi_đaha a t yağma, dedi.
88 bir g n cen zede bir_ a t yağınca bacım emine ęızdı. sus sus herkesi  latac n, dedi. o a
89 g c m yeterdi. “bir vurdum, sa a ne?” dedim.

Yahyalı’ya ait bildiğin bir t rk  var mı?

90 ęara tiren gelme m_ ola

91 ęara gelin al_ ola_ yıd n

92 selvilere dal_ ola_ yıd n

93 ęara gelin al_ ola_ yıd n

Anana babana yaktığın bir ağıt var mı?

94  h dertli anam_ oy!

95 dertlerine ye ildi  mi?

96 nerde toPrağ_anam?

97 dertden  lamazdım_đa insandan utanıyom, dedim.

98 anam anam c erim_ anam_ oy!

99 beni kim ęarşılayacađ anam_ oy?

100 bi_đe emmime yağdıydım:

101 emmim, emmim c erim_ emmim_ oy!

102 beni kim soracağ? c erim_ emmim_ oy!

103 c erim_ emmim, dertlerimi sorar_đıd n_ oy!

104 seni _i in ağlıyom_ oy...

Konuşan : Hatice Göktepe (48 yaş)

Derleme Yeri : Yahyalı

Konu : Karışık

-12-

Düğünün nasıl oldu?

1 hâ düünümü işde öde oldu. öde oynadı, güldük. bağı ölenmeden mi düün edecēñ?

Nasıl istediler seni?

2 şindiK var ya cīerim bir ğonşu getirdi mi? mūsinābeyiñ gözlerini neyi ğörünce,
3 mūsinābeyiniñ çalışğan bir adam olduunu zannedyom. essah da gine de
4 çalışğanmış. seni güldürür laf deyi. ondan soñra da bağıdım, soñra alsam mı
5 almasam mı, bağıdım aldım. ondan soñra durdu durdu, soñra da bir ay mı durdum
6 ne durdum? hâ ondan soñra bir nişanımız oldu. soñra gēttik. ğarlı bir gündü. böyle bir
7 düünümüz oldu. ondan da gēttik. nereye gidecēk balayına zahar. yoğ anam balayı
8 neyi yoğdu o zamanlar, ondan soñra böyle ölendik. ondan soñra cīma daha ne
9 diyecēmiş de ağladı, zırladı. hem ağladı hem de gēttim; ondan soñra işte āşılı ne
10 olmadım. n ola āşılı olsaydım şindi ğörüyom da āşılılara imreniyom. n ola
11 āşılı olsam aman. yemek yapmayı mı o yemek yapmayı Pek bilir idi. ondan soñra
12 Pek çalışkandım. eşim ondan héç endişeñ olmasiñ. nasıl yemekler yapardım. ekmekler,
13 halılar, kilimler, düün yemekleri. uçan uçar ıdı, kaçan kaçar ıdı. sırtım azar ıdı
14 öle yidim. işim çoıdu. ondan soñra mūsin ābeyin de allah var gözü açıdı. ıçı işini
15 az bilir de. ğözünü açdım onuñ da ölenişin. ne iş ğörür çalışmış da, işte deēl mi?
16 ğaynanayı soruyorsañ o ğırılı dolan. ondan çoğ çoğ çekdim. vardım adımımı atdım,
17 ğözümü açdım. öüñ ocaını sildiyseñ sildiñ, dedi. “ğızım silmediyseñ silmediñ, bizi mi
18 beēnmiyoñ?” dedi. ondan soñra cīma öle de Pek de döüşdü. amma bir de yeri
19 geldi mi sabr eTTim. ondan soñra ben de oña ğarşılığ verdim. ondan soñra ben ğaliP
20 geldim. herifle aldı, çıhdı, ayrıldı. ayrıldıdan soñra da beş sene arğama düşdü.
21 ğaynanam beş sene ğapı ğapı başına geldi. aman çitimi çemberimi ver, benim şunumu
22 ver, bunumu ver. ben de ğayrı toPladım, verdim. ondan soñra bi ğünde gine dünya

23 bi_laf_açıldı. elimi ğanatmışım, kesmişim. bardaī, ğaynana görüncek ğorĥūdan
24 şuralarım al ğanıñ_çinde ğalmış, dedi. aşşā geldi_yidi manzara dünden dolmuş. ondan
25 soñracīma şimdiki aĥlım_olsa_yıdı ğorĥar_mıyım ğızım? ğayrı şimdiki aĥlım_olsa
26 tansiyon eder_miyim? ondan soñra_da şuralarım_al ğan_çinde ğalmış. baĥdım_ki
27 amō ben bunu nereye kestim? meēr bardaī yurkene kesmişim. aşşāda oturuyoĥ,
28 ğaynana geldi. ğorĥuyom başġına geliyor diye. devam_mı deyim ondan soñra_cīma,
29 şükür oē çıĥmadan gitgide ğurtuldum. başġa nerden_mı geldi başġına? şurda kōr
30 memmediñ_öünde oturdum_da orda geldi başġına. pıngılcıgılıñ_öünde oturdum_da
31 orda geldi. yeni ayrıldım, geldim. çulumu, her şeyi dışarı atmış_mı? “makineyi_mı
32 ğırmış, aynayı mı ğırmış?” ben yoūdum. mūsın_ābeyiñ_de dalına bir daş_éndirmiş_mı
33 amō. ondan soñra geldim_ki her taraf saçlı. sen bōle sıĥ sıĥ tesPih_çekiyoñ deyi var_ya
34 tōbe tōbe saçmış her yerleri. tesPihimi neyi ondan soñra_cīma ğayrı geldim, āladım,
35 sızladım. öüñ_anahTarını_da almışlar. ondan soñra saĥlamışlar_mı? gece biz öü
36 soyacāmıssıĥ, ğótürecēmıssık. benim huzurum geçmiş, öü nedecēm_de. attı ordan kōtū
37 çulu neyi, kirbit çalar yaĥarım_onu. ondan soñra_cīma öton_da döüşüyorduĥ.
38 mūsın_ābinle sen_onu oē dıĥdıñ_da anañı ben yoūm deyi ben ğórmeden toPlamış.
39 olunuñ dalına bir daş vurmuş, ğırmış, dökmüş. ondan soñra_da geldi_mı sen ananı
40 dıĥdıñ_da buraları ğırdıñ deyi. nideyim oña dedi, neye yarar elimi ğaldıramam, bi_şey
41 edemem dedi. o_da haĥlı bi_yandan; ben_de haĥlıyım. damdan baĥmış, sarĥmış. bizi
42 taPlıyormuş, dinliyormuş serPenekden. amō bismillā ğomşu_da gelmiş, ğótüne
43 bi_dePik vuruvermiş. ğótüne bi_dePik vurmuş_mu ğarısını zannetmiş. çeşmeci yayha
44 ğarısını zannetmiş, ne topluyoñ_aliniñ gelinini deyi? baĥsa_ki ğaynañ oña da
45 demiş_ki eyilile anlaşamıyoñ_da topluyoñ utanmañ_mı? ondan soñra_cīma diyecēm
46 cīerim oraları şaha ğaldırdıĥ. ben_de tansiyon hastalıına ğaldım. orda çoĥ durmadıĥ, iki
47 ay durduĥ. o_öde şimdilik_aşşālarda ordan ğurtulduĥ. zannettik gine gelsiñ beēniñ mi?
48 tā o zamanlar ğoca aġġızı yanına almış. bacısı_da halıyı ğoltuā vermiş herifiñ. biz o öü
49 temizlemeye giTTiydik. mūsini ğözbaşınıñ_orda ğoyup géder. arĥasından baĥdım_ki
50 halılar_olsuñ onu_da orda ğor. hā bi_danışñ o yoĥ zaten. iki bilezzik daĥdıydım,
51 onu_da çaldı. orat onu_da gendi aldı. hatca ondan soñra boĥ yemesiñ, mūsın borcunu
52 versiñ déyor. şunu diyor, bunu diyor deyi mūsiniñ borcu yoĥ_ki zaten.
53 hepisiniñ_aldıını_da baña verecek, dedim. ondan zaten ben_de şu ğadar bir çeyreī_de
54 yoĥ, şu ğadar yamalaī_da yoĥ. ben_de yoĥ bi_şeysi yoĥ valla bi_şeysi yoĥ. dün

55 diyor_ki bizden hariç siziñ misafirleriñiz çoğ gelmiş, déyor. hoş geldiler, safa geldiler
56 dedim. sayallar, seveler allah razı olsun. ondan soñra siz_de geliñ dedim. benim ğaPım
57 herkese açılı. herKesi gerçekten öle düşünürüm_de saygımı duyarım. gine gendine
58 saygı duyarım. utanacām sözüm_de yoğ. bunu_da biliñ, saygı duyarım bi_bóyuk diye.
59 ondan soñra dediinden_utansiñ. işte_öle ğuzum. geze geze seydiliye géttik. oraya
60 geldi_mi basğına ğaPıyı kitledim. ğapıyı kitledim, çocu ğonderdim. bilal_ābiniñ
61 çocuunu çair gel_de ğıllı şerifilde işim var. güTTüüñ geçiyi sen bilmeñ_mi?
62 gitmedim ondan soñra. geldiler, ğaPıyı çaldılar. bi_daha çaldı, bi_daha üçüncüye
63 açdım. ”sen böyle ğaPıyı gündüz kitleñ mi?” dedi. biz gündüz kitlerik, dedim. gece_de
64 aç, dedi. gece_de açıyom zaten, dedim. ondan soñra öē girdik. neyse geçmişim_çein
65 bi_şey, ikram_ettim. onu_da içmek nasiP_olmadı. hırıltıyı açdı baña. sen ben_jidiñ,
66 ben sen_jidiñ. “ğoca ağğız, ağzını açıp_da bacım bu lafları demeye gelmeye
67 utanmañ_mı niye diyoñ?” demedi. o seyirci_öldü. ondan soñra_cıma aldı, verdi.
68 ğahdı, ğödu, gétđi. heye ğızım ondan soñra, heye işte öle geldik ğızım. benden soñra
69 gelin gelene ğadar, yenge gelene ğadar omzumdan, benim_üstümden éndi.
70 oncaızım_da gelir bize_de. heye rizeden geldi_ki zoāllıcāzım. gece vardım_ıdı
71 çocuğ doğum yapmış. çocuā teze deyi hediyemi aldım. vardım oruya ğan_éndiriyor
72 gözünden. ayşā o ne ayşā? oğlan yenge ben bunu biliyordum. saña neler etdi? yahya
73 aqqama beni vérme dedim_de, bu ondan soñra bölē_etdi. ğız dedim yaħuP_ābiñ iyi,
74 ğız dedim. sen onu boş ver, dedim. yoğ yenge ben çekdiimi bilirim. ordan geliP_de
75 burnumuzdan geliyor deyi tōbe, tōbe. o herkes çekdi, ondan soñra amma ben daha çoğ
76 çekdim. ben ıçlı başıma çoğ ğahdım. baña kōtü bir gelinlik getirdi. kirli bu, dedi. ablam
77 şunu bi_çesine ha bi_şileydiñ, dedi. yenge_de dedi_ki siz buluñ_da biz géydirek,
78 dedi. o lafla o ğarıyı oturtdu. hep_ağzına loħmā_öldü. kirli şeyi géydirdi_ki yaır gimi.
79 birázcılığ_da arabamız arħadaydı. gelin_arabası haydi, dedi. otuz dene araba var_ımış.
80 saydım ğığrımları dönerkene. bunu saydığdan soñra şöle baħıverdiydim. zahar baħdım.
81 demek_ki depede kōtü bi_öğ gözüküyor. vardım_ıdı amō soñra geliniñ duānı açılığ_da
82 bi_baħağ, diyollar. ondan soñra ben_de şöle çökdüm. açsalar_ki hepsim elim gözüm.
83 kir, ğapıdan dökülüyor. ondan soñra_cıma kōtü bi_öğ pislik batğın. söerseñ temizle,
84 samanlığ_da saray_olur_amma, pislik ö. çek bu çileyi çekebilirseñ. iki_buçuluğ_ay
85 durdum amma iki buçuğ seneye baş_geldi. ğız benim neyime anam? baña ne cezā
86 veriyoñ sen? “neyimi beēnmiyoñ?” dedim. iyisiñ, hassiñ, derdi. baña heye böyle derdi.

87 ğarıp ğatmam varsa ğahr_oluyum. buraya gelmek nasiP_olmasıñ. yanında yine derim.
88 ben bunu derim, hiç şeyitmem. cīerim ben var_ya şurda yan yana oturuyorsa ğapıya
89 çıhamazdım. tā şo ğaldırımıñ_orda géderdim. ya erişcisiñ ya arğaçsıñ, dedim. ilaĝan
90 delinir_mi iki dene ilaĝanımı ğızdırmış, soĝmuř. şey onlardan ně_isteñ? laylon
91 ceyzimde ilaĝan var. şuraya çıhartdı, köfte yaptı. herif köfteli_yidi. o zaman ben_de
92 yudum yıhadım. mutfaĝda ğaldı. ondan soñra_cīma verdiydim. emine büvü oña
93 ni_yoldu, ğız dedim. eĝelmiř dedim zaār. mūsin_ābin cīāra attı, dedi. cīāra atmasına
94 beñzemez, dedim. öĝ yapmaz dedim. Pıçaĝ soĝmuř gimi eritmiş yāni. ya ğařşıĝ
95 soĝmuř, eritmiş. ikisi Pek delirmiş. ben ğapları, ğařşıĝlarımı saĝlamıřım. saĝlayıp_da
96 nidecēm. köyüm yoĝ, köyüm yoĝ bar bar baırdı. ben_de dedim_ki çamaşır dolabında
97 şu yoĝ, bu yoĝ. dedim_ki anacım baĝ, dedim. esgiden tursil ne çoĝ_olurdu_ya tursilim
98 var_ıdı ğutuda. sen dedim niye tursil_alıyoñ? ihı tursil dolu, dedim. para yoĝ diyoñ her
99 ğün řapıyoñ aman, dedi. ben seniñ tursilini neyi istemem, dedi. “niye başa ğaĝañ ğız?”
100 dedim. atanıñ_ölādiyih, anam ondan soñra allahıma şükürler_ossuñ. çıhardım, yundu,
101 yıhandı. ondan soñra ğayrı şurda suda bu ilaĝanı biraĝacaĝ deēlisiñ_ya. hacım esgiden
102 gelinleriñ_çuāl_ilen tursili olurdu. şurda derleñ, toplañ, ğaldırıñ, şoraya ğoñ deēl_mi?
103 ğaldırırkene niye duāñda biriken şey varmış. bardaĝlar var_ıdı; derleñ, toplañ, ğaldırıñ.
104 şoraya ğoñ, deēl_mi? şonları_da al, dedi. büfeñe ğoy, dedi. al dedi, gendi aldı, ğoydu.
105 ben ğoymadım var_ya hepsini geriye çıhardı. bardaĝ ğız aslı bardaĝ bunuñ, ně_olacaĝ.
106 ayrılırkene_de var_ya tōbe tōbe neler_etti neler_anam, dedim. baña cezā_etme, baña
107 eziyet_etme. ne istiyorsañ seniñ_ossuñ, dedim. ben bi_şey istemiyom, yeter_ki óteye
108 ğét deme, dedim. ben_öle ettikçe var_ya sıçradı. çekmeceyi neyi çekti, dışarı fırlattı.
109 bi_dolabım var_ıdı. ğayın yapmış o zaman_da. ğayınbova ırāmetli_de dedi_ki ōrat
110 cezā etme eliñ ğızına ōrat, dedi. baĝ onu atarsañ yeniden yapıdırırım onu. o onuñ haĝkı
111 ōrat, dedi. onu ğolundan tutdu. içeriye ğótürdü, bi_ĝalayladı. ben dışarıya dur
112 bi_baĝıyım, dedim. ğayınbova zaten tembel_adam, ğonuřmaĝdan_āciz. ondan soñra
113 ğöçümüzü çekeller_ıdı. dallarıylan birer birer daşındırdı. ondan soñra_cīma óteki
114 ğayın_da bir yere ğétدی_yidi. onu_da öle taşıtdı. biri ürgübe gideni gine
115 arĝadařlarımıñ_sırtına odun yükletdi ondan soñra. anam bir_de aĝĝız çıĝmıř kürsüde.
116 saĝallı şerif dutar ne arar orda? öle deme insaniñ_ıçerisi yanarsa der. çoĝ ğórmeñ. baña
117 söylediĝi gimi yoĝ. baña söylediĝi sözlere baĝıyom_da bi_oña baĝıyom. bi_de oraya
118 çıĝmıř. nahal çıĝdıñ, oruya oturduñ. oraya oturan_öĝĝalı, ileri ğörüşlü ossuñ, allah

119 allah. öleceğini sen nerden biliyoñ? baña söylediği lafı bilirim. allah var gözüme
120 inanamadım. “o_mu, deyil_mi?” deyi. bağıdım bağıdım, laf verirse o dedim. laf
121 vermesse o deyil dedim. iyice bağıdım_ıdı o. ağzını sarmış_ıya. kürsüde gız sağıallı
122 şerife çığımış hah_ıdiyor_mu hah etmiyor_mu? oraları heye Pek kórükler. gayrı
123 ağışam_ıldu_munyuncuğ ekmei yeyince topladım nereye gıdiyor_ıola deyi.
124 allah_allah bir yandan_ıda görğdüm yağıalanırım deyi. yengemiñ_öğüne vardım_ıdı
125 öüñ her tarafı gıapalı. gece gıapıyı neyi açallar_ıda beni görüller deyi, ondan_ıda
126 görğuyom. ondan diğnedim diğnedim ses yoğ. ondan soñra gıaynımı yanına alır_ıdı.
127 bógyük gıaynımla o nereye gıtse gıeder_ıdı. meer_o kótelekler varırmış. kótelek
128 hammaylan beni kesmeye gıdiyor. ana döülür_ıde bova öldürülür_mü? adam şorda
129 cāmiden gelirdi. gözölce imanıyla, gıuraniylan_allah deyi deyi comācınıñ_önüne
130 çığıdı. o adam döülür_mü? biz bovamızın kölgesinden görğardığ. ana döülür_mü?
131 anacāzım_ıda on_ıbeş sene önce gıtdi. anam öleli doğuz senē_ıldu. hē saf gıadın_ıdı.
132 hā içinde bir şey dutmaz_ıdı. kimseyle ıraşmazdı. ııığ_ıluylan gıızıylan ıraşır_ıdı. o
133 şu şöle, bu böle başga kimseniñ lafını etmez_ıdı. hā gelinlerinden_ıde hazlanır_ıdı.
134 gelinlerini kesmez_ıdı. hē ıraımetlik_ıldu. allah ıraımet_ıylesiñ, görğduından
135 gıurtarıñ. şimdi bazen der şöle der, böle der. anam gıayrı_ıöldü anam, der. baırsam seni
136 nereye gıadar gıayıracām. anamı ben biliyom, anam çoğ_ıağıllı. başındaki_ıde ondan
137 beter. dedim_ıki orat gıahrından bığıdım_ıartığ, dedim. sen deli bir, o deli iki dedim. öle
138 deyincek ııığ susdu. ondan soñra başga yolu yoğ. anam iyi deseñ_ıde yoğ, asılı yoğ.
139 onuñ dediinde asılı yoğ_ıda anam. anam şöle böle kesiverir. heye öle ıraımetlikler
140 aslınıñ_ılduından deıl, asılı olmaz. onu öle görme onu huy_ıedinmiş. onu esas
141 sanıyor. halbiyse öle_ııste. ilk_ıolanıñ biri gıtdi, ayrıldı. hē şimdi yörüm, dedi. “Pek
142 içerliyor_musuñ gıaynananıñ ettiklerine?” dedi. heç_ııçerleme dedi. hepsi başına geldi,
143 dedi. içerleyip nöürme. gıadını ondan soñra örendim. açığı ve net ondan soñra_ıcıma
144 dedi_ıki anasını döen_ıde Kendiler yaylada. ayşa bacıylan_ıağıız daşlamışlar, dedi. orda
145 şerivan ne dedi. anasını döenler Kendiler, dedi. anasına daş vuranlar Kendiler, dedi.
146 ondan soñra_ıcıma kendiniñ başına kağıdım. “görüyoñ_mu ondan soñra?” dedim.
147 görümce_ıde dedi_ıki heye döüşlermiş_ımiş yaylada, dedi. o zaman benim başıma
148 asılsız şeyleri gıağımasıñ. otursuñ_ıda başınıñ kınını emsiñ, dedim. hağısız yere laf
149 verme. hasTayım neyi anlatıyım_ıda emineylen, hammaylan sen_ıde annat. beni niye
150 gıonuşduruyoñ. gıonuşdursuñ bunlar_ıda neler var.

151 ne deyim_de cġerim. hastayım ġız hasta. ġörüyoñ ne çekiyom. ġonuş ġonuş. geldim iki
152 dene ġaynanam var_ıdı cġerim. biri nam biri öz ġaynanam. emine büvüyü çoġ söerdik.
153 o çocuhsuzdu_ya ırāmetlik vay ótekini_de söerdik. ōle durur, şöle şurda bizi keserdi.
154 şora duār_ıdı, ellerini şöle ederdi. oturur, emiş_ablamı keser_ıdı heye vay. “seniñ
155 ġaynana geldi, ondan soñra beyiñ nahal?” dedi. aman saneyce şey hamma dedi. yoġ
156 canım dedi. ıııh ben kótüyüm. hepiñizi atlatdı ġaynana ırāmetlik_de her şeyi dedi. yoġ
157 canım, dedi. ġaynana ırāmetlik_de her şeyi dedi. heP baña sordular, dedi. hē hama,
158 dedi. ayrıġ ġayrıġ hepisi birik, dedi. ébişiñ itinden_de kótü köpek_olur. cġerim iki
159 ġaynanamız var_ıdı. essah böyük ġaynananımızı sever_ıdı. ırāmetliyi_de ótekini ıııh
160 saf olduñdan baña bunu tuttururduysa yattıġı yer nur_ossuñ, maġamı cennet_ossuñ.
161 işte ōle günümüz geldi geçti. nórecēñ dört dene, beş dene yenge. ben yeni
162 amáliyat_oldum_ıdu yenge beni bi_ıaf yüzünden yayha hatçanıñ sırtında bālıydı.
163 çocuġ heye diyor_ki saçım başım yoldu. bir_de ġarşıya geçmiş_ımiş sali geldi. sali
164 baġıyor şöle. anam nikāñı bilmem neyini niderim yeter deyi ġoyabilse bir cayırttı. sac
165 baş ōlē_ıdu heye. ondan soñra sali geldi utanmıyoñuz_mu siz burāda dedi birbiriñizi
166 yemeye, dedi. hē deyi, zaār utanmıyorduġ. ondan soñra_cġima bilmem neydiyim deyi.
167 yedimiz sopayı aramadıġ_ınam. birbirimize södük, bovanıñ_āzına sıçmaġ kótü. ondan
168 soñra geldik_öē. çoluġ çocuġ sırtımda baġ ġayrı yeni amáliyatlı_yıdım_ıya ondan
169 soñra. geldim ırāmetliiñ yanına. hā eminem der_ki ırāmetlik dayı, der. o gün_de
170 comā_olmasa şo öleniñ yanına bi_var, dedi. bovam geldi_ki hasır hatçe ırāmetliñ
171 yanına. başıboş_ılsa iyi_ıya saç ġalmadı ırāmetliñ ġafasında vālla. ben_ālıyom_ıya heç
172 dödüñü ne aramıyom. nō ġızım, dedi. héç hacı bova, dedim, ōle dayı, dedim. rahmi
173 ablañ dedi_ki hacı bovañ bunu dōmüşler. benden_ıçin heye dōmüşler, dedi. bizi saç
174 saça ġörüyor o. ”bire ġızım dedi, muhtar_ıosmanıñ ekmē haġıyetli geldi_de
175 ġudurttu_mu ne?” dedi. o çairdıysa sen ġétmeyeydiñ, dedi. ġapıyı kitleyeñ oturaydıñ,
176 dedi. ammā_ıtmiş, dedi. “bi_daha ġétme tamam mı?” dedi, eşşoġlu_eşşek seni, dedi.
177 yoġ hacı bova, diyom. ırāmetliē ben dōdümü aramıyom_da diyom, bovanıñ_aġzına
178 bilmem nōrüyüm diyor_da o zoruma gédiyor benim. tuġlayı ġatmış şöle, ġoca tuġlalar
179 var_ıya. çay var_ıya ortada baña bi_şey ġarşı gelmedi_ki, dedi. çaya ġétdiñ, hókürdüñ
180 dedi. getir cazı vay. ġoydu, ġoydu getdi. cġerim heye ġız_öle kūs_ıdım.
181 ben_onla_da, onuñ yüzünden ne sopalar yedim heye. yengeden_de ne çekdik

182 ğaynadan_đa. işte soñra_đa adamı verdik, ğétđi ğurtulduğ. yalıñız ğaldığ. şimdi
183 hasta_ıdı, işte n_olacağ_ıya. işte hayat b_öle, sonu ölüm var heye.

Biraz da yemeklerden bahseder misiniz?

184 biz bezdirme yaparığ. ğıymayı çekdiririk, assında döēirik. düünü ğatarığ, madinisini
185 ğatarığ, soānını doğrarığ. çoğ_đa yoūrmağ soñra. soñra öle pişiririk, al saña k_ófte.
186 boranı dursuñ ğadasını_aldıım. onu anlatmayım. arabaşı annatıyım. arabaşınıñ suyu
187 ğaynar, meyhanesi yağılır. suya cin büveri dolduruñ. içine acı büveri, ğuru büveri,
188 ğurumuş büverleri ğoñ. hamırını_đa gözelve ş_öle saūr sinilerine dökerik. çaiririğ,
189 beş_on_ınsanı, oturturuğ başına. hēye_ıya yayhaliya özel ğış ğününüñ bir yemē bu.

Konuşan : Abdullah Keskinliç (49 yaş)

Derleme Yeri : Yahyalı

Konu : Dũgũn âdetleri, tũrkũ

-13-

1 adım, abdillâ kesgingılıç. goâcılı maâlesinde oturuyoğ. esgi dũnler perşembe gũnũ,
2 ilkindin namazından soñra bayrağ dikilir. dũrt gũn sũrerdi. ilkin, ilk gũn gençler Kendi
3 aralarında uzun_eşşek, tura, yumruğ_oyunu oynarlardı. ikinci âşam gençler gine tura,
4 ondan soñra uzun_eşşek, yumruğ gimi çeşitli oyunlar oynallardı. çoğ daTli_olurdu.
5 ũçũncũ gũn sabâledĩn saât_onda ğına deēřmiye gédilir. erkek_õũ ğız_õũnden ğına
6 deēřirdi. ğına deēřimi_de çoğ ğózel bi_şeydir. doũl_olurdu. doũl çalallardı. ondan
7 soñra dũn çoğ hızlı başlardı. o_gũn dũnũn son gecesi ydi. ğına gecesi derlerdi. o gũn
8 gençler en hareketli şekilde oyunlarını oynallar. yumruğlar bazı olaylarda çışardı.
9 ondan soñra ğına yağılır. ğınadan soñra gençler Kendi aralarında yitbaşı seçerler. o
10 yitbaşı gũveyi õđlüye táslim_ederdi bi_saâtiine. ğına yağıP geldikten soñra tekrar
11 Kendi teslim_olurdu. eğer bu ara gũveyiñ bir_egsiĩ var_ısa, mesele yũsũk, çorap,
12 ayađđabı, ğómlek bu ğarşılını para ödeyerek geri alırlardı. ondan soñra gençler tekrar
13 gũveyi aldığdan soñra sabâ_dar oynarlardı. sabâledĩn erkenden ğalđılır. herkes en güzel
14 elbiselerini giyeler. esgiden var_ısa, affedersiñ merkepler, atlar onunla gédilirdi. yõsa
15 yaya şekilde ónde kóyũn_ileri gelenleri, ilâlarla gelin_almıya gédellerdi. kóyũmũzde
16 meşur ilâ söyleyen abdirrâman_ağa var. gelip hazanda ilâ sũylerdi. arđasından_da
17 millet ğoşar, ğız_õũne varıllar. ğız_õũnde, ğız_õũ ğapıyı kitler. erkek_õũ yağınları
18 para verek ğapıyı açdırlar. tekrar yaya ve_yahuT hayvanlarla gelini ata bindiriller.
19 milletle yağ_olarak geliller. erkek_õũne gelince_de yemekler yâni ũzũmlũ, mantı,
20 pilõ, hoşaf, yaprağ orda ğompile yemeĩ yérler. arđasından hoca duâ_eder.
21 ğuran_õđunduđdan soñra millet daĩlırdı. ondan soñra ilk hẽ dũnũn son gecesi âřam
22 namazından gũvey yemeĩ diyerek bir yemek vardı. gene erkek_õũnũn yağınları gũvey
23 yemeĩnde buluşullar. tekrar gelinlen damadıñ nikâhı tazelenir ve gerdeē gireller.
24 unutduũmuz bi_şey_oldu bu arada bayrağ dikme. bayrağ dikildikten soñra kóyũn ne

25 ğadar ğomşusu varsa birikiller. fisdıhlan atığe şekerini daadıllar. eğer atığe şekerini
26 māmutgil daıdırsa çoğ_ūraşırığ. evet, bu ğadar.

27 esginiñ bayramları bambaşğaydı. bayramlarda bütün ğonu ğomşu birbirini ziyāret_eder.
28 köyüñ yaşlıları ve hastaları ilk ziyāret_edilir. ondan soñra herges birbirini ziyārete
29 ğeder, varıllar. çocuğlar mutlaha şekerlerle, hediyelerle ödüllendirilirler. onlara hediye
30 verirlerdi. yaşlılar ve itiyarlar dediim gimi ziyāret_edilirdi. işde bu ğadar. önceden,
31 esgiden narpızlaş deyi bi_çorba vardı. onu yapallardı ve bir boranı deyi dādan ottan
32 yapma yemeimiz vardı, onu yapallardı. bir_de türkü söyleyim:

33 ahu kākülleriñ ğamber misali

34 uyuyuverdiim ondan ğözelsiñ ğözel

35 ğözelmış ğonca gül gimi yüzleriñ

36 şo gülisdenden ğözelsiñ ğözel

37 yüzüñde yeşil bañ şikār_olmuş

38 çekilmiş ğaşlarıñ fiğān_olmuş

39 ğözleriñ_āleme hükümdar_olmuş

40 mīri süleymandan ğözelsiñ ğözel

41 ğurumuş ğösünden bağçe dil vahdet

42 hağlıymış ğariban tūbayıñ hikmet

43 cemāliñ söyleyenden istemez cennet

44 sen her ğılmandan ğözelsiñ ğözel

45 ğözleriñ fecri beñzer cama

46 seni söen āşığ_olur divāne

47 yanağlarıñ şüle vérmiş cihāne

- 48 yūsük bōçalıdan ğózelsiñ gózel
- 49 çinenmiş çayıra beñzer yüzleriñ
- 50 aşıh hāliñ şirin sözleriñ
- 51 vāsıl hazīnesine deēr ğózleriñ
- 52 zöhreler, āşamdan ğózelsiñ gózel
- 53 cümle ğózeller_ oldu tahtgāh
- 54 ğózeller tacısıñ yüzüñ padişāh
- 55 yusuf_u kenāndan ğózelsiñ gózel

Konuşan : Hatice KARACA (81 yaş)

Derleme Yeri : Kirazlı Ky

Konu : Karışık

-14-

1 adım hatça ġaraca, bin_doħuz_yz otuz_bir domluyum. mezun durumum_da yoħ
2 işde. bilmiyom_lum ilkoħulda ayakħamız yodu. bi_şeyimiz yodu, ġalem yodu
3 gdemedik. şimdiki_mi ıclıħ ldm bir_şey yodu gdemedik. belki iki_ç sene
4 gtdim, hçbir_şey bilemiyom. senden ġalem isteyecm, şondan_da ġaidı isteyecm.
5 yazı yazacm işte bu. uynar_ıdıħ. innaya deyi bir yer vardı. oraya gderdik. gzmze
6 dutacaħ gzm baġlı uynardıħ. siz bilmeñiz gzme ylıħ bulamazdıħ. bizim hanifeniñ
7 ylı ġarmıř kim verdiyse. řeyiñ tektonoħlarıñ kel_lan keldi. oña geldi_mi ylı
8 vermezdik. ill innaya derdik. şelek getirirdik. aymız yalın_ayaħ, ġorulardan şelek
9 getirirdik. şamdan gelirdik_e. şc vardı, şc gelirdi. harman srerdi. harman
10 zrasını altından alardılar. bostanlara ġorlardı. şcler gelirdi, dgmeye dutarlardı.
11 zrayı alıp ġoyyorlar. samanı_da alsalardı_ya. bu samanıñ buzsı deyil deyi dmeye
12 dutardı.

13 ebem beni bi_yere ġtrdyd. azzıħ ġtrdk bi_yere. adamıñ biri amış, kel ġadir
14 derlermiş bilmiyom_da kmek yiyollardı. ekmeġ demek_ızmış, ırmadılar. yatıyordu,
15 imekledi, geldi. imekledi, geldi ekmei bi_aldı amma imekledi gtdi. ebem ġayrı
16 ġolladı. harmanıñ_altından ble ġolladı. zrayı sırtına ġoydum. adam ġaldırdı, gtdi,
17 le ġıtlıħ vardı. gderdik şeye, seniriye orda arpamız vardı. arpayı ebem doġrardı.
18 olmuşlarını seerdik, soñra doġrardıħ. toħula savanıñ_arasında derdik. getirirdi ebem
19 sacda goururdu, ġtrrd. dermende drd. soñra getirirdi bazlama derdi, yrdik.

20 ġına geceleri birikirdik ġızlarla, halay ekerdik. trk ıırdıħ. ġızlarla beraber yatardıħ.
21 erkekler gelirdi. ġapıdan pencereden dıħmazdıħ. işde trk ıırdıħ, bi_şeyler_ederdik
22 callıħ_ya.

23 bayrama gelmiye gzmz dşerdi. iki mz vardı. ġ toparlar, dedemiziñ_ġne
24 gderdik. orayı_da toplıyaħ_da belki bir şey verir. ordan girdiimiz, topladıımız ġde

25 verdiği beş_ıaltı cöüz. elini öperdik. bayramlar ö böyle geçerdı. evveli ğına éyiıdı.
26 ekmek yerdik, ekmek Pişirirlerdi, ekmek yerlerdi. sabā_ğadar oynarlardı. bōyüklerrin
27 ellerini öperlerdi. bōyüklere hōrmet, hizmet ğaçdı.

28 Őellāle_de ötōn çığdı ortaya. Öle Őellāleye Kimse gelmezdi. Kimse Őellāleyi neyi
29 bilmezdi. yaylaya ğeder_ııdik. bi_sene ğuzōlā ğeder_ııdik. Şo_bādan, bāçeden
30 bi_şeyler toplarığ, sońra ğeder_ııdik.

31 dedem vardı Őimdi, dedem bańa çarığ dikdi. bi_çarıā harmanlarını çekdim sabā_ğadar.
32 çil düşer, ğuş yuvası_olurdu. süre süre tüketemezdim. ordan hayvanları yükletirdi.
33 emmimiziń_ıaçıđ ğózlüüne bađ. hayvanlara binerdik, geriye döru dönerdik. ikimize
34 Őelēle verdi, atına yükletti. ayaımızla basdığ_ıı mı Őoralara çığardı. durmadan
35 daş_ıkōprüye ğötürdük inanmıyollar. Őelē aldığ demek_ıı ki ız_ıı mış. bağıyoğ_ıı ki
36 ayaımızdan duman çığıyor. suya soğduğ ayağlarımızı, ordan ğórmeden getirdi, dedik.
37 bi_āladı bi_āladı_ıı ki, bize çoğ_āladı. bi_ğün çoban ğediyormuş. çoban dēnēni
38 bi_vurmuş_ıı amma, o çaya éniş. çaya énişin aşşığ gelmiş. aşşığ demiş_ıı ki dōkülmüş
39 dişiń, çözülmüş diziń, beş vaKit namazı ğıldıń_ıı mı ğafa demiş ğafaya? ğafa_da
40 demiş_ıı ki ońa: ”ben dayıma ğüēnirdim cānıma, yedi yerden çeşmelerim_ıı ağardı,
41 ğórmediń_ıı mi hanlarımıń başıńı?” demiş ğafaya. aşşığ_da demiş_ıı ki: ”başa
42 gelen_ıı alınır, ahdır. hep dolmuş ğulaıńa, ğözüne uyduń_ıı mu kōr Őeytanıń ğözüne?”
43 demiş. ”ben ğafayım, buralardan kimse geçmez yüz_on yıldır. ben burada dururum.“
44 demiş. ğafa: ”bu dünyada sen_de aç bi_ğurt_ıı muyduń?” demiş ğafaya. ğafa_da
45 demiş_ıı ki: ”ben dayıma ğüēnirdim canıma, ecel geldi kasd_eyledi cānıma.” aşşığ_da
46 demiş_ıı ki: ”öbür dünyada éyi, hoş_ıı muyduń? dünya malı_ıı için dos_ıı muyduń? yedirmez,
47 içirmez.”

Konuşan : Asiye NEZLİ (56 yaş)

Derleme Yeri : Kirazlı K y 

Konu : Karışık

-15-

1 eğitim durumum elli_beşde oğula başladım, d rt sene g tdim. d rde geTim,
2 g demedim. şimdi var_ya oğula g diyorum. ne ęalem var ne defter. r zg r_esiyo. s t
3 yaprağ_olan defteri on ęuruřa alırdım. saman yaprağ_olan defteriņ yapraını tek ęuruřa
4 alırdım. r zg r_esince s t yaprağları  m n_ n ne gelmiş. topladım, aldım_ e
5 g t rd m. g tdim bi_de ęaste buldum,   yapraı tek_etdim. defteri buldum, ęalem
6 yoğ. mis fir geldi_yidi ęadınıņ yeleinde ęurřun ęalem ben bunu aldım. ęızıylan
7 peşpeşe oğuyah oğulda. esgiden şimdi_mi ayağgabı yo du.  yağgabı olmadığı gibi
8 oraP_da yo du.

9 ataş yağılrkene ataşa dutulan demir var_ya arabařınıņ suyuylan alağası yoğ. demire
10 hamırını d kellerdi. eğer ataş s nmediyse o hamır, pişmiş_olurdu. neyse k yl ler
11 tabağlara d kt ler. suyuyla gelek. tereyaını dibine yağarlardı. şimdiki arabaşıyı, hamırını
12 yaparlardı normal. orta parmağ ęalınılında d kerlerdi. suyu_da eski_mi yaparlar. to n
13 suyunu ęaynadıyollar. to n suyunu ęoyuyorlar.

14 burası k y deyil_jdi. burası dağlığdı; amma oğ g zel yaylalığdı. y r kler gelirler
15 buraya. anđaralılar essah gelirlerdi. onlar gelmişler buralara, serilmişler oğ g zel hoası
16 vardı. etraftan geldiler, adanadan geldiler. harPden ığan, geldiler. yetmişe ęadar
17 derek y dediler. belediye dereb  ęasabası yaptı. Kesteliřliniņ ora  layan_oldu. şorada
18 elmad _oldu.

19 kirazlı dereb  aynı k kenden gelir. bovam der_ki y z_elli ķoy var bur da, y z_elli
20 der. amma şimdi bin dene ķoy var heralda bin tane ķoy. ķoy m z emekli ķoy _oldu.
21 essah emekli ķoy _oldu. essah emekli ķoy , tertemis hoası. emekli_olanlar_da var,
22 alışanlar_da var. yıllardır b le d em_eder. derek yl ler bur da do P alamanyaya
23 getdiler, d  l ks_oldular essah_ le. burda do P b y d m. mutluyum, seviyorum
24 ķoy m .

Konuşan : Ayşe Taşdöğen (82 yaş), Alime Taşdöğen (74 yaş)

Derleme Yeri : Yahyalı

Konu : Karışık

-16-

Düğünlerden bahseder misiniz?

1 esKiniñ düünleri ölüm nası mı olurdu? ara kesmeye gedellerdi. o sırada iki gişi de ara
2 kesme deyince bayrağ ne zaman dikilicek ağ derdi. bayram şu gün dikilecek derkene
3 bayrağ dikilirdi. dikildi m̄nci ondan sonra ne diyecem ğına gôtürüllerdi. bişmeliK,
4 şişmeliK onu gôtürüllerdi. ondan sonra da, dölüküsüyün de gelin almaya varıllardı.
5 uzağsa eşşelen, yağınsa yayan gedellerdi. ondan sonra varıllardı. geline entere, cubba,
6 ğafasına ğoca ağlardan bi de toūh çuālı dikellerdi. şuraya da bi cıngıl dağallardı.
7 uzağdaysa gelini ata bindirillerdi. sen ben yayan gelirdik. düünler zenginiñse doūl
8 getirillerdi. fuğaraysa zāten oratlar, zāten def çalardı. ahırda oynarlardı. ahır ıdı
9 düün öü.

Seni nasıl istediler?

10 beni mi işde dünür geldiler, bovamdan istediler. sorma ne yoğ. dünür geliller,
11 bovamdan isterler. bovam da verir, sonra da duyurular. işte bu nişan ne olur, iki
12 gişi alır nişanlıyı. ondan sonra bi dā nişanlı gelmes. bi ğörüñ, bi dā görmeñ gedene
13 ğadar. esginiñ şeyi bu yudu. düünlerde de çar ılan gedellerdi gelin almaya, çar
14 var ıdı. ondan sonra da nişana da eşşeklen gedellerdi. eşşēñ alıhlarını deışdirillerdi.
15 millet hırılıya ğalırdı. sen eşşēni bilmezdiñ, ben eşşēmi bilemezdim. seniñ eşşēñ alı
16 seniñkinde vurluydu derkene hırılı gürlütü daş ğoya.

Kaç çocuğunuz var?

17 ğaç dene, altı dene.

Düğünlerde hangi yemekler pişerdi?

18 yemek, yaprağ, mantı, soanlı, çorba, üzümlü bişer.

Yemeklerden birini tarif eder misin?

19 mantıyı elimizde sarardık, bişirirdik. ondan sonra üzümlü de halında bekmezle
20 etiyle, sütüyle bişerdi. yaprağ da gınsulardan deşirilirdi. gınsular yapraı sarardı,
21 o da gızanda bişerdi. soanlıyı da millet toplanır soyallardı, dıranırdı. o da deşde
22 bişerdi. süzme pilı halında gıynadırlardı. bulgur pişme pilı haline geldi mi
23 kökürden süzeller. geriye halına dökeller. ya da üstünden dökeller, āzına
24 gıpadırlardı. işde pilımuz çocım. başga ne istiyıñuz çocım deyiñ.

Eşinizle aranız nasıldı?

25 arañ mı sorañ mı dedim ya her gün gıynana gız verir, gıynboba gız verir. her gün
26 dayağ yerim. gıt buralardan boşanaçağ, deller. o zaman esginiñ hüneri bu yudu
27 gızum. aman benim gıderim var mıydı ola? çocuı olmayınca döellerdi saçınıñ
28 sayısınca. herifiñ ismi irbēm, yanıñızdaki sadıgıñ oluydu. ne biliyim iki, üç dene
29 ölendim.

Bayramlar nasıl olur?

30 esgiden bayramlar olum, nıruıller bayram geldi ya bi bulgur gıynadırlardı. bi de
31 saānda cıüz çıharıllardı. ondan sonra millet hocanıñ arhasında beş on çocuğ düşer,
32 gelirdi. hoca bi gıran oğurdu. önüne cıüzlen, bulgur gırlardı. esgiden şeker ne
33 daıtma yoğ. bayram da bu, hamır çınanırkene bulgur gıynanırdı. cıüz getirillerdi.
34 o da, o esginiñ bayramı bu yudu. cıerim bayramlarımız daTlıydı. millet de
35 bi hırmıet vardı. vay bayramlığ alınacağ, vay bilmem şö olacağ. bi şey yoıdu
36 gıdasını aldığım bu esginle, bu yeninle şonlar ne yoıdu. çamaşır yoıdu ki çit
37 yoıdu ki.

Zengin miydiniz?

38 bovamız zengindi, bunlar fakirdi.

Alime Bacı siz nasıldınız?

39 vardıim yer fuğaraydı, bovamiñ da zararı yoğdu. herifle iyı olamadık,
40 kıtı olduımız zamanlar oldu. geçim işde gıtdik, gıldik.

Sen kaç kez evlendin?

41 üç_dört defa ölendim. hepsi_de öldü. sülümán_ağa öldü, irbēm_ağa_da öldü.
42 diērlerylen_de çocuūm olmadı deyī boşandı.

Yörenize ait yemek tarifi verir misiniz?

43 bezdirme yoūdu, bezdirmeyi gendiñ_edeñ, gendiñ yerdīñ. ēle ne deyil. özel yemeī
44 olmaz. özel yemeī düünlerde, mölütlerde yapardı. bu saydığlarım_çin bir gişi,
45 mölüt_oğuturdu. özel yemek yapıldında üzümlü, pilō... insan tüm yayhalıyı
46 döēt_ederdi. géder bu yemekleri yer gelirdi, düün_de öleydi, nišan_da.

Gelinlerle aranız nasıldı?

47 gelinlere biz héç doğunmadığ; amma onlar bize çoğ_etdiler. yoğ yoğ gelinler zövk_ü
48 safāda şimdik. gelinler ğaynana, ğaynanalar gelin şimdik. öğümden gödu gendi öğümde
49 oturuyor, ben küllükte oturuyom. yā allah_emi. önceleri herifleriñ_ři yoūdu, beş ğuruş
50 getirmezdi. iş yoūdu, bi_ğuru ekmek bulurduđ, onu_da vermezdi ğaynanalar. bovañ
51 getirsiñ_de yer derlerdi_ya. oğlum şimdi çoğ şükür_éyi ortalığ. bazen ğavğa ederdik.
52 heye ālardıđ, otururduğ, ğomşularlan döüşmezdik, allah var. yenice maālesinde ohō
53 kıóteleklerle çón ismayilgil onlar döüşürlerdi. āsım dayı vardı. o allahıñ her günü tüfek,
54 silah. ondan soñra zéyneP mıstafayı bıçağladı. ölen_öldü, ğalan_da ondan
55 soñra_cāzım mapis gétdi. burdan_da göçdüler yeenim, bura ııcıcığ düzeldi. dört yolda
56 künde bir ğavğa_olurdu. biri ölür, biri_de mapis gétdi, ğavğa bitdi. nasıreddin hocanıñ
57 yorğan gétdi, ğavğa bitti dedi_i_mi, birisi öldü, diēri_de mapis getdi. yayhalıda ğavğa
58 bitdi. önceleri burada eşkiye ne varmış, biz_de yoğ ğayrı.

Ağıt,türkü,mani biliyor musunuz?

59 var_ıdı, mühdü anşa sölerdi. mühdü anşa yoğ_ki. öğde öğde, yeni geldim yanından.
60 hadi söyle, söyle. ne söyleyim, ne atayım. ben héç bilmem ölüm. götürüñ pıtığ anşa
61 bacınıza size türkü_de söler, aīt_da. ğuran_da ođur, ālar_da. esgileri annadır. onuñ
62 öđünü bilmiyođ_ki biz. aīt_da bilmiyođ çocuūm. anşa bilir. başğa_da bilen yođ
63 anşadan başğa. anşanıñ sesi ğózel. ötön fadıma dedi esginiñ düünü, nişanı diyor. bi_şey
64 demedim, gétdi bobannene sor, dedim. o_da búnyamingile gétdi hacı anşanıñ yanına

65 sormaya. oña héç demedim. yine_de size iki dedim. bunları nenuñ_uçu şediyoñuz
66 cıērim siz.

Yaylaya göçer miydiniz?

67 ğóçer_idik.

Kaç ay dururdunuz?

68 üç dururduğ

Neler yapardınız?

69 nēdecēK, al_çaçın_çinde otururduğ. yāmır yağdı_ımı yatağ, yorğan_ıslanırdı. ğapıya
70 sererdik gün dēdi_ımı. ondan soñra getirir öē ğuyardığ. ğuzum iki, üç_ay géderdik.
71 esgiden iki inēñ neyin_olurdu, saardığ. esgiden yemlik toPlamıya géderdiK. öēlek
72 toplamıya géderdik, ğızılca toPlardığ. onları getirir, yemekler yapardığ. süd_ülen
73 çocuğlarımız yerdı. işde esginiñ yaylası böleydi. eşşē heğbeyi atardı, üstüne_de bi_ğat
74 yatağ ğorduğ, al_çaçığda birine yükledir_idik. esginiñ yaylası öleydi, şimdiki_ımı çadır
75 nerdeydi.

Neyle yaylaya giderdiniz?

76 eşşēlen gédilirdi.

Gelinlik giydiniz mi?

77 gelinlik deyil_idi o zaman. entáre var_ıdı. üç_etekliydi. şindik halk oyunlarında
78 ğeyyoñuz_ıya, ğörüyoñuz_ıya ondandı. onu géyerdik. sarıylan ğırmızı üstüne_de
79 bi_ğırmızı cubba. şindik siziñ géydiñiz pardüse var_ıya onuñ ğırmızısı cubba
80 géydiriller_idi. onuñ_üstüne_de toūğ çuālı dikeller_idi. ğırmızıya yeşili boyarlardı.
81 daha bi_ğüzel_olurdu. hadi ölüm güle güle gédiñ, anañıza selam söleyiñ.

Konuşan : Mustafa zkan (70 yaş)

Derleme Yeri : Kuzuoluk Ky

Konu : Anılar

-17-

1 asgerlii urfada yapmıřđım, efendim urfada. burdan ğoā ğadar iki ğişiyi bekliyorum. subay
2 geldi. subay gelişin yatırđan subay yağaladı. efendim ğağdığ. ğağdığ aynı ocuā
3 tamam_đmı efendim suya ğeder_đde le sirkelerdi topraı. ğendı_đliyen barnağlarıylan
4 cızdı. bāzlarıma srd. bi_đdiā ğrmeyim, dedi. ben yetmiş yaşına vardım. efendim bu
5 arada ğaçdı. subay geldi, bizi yıce dd. siz ğaaı ğaırdığız. iki ğoyun ğaldı, beş
6 ğoyun ğaldı. bu sırada hemen yapacaıız, dedi. bilmem anasını bilmem naıPdığlarım,
7 dedi. ondan soğra bi_đde arđadařım var. hkmet şahin iki_đay ğaldı teskeresine. dedi_đki
8 subayım dedi: "beni dmeseğ, yap deseğ yine yapmam." dedi. surıyeniğ dedi ğoyunları
9 mayınlı saāya daldı, dedi. tekrār başladı yine bizi dmeye. neyse ddkten soğra tabi
10 subay ğetdi. başğa ğarağola ğetdi. hemen başğa ğarağola tlefon_đTTik. geliyor dedim.
11 soğra arđadařlar_đda annadı. efendim yalığız varıyor, dedim. bu arada orayı_đda aynı
12 yapmış. başğa ğarağolda buradan mesele deyim_đki iilli ğadar. o ğarağoluğ_đarası
13 iilliden beyliē ğadar var. efendim onlar_đda dudmuş. dlskn_đldu. gine aynı
14 hkmet şahinle beni yazmışlar. nbete başğa bi_yere efendim. bu arada blkler
15 ığmış. blkler ığınca tabi arđadařlar ē, bllne ğadar arası yerky ğadar var.
16 arđadařlar tlefon_đtdi. arsız geliyor deyi, ordan tabi herkeş tabi ayaığı dek_đaldı. erler
17 yatıyor ğarağolda. btn mıntıhayı seybe_đttiler, geldiler. saāt bir_đki
18 hemen_arđadařlar dutdu. mıntıhaya dru geldiler. mıntıhada araba farsız_ya
19 ğrmemiş. teki ğarağola varıyor, tmsn yağalıyor. efendim derken arđadařlar
20 arđadařıđ birini mākemeye vermiş.

21 ğırđ doğuz yağT ğırđ sekizde burādan samanı eřřē ykledik. bir ğn efendim kzleri
22 nmze ğaddığ. ağbaşa ifte gidiyoğ. vardığ_đoruya ıfdı ğoşdu. ēlek kesdik. kzleri
23 tabi boyunduruğı_đaltında ēleyi keşişin ğağdığ tohum samıya. bday_đarpa neyse drt
24 yoğ, sekiz dene ēlek kesdik. sekiz dene ēlek keşişin o zamana ğadar bizim birāder
25 geldi. birāder toğmu sadı. sekiz_đēleyi āřama burayı sreceksiğ, dedi. ondan soğra bu

26 sefer āşama ğadar, ōleye ğadar sŭrdŭk. ondan soñra ben_đe acığığım. ōkŭzler_đe
27 acığığı. ōkŭzleri ğoyu_ērdim. ğoyu_ērince ıdığ yayıldığlar. ben_đe ğarnımı doyurdum.
28 ğağdığ ğayrı suladığ geriye çifde ğoşduğ. ōkŭzlere hā cızıyor gel hē. elimde
29 meslek_efendim bu arada ilkindi_đoldu. o sekiz_ōēleyi ğaddım eşşē bindim. ğayrı
30 samanı orda diddim. samana geldim, geddim eşşē bindim. ōkŭzleri ōnŭme ğaddım,
31 buraya geldim. āşam_đnan ōē geldim. bovam ırāmetlik: ”ne tez geldiñ_đulan?” dedi.
32 sŭrdŭm, geldim, ğēttim, dedim. nası sŭrme_đyimiş tarlaya ğÉT bağ, dedim. efendim
33 ğağdığ, sabāleyin gine ğēddim. elli şinik buyday yeri ekili efendim. heralde beş_đaltı
34 ğŭn geddim. şimdiki_đmi cırcır_đda yoğ, ğŭbre_đde yoğ. evveli orağlarlan biçer_đdik. bu
35 arada bovamlan sekiz dene orağçılardan, en ēyi mesele, kōreniñ memmed hasan dayı
36 orağçılardan. bu arada ikindileyin orayı bitirdik. bir_đde on şiniklik yer var orayı_đda
37 bitirdiler. ğuyunuñ başında ūç şiniklik yer var, orayı_đda bitirdik. ondan soñra ğaldı.

Konuşan : Emine Adige (73 yaş)

Derleme Yeri : Ova iftliği

Konu : Anı, trk

-18-

1 vardım ğapıda ğaynana, ğayınboba, yengeler birlikTe yaşadığ. amma onlar
2 ğapğaç_olmuş, ğaçırtmışlar beni. zorlan_ilettiler. netekim ben orda galdım bi_şure.
3 ğaldım yirmi yıl ğadara. amma gel ğorelim, gzm blı gelinlik var_ıdı o zaman.
4 ğzme duğ rttler bi_ede. baş_şeyliği rttler dizlerime bağlı. Pek ğonuşmağ yoğ.
5 gelinlik gibi sessizlik var. o zamanlar esgi lar_ada ble vardı. şimdi işTe bunnar
6 ğağmış_artığ. ben nasıl oldumu ne bilebildim ne_ede biliyom. dda, ormanda, hasırda,
7 kefen d. dağlardan alı toPla, su ek. ordan bulğur ğaynadacağ yrmi şinik. onu
8 dermende ekecek. daş dermende ekmek edilecek yap. tabi_ki ğolay_ıdır? mallede
9 nd deyi bi_şey ığmış. saça el geldii ğadarı sen_ede ele gidecğ. bunu ğede ğede
10 yur yap, dizlerime ğan_endi. ğollarım olağ gibi ğan geldi, dizlerim dutmaz_oldu.
11 yaşım yetmiş_e vardı. amma bi_şaniye ğadar nası yaşadım, anlıyamadım,
12 anlıyamam_ada. sayğısız, sğsz yetişdim. hağğa şkrler_olsuğ. bu arnıma yazılmış,
13 ğaderimmiş, talimmiş, ble gelmiş. oğlanlarım, aradıını buldu. ğızlarım_ada erini
14 buldu.

Trk biliyor musunuz?

15 yahyalınığ_ortasında ğoca ay_ağar

16 oğuluğ ğapısı doğuya bağar

17 ğızarmış girezler bynunu bker

18 nasıl meT_ediyim yahyalı

19 ğoyunları yaylada meleşir

20 adırlar ğurulur, ğızlar dulaşır

- 21 motif motif örgü naħıř_ışler
22 ben bu bu günleri ğórdüm
23 şimdise ben çaimı biliyom
24 rásülüm seniñ_çin yanıP ölüyom
25 elleri ğınalı meyrem
26 ğózleri sürmeli meyrem
27 bulğuru ğaynadıllar
28 soħuda yayladıllar
29 bizde ādet bōledir
30 çirkini söylediller
31 aħ meyrem meyrem
32 sallañ ğúzel_eminem
33 ğaşlarına meyremiñ
34 ben vuruldum yoluna
35 ğúzel daTlı diline
36 ğózlerine baħdıħça
37 sözlerini duyduħça
38 yolda yórüyüşüne
39 dalğalı duruşuna
40 o ğúzel_oluşuna
41 āřim ben meyreme

- 42 elleri ğinalı meyrem
43 ğózler sürmeli meyrem
44 bulğuru ğaynadıllar
45 soğuda yayladılar
46 biz_ de ādet böyledir
47 çirkini söylediller
48 allı güllü meyremiñ
49 candan sōdüm ben seni
50 bir ğün almağ_ isterim
51 öĝe varmağ_ isterim
52 seniñlen_ öleniP_ de
53 candan_ olmağ_ isterim

Konuşan : Cemal Gözbaşı (73 yaş)

Derleme Yeri : Yahyalı

Konu : Kenger toplama, yayla hayatı, halıcılık

-19-

Kengerden söz eder misiniz?

1 kengerden bās_ediym. kenger aynı şey gimı, otuñ gıvamlı şeyleri. mayısdā_olur,
2 biliyoñuz her şey mayısdā_olur. bizim yāyalı içte oldu_çün her şey mayısdan soñra
3 yetiştir. bizim burda kengerler var. kengerler tiKenlerden oluşuyor. tiKenı böle çıPkıylan
4 çırpacāñ, zorlu çırpacāñ_onu. tiKen denen bi_şey ğalmayacağ. elinde_de
5 Pıçağ_olacağ kesiverecēñ. hırt deyi bi_ıssıracāñ, aynı hiyar gimı. hiyar ısırrır gimı.
6 bi_daTlı_olur. tabi herkes yiyemes_onu. bil_ki adamıñ canı istemes. dadı yoğ,
7 duzu_da yoğ. herkesiñ canı istemes_onu. alışkın olduñ zaman bi_yeniyor. acılığa,
8 susuzluā neye bire_bir. çünkü ısıdıñ zaman suyu Kendiliğinden_ahıyor. süt gibi
9 bi_şey Kendi ahıyor. susuzluunu géderiyor. kenger sağızı var_da bilmiyom_ya. o
10 sağızı bilmiyom.

Yayla hayatı hakkında neler anlatırsınız bizlere?

11 sarınçda ğırğ gün ğalırlar. bu ğırğ günde ğoyunlar ğırğılır. yirmi günde_de ğırğılır. bu
12 yununu neyi ğırğarlar. yunu_da yuncuya getiriller. yun yapallar. oruya_da çıhrığ
13 ğótürüller. soñra ērirler. ğışın_da ōraTlar halı doğullar. bizim yāyalı milleti boş
14 durmas_ki. boş duranı allah_da sōmes. bol halı doğullar. ē sarınçda onu yapıdığdan
15 soñra ğoyunlar Kendine gelir. ğırğıdığdan soñra ğoyun Kendini toPallar. öyle yunu neyi
16 çığar. ğırğma şeyi var. aynı bizim bildiimiz sındı_mı. sındı diyollar_ōña. ğırğı_da
17 diyollar, ama genelde sındı diyollar. bizim yāyalıda sındıya mağas deller. bu bildiimiz
18 mağas var defter, kitap kesen. sivri biraz, daha kesgin. ğırğı diyollar_ōña. hırt hırt_eder
19 biçerkenek. zorlu, şişman adamıñ biri ğırğıyordu bunu. ulen meēr ossurur_umuş.
20 ğoyunu bālyollar ğıPramasıñ deyi. kesgin_ucu_da sivri. bi_ tarafına batmasıñ deyi
21 ğoyunu bālyollar. adam_da şişman, manşalla tulum gimı. ğapıdan ne yannamasına
22 geçer. ğocā_osman var, onu herkes bilir sāten. oturdum_muyu gülesim geliyordu

23 benim. aḡḡa dedim bu adam iki_de bir_de ossuruyor dedim. meēr ḡoyun ossuruyormuş
24 adam deil_de. ī deyi ḡoyun sıhıyormuş, patlıyormuş, ossuruyormuş. o ḡırḡ gün
25 ḡalıllar_ıŖTe, ondan soñracıma aladaā ḡóçeller. obalar çoḡ oldu_çün, ḡóçenler çoḡ
26 oldu_çün aladāda çeŖitli yerler var, mesele fadımanıñ pınarı var, suçatı var, āsu var.
27 ondan soñra ḡō_oluḡ var. iki_üç yere ḡonallar. bu ikinci ḡonma yerleri, orda_da
28 otuz_iki gün ḡalıllar, otuz_üç gün demesler. ē harman zamanı ne oldu zaman
29 otuz_beŖe çıḡar. çünkü noūt senesine neye denK geliyor. ē ondan soñra hayvanlar biraz
30 topallar. suyuñ bol_oldu yer_arası aladālar aynı torus Ŗeyiñ etei. ot bāçası_ı mı deyim,
31 ne_deyim oruya? orda işde ḡóçmeden beŖ gün önce çay toPlar_ıdıḡ. bazı ḡiŖiler daḡ
32 çayına yayıla çayı deller. alaḡası yoḡ daḡ çayıylan. onu nası_ı mı topluyollar. orā
33 ḡótürecēñ tam sarımsı çiçekler_olur. bōle elli santim boyunda fısdıḡ gimi_de қоḡar.
34 süper қоḡar, o қоḡu. millet āŖam içer dā çayını, gündüz nūrmal çay_ıçeller. çünkü
35 geceniñ suyu başḡa, hoāsı başḡa. belli bi_bā edeller, onu satallar. iki elini bileŖdirecek
36 ŖeKilde bā_edeller, ḡótürüller, satallar. iki milyona satallar, üç milyona satallar. ben
37 çoḡ satdım ondan. ḡalın ḡalın topladıḡ. ḡalada_da, çalmardıda, aladāda topladıḡ.
38 zorlū_oluyor. dā belirli yeller var, mesele köŖk_deresinde. bi_kere ḡétdim_oruya. tam
39 ḡiāmında ḡétmedim amma, zorlu_ı mu oluyor köŖk_deresinde. millet nası_ı çiyor. önce
40 ḡuruduyollar. güneŖe bıraḡıyollar, bıraḡıyollar, üç_dört gün durdu zaman ortalıḡ sıcaḡ.
41 üç gün durdu_ı mu o artıḡ ḡiāma gelmiŖdir. allahdan ḡıdalı sāten. ondan soñra iki
42 büküyollar hırt_ediyyollar. on, on_beŖ santim kókünden giriyollar. orasını arayıvermiŖ
43 oluyollar. ḡalan yeri_de tekrar ikiye büküyollar, suyuñ_ıçine atıyollar. çaydanlıḡ var,
44 çaydanlıñ_ıçine ḡoyuyollar. bōle foḡurduyacaḡ, çayı demleñ_de ḡaynar_ıya aynı onuñ
45 gimi. foḡur foḡur_edecek. éndirecēñ soñra_da ḡoyacāñ. amma dadı_da mökemmel, iki
46 ḡaŖŖıḡ_da Ŗeker atacāñ. ḡarıŖdıracāñ, dikiP ḡafaña içecēñ. ḡıŖın ḡırıbi önlüyor diyollar.
47 aḡḡam önlüyor, dedi. ben_ıçerim dedi. Ŗindi aldıḡ, aḡḡam_ıçiyor. aynı nāne, ilimon
48 niyetine içiyor. ilimon sıhıyoḡ_ıçine, al saña ilaç. süper dadı_oluyor_onuñ. ben_ıçdim
49 amma yaŖlı_ōraTlar ónlüyor diyollar. ordan ilerlerler düŖmüŖe ḡóçeller. düŖmüŖde
50 nereye ḡóçeller, mesele bizim ūba düŖmüŖe ḡóçerdi. pingılcı memmediñ_ūbası ayvana
51 ḡóçer. ondan dolayı ikinci sene millet heP_aḡbaŖa ḡóçer. öyle tāvis yoḡ, millet aḡbaŖa
52 ḡóçer. biráz_da bu sene seneye ḡéder. ohō millet ondan soñra epeyi yayılıyor. aḡbaŖda
53 bi_çıyan var. çıyanı öldürmeyleylen bitiremeñ. meŖeleriñ, bāzı meŖeleriñ_arası
54 oldu_çün heP çıyan. ḡuyunuñ_ıçide çıyan, oturduñ yer_de çıyan. tūālete ḡédeñ

55 yapmıya, görhāñ_orda çıyan. yılandan görhacāna çıyandan görh dā éyi. héç deēl_mi
56 yılan seni górdü_müyü gaçıverir. çıyan gaçmıyor, üstüne üstüne geliyor döüs. ondan
57 dolayı çıyan_ağbaşda önemli. çocükenek sıhardıh, söünür_üdü. bol aħreP_dē_olur.
58 aħrebe gıyruü_ölü deller. o bi_soħTu_muyuncuz, onuñ_ārisını geçirtmeñ_ıçin iki
59 şansıñ var. biri gıyruü_ölüyü öldürecēñ, gāfasına çókecēñ, oruya bastıracāñ iki cööz
60 gābiū. gıyruü_ölüyü geçirtmesinde bire_bir. cööz gābıñıñ bayā faydaları çoħ. ē ondan
61 soñra ağbaşda_da gırh_beş gün durullar. oħullarıñ_açılmasına on_beş gün gālana
62 gādar gālıllar. ortalıh_ıısıcaħ yaylada otlar_da gırumadı. dālarda on_beş, yirmi gün dā
63 gālıllar. sıpaları gónderiller, saā sola mūtaç_olullar. amma orada_da baħdı_mıyı
64 keyif_olullar. adamıñ çocuına baħıyor_ıya adam_ordan sūt, yoürt gónderecek. adam
65 péynir gónderecek. gerekirse adam_ordan kef yapıP gónderecek. her_şeyi yapar
66 gónderir. kefi şöle yapıyollar, gārışdıryollar. beş kilo sūt_ülen, on kilo yoürd_ulan
67 olmuyor. en az elli kilo, atmış kilo sūtün_olacaħ. bunuñ_ıçine yoürduñ_olacaħ,
68 gārışdıracāñ. gārışdır_allah gārışdır. bunu üç_dört gün bi_haftada yapacāñ. amma
69 çoħ_odun ne gédiyor. o_ādar sūt yoürd gullanıyoñ. mesele çoū adam, sūdü
70 satın_alıyollar. yapması basit, ōradlar biliyor. ondan soñra adamlar yoürdu, sūdü
71 parasıylan_alıyor. ōradı ōde yapıyor, yéyor. kef çoħ çıhmıyor, keşKe kef çoħ çıhsa. bol
72 goüruyollar, gırmızı renK_olana gādar. goüruyollar tam gırmızıya dönüşüyor. ondan
73 soñra bu iki günde, üç günde olacaħ bi_şey deēl. eğer yapacāñ çoħsa bir, bir_buçuħ
74 hafTa sürüyor. adamlar tabi gıPgırmızı geçiyollar. saā, sola gédemiyollar. isli isli
75 goħuyollar_adamlar. adamlar mecmur heP_onuñ başındalar. beş dağgaya bi_onu
76 gārışdırmaları ilāzım, goürmaları ilāzım. yapallar beş kilo bi_kef çıħar. halva gütuları
77 var. o halva gütularında_da dört_beş gütü çıħar. adamıñ beş kiloluk kendi yéyecei, bi
78 halva gütusu_da yazlıh yéyecei. geriye gālıyor dört gütü. saten o güççük halva gütuları
79 var. o halva gütularını_da adam oruya góñşuya daıdır. böle amıcasına verir, eniştesine
80 verir. anasına verir, gāynanasına verir. dā yaħın góñşusu var belki canı çekdi, oña verir.
81 belki bi_sıħmaç verir, bazlamaniñ_arasına goysuñ deyi. yaylamız bu kónuda çoħ
82 fedākār. allah rāzı_ossuñ. yapıldıħdan soñra kim_ossa kefden gónderir. kef, uzun
83 sürer; amma yemesi_de güzel_olur. bāzı gişiler yemiyor. onnar āzınıñ dadını bilmiyor.
84 o ayrı mesele, duzunu neyi éyi ayarlamañ ilāzım. duzunu neyi ayarlamadıñ zaman çoħ
85 duzlü_olur. duzsus yine sobanıñ_üstünde gızdırıñ. hafif sana_ıyā goñ, has_ıyā goñ.
86 has_ıyā biliyoñuz péynirden yapılır. sütten, yoürtdan ne yapılır. ondan dolayı daha

87 dōrusu sūt_düzünden yapılır. yapıldıhdan soñra adamlar kefi tabaā gorlar bōle. yumırta
88 ne gırallar_ya, aynı o tabaħlardan tabaħlar var. şēderler, üç_dört gāşşıħ kef_atallar.
89 saten kefiñ yaī var_da dadlansıñ deyi, cıvıħ_ossuñ deyi şedeller. hafif dussussa
90 duz_atañ, çünkü hafif goōruyoñ, dadı mökemmel_olur.

Yahyalı'da halıcılık hakkında ne söylersiniz?

91 yāyalıda osmanlıdan gelen, selçuħludan gelen halı gelenē, el yapımı ōle. makiná yapımı
92 ne deēl. anamıñ_el yapısı, anam_da ōde halı doħuyor. farda_da var_da, önce halıyı
93 annadıyım. ipleri belirli çamırlardan yapılıyor. cōōz gabiından, narpuздan ondan soñra
94 bāzı otsu bitKiler var. otsu bitKiler, aħlıma gelmiyor; amma zor geliyor. ıssırğan_otu,
95 bunnar ne gātılıyor, gārışdırılıyor. bōle bōyük deşter var. aynı eşgi gāynaddiñ deşden
96 var. tabi şindi salça gāynaddiñ deşTlere denir. deşdi gorlar veya halgın var.
97 halgınıñ_çine gorlar, gārışdırıllar. mesele hangi renge boyuyacaħ al_gōē. al_gōē boya
98 atarlar, al_gō renginde boya çıħar. onuñ_üstüne_de ipi atallar, belirli ipler var. aynı
99 çıħrıħla yunu eīrip yumaā dönüşdürüyollar. ipden_de şediyollar, sarıyollar o ipi. o
100 ipi_de gōtürüyollar, çamırıñ_çine atıyollar. o renKde çıħıyor. boya_çün uzun bir süre
101 beklenir. yōsa guruduū zaman ip solar. aynı sulu boya yapıyoñ, dēdirTTiriyōñ
102 çocuħlarda gōrüyōħ. uzun süre guruduū zaman, tam gıvamına vardıi zaman
103 mütış_oluyor. mesele hangi renKde boyuyacañ, yeşil_gō. yeşil_gōōñ rengini
104 dōküyoñ, birer günde onları ūraşıyoñ. dizeller bōle renKleri. halı doħurken baħ turuncu
105 yoħ. turuncunuñ yerine al_gōū, yeşil_gōū ğullanıllar. ad_üsdünde yeşil_gō. yeşil
106 bildiğimiz gimi yeşil_de. ipi boyadıhdan soñra gelip ipi guruduyollar. ğuruTTuħdan
107 soñra ellen sarıyollar. yūarlaħ şekilde. ğarpız şeklinde sarıyollar. ğafadan dezğaā
108 asmaħ_çin ip boyunda seriyollar. sırçanı renK var turuncu yerine. gō var, al gō, yeşil
109 gō var. başga ne var_ıdı, fişne var. ē sarı, al var. bunnar hep_ıplık renKleri. ondan
110 soñra bu ip būyanmadan önce_de çıħrıā geçelim. çıħrıħ_da yun var. yunu eīrirkene mil
111 var. çıħrıħ şeyden yapılır, Pisiklet cantından. onuñ_çine lē şeKlinde bi_şey gāynadıñ.
112 altına_da tahTadan bi_şey yapañ. siñir var, hani hayvanlarıñ ayaħları var_ya. barnaıñı
113 daħıyoñ, hā iki tarafı kesiyollar. dōrt ayaiñ dōrdünü_de kesiyollar, oña sinir deniyor.
114 sinirler şeye yarıyor işde. ucundan mili bi_daħıyollar. ucunu geçiriyollar, yūarlaħ
115 bi_şey var on santim eninde. ğığrım ğığrım şeyler_açılmış diş açılır gimi. o tahdaya
116 yūarlaħ şekilde diş açılmış. sinirlerden_üç dene ip geçiyor. nūrmal iki dene ip geçecek,

117 bir_ıp geiyor. eiriyollar yunu, hafif bi_ince il ıharyollar yundan. onu duTup hafifce
118 ekiyollar. uzelce eiriyollar amma. onu_da başarmağ mmkin deēl, onu_da olay
119 olay herkeş başaramaz. ben bi_elime aldım, bi_ekdim ırıldı. onu herkeş yapamıyor.
120 eliñ yumuşağ_olacağ. bi_ekiP bi_bırađacañ. ddē bas, bırağ gimidi. apı zilinde basar
121 gimidi. bas bırağ, bas bırağ yapacañ bunu. tabi ble yapılıncı ol_arıması binde_bir.
122 kesinlikle olu āriyanlardā_olur. yirmi_drt saāt ıhırđ_eirenlerde_olur. boyallar,
123 sarallar derkene sıra dezgāñ urulmasına gelir. dezgā nrmalde otuz_santim_eninde,
124 iki_metre boyunda, ortası yarılmış Şekilde ē tahdadandır. bunuñ blmleri var tahtaniñ,
125 ortasından dişli Şeklinde demirler eder. ble bi_metre dişli var onuñ. ble otuz_ikilik
126 anahtar var somun deēl. biraz_da alın. onuñla sığalları. soñra dezgā urallar. dezgā
127 ağalları, dezgā toğuluyollar_ya. dřmesiñ deyi ibiyi duāra ağalları_nce. ibiden
128 soñra dezgā ağalları, ikisini birleşdiriller. dezgā hem sallanmasıñ hem dřmesiñ deyi.
129 ondan soñra geliller sıra halıyı īmede. iērken ipi uzelce iēller. incitmeden mesele ē iki
130 if bi_tek deller, onuñ ne olduunu bilmiyom_amma. a_arđa deller, _yz arđa
131 deller. bu Şekilde yapalları. ē halınıñ doğumasına gelir sıra. nce toprağlamaya edilir.
132 yumañ_ortasından_da bi_ıp ediyor. ilmikden_nce bu toprağlıyı yapmağ_da basit.
133 o yandan bu yana veriyōñ. ren_de Şey sanıyor, radını satıyım. ondan soñra arđa
134 sayma başlıyor. uzelce ilmiē başlıyollar. bıağları drtyollar. bıağları_da ince
135 oldu_n bayaī bi_alınlaşdırılları, sındıyla keseller. hirt hirt deyi keseller, keseller.
136 kesdikleri Şey var ırpıntı. o ırpıntı oğ_īře yarar. hele hele yasdığ ullanmada,
137 oturulacağ minderde. yāni bizim yāyalı israf_etmeyi Pek smyor. halınıñ her Şeyi
138 deērli. hirt hirt kesmesi bizi bitiriyor sāten. halı dşrme var, sediller halıyı. demir
139 var bi_metreliK_ipi sığıyor. byanan_plerse ince. halıda doğunan_pler alın.
140 ortadan_da byk bi_boru eder. yoğ su borusu deēl. ũ dedin_miyi borudan ses ıhır,
141 oña bi_Şey diyollar. o ipi sālamladıřıyor. ondan dolayı her Şey tam tağır dzenlenmiş.
142 eliñize sālđđ, halıyı dşrller. hafifce le asılılları. demir var sāten iki tarafında_da,
143 başlangıcında_da bir demir var. bitişinde_de bir demir var. asıldılar_mı halı coP deyi
144 ařřā ēner. ondan soñra nēse le doğulları, ble doğulları. bir_ayda bitiriller, eğer
145 alışılırsa. adınlar ble sıra sıra oturur. doğuma yāyalıda gelenek hāline geldiī_n
146 millet seviyor halı doğumasını. sen aç_da ıdığ_da ben ilmik atıyım. sen aç_da
147 ıdığ_da ben, arđa_ediyim. ondan soñra arđala neyile ũrařılları. hele bi_de
148 toğulamaları yoğ_mu tağ tağ tağ deyi. sanki keserlen danbaşıda alıP ađıyōñ. ondan

149 soñra iş kesmiye gelir. gúzelce millet çoâlir kesmiye gelincek. bire bacım beş güne
150 kesecēm der, oña göre millet toplanır. tamam bacı gelirim, der. o da beklerim,
151 beklerim der. adam beklediinden ne deēl. māsāT öle demek düşüyor. adam bi araba
152 aldıı zaman guyruū ēri diyollar. ney arabañ yeni ya onu demiye çalışıyollar. üstüne de
153 gōle mole içek. yāyalıda halı kesilince büsküütlen sucuğ yenir. herkes bağar, eliñize,
154 gōluñuza sālīğ. dert gōrmesiñ derler. gadañızı alırım, gurbanıñız olurum. işde öğ
155 gādını dediñiz bölē olacağ hā. oraTlar halı doğuduū çün herifler gıyamas. yazız
156 zoällı deller. püsküütlen sucuğ getiriller. bunları bi birleşdiriller şōle gōnu gōnşu da
157 var tabi. yağından iki üç gişi gelir. püsküüt ülen yerler. oña kesgencelik deller. gōnu
158 gōnşu püsküüt olduū çün deēl de kesgencelik olduından geliyor. kesgencelik de
159 sādece sucuğ deēl, başğa bi şey de olur. gōle içilir, cōöz de yenir. gışın cōöz
160 olduū çün cōöz ülen Pekmez yenir. yāyalıda Pekmez ülen cōöz súper olur. cōözü
161 ucundan dutuyollar, Pekmeze batırıyollar. hırt deyi gōParıyollar. bi de daTlı oluyor ki
162 kerata. şediyollar Pekmeze hafif cōözü garişdiriyollar. millet bi yēyor, āzınıñ dadı
163 ağar. tabi yēyemeyenler de var, onlar sosyete. şindi halı satılma nası oluyor, onu
164 annadıyım. önce esgiden gızlar oğūmadı çün erkekleri de sanata gōnderdikleri çün
165 oğuyarlar nādir bölē. yirmi sene önce nerdeydi oğuyacağlar. erkeKler, işe géderdi,
166 tarlıya géderdi. ekin ekerlerdi. gışın erkeKler yatardı, yazın da hanımlar yatardı işde.
167 bölē bir anlayış vardı yāyalıda. ē, gışın halı doğuduğları çün belli bi halı doğullar.
168 sene de beş çit halı doğullarsa onuñ bi çiti gız öüne, bi çiti erkeK öüne, geri
169 galanını da satallardı. mesele gelin gıza yāyalıda üç çit halı verilirdi. halınıñ birini
170 bi gōltuūna alır, birini de bi gōltuūna alır. rómuā gollar, veriller gelini hadi.
171 erkeKlere de fazla halı verilmes. bi çit halı verilir. o da harmanda çalıştı çün
172 harmanlığ hedēyesi olur. ondan soñra satılma işini el doğuma olduū çün istambuldan,
173 gāyseriden gelenler oluyor almağ çün. onun çün mecmur halıyı satan
174 Kiřiniñ alması ilāzım. yāyalıda bi Kişi halıyı satıyor. çitini çoğ bahalı satardığ. şindi
175 halınıñ deēri düşdü; amma esgiden súper parā ederdi. şindi halılar daban halısı mı
176 yapılıyor. dört metre halı doğunuyor, bu dā çoğ para ediyor. esgiden halıyı dışarıdakiler
177 söüyordu. önce adanaya, nideye gédeyordu. oralarda satılıyordu. géden, gelen adam da
178 kār ediyordu. tabi halınıñ gédip gelmesi üç ay gadar sürüyormuş. bi nide şindi doru
179 Topu seksen kilometre. bi saatde géden, geliñ. amma o zaman üç ay gédiP
180 geliyor umuş. yāmır yaş dēmesiñ deyi üstünü çullan örteller imiş. hasırılan

181 örteller_ıdı. ipden doğuma hasırlar var_ıdı. o suyu Pek geçirmiyor. hēbe_mi Pek
182 geçirmiyor suyu, hatta hēc geçirmiyor_da denir. o zamanlar hēbeler ōle_yidi.
183 satılıyordu, millet parasını buradan çığarıyordu. Şindi aslanıñ ğarnında oldu_çün
184 ekmek zorlağdı her Şey. bi_çit halı veriyorduñ, dúnya ğadar saman_alıyorduñ.
185 en_azından bađđaldan çayını, Şekerini alıyordu, ğurtarıyordu. yumırta zati Kendinde
186 var_ıdı. on ğadara toōđ, üç dene_de horuz_oldu_muyu yetiyordu.

Konuşan : Musatafa Demir (55 yaş)
Derleme Yeri : Yerköy
Konu : Elmacılık, erik toplama, düğün ve cenāze merasimi, ad koyma, ay ve hafta adları

-20-

Elma nasıl toplanır?

1 onlardan bahs_ edelim. ē, eylül_ ekim ayında toplanır. dā çoğ yerķóy, mustābeyli ve
2 élyáslı ķóyünde, goālıda var. amma goālı uzağ. zorlu almalar yetişdiriliyor. başda
3 amasya alması olmağ_ üzere. amasya, sulu ve daTlı_ oluyor. büyük_ olursa galifór gibi
4 o bitiriyor insanı. bağyolllar, suluyollar, buduyollar. herkeziñ budaması gimi
5 budanmıyor. bir_ alma yetiřdirecēseñ yayhalıda en_ iyi budayıcı duTmañ_ ilāzım.
6 ağacıñ vereyimini öldürmemesi için iyi budaması ilāzım. ondan soñra zorlu alma yetişir.
7 önce almanıñ gözünü açacāñ, iyi bağacāñ. bağmassañ alma vermes_ ki. ilacını sıhacāñ
8 ğurtlanmaması_ için. alma ğurtlu_ olur. bāzen dışı ğurtlu_ olur; amma bağarsıñ, içi
9 sālām. sadece dışını Pıçalan yontsañ düzelir. millet_ onu bilmiyor tabi_ ki. alma tam
10 yetişir, ğıvama gelir, toplamıya gelir. toplamada almayı yaralamıyacāñ. biliyoñuz_ mu,
11 atarkene labbadan_ atmıyacāñ, yōsa yaralanır. yaralandı_ mıyı téz_ ulmaya başlar.
12 nazzikce nazzikce ğúyacāñ. hemen dolar, alma büyük zorlu_ olur. suyu neyi_ de
13 vítaminli_ olur. ondan soñra almayı toplarkene amele dutarlar. yayhalıda amāle ucuza
14 geliyor. amma almayı toplaması zor. goāyı alıyollar, goālar çöp tenekesi_ mi.
15 oğúllardaki çöp tenekesi_ mi goālar var. se ğeklinde bi_ şey yapıyollar, goānıñ ğulPuna
16 dağyollar. se ğekilindeki şeyi_ de ağaca dağıyor. ağaca dağması_ da büyük bir başarı
17 ister_ hā. çünkü dağdıñ zaman ğalın ağaca dağacāñ. ğalın_ ağaca dağmassañ, ince
18 ağaca dağarsañ haydı larpadan_ aşşā éner_ alma. topladıñ bi_ işe yaramas, alma_ da
19 bi_ işe yaramas. meysuya géder. ğısa don géymecēñ alma toplarkene; çünkü cızılır her
20 tarafıñ. suradıñ cızılır, múmkünse şaPka dağmıyacāñ. şaPka dağdıñ zaman, güneş
21 ğórmeñ_ amma şaPka düşer. gömlek géyecēñ, eşortman géymeyecēñ, ğot pontol
22 géyecēñ; ondan dolayı ğolunuñ dümesini_ de vuracāñ_ ki sıyrılmıyacağ, cızılmıyacağ
23 ğoluñ. vālla cızılmasıñ déyorsañ ğısa ğol géyecēñ. öyle toplamağ_ ğolay bi_ iş deēl. ince

24 iş gibi bi_şey bu. ondan soñra aşşadan goāyı doldurduğdan soñra onu gofaya
25 düşürmeden éndirmeñ_ılāzım. biliyoğ almalar böyük_olduū için almalar aşşā yoāş
26 yoāş_éndirilir. adamıñ gāfaya düşürdün_müyü nōlur, gōrūñ o zaman. adam
27 meftā_olur, onuñ_çin yoāş yoāş éndireceñ. o şaban_ā, alı_ıhsan_ābi gel şunu bi_yaz
28 déyecēñ. duTacāñ, onu alacāñ, onuñ_çine dókeceñ. sandıqlar var, onuñ_çine_de
29 gasTe serilir. gıranları hoā almasıñ deyi. sandıñ_çine incitmeden dókülür
30 yaralanmasıñ deyi. yoāş yoāş dókülür. yōsa alma ezilir. yazlığ amālelere işi_de, zor_ış
31 be. bu gāsteleri yapmalarımıñ_amacı hem hoā almasıñ deyi hem_de gırandan
32 gōrükmesin deyi. hoā aldıı zaman alma çürür, ular. ulmaması için mecmur gāste
33 sereceñ. gāsteniñ boydan boya açıldıını düşünürsek, gompilesini alacāñ gāsteniñ. geniş
34 Tarafını gāsteniñ bi_ tarafını onu serecek, bi_ tarafını óbürünü serecek. ortaya_de
35 gāsteyi ikiye ayıracāğ. gúççüK tarafını bi_ tarafa goyacağ súper_olur. üstüne_de āzı
36 barabar dolduracağ. cenāzedeki gibi deēl. üstüne_de gāsteyi örteceñ, üstüne_de iki_üç
37 alma goyacañ. ip_ilen_de bālayacañ zorlu bi_şekilde. sālamladıyıym deyi bālacāñ.
38 sandığ çibisiyle çaħañ. sandığ çibisiyle çaħarlar, üstüne_de ince tahta goyallar. soñra
39 gōtürüller meysuya goyallar.

Dağ eriği nasıl toplanır?

40 bunnar ne zaman_olur? işde mayıs aylarında_olur, daha çoğ dediim gibi.
41 mayıs_ayında başlar, ekim_ayına gadar súrur. ekim_ayında olduū bile sóylenir
42 bunlarıñ. yaz_ayında, eylülde ne güzel_olur bir gōrseñiz. yalıñız_alıçlar dāda toPlanır.
43 sarı_alıç var, gō_alıç var. o alıçlar var, gurt çığması doğaldır. ilacıñı sığmıyor,
44 sulamıyor nōürsün? çay bardāıylan iki_yüz_elli_bine satıyor adam. alıçlarıñ_özelliı,
45 aynı löblebi gibi. çam fıstıı gibi bi_şey. sadece yéyoñ, āzımıñ Tadını alıyoñ. heftik
46 géderiyon_ışTe. canıñ ne isder mesele, her şey_ılder. ekmeı çoğ yemiyon_ya, ekmeı
47 çoğ yemeyince heftikler_ınsan. heftiklemek_çin alıç yer. dā erii súper_olur yalıñız.
48 gōzüm gibi erikler_olur, dā erii. hart deyi bi_ıssıracāñ, elmā_ımı çığar sesi_de.
49 súper_olur, amma şirelı_olur. incē_olur. o alıçlar yuārlağ_olur, aynı guş gösü_mü
50 olur. billā_ımı olur, amma súper dadı_olur. hani çocuğlarıñ_oynadıı billa var_ya onuñ
51 gibi. bir_de bayam var, bayamı_da duzlarlar_da yerler. dādā_olur, yeşil
52 ağaçdan_olur. dalları yeşil onnardan_olur. yalıñız onlarıñ_özelliı duzluyarağ yenir.
53 duzlamadıñ zaman eşgimsi gelir. duzlayıP yedin_ımıyi eşgisi ne galmas. bi_dadı_olur

54 ̄. ̄t̄onlar bi_şey getirdi, alıç getirdi. alıç_đa üç sene ̄ncesinden ğalma. buzdolabiya
55 ğoymuş, buzlūna. ā getirdi, ye dedi. v̄alla yedim, ğözel dadı var. iki sene iyi dayanmış
56 orda.

Düğünler nasıl olur?

57 ̄nce ğız_ısteme, ğonu ğomşuya denir. benim_̄olum ̄leneceK denir, baña ğız bul deyi.
58 ayşā deyze ordan bi_ğız bulur. ğız bulur derkenek, tanıdı̄ bi_ğız vardır. o vesilē_olur,
59 haydi der şorda bi_ğız var, baħmıya gedek der. burda kim ğeder? yenge ğeder, ğörümce
60 ğeder, bir_đe ğız istemiye vesilē_olan ğeder. ğız_ıstemeye geldik, deller. ğız_ıstiyoh
61 deller. sorarlar_ışde ̄nceleri namazı neyi sorallar_ımış, tarlası neyi var_ımı
62 sorallar_ımış. şimdik sigortasını soruyollar. iş hayırlıysa ğadın der zaten, ̄lenecek ğız
63 der. benim der nışanlanacaħ_̄olanı bi_ğörüyüm, der. ğonuşmaya gerek yoħ. ̄lan
64 arabaniñ_ıçinde bekler zāten. hemen bi_aşşā ineller, çairillar. ğonuşullar_ışde.
65 bi_̄ómür boyu hayat sūrecekler. ̄lan bi_̄ómür yapacānı annadır. ğız_đa ̄mür boyu
66 yapacānı annadır. ̄ncelikle allah yazdıysa, ğader yazdıysa ̄nce birbirlerini isderler.
67 āşam düñürcü ğedeller. burdan paħlō ğótürüller. çarşı pastanesinki iyi amma elinki dā
68 éyi. varillar, ordan bi_hoca ğeder. ğuran_ohunmaya ğedilir. allahıñ_̄emri,
69 peyğamberiñ ğavliyen. ordan_đa cümbür camāt toplanır. üç dört tepsi paħlō yapılır,
70 satın_alınır. iki_üç dene ğole alınır. öyle bir merasim_olur. ğız_ısdendir. allah hayırlı,
71 uūrlu etsiñ denir. çihallar, geliller. orda ğıza bi_şeyler bālanır. lasTiK bālanır, üç dene
72 düūm_atılır. ̄ğlendikten soñra, gerdee girincek o ipi çözüyollar. onuñ maħsadı ne
73 bilmiyom amma ğözel bir şey yapılır. baş_örtüsü soñra_đa bi_şey diyecēm. ̄nce
74 nışanlılıhTa hayırlı_ossun, dendi. ğıza bilezzik daħıldı. ̄nce yüssük taħılır. mesele iki
75 dene bilezzik taħılır. ne diyollar, aħlıma gelmedi. soñra_đa daħarıħ deller, nışan_olur,
76 eşerP bālama deller. ğadına, gelin ğıza eşerbi bālarlar. eşerP bālamadaki ğaye nışan
77 yapmaħ assında. şimdik nışana döndü. esgiden yālıħ bālama derlerdi. orda üç, dört
78 bilezzik daha daħılır. burdan sādān soldan öndüçler vardır. öndüçde ne getiriller?
79 mesele çeğrek ğótürüller. dolar, yūro, çay, şeker getirir. erkek öü_đe çay, şeker
80 getirir_đe ğız öü_đe mesele erkeē borçluysa ğıza para getirir. erkeē_đe ayrıca nışan
81 daħma olasılığı_oluyor. orda çay, şeker getiren_olur. çeğrek almıya ğücü yetmes. anca
82 çay, şeker_alır. para ucuz_olur. beş yūro dedin_ımıyi yūğsek duTar. on bin
83 dedin_ımıyi düşük derler işde. yūsük daħınmıya gelinir. yeniTTen ğıza bilezzik daħılır,

84 aç bilezzik daħacāsañ. ğremiseler gelir sıra, o daħılır. beş_ay gibi nişan durma süresi
85 vardır. en fazla altı_aydır, en ğırası üç_aydır. üç_ay nişanlılıħ durma hağğı vardır.
86 altı_ay sürme itimali_ede var. ondan dolayı düünler_olur. düün_ede nası_olur. esgiden
87 algı yoıdu, amma şimdik algı_oluncaħ düünde oyunlar bitdi. esgiden ğabaħ_oyunu
88 var_ıdı. ekdim, biçdim bizim tarlada on ğabaħ_oldu, yirmi ğabaħ_olur. öyle sıraya
89 dizililler_ıdı, oynallar_ıdı. yazı, tura oynallar_ıdı. ē, şimdik algı çıħdı, neymiş
90 efendim fıdayda fıdayda. başga bi_şey yoħ. millet_oynuyor_ışde. fısdıħ gibi ğabaı
91 neyi oynasalar ne güzel_olur. şimdik deışdirildi. algı_oluncaħ oyunlar bozuldu.
92 yayhalıda comártesi dāmaT ğaçırma olayı var. oña ğaçırma deēl_ede,
93 yitbaşından_ıderler dāmadı. dāmaT ben seni isdemiyom, der. bi_hırılıcı óoker vuruñ
94 dāmada deyi. genelde ğaçırmayı erkeKler_alıır. erkeKler ğaçırıp eziyet_edecekler.
95 dāmaT_öleniyor_ıya, amac dāmada eziyet_etmek. dāmadı bi_ğótürüller. hırılıcı,
96 ğürültü, vurmaħ, ğırmaħ derkenek deām_eder. burda bizim goā ğótürüller.
97 ırılıcıPlañ_edeller, ğamyonuñ ışını_ıda veriller. dāmada ğoāħ kemiTTiriller. ğabılılı
98 soānı yediddiriller. samırsāi yediddiriller. ğara baldırcan yediriller. domātesi soħallar.
99 hayvan tersi attırillar. hayvana dePik attırillar. ayaına ipi bālallar, salındırillar_ışsaı.
100 dāmadiñ_elini bālallar. āzıylan aşsaıdan bi_şeyler aldırillar. deynek ğorlar mesele,
101 āzıylan bunu alacaħ mesele. eli zaten arħada bālı. adam alacāi zaman arħadan ayaını
102 bi_ğaldırillar. ğafa beyin ğalmas dāmaTda. dāmadi ğaçırdıħdan soñra böyle oyunlar var.
103 top dursuñ, sağ sol vursuñ. dāmadiñ_üstünde ne varsa ıħarillar. ğóynek, atlet ne
104 var_ısa ıħarillar. direk vurullar, deri kemerlen vurullar. sırtı ğompile kemer geer.
105 dāmadi saat on_ikiye teslim_alıllar, öğe getiriller. yitbaşı teslim_olacaħ_ıya, yitbaşı
106 sırtını bi_aar, allāh. dāmadiñ yaralanmadıħ bi_ıarafı ğalmamış. her taraf mor, dāmadi
107 orda haşaT_edeller. yayhalınıñ genel_özelliı bu. bobamı_ıda ğaçırırkenek pencereye
108 ekmişler ğaçıracaħ deyi. o zaman_ıda bobam söümlüymüş_ümüş. herkez söer_ımiş.
109 bobam_ıda on_sekiz, on_ıdoħuz yaşında ölenmiş. o zaman_ıda büyük ābiler pencereyi
110 ğırmışlar, sökmüşler. bobamı ordan ğaçırmışlar. yalın_ıyaħ, éndirmıřler. öreyolda
111 ğum var_ımiş hep. mucur varımış_ımiş hep yalın_ıyaħ yürütmüşler. ayaı hep
112 ğan_olmuş. şeye bālamiřlar, piķabiñ_arħaya. ğamyon yürüdükce ğoşuyor_ımuş.
113 ayānda bi_şey yoħ tabi. gelin_ılmada esgiden beri eşşeklerle neylen_olurdu. gelin,
114 üste binerdi. dāmaT_ıda semerden ekerdi. hādi bālım öğe ğótür. şimdik arabalar var,
115 ğótürüyollar hādi bālım. pazar ğünü gerdeē girecek_ıya damadı éyice döeller. dāmadi

116 éyice hoşaf_edeller. döëller, vurullar, ırallar. amma çoğ_da gözəl düün_olur
117 yayhalıda.

Cenaze merasimleri hakkında bilgi verir misiniz?

118 yayhalıda mesele ipek hocamız var_ıdı. ē, düününü, ölümünü yayhalıda yapacāñ,
119 hayatını başğa yerde yaşayacāñ. normal hayatını yayhalı múnafıñ, haset olduü için
120 düünle, cenezeni yayhalıda yapacāñ der_imiş; çünkü niye dış şeere gédiyoñ, adam
121 bi_şey bilmiyor, kimi döët_edecēñ. anca düün salonunda yayhalıda yapar_ısañ yedi
122 ceditiñ ıtılıyor. oruya herkezi döët_ediyoñ, küs_olsañ_da barışıyoñ. cenezede_de
123 aynı. millet küsmüş, darğınmış öle deēl. cenezeye herkez gelir. ceneze ılalalığ_olur.
124 ondan soñra ıranı kerimler çoğ_oğunur cenezede. sādece sürekli oğunur, millet söāP
125 almağ_çin ıoşdurur. ondan soñra burada ışat daıtma deyi bir şey var burda. adamıñ
126 yaşını hesaplrlar, yaş yetmişse oña bi_milyon ciārında para düşüyor. o paraya ışat
127 diyollar, günahlarına keffaret_ossun deyi. onu fākirler daıdıyollar. üçüncüsü gün
128 daıdıyollar bunu. ıranı kerim oğuyan gençlere daıdıyollar. fākirlere, imamlara çoü
129 zaman veriyollar. imamlar almıyor amma imam_olduü için alıyor. insanlar öldükden
130 soñra zāti sale veriliyor. bu salede herkez duyuyor zati. millet_ālaşıyor. ē ahrabası, eşi,
131 dostu mezer ıazmaya gédiyor. mezer ıazma deēl_de, yayhalıda her ılabileniñ ayrı bir
132 mezeri vardır. sen ıtötürüP_de mezeri ayrı bir yere ıoyamañ. boş mezerler var. mezeriñ
133 üstünü açarsıñ, orda kemikleri bi_ışeye ıorsuñ, onu oruya yerleşdirirsiñ. hazır
134 mezerler var. yirmi, yirmi_beş sene önce yapmışlar mesele. yüzündeki toPraı alıyoñ,
135 ılPaını ılaldırıyoñ. kemiklere_de bi_dene çuāl getiriyöñ. kemikleri onuñ_çine
136 ıoyuyoñ. adam cenezeyi getirip oruya ıoyuyor. cenezeyi mezere getiriyollar. beş_ıltı
137 imam birleşiyor. ē, nas süresinden başlayıp_oğuyollar. yāsini şerif_oğuyollar. talğın
138 veriyollar_ıya, o talğın verirken ya_ümmi, āmet deyi talğın veriyollar. talğın verdikden
139 soñra, talğındaki amaç nereye ıtTtiini bilmesi cenezeniñ. allahı hatırlaması için talğın
140 veriyollar işTe. imam_da başında oturuyor, yāsini oğuyup geliyor. bu şekildē_oluyor.

Çocuklara isim neye göre veriliyor?

141 çocuğ döduü zaman bizim burda dedesiniñ_ismi ıonur. ē dedemiñ_ismiymiş mesele
142 benim_ismim. bu silsile hālinde deām_ediyor. sürekli dedeleriniñ_ismi ıonuyor nesil
143 tükenmesiñ deyi. daha çoğ ēmet, memmet, üsün, hatca, ayşa, fadıma. bu şekilde dile

144 ğolay gelen_ismiler ğonuyor. mesele ali, üsün dediñ zaman tez hatırlanıyor. yusuf
145 dediñ zaman tez hatırlanıyor. bazı şeyler_de hatırlanmıyor.

Aylara ne diyorlar?

146 ocālan şubat_ayları arasına zahmarı deniyor. eylül_ekim_arasına gücük deniyor.
147 temmus, austos, eylül derkene güz deniyor. güzden sonra ortalıĥ ayazlaşmaya başlar.
148 ondan sonra millet anıyor güzün geldiini. bir_de yatsı namazından sonra ortalıĥ
149 souyor. ordan_anıyorlar güzün geldiini.

Rüzgarlara da deĝişik isimler veriliyor mu?

150 ğabayel var, andan sonra_cıma Poyraz var.

Haftanın günlerini nasıl söylerler?

151 pazártesi, salı, çarşamba, perşembe, coma, comártesi, bazar. sabahdan_āşama ğadar
152 günün vaKitleri_de şöle söylerler. meselā sabah saāt ğaç biliyoñ_mu? erken vakite
153 ğuşluh deller. on_ulan on_iki arası ölen vakti deniyor. ölen_ilkindi arası, öleden sonra
154 deniyor. ilkindi āşam_arası āşam deniyor. āşam_ilen yatsi_arası yatsı deniyor.
155 yatsıdan sonra gece deniyor.

Konuşan : Gülistan Dağcı (72 yaş)

Derleme Yeri : Yahyalı

Konu : Anı, yayla hayatı, halı dokuma

-21-

1 benim gızla gâPıya çıhdıydıh. bir_omar derler bir yeēni var, o_da çarşıdan
2 geliyor_umuş. alıñ size dedi yeñi dünya çekirdeī veriyim, dedi. ben_almadım.
3 almayışın gızıma verdi, gızım_aldı. gızım_da bovasına getirmiş vermiş yeni dünyeyi.
4 o_da yéyişin, bilememiş birisi çekirdeī boruya düşmüş. bûāzıña durmuş. bûāzıña
5 duruşun geçmedi, bu āşam_oldu. ne yediñ dedik? yeñi dünya yedim, dedi. eyleyişin
6 ben dedim_ki: “çekirdek_mi durdu neci?” dedim. eyle deyişin çocuūm var benim
7 nīdede, tilefon çekdim hemen. getiriñ dedi, iletdik tohdora. tohdor şeye vurdu,
8 telāzyona vurdu. hortumu atdı. bağ bacı, dedi. bağ gocañ dedi bûāzına çekirdek
9 durmuş, dedi. bağ dedi, çatal_aldı yoğ dedi. bağ heP soyuldu, dedi. zıyipağ o_ya. şey
10 zıyipağ, yeñi dünya çekirdeī zıyipağ. çalışıyor, çalışıyor, çıhardamadı. bağ bacı dedi
11 tohdor heP soyuldu dedi, çıhmadı dedi. fakilteye gidecēñiz, dedi. fakilteye dedi, üç çatal
12 var, dedi. orda alıllar, dedi. fakilteye gótürdük gocomı. fakilteye gótürüşün iletdiydik,
13 tohdorlar hortumu atdı. aynı o_da onuñ gimi çıhardamadı, o_da boruyu çekiyor.
14 fakiltede atdılar_ıdı, boruya eyce boruya geymiş çekirdek yeni dünya çekirdeī. eyce
15 geymiş, soñra tohdorlar dedi_ki biz bunu dedi amāliyete yatırdacāh, dedi. biz_de hē
16 dememişsik_ki anğaraya gótürelim, dememişsik. işte allah söyletdirmeyecek_ya. bunu
17 amāliyete gótürdüler. buña çekirdeīni almışlar. hemen_ayıhmış. aldılar_ımı,
18 almadı_ımı, bilmem. aldıh dediler. hemen ayıhmış, geldi. aman dedim niye eyle
19 ayıhdıñ, dedim. gülisden téz_ayıhdım, dedi. “neyse ağrıyor_mu midañ?” dedim.
20 ağrımıyor, dedi. eyle deyişin epey_ıdı, iki gündür eyi_yidi. ondan soñra hemşireler
21 geldi. dedi_ki amıca dedi tāsıyanıñ düşüyor, dedi. düşüyor ihi düşüyor, áha düşüyor.
22 ikiye düşdü, bire düşdü derkene getirdiler makineyi dahdılar. ondan soñra yoūn bağıma
23 aldılar. ondan soñra ne dıhıldım nē_étdim. o górdüüm_oldu. o çekirdekden_öldü
24 benim gocom. ha tohdorlar nördüyse didik didik ditmiş tohdorlar heP fakiltede. hep
25 deşşiklemiş. halbiki çekirdekden insan ölür_mü? aldılar_ıdı çekirdē. ondan soñra kimi

26 bũynundan delmiş, kimi bilmem nõrmüş. deşşik deşşik deşmişler. saılan getdi, ölü
27 geldi. benim ğocam_ da beylẽ_ oldu ha. çocuđlarım geldi, hep toPlandı. geldi
28 çocuğlarım da geldi_ de o zaman epey_ idi dõlũkũsũn dũşdü. çocuğlar getdi_ mi dedi?
29 hep getdiler, dedim. ondan soñra āladı. āladıđdan soñra ilkindiledĩ toğdorlara
30 ben_ acığdım dedi toğdorlara. āmman ben_ acığdım, dedi. beña bi_ yemek dedi.
31 toğdorlar yemeĩ vermedi. dā iki gũn_ oldu amāliyet dediler, vermek dediler. ondan
32 soñra ikiye dũşdü tāsiyon, üçe dũşdü tāsiyon. nédecēseñ acığdan gétđi. vermedi
33 toğdorlar. fakilte var_ ya, fakilteye kimse iletmesiñ kĩmse. fakilte yedi benim ğocamı,
34 sālam_ dı. ha didiK didiK diTmişler.

35 benim bovam_ da ben yedi yaşında_ yıdım. benim bovam başı sāralı_ yıdı. gendi
36 hoca_ yıdı_ da dē bi_ ezen oğurdu. tā ağbaşa duyulur ezeni. hoca_ yıdı benim bovam.
37 ondan soñra başına ıcığ sāra gelirdi de ağıllı_ yıdı. ayığdı_ mıyı ğorđmañ ğızım, derdi.
38 ondan soñra bu benim bovam adanaya getdi. ğaçdı, gétđi. ğaçıP gedişin anacāzım bir
39 ğõnũk var. ğõnũkleri aradı, bu neriye getdi? başı sāralı, bu neriye getdi. aradı anam
40 ırāhmetlik aradı. ğõnũũ neyi gezmiş dāları oralara_ mı getdi deyi anam ırāmetlik
41 bulamadı. geldikten soñra bir_ dā_ ki adanada ölmüş, dediler. dā adanıya geçmiş
42 dediler herifiñ. anacāzım üç ğızığ, bir_ de anamız var. õğsũz ğaldığ deyi ālayı ālayı
43 öldük. ırmaā dũşmüş dediler, kimi ne dedi. ondan soñra bi_ ay soñra üç_ ay_ oldu.
44 ğayri öldü diyoh. ğayri ğayb_ oldu diyoh. ğayrı umudu kesdik. bi_ de yemek yeyerdũđ.
45 hā_ cennet cice dediler, aman dediler ğocañ geliyor dediler. nerde? dē çopırınıñ_ orda
46 çatda dediler. anam benim ğocam_ öleli üç_ ay_ oldu. yoğ ben inanmam, dedi.
47 inanmadıysañ geliyor işde ğocañ, dediler. heP üç ğız, anamız ğarşılardığ bovamızı.
48 hepimize eilişer ğuruş para verdi aliñ deyi. anama verdi eili ğuruş. beña, üç ğıza verdi
49 eilişer ğuruş. bunu aldığ, geldik_ õē. kefleniyoğ, kefleniyoğ. ēle bi_ olay geçdi
50 başımızdan. bovam_ da şeyden_ öldü. şindi bahar gũnũ çiçekler_ açıyor. bi_ de inēmiz
51 var, buzaladı. ondan soñra ben_ de yedi yaşıdayım, ben biliyom. ğılõzuñ ğızı dedi, bir
52 yemek ver dedi, õnũme dedi. samırsağ sulamaya gediyoum bahçaya, dedi. anam yemeĩ
53 verdi. yemeĩ yedi. ondan soñra barnağ ğadar bir soğum_ aldı. dedi sırtına_ aldı. hādi
54 gediyoum, allā_ smarladığ dedi. getdi_ ya bi_ saāt gétđi. gétdikden soñra anam dedi_ ki
55 yõrum yürũ, dedi. bovaña dedi bir dedi, bağ dedi. bağ da gel dedi. belki başınıñ sārası
56 gelir, dedi. suya neye dũşer, dedi. ben_ de gétđim. ben yedi yaşıdayım, biliyom.

57 diřimiñ biri çıĥmıř, biri de gediK. biliyom o zamanlar. getdim çiçekler_açıyor,
58 samırsaĥ bōle ġabarmıř. çiriyom, çiriyom. bovamızı da, yuddā deyi çiririh. yuddā derik
59 bovamıza. yoĥ yoĥ, ses yoĥ. amō dedim. samırsañ yanına varıyım bi_baĥıyım, dedim.
60 su kūtülüyor_ordan, aĥıyor su. baĥdım_ıdı boydan boya ġollarını yumuş, yüzlerini
61 yumuş. yüzlerini, ġollarını yumuş abdest_almış. çorabı çıĥatmıř, geriye ġoymuř.
62 bařınıñ sārası gelmiş, suya yihılmış boydan boya. suya yihılmış. amō bildim. ben
63 ufādım yedi yaşında_yıdım_ıya, bildim aĥlım_eriyor. hemen řēle ġafasını
64 ġaldırdım_ıdı, altın gimi olmuş yüzleri çamırı sıyırdım_ıdı ölmüş. bi_geldim,
65 bi_geldim. ana ana dedim, yuddām_ölmüş, dedim. ney ney ġızım, dedi. ölmüş ölmüş
66 dedim. amō anam bāçeye bi_seirtti, géttdi. vardı_ki anam, anamıñ ardına ben géttdim.
67 yusuf hoca ölmüş deyen bāçaya getdi ölmüş diyen. dünya_aġdı. ondan soñra vardı
68 anam ġaldırdı_ki altın gimı_olmuş benzi bovamiñ. hoca_yıdı benim bovam, derin
69 hoca_yıdı. ondan soñra dē bi cenezesi vardı, almadı. gömdüler dedeñi. yusuf hoca
70 ölmüş diyen geldi. ēle yetim ġaldıĥ, üç ġız_ıdıĥ. anamız bizi böyütdü. anam
71 şeyden_öldü. anamıñ ġarnı şişdi anacāzımıñ. anama Pek baĥdıĥ biz Pek. anam_ışde
72 ġanser var_ıdı anamda ne varmış? doĥdora ġótürdük, ġarnı şişdi. gelmedi amalı.
73 toĥdor demiş_ki ġanser var, demiş. anam, ondan_öldü.

Yaylacılık hakkında neler söylersiniz?

74 nisanıñ_onunda ġóçerdik. sunaya ġóçerik ondan soñra, dē ġaç sene sunaya ġonduĥ.
75 ondan soñra sunadan ġaĥdıĥ, göllüceye. ondan soñra gine dōlüküsü_sene
76 yılan_deliine, ondan soñra ayġır pınarına, ondan soñra aladaā. ondan soñra gücük suya,
77 ondan soñra diřdókene, ondan soñra bōcölüye, sıtma_olūna hep ġóçerik. eřřēle,
78 yükledirdik, hē çuālları yükler_ıdik. yataĥları atardıĥ, yanniĥları çatardıĥ yā
79 yanniĥlarını. çökelik yanniĥlarını, yā yanniĥlarını eřřēle dařınırdıĥ hē. çadırlara ġazġıç
80 çañardıĥ. dē yirmi_üç dene ġazġıç çañardıĥ. içine bālardıĥ, ġazġıcı dikedik. çadırı
81 dutardıĥ. hē soba ġurardıĥ. çadırıñ_ıçine soba ġurar_ıdıĥ. řōle delik delerdik boruyla.
82 şePit yapar, yālardıĥ. süt_düzüyle ekmek yapardıĥ. ondan soñra aladāda vardıñ_ıdı
83 bōle yanniĥlar var sen biliñ_ıdı? daş gimı_olurdu. biliñ_ıdı onları ederdik. yā ġıyır
84 ġıyır yālar ederdik, çinKeler dizerdik. bi_halġın süt saardıım ben ondan soñra. beş_ıdı
85 yerden óndecimiz gelirdi. ondan soñra heç etsiz ġalmazdıĥ_ki heç. yoürt çoıdu. eşim
86 çoban_ıdı. gece dōl yurdunda āřamdan getirirdi, řafaā ġarřı sūrer ġótürürdü. ēlenlediı

87 getirir. doārımızı saardıķ, seĉerdik ğuzuyu. ğoyun ğederdi öleden soñra. ğuzu ayrı,
88 ğoyun ayrı. bi_de makinemizi seĉerdik, südümüzü ĉekerdik. yaylada ğorğutdular yā.
89 mısdafa dedi aĝĝañ. ğö_oluĝda. sen ğüĉcüksüñ. mısdafa dedi_ki mısdafa dedi böön
90 Şeye get, dedi. hē mısdafa dedi, sen öde dur_da ben gedyom ğoyuna dedi aķĝañ. aķĝañ
91 ğoyuna getdi. ben_de ĉocuĝlarıñ yataını heP_etdim tüm. yatdıĝ, ĝapınıñ āzını
92 basdırdım keleŐicik. ondan soñra ilānları tıngırdasıñ deyi. ben_de ay_öcuma etdim
93 yatāımı. üstüme boydan boya bi_Şey uzandı üstüme. baĝıyom, baĝıyom. ğoĝdum
94 seslenemedim_de. ondan soñra bismillahırrahmenırrahim. allahüle, allahüle... dedim.
95 saĉıma dēyor, üzerime dēyor mesele erkek_mi deyi baĝıyom, allahüle dedim
96 o_demiye. seslenemiyom_da ğoĝdum_da. o demiye Şeyden üstümden sıyrıldı ğétdi,
97 beña bi_Şey_etmedi. allahüle deyişin üstümden sıyrıldı, ğétdi. sıtırıñ_ıltından ĉıĝmıŐ,
98 hemen yekiniverdim baĝdımdı, ĉıĝdı yer besbelli. Őēle ĝaĝmıŐ sıtır. ya ondan soñra
99 böĉa emiş var_ıdı, emiş bacı ben ğoĝdum, dedim. “neden ğoĝduñ ğülisden?” dedi.
100 ğoncalas_mi basdı, nördü dedim. yoĝ ne var ğorĝacaĝ ğülisden, dedi. Şimdi mısdafa_āñ
101 Şeye kōye ğétdi, dedi. biz uyannıĝ, dedi. sabālan_da ĝaĝdıydı ĝapınıñ_önüne bi_ĉıĝrıĝ
102 ğurduĝ. ĉıĝrı ğurduyduĝ, seydel_āŐa_da kōtü. meēr her_ınsanı ğorĝudurmuŐ o.
103 biz_de böĉa emiŐlen barabar ğonardıĝ, barabar ğederdik. siz barabar ğonuyoñuz deyi
104 Őēderdi, buüz dilerdi. ondan soñra vālla böñ ğorĝdum, dedim. seydel_āŐa_da geldi.
105 seydel_āŐa ĝıPĝırmızı ğeĉdi. meēr_oymuş beni ğorĝudan, seydel_āŐaymıŐ. yā
106 suĉuĝĝun suĉuĝĝun. meēr yaylada geliniñ yorĝanını ĉalmıŐ. sabālan gelin
107 ĝalĝmıŐ_ımuş. gendi gelini yorĝanı yoĝ üstünden. aman yorĝan... meēre ĝaynanası
108 ĉalmıŐ. dölüsükün getirmiş yorĝanını geliniñ_üstüne atmış. gelininiñ yorĝanını ĉalmıŐ.
109 meēr o_yumuŐ beni ğorĝudan. ĝahr_olasıca ĉekiyor Şimdi ayāndan.

110 heye öümüz esgi_yidi, ĉökdü bir tarafi dē pörtledi. yatdıĝ ĝaç sene yatdıĝ içinde. uĉar
111 deyi ğorĝduĝ, içinde yatdıĝ. ondan soñra baārın sóktürdük bu damı. sókdük ame
112 dıĝıldı, sókdü hayrına sókdü. bir_de kireye ĉıĝdıĝ. kireye ğöĉdük, ğétdik. damımız
113 sóküldü. sóküldükden soñra vardı_yıdıĝ zabā o dam_da aĝıyor. kōtüymüŐ. ĉıĝdı
114 ĉınadım damı kireye oturdumuz damı. ĝayri bizim dam sókülüyor. oraya vardıĝ, o
115 dam_da kōtü_yümüŐ. oturdu_yuduĝ, ĉıĝdı ĝayri yāmır duTdu. varıyım dedim,
116 bi_ĉınayım dedim. damı éyce ĉınadım. ā geldim ĝayri Şuraya sufray_ıtdım. ĝayri
117 yémek yéyoĝ. bir_dā bi_Şey ğürpeden düşerse biz ekmei yerkenek. eyi_ki beni alıP

118  ndirmemiş. allahu_t ala beni  ayırmiş. am  vardıydı,  anġal_ nmiş. eyi_ki ben
119  nmemişsim aşşaya allah tarafından. baġ beni allah na l  ayırmiş. ondan sonra orayı
120  ayrı n rd k, benim hısım var_ıdı.  ayrı bir_amele getirdi. oraya bi_direk goyduġ, bi
121  anġal  rtt rd k. i inde altı_ay oturduġ o damıń. altı_aydan sonra damımız yapıldı.
122 yapırdıġ damı. i ine  ekildik oturduġ.  lum, allah herkeře versiń_ya.

123 başımızdan ge en d rt yaşında_yıdı bi_ ocu m var_ıdı. d rt yaşına geldi. ondan
124 sonra benim  ız  ocu m_oldu. olduġdan sonra,  aya varmışım, ellerimi batırmışım
125 lohusalıġda. ellerimden so h_almış. hasdalandım. sıdma duddu beni, sıdma duddu.
126  ş tm şs m lohusalıġda  ş tm şs m.  ocuġ iki g nl k,  ş tm şs m. ondan sonra
127 bir_de g s m yekindi beyle. ondan sonra g s m Paġırcaġ gim _oldu. all m zapır zapır
128 sıtmalar duddu.  ayda  ş tm şs m yazın loġusal nda, loġusalıġda.  aya vurdum_udu.
129  ř tm řs m, geldim_ki iki g nl k loġusa. ondan sonra bir_de g s m  aġmasıń_ı
130 beyle. am  yanıyor her yerlerim. yanıyor dillerim, damaġlarım, her yerlerim. g delerim
131 yanıyor. anam ır metliK amm n anam bi_su ver dedim, vermedi.  ızım dedi, zarar su
132 dedi. ondan sonra sıtma duddu.  ayrı d  su vermedi. g delerim allah_ tmesiń yanıyorum,
133  ş tm şs m.  ş tm şs m loġusalıġda,  ş tm şs m. birġa  g n vermedi, g s m_de
134 beyle_oldu. sonra k t lenmiş g tmişsim vah. hafız_ m_ır metliK, baġ_ m r yazıldı.
135 hafız_ m beni aldı, g tdi d elliye. dişim kitli, tatanosa dutulmuşsum me re. dişim
136 kitlendi.  olum b z ld , dizlerim b z ld . tatanosa dutulmuşsum. ondan sonra beni
137 hafız_ m aldı, g tdi, d elliye. d elliye yatıtdı.   hemşireler şurdan soġardı loġmayı. diş
138 kitli. ayaġ, diz  ıPramıyor. m htec_oldum, her tarafım b z ld , b z ld  her taraflarım.
139 me re tatanosa dutulmuşsum. ondan sonra neyse bir hafta yatdım. bir hafta d ellide
140 viz r viz r... hafız_ m dışada iniltimi duymuş. beni_aldı, g tdi  ayseriye.  ayseriye
141 aldı g tdi_yıdı d rt toġdora  ostertdi beni. d rd _de dedi_ki  l r, dedi. hasdańı   t r,
142 dedi. tatanosa dutulmuş, dedi. mıġ batmış_ay na, dedi. esseden bi_mıġ batdı_yıdı
143 ay ma pırtı duTarġanaġ. ondan sonra neyse hafız_ m o toġdordan  ıġardı. hafız_ m
144 gine    toġdora d    t rd . onlar_da  l r, dedi. tatanosa duTulmuş, dedi. topraġ
145  apmış, dedi. onlar_da doġuz_aydır toPraġ gapmış, d yor. ondan sonra ordan ge dik,
146 d rt toġdora d  ilettdi hafız_ m. toġdoruń adı_da biri şah n beġ. biri şah n beġ_ıdı adı,
147 biriniń_adı da unuttum. amma ne toġdor_udu. sonra birine ilettdi, toġdora ilettdi.
148 hocam dedi, cansız  mite can veren allah dedi. tatanosa dutulmuş, dedi.  urtulmaz_ya

149 dedi. orta odaya yatıt, dedi. cansız yumırtaya can veren allah dedi. belki éyİ_olur, dedi.
150 vay_anam irāmetlik_de var. beni hafız_ām orta odada yatıTdı. hemşireniñ biri ırbıḡ
151 ġadar serimi getirdi, daḡdı beyle. serimi daḡdı ammā serim bitdi. aman beni bi_ısdma
152 duTTu. hopluyom, ġayri şēle hopluyom. anam_da irāmetliK o_ısdmaniñ arasında
153 toḡdoruñ yanına dıḡdı. anamıñ_da sesini duyom. bi_dā_ıki hemşireler geldiler,
154 soḡuldular şuralarıma ġoydu. baḡdım_ıdı ġayri ġızdıḡdan soñra titremem geçdi.
155 baḡdım_ıdı üsdüm açılmış, ġollarım açılmış, ayaḡlarım açılmış bir serimde. baḡ bir
156 serimde. a iyİ_olmuşsum baḡdım_ıdı parlıyor_umuş her yerlerim. amō anam dedim
157 nörüyoñ, dedim. ana ben_éyİ_oldum, dedim. aman ġızım süs dedi, süs dedi. nazar
158 deēller, süs dedi anam_ıirāmetlik. tuālete gedecēm, dedim. battaniyeyi sırtıma anam
159 verdi. yörüdüm, gétdim. eyİ_oldum. ġösüm_de beyle duruyor. soñra o_demiye şeyle
160 iki saāt durdu, toḡdor geldi. ġızım ”naāl_ıolduñ?” dedi. toḡdor beḡ her yerlerim_ıaçıldı.
161 ben_éyİ_oldum, dedim. amma şu barmām ġaḡmıyor, dedim. o demiye ġöüslerime
162 şeyle bi_baḡdı. baḡırcaḡ gimı ġösüm. baḡdı_ıydı şeyle ġodu, gétđi. şu barmaā
163 baḡmadı. orta barmām ġaḡmıyor, meēre ġösümden ġaḡmıyormuş. bi_dā_ıki hemşireler
164 sediyeyi getirdiler. ġaḡ ġaḡ, niye? ámeliyete gidecēñ. ġaḡ, nerenden ġösünden
165 ameliyet_ıolacāñ. anam_ıirāmetlik sōmam, dedi. hemşireler dedi, toḡdora derik seni
166 dedi ġayri. ġızım ġurtulacaḡ, dediler. beni ġayri sedyeye ġoydular. dē ġaçıncı ġata
167 hemşireler çıḡatdı beni. ġösümü ámeliyet_ıetdiler. beni bayıldırdılar. üç bō yekindim
168 toḡdora. ġoḡdum, ondan soñra iki sıḡıyá ġayri biri bir ġolumdan sarlı biri bir
169 ġolumdam... ayaḡlarımdan iki sıḡıyá çökdü. bayılmış gétmişsim. bi_dā baḡdım_ıdı,
170 ġösü ámeliyet_ıetmiş. bir baırdım_ıamma. baş barmām bir dutdum. amō, ġoūşu yıḡdım.
171 toḡdor dedi_ıki ġızım ġorḡma, dedi. ayıḡamañ_ıamma inne vurduḡ, dedi. baḡ
172 ġörüyoñ_mu memeyi, dedi. heP_ıcrāt çıḡdı, dedi. ondan soñra getiriP yatāma
173 yatıtdılar. künde bi_toḡdor gelirdi, beyle ārı giyermiş. künde yālardı içini. bir_ıay
174 yāladı. bir_ıay ġayri şu deride şēle çarıla çıḡdı. toḡdor dedim, bu niye çıḡdı? derdiñi
175 ġızım atlatdıñ derdiñi, dedi. hemşire şeyle ġaşıntı_ıoluşur. oūç oūç tükürürdü. ġızım
176 dedi, ġayrı derdi atlatdıñ, dedi. ēle bi_hasdalıḡ çekdim ben.

177 öḡ_de emmim var_ıdı vay. emmim bize oturmaya geldi. mısdafa_da masġara. mısdafa
178 halı ıymıḡlarını aldı, şuraya cicik yaptı. emminiñ ġarşısında beyle oynuyor, beyle
179 oynuyor. ezeli ocaḡlarıñ_ıaltından şey soḡallardı. sobayı vururlardı_da ē şey_ıolmasıñ

180 deyi atas düşmesiñ deyi. yasdıĥ soĥarlardı ben_đe ne biliyim yasdıĥ soĥdum altından.
181 atas düşmesiñ deyi Şu soba yanıyor_đa, Őura_đa pece. bir_đā_đki çocuĥ oynarken
182 bi_Őey gürgür gürgür_đederse. amō nere ġürlüyor? meēre soĥduūm yasdıĥ, yasdıā ordan
183 köz düşmüş, meēre oymuş ġürleyen. Őordan sıçramış borudan. Şora pece_đa Şeyle
184 soĥuyoĥ altına köz düşmesiñ deyi. can_ōlu assiyeniñ ġızı var_đı assiye. ġayri
185 üsūn_emmimiñ damı yanıyor deyi baırıyor. ondan soñra söündürdük ġayri. böyle bir
186 aloy_đoldu.

187 yirmi sene_đmi_đoldu? on_đoĥuz senē_đoldu tam. on_đoĥuz senē_đoldu. yaylıya
188 ġéđdi_đyidi. ōlu çoban_đı, varıyım diġnē ġéđiyim dedi. varmış_đmış ōlan orda patanisl
189 pilō piŐirmiş. ōlum saña diġnē geldim, demiş. gel bova demiş, bi_đpatenisl pilō piŐirdim
190 demiş, ye demiş. yéyelim_đe ben ēle ġéđiyim, demiş. seña diġnē geldim, demiş. onu
191 ġuzuyu ōnüne ġatar. Şeyle yoĥuŐu çıĥmış_đmış, bir su içmiş. ġar suyu_đyumuŐ o_đa.
192 ekmeī yeyiŐin ġar suyunu_đa içer midayı deler. ondan soñra orda iki Şey var_đmış.
193 yanda bi_đolan var_đmış, dereġóylü_đolu. o_đa ġuzu ġúdermiş. aman_đolum Şu
194 çocuĥlarımı çīir demiş. ıramazan_đa ordaymış_đmış benim_đolan. āmman ōlanlarımı
195 çīir, demiş. ben_đölüyom, demiş. aman gelsiñler, demiş. ġayri yanındaki çeltek
196 çocuĥları çīirmiş. iki ōlu varmış_đmış orda. birine diġnē ġéđdi_đyidi, hele Şükür ki biri
197 orda_đyımış. ġayri ıramazanlan mısdafa varmışlar benim_đolanlar. bovalarını ġayri eŐŐē
198 bindirirler gece. đē ala_đġölden deliK_đġayaya eŐŐēlen getiriller. ġamyon varmas, taĥsi
199 varmas, bir_đŐey varmas. oūn ben_đe yatdım. Őoramda namazımı ġıldım yatdım. eŐŐē
200 bindim, bi_đdañ kāhından ġéđiyom. meēre baña ayan_đolmuş. meērē_đordan eŐŐē
201 bindirmişler. đā đā deliK_đġayaya getirmişler. ondan soñra getirmişler, biz burda
202 yatırķanaġ, ōde yatırķanaġ beni çīirmamışlar. ōūmüz yol içiydi. a bir đā baĥdıydıĥ
203 sabālan ana dedi ġız, aġġam geliyor dedi ıramazan ābimle, mısdafa_đabim dedi. ġız
204 nerdeler hani aġġañ duār ġütmeye ġéđdi_đyidi. hemen ġarŐıladım_đı, aman dedi ana
205 dedi biz dedi gece burdan ġéđdik dedi. seña demedik, bovamiñ mīđası delinmiş, dedi.
206 Şeyden getiriyōĥ dedi, ġayseriden dedi. ah dedim, amō dedim, beña niye demediñiz,
207 dedim. saña duyutmadıĥ, dedi. aġġam oraya vardı, mīđası delindi, dedi. ġayri
208 ġarŐıladım, ġetirdik ġayri herifi aman n_đolduñ? mīđası delik deēl diyen toĥdorlarıñ
209 sözüñü duTduĥ, dedi. ġetirdik_đana, dedi. mīđası delik deyen toĥdorunġunu duTmadıĥ,
210 dedi. ondan soñra dedi, delik deēl deyeninġini ġetirdik dedi buruya dedi. aman dedim

211 belki delindiyse getirmiyeydiñiz dedim. yoĥ dedi, delinmemiş dedi. herifiñ yataını
212 etdim_ıdı, ēlen oldu_ıyudu, ekmek atdım_ıdı řōle_ıya. ē neyse iki atışdırdı.
213 ũzũmden_at, dedim ā. meēr ũzũmũ atdı_ıyıldı, öldũ gētdi, sāPsarı geçdi. amō ben
214 nōrũyũm allām kimse yoĥ ben nōrũyũm. hemen tahtalıya çıĥdı_ıdıdı bũlbũl
215 hasan_ũsũn var toĥdor. hemen_allah tarafından orda ıras geldi. aman
216 hasan_ũsũn_ıemmi gel_ıele, gel dedim. herif beyle beylē_ıoldu, dedim. delik deēl
217 demiş dedim toĥdor, dedim. orda dedim getirmişler dedim, meēre delik deyen toĥdor
218 ēyiyemiř dedim. herif öldũ gētdi dedim. ha_ıbi baĥ, dedim. hemen elini çōkTũ_ıyũdũ
219 gũlisden bacı dedi delik deyen toĥdor ēyiyimiř_ıımış dedi. vay dedi hemen bunu
220 bi_saāte_ıadar ulařdıırırsañız ulařdıırıñ, ulařdııramazsañız herif_ıölũr, dedi.
221 hemen_ıordan taĥsi duTduĥ. bũlbũl hasan_ũsũn_ıā_ıcāz, allah atasına rāmet, nur içinde
222 yatsıñ. hemen taĥsi dutduĥ aĥġañı ġayseriye ēndirdik. getdiK gece āmeliyete aldılar
223 aĥġanı. aldıĥdan soñra ondan soñra ameliyete aldılar, hemen aĥġana ġan verdiler. aĥ
224 n_ıola burda_ıda ġan vereler_ıdı fakiltede. aĥġañ ġansız_ıdı, buz gimı oldu_ıyudu.
225 hemen ġan verdiler toĥdorlar. ondan sonrā herkes āmeliyet_ıoldu mīdāsinden oldu.
226 meēre mīda delinmiş. herkeş tabırcı_ıoldu, tabırcı_ıoldu biz ġaldıĥ. çıĥamadıĥ biz.
227 herkes bize hasTa herif, āmeliyet iyi oldu_ıya. herifiñ_ııçi meēr hasda_ıyımış. orda
228 çōkdũk, ġaldıĥ dōrt_ıay. ũç_ıay_ıoldu. vālla toĥdor beġim dedim “bunuñ hasdalı neyse
229 de” dedim. herkeş çıĥdı, gētdi bizim_ıũstũmũze, dedim. çōkdũk ġaldıĥ ũç_ıay oldu,
230 ġayri dōrdũncũ aya dıĥıldıĥ, dedim. “bunuñ hasdalı ne?” dedim. vālla bi_ışey yoĥ,
231 dedi. dırnaĥ ġadar delinmiş, dedi. ufāccıĥ, dedi. bi_ıde ũlser var, dedi. bařġa bi_ışeyi
232 yoĥ, dedi. amma dedim, siz dedim. baĥ dedim ayaĥları şişdi dedim, oması delindi
233 dedim. amma dedim, siz dedim, baĥ dedim āmeliyet toĥdorusuñuz, siz iç hasdalıını
234 bilmeñiz, dedim. aceP deıom, o suıu içince deıim cıērlerini_ımi aceP ũřũtdũ_ımũ_ıola,
235 saplıcan ne_ımi dedim. su deıi yanıyor herif, dedim. baĥ ũç_ıay_ıoldu, dedim. dili damā
236 dedim. bir dedim penselen innesi yaz_ıda dedim vurdur dedim aliye. vuralım dedim tes
237 yaptıT_ıda dedim hemşirelere sabaddan dedim. ġayri toĥdor on_ıbeş inne yazmış.
238 ondan soñra gel baĥayım, oĥumuřlũñ var_ımi? oĥumuřlũm yoĥ toĥdor beġ. ben alır
239 gelirim, dedim. on beş inneyi gētdim, getirdim. ondan soñra ezzaneye vardım_ıdı
240 bir_ıolan beni bildi. aman gũlisden bacı sen burda nōrũñ, dedi. aman nōrũyũm
241 ġadasını_ıaldım. beyle beyle ũsũn_ıemmin beyle beyle hē. řō řeyiñ pıngılcı ēmediñ
242 yeēni var řōrda haylatlarda orda ġurban kesdiler_ıdı. meēre onuñ ũluımuř. nedı ġurban

243 kesdik orda bir dedi yedi gözde_ya dedi. “aman gadasını_aldım sen misin?” dedim.
244 gülisden bacı parañ yōsa dedi al dedi veresiye veriyim, dedi. var gadasını aldıım param,
245 dedim. toħdor on_beş inne yazdı, dedim. aceP bi_yerleri neyi üşüdü_mü deyi
246 penselen innesi ben yazdıtdım, dedim. ğayri toħdor getirdi. hemşireler tes yaptı. yaradı
247 inne_de. inneye vurdular. künde iki_inne, künde iki_inne vurdular. herifiñ
248 göz_çıldı. meēre cīerleri üşütmüş aķġañ. o_zamandan cīerleri üşütmüş aķġañ.
249 onuñ_üstüne éy_ı oldu aķġañ, epey_ı oldu onuñ_üstüne ğayri. éy_ı olduħdan soñra
250 fakilteye gótürdük. üç_ay yemek yemedi, serım vurdular. üç_ay serım vurdular üç_ay.
251 üç_ay dōlet hasdanesinde üç_ay. “néye vermiyoñuz?” dedim. su_da vérmediler. ondan
252 soñra ğayri epey_oluşun ğayri fakilteye ġaldırđıħ. fakiltede éy_ı oldu. éy_ı olduħdan
253 soñra bũāzından geçmedi bunda_da. ē toħdor orda filime çekdi. şũ_ādar şöyle az
254 bir_olsuñ ġansir_olabilir dediler. amma dediler üç_ay su vermemişsiñiz dediler.
255 su_da ġurumuş dediler. ned_ı su vermediñ dedi, başında_oturduñ_da dedi toħdorlar.
256 toħdor beġim toħdorlar baña verdirtmedi_ki dedim. bu serımıñ şeyi yeter dediler.
257 vermedim ben dedim. ğayrı orda yatdı. toħdorlar imkān bulamadı fakiteniñ toħdorları.
258 açılmadı, daralmış dedi. ondan soñra nēse orda bi_māmuT merdem var_ıdı. Vay
259 ámerikeden gelmiş. oña iletdik bunu. İletdik bunu hemen bi_telāzyona vurdu.
260 ámerikeden gelmiş. bōn dedi, ulaşdırırsañız ulaşdırıñ bũāzı, dedi. ulaşdırmazsañız dedi
261 hemen bũāzı basdırılmış_olmuş, dedi. orda makinesi var dedi. yüksek_ıtisat hasdanesi
262 anġarada, dedi. yüksek istitat hasdanesi_yimiş. orda dedi makinesi var bunuñ, dedi.
263 bōn_ulaşdırıñ. ulaşdırmazsañız ölür bovañız, dedi. hemen ulaşdırdıķ_ya mısđāfacāzım
264 gótürdü. tā anġaraya gótürdü mısđafam. aldı gétđi oraya vardıķ_ki toħdorlar, beş_ıltı
265 dene toħdor bunu hemen müyenē_etdi amma hemen yoün baħıma aldılar. asbabını
266 soydular. asbabını bize verdiler. “ondan soñra toħdor beġim gidelik_mi?” dedik. siz
267 gédıñ, dedi. meēre asbabı hemşireye verilecāmiş. ne bilelim, biz_aldıħ geldik
268 yayhalıya. ondan soñra aķġañı orda ġoduħ. gédelik_mi toħdor? gédıñ dedi toħdor, siz
269 gédıñ dedi. ondan soñra bir hafTa durduħ, habar_ıçar yoħ. aķġañdan bir habar gelmiş,
270 sıddıħ_āla tilefon gelmiş. ondan soñra hemen sıddıħa geldi, gülisdenimiz dedi biz_de
271 çocuħlarlan yemek yéyoħ. heral üsün_āmıñ sesi dedi, tilefon geldi dedi. hemen vardım
272 vardım_ıdı aķġañ. amō naāl_ı olduñ, dedim. gülisden dedi, bũāzım_çıldı, dedi. beni
273 ğayġı çekmeñ, dedi. eyleyse bi_yemek yéyek, dedim. dē üç dört_aydır yemek yemek
274 çocuħlarla yey_ı oldu. bunuñ bũāzına durdu yéyemedik_ki. ondan soñra orda açılmış.

275 bi_ay yatdı anğarada. bi_aydan soñra ğayri bir_ay yatdı, bi hafTadan soñra gétdik. ah
276 gétdik herifi yoħladı_ıydıħ geriye geldik. ā iki ğün soñra sıddıħaya tilefon gelmiş_ki
277 öldü deyi, herif öldü deyi. mīda ğanamasından deyi. mısdafa_da şeyde şorda kirede.
278 biz_de yatıyoħ, ne bilelim. sabālan ğaħdım_ıdı, sıddıħa deyzeñ demiş_ki aman
279 ğülisden duyutmayalıħ, demiş. gece demiş şimdi yola düşer, demiş. üsünām_ölmüş,
280 demiş. sabālan demiş gét demiş abdillā_öluna. mısdafaya sōle öluna, demiş. ğülisden
281 duymasıñ, demiş ah. sabālan ğaħdım_ıdı bir ğuūl ğuūl mısdafanıñ sesi, abdillānıñ sesi.
282 aman bu ney dedim_ıdı? ne_deyecek deyze, dedi. üsünām ölmüş_de dedi, gece tilefon
283 geldi biz_de ğündüz diyelik dedik dedi. sen niye gece demediñ benim bovam
284 ölmüş_de deyi dedi. beña iki şaPlah vurdu, dedi. “amō dedim mısdafa dedim, sen niye
285 şaPlah vurduñ?” dedim. başğa üsün dācı dolu, dedim. dünyede dedim. “bir bovan_ı mı?”
286 dedim. vāllā_aħlıma geldi bēle. dur bālım ölüm, dedim. hadi ana gēdelim, dedi. yola
287 düşdük. ıramazan dedi_ki ana dedi ambalas ğótürelim_ı mı, dedi. ölüm dedim ambalası
288 nedecēñ, dedim. üsüün dācı dolu, dedim. haydi belki bovañ deil_ı ise dedim. hasdamız
289 öldüyse ordan bi_ıtaħsi dutar getiririk, zaār dedim. haydin dedim. ā anğaraya
290 vardı_ıydıħ, toħdor geldi. toħdor beğim hasdam ölmüş, dedim. “ne hasdası ğızım?”
291 dedi. haydi haydi hasdañ_ölmedi, dedi. ne_biliyim tilefon çekmişler öldü deyi, dedim.
292 yoħ ğızım yoħ dedi. geliñ geliñ dedi. mısdafa var, üçümüz, ıramazan... hemen toħdor,
293 önümüze düşdü. vardı_ıydıħ aħğağ yataā oturmuş. vah vah dedik. amō dedim_amma.
294 orda bir şey var, sıddıħanıñ aħrabası yérķóylü. āmeliyete dıħılır. ney diyoñ taceddin mi
295 adı neci. aman dedi ğülisden bacı ózür dilerim dedi. şey_de dedi sindelde bir_de üsün
296 dācı var_ı mış dedi. meēre o_ı ymuş, dedi. ben bu üsüün dācı belledim_ıdı dedi. aman
297 ózür dilerim, dedi. ózür dileñ ölüm_ıya dedim; amma orda birbirini döĝdüler, dedim.
298 sen niye demediñ gece deyi, dedim. ondan soñra eyle aħğacāzıñ eyle bir_ı oldu. ondan
299 soñra getirdik bunu. ondan soñra yatdı. yirmi ğün daā yatdı. bunu getirdik ğayri toħdor
300 beni çüirtTırmış. oradı gelsiñ demiş. ğayri ğızım dedi, bûāzına baħarsañ dedi, dığğatli
301 bûāzına baħarsañ dedi ğocañı éy_ı edeñ, dedi. baħmazsañ éy_ı etmeñ dedi. tam
302 on_doħuz sen_ı oldu. ğülisden derdi ırāmetliK. beni baħımıla éy_ı etdiñ, derdi.
303 getirdim, buña bir_baħdım bir_baħdım. yanı_ı mı isdeñ, balını_ı mı isdeñ? hafdada
304 bi_baş éder_ıdım, yedirdirdim. cīerini_ı mı isdeñ, dalānı_ı mı isdeñ. südüñü, yoürdunu
305 ne_biliyim buña bir_baħdım. ırāmetlik derdi_ki, allah nur_ı içinde yat, derdi. beña naāl
306 baħdıñ, derdi. o āmeliyet_ı olduñda dayıñ gétđi. āmeliyetden soñra şurasına bir_ı şey

307 birikdi dōşüne. ayağları neyi delindi_yidi hep. ondan soñra gótürdük anğaraya,
308 fakiltede yatdı ondan soñra éyī_ oldu işde. ğayri ámeliyet gōneini géydirdik. bi_đā
309 ámeliyet_edecekler. gülisden dedi beni dedi, bir_đā ámeliyet_edecekler, dedi.
310 nōrüyüm ben, dedi. ne_biliyim oraña bi_şey toPlandı, neyse dedim. iltaāP_mı ne,
311 dedim. hep_ısmarladım ıramazanı, dayıñı. hep geldiler, tüm geldiler. hemşireye ben
312 bunu ámeliyet_etdirmem, dedim. boşuna ámeliyet gōneini géydirme, dedim. āladı
313 irāmetlik. héc_đe ālama dedim, ben seni ámeliyet_etdirmem dedim. héc_đe ālama
314 dedim, ben etdirmem dedim allah tarafından. soñra hafız_ām geldi, ıramazan geldi.
315 mısdafa geldi. orda başında sabaā_đar içerisinden icrāp_ağdı. serimi vurdular. beş_đaltı
316 serim vurdular. iki_üç defa şuralardan, şuralardan. altı serim vurdular gōdelerine.
317 sabaā_đar israf, israf. ā herif şafaā_ğarşı dōşüme geldi. ıramazan, ana dedi.
318 aqğam_ölecek dedi, aqğam dedi. al bayıldı gétđi, dedi. o_đemiye toğdor geldi.
319 naāl_ oldu hasda, dedi. toğdor beyim dedim. sabaā_đar israf_đtdi. icrāp geldi āzından,
320 dedim. öldü gétđi ĩcecik, dedim. bağdı_yıdı ğarnına, allah bunu ámeliyet_etmiş bunu,
321 dedi. allah bunu ğurtarmış, dedi. hē ondan soñra aqğañ, éyī_ oldu.

Eskiden halı nasıl dokurdunuz?

322 ğoyunu ğırğardığ. ondan soñra yurduğ çayda. đē elli atmış şeyi yunu yurduğ. çırpardığ,
323 elimizde eirirdik. yumağ yumağ eirirdik. onu_đa geleP_eder boyatdırır_đdığ. çoū türlü
324 halı doğur_đduğ. çıñrılan eirir_đdik. iki kirmenle eirir_đdik, soñra çıñrılı çıñdı. eirirdik,
325 töür türlü boyatdırırdığ. elimizde boyardığ, ıciñı boyacıya verirdik. suyu ğaynadırdığ,
326 içine ğorduğ. İp sēlerdik bağ yapraıylan, şeyle boyar_đdığ. ondan soñra halğını getirir, o
327 ipi içine basardığ. çamır getirirdik, çamırlan sırçanımız vurunduğ. yeşenimizi vurunduğ,
328 teūr türlü eder_đdik. halı doğur_đduğ. dört_đüz ilmekli halı doğurduğ, eirirdik.
329 ip_đacında halıyı doğurduğ. dezzahda doğurduğ, üç gişi otururduğ. ben
330 yalnız_otururdum. yalnız dört_đüz ilmekliyi doğurdum. yalnız doğurdum hep. ne
331 çekdim, ne çekdim. sındıyla keserdim. dülerdim uclarını. hē onu_đa çıñardıp satardım.

Konuşan : Mustafa Yılmaz (83 yaş)

Derleme Yeri : Kirazlı

Konu : Karışık

-22-

Yahyalı'nın gemişi hakkında ne sylersiniz?

1 esgiden buralar heP bā bāa_ıydı. ızıcıh bir ō var_ıydı. ovanıñ olduı yer heP batahlıdı.
2 sineKden gzünü aamaz_ıdıñ. bi_denek a yoıdu, ęamiř bier_ıdik. lyaslı, madazı,
3 mustā_beyli, iilli, fetullah var_ıydı sādāce. musācılı ne soñradan gelmiş. musācılı
4 aşiretmiş. adanadan gelmiş_onlar. en_yi yerleri şimdi onlar_ıaldı.

Kyünüz nasıldı eskiden?

5 ky şimdikinden oğ az_ıydı. yoğarılarda ne ō yoıdu. esgiden kyde duyurular camiden
6 yapılır_ıydı. dyünü olan onu habar verir. ls_olan onu habar verirdi. kirazlıdan
7 yaylalara gderkene geilen dālarıñ isimleri řle: tātadař, ayıtmayol, ęızılğn,
8 dolama, ācağaya, harmanğayası, salıntı, daşaıl, heybeliğoyah, pelitliğoyah,
9 ęarağuşğoyası, ęaramıhlı, ortasenir, ęurtdePesi, almadalı, sarın. kirazlınıñ yaylaları_da
10 şunlar: mercan_oluı, bovālan_ol, oluğ, sildirdi, sultan_ol. esgiden herkes birbirine
11 yardım_eder_ıdı gerkenek. şimdi millet gendi bile gmeye ōşeniyor. nceleri
12 alışmağ_ıin adanaya gder_ıdik. adanaya gderkene ęa sefer patenis oālınıñ
13 altında ęaldım. ęıřın yolda ęamyon ęayar_ıydı. daā yaslanır_ıydı, yan yatardı patenis
14 yklykene. biz_de ęasaya biner_ıdik, drlnce ęamyon, patenis oālları heP
15 dşer_ıdı. stmze dşnce en dabanda ben ęalırdım. burdan patenis gder_ıdı
16 esgiden adanaya. ondan n ben on_drt, on_beş yaşındaykene o zaman ęıtlıh
17 var_ıydı. bovamla yayan gtdi_ıydik. adanada neler ekdik. yolda eşsek_lr, onuñla
18 raş. ekmek biter, su biter. orda biz alışırdıh, gelirkenek_de zahra getirirdik. bir gn
19 camal_emmi deşiricilik yapmış adanada. geen sene ıras geldi arşıda. abdulleylim
20 derler bi_ıadam var_ıydı yenicekyde. onuñlan barabar gtmişler. camal_emmiñ topal
21 zaten, o adamıñ sālam gzne bi_apıT bālamıř, eřřē bindirmiş. tarla tarla

22 gezmişler_imiş allah rızası_çin sadağa déyerek. ordan zahra toplayıp satarlar_ıdı.
23 soñra_ıda onuñ parasıylan ğışı geçirirler_ıdı.

Yahyalı'nın yemeklerinden bahseder misiniz?

24 sen benden dā éyisini biliñ. esgiden ekm_āşı, pilō, yarma çorbası, bulğur çorbası, soñan,
25 bulamaç, fasılye, patenis... duzu, büveri öle işTe.

Yayla hayatı nasıl?

26 burdan hayvana bineñ, gédeñ yaylaya. kefen keseñ, doāriñ_olur, südünü saañ, yemini
27 veriñ, yeñ, içen. ekiniñ_olur. ekeñ, çalı getiriñ. burdan ekmeini alıñ, gédeñ. öküzleri
28 alıñ, çif süreñ goyağlarda, dālarda. esgiden vazıfe bu_yudu. harmanıñ_olur, biçeñ,
29 ğaldırıñ, elde sōruñ, hayvan_ılan getiriñ.

Kaç ay dururdunuz yaylada?

30 yaylada_ımı bir_ay dururduğ. bu işi yapan_ādar. yāni sālam bi_ay dururduğ.

Birbirinize gider gelir miydiniz?

31 birbirine öndüç géden_olurdu. öndüç yapamıyan para verirdi.

Kirazlı'ya nerden gelmişler?

32 bizim kóye en_öeli abdirāmanlar gelmiş. onlar_ıda adana tarafından gelmişler heral.

Düğünler nasıl olur?

33 esgiden düyünlerde doül, düdük, def var_ıdı. bi_sene duā edeñ, nişanlılı duruñ, soñra
34 düyün_edeñ. çeyiziñi alıñ, óteberi alıñ. onlar gendine alır. sen_de hem onlara hem
35 gendine alıñ. esgiden başlığ parası verilirdi.

Gençler ne yapardı?

36 ğüreşillerdi, yumruğ oynar_ıdığ, halay çeker_ıdığ. badde oynar_ıdığ. ucu siri deynek
37 olurdu. onu terse batırıñ. sen oña vuruñ, o saña vurur. öyle oynar_ıdığ tersiñ_üstünde.
38 ğışın çay donar_ıdı. ğar yaār_ıdı metúrá, metúrá. ğarıñ_üstünde ğar topu yapar,
39 birbirimize atardığ. dāda ğarıñ_üstünde sıyrılırdığ. genelde dam kúrüdüK. sinmeç

40 oynardı. cirit oynarlar. atı olan oynar. amma deynē bi aTTı mı morartırdı
41 dēdinde.

Bayramlar nasıl olur?

42 bayramlar da güzel. muābbet edeñ, ölüye variñ, diriye variñ, hastaya variñ. ğonu,
43 ğonşuya variñ. ğuran oħuduñ, yémek yeñ. heP barabar bölē olurdu.

Tarla,bağ,bahçe işleri nasıldı?

44 tarlayı depeñ, dikeñ, sulañ, bazen süreñ öküzlerle. o zaman motur ne yo ğudu.

Derebağ'la aranız nasıldı?

45 şimdik bizim kóyde su yo ğudu. şallavuññ hüdüt bizde, yalnız oraniñ bahçaları heP
46 gestelişleriñ. biz dedik arħadaş hüdüt, kóyde su yoħ, müracāt etdik. bize de öēli suyu
47 almaħ haħğıñız, dediler. biz suyu almaħ isteyincek orda bahçası olanlar heP ziardı.
48 māsül ğurur dediler haħlı olaraħ. ileri, geri derkene bir ğaç sene ũraşdıħ gestelişlerle.
49 onları kóyüne sōmaz étdik, geleni düērdik. soñra mühendiz geldi. arħadaş bu
50 suyuñ ıcı duracaħ. ıcı gédecek kóye, dedi. burda su olmassa māsül ğurur. ğocaman
51 kóyde susuz ğalınmaz. en iyisi bu, dediler. soñra su azalınca gesdelişliler keşif
52 yapdırmış. bu geliş suyuñ hePisini kóye verdiler. o oldu bi dā aramız bozulmadı.

Konuşan : Cennet oban (65 yaş)

Derleme Yeri : İlyaslı Ky

Konu : Halıcılık, mniler

-23-

Yahyalı halısı hakkında bildikleriniz nelerdir?

- 1 yayhalınıñ halısı meşurdur. biz genc iken her hafTa bi_halı doğur_uduę. ilmek ilmek
- 2 işler_ıdik. halıdan yasdığlar yapar_ıdığ. halı doğunac zaman hazırlığ yapar_ıdığ.
- 3 yunlar yıhanır, ırpılır. yice temizlendikten soñra ıhrığdan geirilip ip hline
- 4 getirilir_ıdı. o ipler renK renK boyanır. czle boyanan_ıp yeşil renk_olur. narlan
- 5 boyanan ipler, ęırmızıya dnk bi_renk_olur_udu. bu ipler oğ değrli olur_udu. soñra
- 6 ipler dezęaha Tağılır, halı doğunur_udu. halıların_da gendine zel_adları var_ıdı.
- 7 ębekli, elibrnde, ęarPuzlu. o_zaman biz ęız_ıkene her hafTa bi_halı bitirir_ıdik.
- 8 halıdan yasTıh yapar_ıdığ.

Halılarla ilgili maniler biliyor musunuz?

- 9 halı doğurum_atlas
- 10 bovamıñ borcu bitmes
- 11 şu halılar ığalı
- 12 o ęız gelin ęėtmes
- 13 halı doğurum halı
- 14 bitmes gruñ malı
- 15 şu halılar ığalı
- 16 ęızların benzi sarı
- 17 ellerimiñ nasırı

- 18 halımıñ hâtırası
- 19 doğumam bunı_amma
- 20 çeker beni parası
- 21 halıyı kesdim saçağ
- 22 üsdüne göydu bıçağ
- 23 burda halı bitmes
- 24 haydın_ōşara ğaçağ
- 25 çayıra serdim halı
- 26 boyu reyhan dalı
- 27 maşallā deñ ğonşular
- 28 kimin var bōle yāri
- 29 hasan dezgā hazırlar
- 30 ğızlarıñ yürei sızlar
- 31 ne ğózel ğoca ōratlar
- 32 halı bilmez cazılar
- 33 vur kirkidi innesiñ
- 34 ğalPler seni dinnesiñ
- 35 halımıñ direine
- 36 ğoy başıñı serinlesin
- 37 halı dibi beklerim
- 38 vay benim_emeklerim

- 39 ilmeî çala çala
40 yoruldu bileKleri
41 dezgāhları budahlı
42 halılar dodahlı
43 lâtif_ğayı sorarsañ
44 o_đda eşşeK gulağlı
45 halımız çift e güllü
46 herkeşin yeri belli
47 haydin ğızlar doğuyah
48 halımız sekiz yüzlü
49 halı doğur ellerim
50 türkü söyler dillerim
51 halı seni kesersem
52 bayram_olur günlerim
Başka bildiğiniz maniler var mı?
53 güle çığdım gülmedim
54 gülden düşdüm ölmedim
55 o yārlan gezmesi
56 sáfa_ymış bilmedim
57 erciyesden yel_eser
58 buzu solüm keser

- 59 bovam_đda zālīm ııTı
60 her gŭn bi_đdŭnŭr kŭser
61 reyhanım dŏrt dalım
62 yār gēdeli aPdalım
63 selvi boylum gelir_ise
64 adır ġurar beKlerim
65 sabahdır ezene baġ
66 ġaPrini ġazana baġ
67 azrayiliñ suu ne
68 defteri yazana baġ
69 eli el ekdi gelin
70 ġolu ġolaġlı gelin
71 ōlanı ben doŭrdum
72 ilpi bacaġlı gelin
73 yayhalı dedikleri
74 almadır yēdikleri
75 hē hoşuma gētmiyor
76 kele ġız dedikleri
77 gŭle ıığım gŭlmedim
78 gŭlden dŭřdŭm ōlmedim
79 o yāriñ sefāsı

80 cefā_ımiş bilmedim

Biraz da yemeklerinizden anlatır mısınız?

81 bezdirme en únlü yémeklerden biridir. biz ğurbanı keserdik. anam_đda o eti döer,
82 bol_đtli bi_đbezdirme yapar_đdı. o_đbezdirmeniñ dadı hālā damāmda. bezdirme düüden
83 yapılır. amma asıl_đña dadı veren bol yālı etdir. içine yā, et, düü, soān, madinis,
84 yumırta, baharatlar_đtılır ve yoūrulur. soñra sobaya ğonur. bişdikden soñra dadına
85 doyum_đolmas. bir_đde arabaşı var. arabaşı o uzun ğış gécelerinde dosları bi_đaraya
86 getiren, ısıcak bi_đhoā oluşmasını sālāyan en ğózel şeydir. arabaşıyı herkeş éyi yapamas.
87 onuñ ğıvamını éyi bilmek gerekir. arabaşı iki parçadan oluşur. hamırı ve suyu vardır.
88 önce hamırı yapılır. tepsiler dókülür, soūmaya bırağılır. soñra ğalan hamırını içine su
89 ğoyulur. et suyu, salça, baharatlar ğonulur. her_đşey hazırlanır, arabaşınıñ púf noğTası
90 meyhanesidir. bunu herkeş yapamas. meyhane yāda ğörulmuş_đundur. o_đda
91 arabaşınıñ_đçine atılır. soñra ğaynamaya bırağılır. sobanıñ_đzerinde foğur foğur
92 ğaynar. soñra ayıtlanmış kıy toūnu bi_đğózel içine dókeñ. toūđ ayıtlarkene, içinden
93 çığan kemikle lādesine girilir. bu her zaman yapılır. soñra eş dos çārılır. herkeş
94 afiyetlen_đçer.

Konuşan : Abdullah Soyuslu (78 yaş)

Derleme Yeri : Yahyalı

Konu : Anılar

-24-

1 bin_doğuz_yüz otuz_dört senesinde dödum. ğırđ_iki senesinde büyük bir
2 ğıTlığ_oldu. at yoğ, araba yoğ, héc bi_şey yoğ. millet heP yāyalınıñ fākiri. zengini bile
3 ot yedi. dālariñ_otunu yazdan ğuruduP bezdirir_đidik. ğışın_ısladıP bişer_đidi. yerdik
4 ekmek yerine. ayağlarımız bizim ayağğabı ğórmedi. ayağlarımızda çariğ_olur_udu.
5 eřşeĩn ğönünden, atıñ ğönünden, sıırıñ ğönünden, bunnardan çariğ yapar ğeyerdik.
6 o_da olmadı_ı mı yayan yórürdük. bin_doğuz_yüz ğırđ_ıkide ğıtlığ olduü zaman
7 nereye varsağ, bũday, arpa bulsağ_da yesek. ğoün, fasũye bulsağ yesek yoğ. o
8 yoğluğdan geldi yāyalı. bin_doğuz_yüz_elli_dörtten soñra araba peydah_oldu.
9 bi_denek ğamyon, iki denek, üç denek_oldu. bi_otobús başğa vasayıt yoüdu. düünler
10 perşembe ğün bayrağ dikilir_đidi. pazar ğünü gelin gelir_đidi. amma gelin ata biner_đidi.
11 millet yórür, ğeder_đidi. araba yoüdu_ki dat dut gezmeye. çalgıcılar ónde, diēr taraflar
12 arđadan türkũ söyleyerek, oynayarağ ğederler_đidi. gelini alıllar, oynayarağ
13 döneller_đidi. şimdi herkeşin arabası var. düüt düüt gediyoullar. āh o ğünler. yayla
14 hayatımız var_ıdı. merkebi_olan merkebe yúkleđir, ğeder_đidi dālara. aladaĩn dePesine
15 ğadar, at_olanlar atına yúkleđir, ğeder_đidik. çadırımız yoüdu o_zamanlar, çadır
16 olmaz_ıdı. yollar yoüdu. hayvan zor sıar_ıdı yollara, hayvan ğeder_đidi ancağ.
17 ıciğı_đa ğarşısında bi_hayvan vurdu_ı mı hayvan yuārlanır ğeder_đidi. allah muāfaza
18 yollar o ğadara kótü_yüdü. şimdiK mařallā her yere yollar açdılar. döletimize,
19 milletimize allah ğolaylığ vérsin. şimdiK her_şey bol yörüm her_şey. en kótü
20 ğünlerimiz bizim o zamanlar_ıdı. bizler ğün ğórmedik. elbise ğórmedik. anamız
21 doğur_udu, culfadan ğoca inneylen diker_đidi, biz_de onu ğeyer_đidik. şimdik terzi
22 dikeyor insan_ölu_ıya. yāyalıda halı gelenē var_ıdı. yāyalınıñ halısı ünlü, şanlı_yıdı.
23 meşur_udu, çoğ meşur_udu. yāni dařpıñardan_da, bũnyandan_da üstün_üdü. amma
24 tüccarları sōmadılar. yāyalınıñ tefecileri halınıñ deēirini düşürdüler. ğadınlar_da
25 vaz_geçdi halıdan. şimdiK boş duruyollar. hasdā_olunca olmuyor işde. erkekler

26 on_iki_buçuḡ gūlek toūm gédecek tarlası oldu_muyu eker_đdi. önceleri saban
27 var_đdı. sabanı öküzüñ boynuna ḡollar_đdı. boyundurū, sabanı daḡallar_đdı. anam
28 onuñ_ulan tarla süreller_đdi. üç şiniklik tarlayı doḡsan günde sürer_đdi bi_erkek.
29 şimdik bi_motur hemen yirmi_đört saatde sürmüş, eline vemiş. esgiden ḡışlar öle ḡar
30 yaardı_đki bi_buçuḡ metre bu yāyalınıñ_içinde ḡar olur_đdu. gesteliş, derebādan
31 gelen sudan dolayı bu yāyalının_içinde su bol_đdu. buz duTar_đdı_đki adam boyu
32 olur_đdu. o bunu ḡazma_ıyılan ḡıradıḡ_đki hayvanlara su alırdıḡ. içme suyu, çeşme ne
33 yoūdu memleketde. āh, āh. beşinci ay dedin_miyi bi_đā baḡsañ_đki ḡar ḡalmamış. héç
34 ḡar_đda yoḡ, ḡış_đda yoḡ. esgiden soūmuz çoḡ böyük olur_đdu. bulamaz_đdıḡ bi_şey.
35 şimdik vasayıt var, her_şeyi getiriyor. isderse ossuñ ḡış. ölüm gece olur_đdu, gece
36 sabā ne bilmezdik biz. peceye dört denek odun atar_đdıḡ, o_đda tükendi_miyidik iki
37 ḡalbır hayvanıñ gübresinden dókdük_müyü onuñ tütünüylen ısınır_đdıḡ. ocaḡ yāni,
38 tandırıñ ocaī gimi kerpiçden yapılır_đdı. şimdiki_mi beton yapı yoūdu. onuñ_ulan
39 ısınırđıḡ. şimīdi allaha_şükür soba var, her_şey var. yemekler_đde işde kófdemiz
40 var_đdı. efendime söyleyim, fasūlye yemē bilmem ne. bulḡur pilō, turşu bunnar hoş
41 yemēdi. şimdiki_mi marıl nerde, madīnis nerde, zebze nerde. géder_đdik başḡa
42 memleketlere. alır géder_đdik hayvanlarla, otlarla. arabaşı baştacı_ıyıldı. her_öünde
43 ḡırḡ, elli, yüz toūḡ olur_đdu. keser keser yapar_đdıḡ. toplu yerdik. beş sini, on sini
44 arabaşı dóker_đdik. ḡonşuları davat eder_đdik. ḡadınlr bi_odaya, erkeKler bi_odaya
45 oturur_đdu. atar_đdıḡ lafı on_ikiye ḡadara. on_iki_đde yenir_đdi arabaşı. ḡaşşı
46 alır_đdıḡ, daldırır_đdıḡ suya. lüp yutar_đdıḡ, çineme olmas arabaşıda. ben çocūḡan çoḡ
47 kóssük oynar_đdım. çellik oynar_đdıḡ. top yoūdu o_zamanlar. ufaḡ bi_aḡacı
48 yapar_đdıḡ şōle on_beş santimetre uzunluunda, bi_đde déynek vurduñ_muyu çellik
49 ḡor géder_đdi. kóssük oynar_đdıḡ, aḡacı sīrildir_đdik, atar_đdıḡ, bi_yere dikilir_đdi.
50 birisi_đde dutar_đdı. bōle oynar_đdıḡ. ḡale ē oynar_đdıḡ. ḡaleyi diker_đdik, daşa
51 vurur_đduḡ.

Konuşan : Hatice Gostur (62 yaş)

Derleme Yeri : Kapuzbaşı K y 

Konu : Anılar, ağıt

-25-

1 gece bi_đapıya vuran_ oldu, g r dum. kimsiņiz diyom? ses yoğ. a madım, ağlıma
2 d du. bu dedim,  met dedim. bizi yoğlamaya geldi, dedim. ş le diliņ deliinden tanıdım.
3 sesini duyarım deyin diliņ deliine g laımı verdim. diğnedim, hışıl hışıl_ etdi. ondan
4 soņra ayađđabısını g ydi. k t r k t r_ etdi.  ndi, g tdi. ondan soņra aşsaı đapıyı a dı.
5  ığdı, g du, g tdi. ben yaylada_ yıdım. salı_ emmimiņ hatca var_ mış.  c m z bir
6 gız_ dığ. meyrem_  radıņ herifi_ de bizim do r  obanımız_ dı.  rt l  gelin_ idik. g ll 
7 fadıma var, deller. gızları bekliyor. ondan soņra fadimeyce dedim. irb m_   geliyor_ ya.
8 acele acele geliyor, bilmem dedim. dana_ mı g td , g yun_ mu g td ? oņa geliyor,
9 dedim. do ra g dec m. do r s maya findığ, dedi. "irb m_  , ne deņ irb m_  ?" dedim.
10 k oye gedec ņ, do ra g tme dedi. bovaņ hasdalandı_ da, dedi. beni s dular, g t_ de getir
11 deyi. bovam hasdalansa dedim, durmuş_ aliyi so rdı, dedim. durmuş_ aliye kesgin
12 bi_ şey_ oldu, dedim.  ld  eyvah, dedim. yolu elim _ aldım. irb m_   orda g aldı. atdan
13 ne ge dim irb m_  nıņ yanında. ata ne o bindi ne ben bindim. demedi baņa irb m_  .
14 gelene irb m_   demeyiņ, diyor. kendileriniņ g z damısına geldik.  iilli  n ne geldiK.
15 anşa  rt l  geldim_ idi anşa bacım, dedim. "kim  ld ?" dedim. "nere g tdiņ?" dedim.
16 ondan soņra hacıdırlımiņ g z damısınıņ oraya geldim_ idi, vah dediler g ardaş.
17 bı ağlanan gız g diyor, dediler. orda baņa y z me demediler_ de laflarını duydum. işTe
18 g rd iņ_ m , bildim eyvah dedim. ondan soņra bi_ geliyom g c l y m_ de,
19 yaylacılığ_ da var. geldim_ idi, heP_ insanlar ođuluņ oraya gelmiş. ođuluņ_  n ne
20 cendermeler gerilmiş, sil  gerdi  n me. biri dedi_ ki yazlığ bacısı_ olur, dedi. aman
21 g rs iņ, dedi. bir_ ayağ bir_ ayağ ondan soņra gine izin vermediler. ben buņa  l r m.
22 varırım başına, dedim. yayladan geldim, dedim. "ondan soņra ben
23 g rm yecek_ miyim?" dedim.  teden biri geldi. birađıņ canım, dedi. g rs iņ g ardařıņı,
24 dedi. gız_  ocu  dedi. vardım_ dı,  st ne bi_ baTTaniye  rtm şler. gan g fasından
25 sicim gimi ağmış,  nmiş. a dım y z n . g c me gelec diņ g ardaşım g c me, dedim.

26 çoraP_örüyordum saña, dedim. yıhdım, yoürdum, delirdim. ben seniñ göçüne geldim,
27 dedim. şunu baña ğósterTiñ. zina kimiñ zinasıysa diyom ondan soñra. çırağ var_ıdı, sen
28 gét dedim, ben parasını verecēm, dedim. ırāmetli bovam_da parayı ğapağlı
29 tencereniñ_çine ğuyar_ıdı. ğapaını ğapadır_ıdı. yerini_de biliyom. sen gét onu öldür,
30 dedim. soñra_da ben para verecēm, dedim. çırā kimseye deme, dedim. üç_cüz lira al
31 saña, dedim. ben_de verdim, ğodu, gétđi. öldürmedi tabi. hocalar, şeētler bōle ele
32 geçmes deyi. sandığ hoca var_ıdı, izzet hoca var_ıdı. anam döēt_etđi. hocalar_da izin
33 vermediler. durmuş_aliyi öldüren_de dörtyolda düşdü arabadan. o_da öle öldü. aynı
34 ğardaşıma soğdū bıçaıñ yerine odun batdı. o_da ondan_öldü.

Bildiğınız mani, türkü, ağıt var mı?

35 duz döēsi duzdan gelir
36 yorulur_da yornuğ_alır
37 şimdi çoban_ōlu gelir
38 o_da hatırımı_alır
39 aziz_ōlan aziz_ōlan
40 bōle ğariP göç_de olmas
41 ğarşı geldik biz yollara
42 düzülüp_de oy oy
43 ne deyim ğuzucūm
44 bōle ğāfil göç_de olmas
45 öünüñ_önü dölek
46 yāmır yaār, olur göleK
47 şimdi çoban_ōlu gelir
48 izin_de vermemiş feleK

Konuşan : Bahri Kara

Derleme Yeri : Yahyalı

Konu : Karışık

-26-

1 selamun_aleyküm bir_ zaman deha biz dōmadan bobam ōlenmiř. ēlenince tabi dini
2 nikā ğıyılır. o_arada analıĝ tarafından bunu bālama Şeyiylen bobam bālı çıĝmıř.
3 iki_buçuĝ sene bālı durmuşlar. iki_buçuĝ sene soņra bobam ē yaylıya varıyor. yaylıya
4 varınca bobam, anam dışarıda oturuyor_umuş. airdan almış. airdan alıncaĝ ha_bu beni
5 beēnmiyor, diyor. çıĝıyor taĝ taĝ üç dene ĝurřun sıĝıyor. ĝediyor neyse. birisi soruyor
6 buņa, diyor ki: ”yā sen nérelisiņ?” bobam yenice maāllede_de ben ācařarlıyım, demiş.
7 soran_da ācařarlı_yımış. “yā ācařarlılardan kimden_oluņ?” demiş. filandan, sen
8 ācařarlı deēlisiņ demiş. ben derekōylüyüm, demiş. derekōylü_de deēlisiņ, demiş. şivan o
9 deēl, demiř. bobamıņ_da aĝlınıņ üçde birisi yoūdu yāni. derken meēirse orda bu bir yere
10 veriyor çerkez taraflarında. orda biĝaç_ay durduĝdan soņra bi_süre durmuş. orda
11 bi_ōkūze baĝar_ımıř af_edersiņ. ōküzleri ē yem getirdiler_miyinci bir hafda
12 gelmezler_imiş. bir hafta oruya bālamıř. ōküzler orda ōlmüř. ĝaçmıř gelmiş neyse.
13 gelince burada tekrar anamı sürüyor. çoĝ uzatmayım_da anamı sürüyünce. anamıņ şu
14 saçı olduū gimi ĝaĝmıř. ĝompile ĝaĝmıř. dōrtiyoldan ařřā sürümüş. nēse dayıları gelmiş.
15 bōyüĝ ĝōĝa olmuş. bobam hapise düşmüş. on_sekiz sene ĝün vermişler, yatmış,
16 çıĝmıř. tekrar meydana gelmiş. dünyeye biz gelmişsik. ondan sōra hayat başlıyor yāni
17 mesele. benim ĝamū_iřlerinden hāriç yapmadım iř yoĝ. otobusculuĝ yaptım,
18 ĝamyonculuĝ yaptım. hocacılıĝ yaptım, amelelik yaptım, usdalıĝ yaptım. malcılıĝ
19 yaptım. ney var yāni şöyle, bir ĝamu işi yāni. devlet şeyinden hāriç yapmadım
20 ĝalmadı. çerçicilik yaptım, dükkencilik yaptım_da. o_arada ē çerçicilik yaparĝana işte
21 tabi sayıyoĝ yāni. orda ney var dēyollar? çerçi ĝediyor: “ĝadın saç daraĝları, ĝadın ten
22 çorapları, ĝümüş yūsükler, ĝözel aizliĝlar, naylon bilezzikler, tabaĝalar, el yāları, ĝül
23 yāları, ĝıramlar, elamlar, kitaplar, ĝuranlar, ĝuranı kerimler, elif cüzleri, amme cüzleri,
24 namaz sūreleri, din dersleri, havlu, řeker, loĝum, püsküvü, löblebi, üzüm, pirinç, iplik,
25 çoāldız, ĝoca inne, ĝına vār.” yaylaya ĝōçdü_yüdüĝ, orda bizim obanıņ toū ĝırılmıř.

26 tenTik hamma var_ıdı. hammaniñ toūhları öldü, dediler. bi_ğaç yazı yazdım. vardım
27 hammaniñ yanına. seniñ dedim toūhlar_ölmüş dedim. oña dedim bi_desTe yazdım,
28 dedim. oğu o zaman, dedi.
29 cülüünden ğater ğater
30 ğaderine yemi atar
31 mustāfa_emmiñ mekān dutar
32 ālamasıñ hamma bacı
33 cülüünde on_iki diş
34 ikisi_de ğurh toūhdu
35 pinesine tüyler doldu
36 ālamasıñ hamma bacı
37 ğurh toūhda yumırta bekliyor
38 ğadiriye pusta olmuş gediP geliyor
39 pembe bütün bu hāllere ğülüyor
40 niye ālamasıñ tendiK hamması
41 dedim. dayı dedi, bi_benim_mi toūm öldü, dedi. vālla obanıñ, herkeşiñ toū öldü, dedi.
42 hani kimiñ toū öldü, dedim. vālla osman_kāniñ kel toūh öldü, dedi. meresden gelen
43 toūh_öldü, dedi. filan filan dedi. alimesiñ toū öldü, dedi.
44 olur_mu ğonşular böle olur_mu
45 allahdan gelene çāre olur_mu
46 osman_kālarıñ kel toūh ölür_mu
47 niye ālamıyoñ emine bacı
48 hülle bacı hülle bacı

- 49 ölenlerde sizden üçü
50 kel toũñ ne_yidi suçu
51 ālamasıñ emine bacı
52 olur_mu ğomşular bōle olur_mu
53 obanıñ toũ birden ölü_r_mu
54 niye ālamıyoñ alimes bacı
55 habarsız_uçan bi_ğıran geldi
56 alimes toũ semere sardı
57 bir_zeketlik toũğ, birden_öldü
58 niye ālamasıñ mecediñ ğızı
59 olur_mu ğonşular bōle olur_mu
60 obanıñ toũ birden ölü_r_mu
61 bütün yeēnlere darıldım
62 niye ālamıyor daldağ hamması
63 ahmet dayıñ yunu almadan geldi
64 ocağ_da üsüün şaşırıp ğaldı
65 asdoru sorarsañ ālayıp durdu
66 niye ālamıyoñ tendiK hamması
67 seksen toũğdan_da beş toũğ ğaldı
68 tahrana çamyolu gezdi_de geldi
69 bizim çadırıñ_ardına ileşler doldu

70 niye ālamıyoñ seniñ ğonşular
71 gene bir ğün döl_alıyoğ. döl_alırhanah bizim topal_ēmet var_ıdı. sen biliñ_mi
72 enbiyelerden? sen bilmeñ çoğ_oldu öleli. ğazada öldü, allah_ırāmet_eylesiñ. onuñla
73 döl_alıyoğ. şimdi o ırmağ ğıranıñda_yıdığ. orda çadırı çoāla doldurmuş. harara yatdı.
74 çadırıñ_altından rúzğar vurdu_yudu, geçi_de geliyor. baş_ucunda ékmek var_ıdı.
75 ekmei yemē başlıyor. ğosdor_ā dedi. geçi dedi ekmekleri yedi, dedi. vardım_ıdı abbō.
76 ğaryolu yapıdım_da yayı çalıda
77 geceleri yatamadım belimden
78 ölüyorum gerģeçeniñ halından
79 ğırıldı bellerim yatamas_oldum
80 çāirdım baırdım ğosdor duymadı
81 gerģeçen_de sōzünden anlamadı
82 bi_torba ekmei yedi doymadı
83 ğırıldı bellerim yatamaz_oldum
84 çāirdım, baırdım ses_mi duyulur
85 gece ğaranlığda yol_mu ğörünür
86 dikmeye varsam_da dip_mi bulunur
87 ğırıldı bellerim, yatamaz_oldum
88 şimdi sōra yine yaylıya vardığ. vardım_ıdı osman_kālar şimdi éyi_de, merkePleri
89 var_ıdı. onu_da bizim ğır_eşşek bōmuş_mu? ālaşiyollar ölüleri ölmüş gimi. başğa
90 o_zaman eşşek_alacağ ğúçleri yoğ o zaman. yoğ canım durumları yoūdu.
91 aradım Tepeden bağar
92 dōşan gimi ğulağ çatar

- 93 obalara forsuñ satar
- 94 g açaraĥ g aç hasmıñ seniñ ġır_eşşeK
- 95 g eyinmiŝ ġuŝanmıŝ dalında fişşek
- 96 g açaraĥ seniñ hasmıñ ġır_eşşek
- 97 arabı sorar_ısañ g etdi arabıñ
- 98 mesuT, leyla,  zcan arabı getir
- 99 arabı yahyalıya alıp g t r
- 100 ihsan_anıñ_da işini bitir
- 101 g açaraĥ g aç seniñ hasmıñ ġır_eşşeK
- 102 araP ġoyuncudan bed  geldi
- 103 g rb z ñ_uyĥuda uyur_ımu sandıñ
- 104 k t  g rb ze_de teslim_ımi oldu
- 105 g açaraĥ g aç seniñ hasmıñ ġır_eşşeK
- 106 bizim ġaynana vardı yanına
- 107 araPla g rb z  g rd  yan yana
- 108 amanıñ ġonŝular bunuñ_ıaslı ne
- 109 g rb z ñ hışmına g tdi arabıñ
- 110 yahyalı haĥġında bi_şey şeyden_ımi dediler_de? ben_de bunu yazdım işde.  retmenler
- 111 geldi, ŝ  enesgil geldiler_de. onlar ŝ le beni iki_  g n şeyitdiler. ondan s ra bunları
- 112 hazırladım. benim yazıyı aldılar, g t rd ler s ra. bunu_da ġaymaĥam, ġaraġol
- 113 ġomutanı, belediye baŝġanı var_ıdı, lise  rencileri_de var_ıdı. oĥuyum bunu bi.
- 114 ortasından su g diyor

- 115 baraclar tıhlım doluyor
116 bütün ovayı suluyor
117 yeri güzel yahyalınıñ
118 öğlerde halı doğunur
119 bāçaya dikme dikilir
120 tarlada pancar sökölür
121 yeri güzel yahyalınıñ
122 yahyalınıñ davasını
123 aşşāda avasını
124 gönüñ yazını
125 gendi güzel yahyalınıñ
126 sultan sazlıına varılır
127 gürül gürül ses duyulur
128 dünyanıñ guşu ordadır
129 yeri güzel yahyalınıñ
130 şellāleler gürül gürül aḥıyor
131 çahıllica baracı óne çıḥıyor
132 zamantı ırmaī üsdüne aḥıyor
133 hepsi güzel yahyalınıñ
134 çifde çifde şellālesi
135 yahyalı māden yuāsı

- 136 hopır_ahbaş çoğ_oası
137 hepsi güzel yahyalınıñ
138 ortasından sular_ahar
139 bütün gelen, oña baħar
140 bāçelerde güller қоħar
141 yeri güzel yahyalınıñ
142 çöre yol ortadan gédiyor
143 dikmeniñ_çine varıyor
144 çerkezlerden adanaya éniyor
145 hepsi güzel yahyalınıñ
146 aladāda belde māden yatıyor
147 arabalar yolda góze batıyor
148 bāçede meyveler güzel bitiyor
149 hepsi güzel yahyalınıñ
150 yaylalara góçülür
151 suçatından geçilir
152 soūħ sular_çilir
153 hePsi güzel yahyalınıñ
154 gō_olūñ suyu aħar
155 duzlapıñar_oña baħar
156 қоşgüñkü çālar_ahar

- 157 suyu gözel yahyalınıñ
158 tahraniya varırsıñ
159 dönbereye gédersiñ
160 gücükde menter bulursuñ
161 hepsi gözel yahyalınıñ
162 dışdökene göçülür
163 delikğayadan geçilir
164 göktepeye yol_ açılır
165 daī gözel yahyalınıñ
166 yahyağazidir ğurucusu
167 on_ bir maälledir hepīsi
168 alması, girezi, halısıdır süsü
169 hepsi gözel yahyalınıñ
170 kirazlı, gesteliç varıñ dereķóy
171 yoları, élyaslı geçilir yerķóy
172 tikme, sazan, taşan, ğarşı ğaraķóy
173 hepsi gözel yahyalınıñ
174 göğcüne varmadıñ_ mı
175 yusufcadan içmediñ_ mi
176 yedigözden geçmediñ_ mi
177 hepsi gözel yahyalınıñ

- 178 yıldız gölünden geçilir
179 aḥçaydan sular_çilir
180 susuza çadır_açılır
181 yeri güzel yahyalınıñ
182 aygırpıñara varılır
183 aḥan sular görülür
184 yahyalıya getirilir
185 suyu güzel yahyalınıñ
186 güz gelir ayvana énilir
187 küngüñ başına gönulur
188 kekliceekten su alınır
189 yeri güzel yahyalınıñ
190 yalıñız ben şorda, ē benim yazdīm başlıḡ şu. ümmü_şüm bacı, ē yāya emmi öldü,
191 ümmü_şümü api aldı. api alınca ailesiniñ_üşdüne aldı. sōradan aldı_çin gelin derdi
192 oña. şimdiki duranı biliñ_mi? duranıñ, memmediñ_annesī_olur. şimdik kōpek geliyor
193 gece bunuñ çadırından yannī_çıḡardıyor. yannī_çıḡardınca dursun bacı var_ıdı. o_da
194 görüyor. abō_ğomşular diyor, burāda bi_yannıḡ var. ondan soñra kim_ise diyor
195 söylesiñ, diyor. işTe yannıḡ, ordan başlıyor. mesele şimdi işTe yannıḡ, ordan başlıyor
196 benimkisi.
197 allı gelin yatar_ıḡan
198 horul horul çeker_iken
199 yannıḡ sesli géder_iken
200 yannımı görmediñ_mi

- 201 ğusuruma baħma bacı
202 delilere senden_acı
203 saña derim emiş bacı
204 yannımı görmediñ_mi
205 dālardan geliyor bir_at
206 bir boval_da sen baña at
207 tameriñ şoförü niāt
208 yannımı görmediñ_mi
209 bahriylen kıoyden geldim
210 yanniñ habarın_aldım
211 sanki dursun dellāl_oldu
212 yannımı görmediñ_mi
213 hasTeneye sen_de gétdiñ
214 bıçaiñ_altına yatdıñ
215 abdúlgadir sıır gütdüñ
216 yannımı görmediñ_mi
217 bir geçim var aladoüş
218 ğaradaşı beri soüş
219 posdalınıñ hacı çoüş
220 yannımı görmediñ_mi
221 bunuñ şeyi baña ayit. benden başğa bilen yoħ yāni.benimki sōraħı. önceki şeyler mesele
222 ē:

223 bire ese, bire ese
224 öküzümüñ_eti yése
225 arslanlarıñ kótü köse
226 yannıñ geçdi görmediñ_mi
227 tandırlardâ_olur sündüK
228 hepimiz_de birden yandıñ
229 benlileriñ göca fındıñ
230 yannımı görmediñ_mi
231 bunu ilk söyleyen şey, yiñe siziñ çoşğalardan_ekrem var_ıdı. ben_de ğıt bilirim
232 ekremi. o ekrem yazdı derler_ıdı yannıñ şeyini. ekrem dolgun deēl_mi? ekrem şaşı
233 durur_ıdu, doār güder_ıdı. bunu fazla ğurcalamaya gerek yoñ deēl_mi? esgiden
234 yaylıya ğoçülür_üdü. yaylıya ğoçülüncek yahyalıda kim_ıse ğalmaz_ıdı. baārın martta
235 ğoçülür_üdü. mart on_beş dedi_miyidi millet yaylıya düzülür_üdü. bir hafda
236 gelmez_ıdıñ. buraya gelenler bir cūma namazına gelir_ıdı. çoluñ çocuñ o zamanlar
237 oñul yoñ, oñul olmaz_ıdı o zamanlar. şimdiki_mi uzun olmaz_ıdı o zamanlar. oñul
238 nerde o zamanlarda. mart doñuzundan soñra, nisan dediñ_miyici heP ğedelller_ıdı.
239 şimdi yaylıya ğétdiler_miyinci şu aç, şu aciñ başı siri_olur. yoñarıda şey derik, mā var.
240 māiñ_ortasını şöle oyañ. cızzañ başına ğéydiriller. biri öte yana biner, biri_de bu yana
241 biner. o onu ğirandırır, o onu ğirandırır yāni. o ğağar óbürü éner_ıdı. şöle
242 ğirandırılar_ıdı. ondan sōra ayaīm yālı der_ıdik. ayaīm yālıda obanıñ çocuğlarıñıñ
243 bi_ğısmı bi_ıarafda, bi_ğısmı öte yanda olur_ıdu. ortaya_da bi_şey ğorduñ. kim
244 ğapar_ısa o mendili, mendili ğaPdıñdan sōra millet biribirine binerdi. küssük der_ıdik.
245 küssük oynar_ıdıñ ondan sōra. şu deyneiñ_ucunu siriöldirdik. terslerde oynar_ıdıñ. ben
246 vururdum batırır_ıdım. óteki batırır_ıdı benimkini yıñdı_mıyıldı, yıñınca onu üterse
247 bi_ğarış öte yana ğónderir_ıse küssük o_yudu işTe. çellik var_ıdı. çellik_de aynı
248 ayaīm yālınıñ bi_çesidi. şimdi ğarşılıñlı çelik oynallar_ıdı. çelliklen bi_dórtiyola
249 atar_ıdı, óbürü_de başğa yere atar_ıdı. birisi mezere atar_ıdı, óteki_de ordan alır_ıdı.
250 berikileriñ başlangıç yerini geçerse ğazanırlar_ıdı. ğala var_ıdı, şunuñ gimi daşları

251 dikeñ. şöle geriye çekiliñ. óteki_de ğarşıya diker. on_arħadaş mesele. beş Kişi ğarşıya
252 diker, beş Kişi bu tarafa diker. atdıñ_ımyıdı ğalayı vurur_ıduñ. atdıñ_ımyı ğalayı
253 yıħañ, öldürüñ yāni. ērliyim şimdik yıħarkanaħ óbürleriniñ_ıçine daş deerse cezá_alır.
254 o ölene vurduñ_ımyu o geri saılır. öyle öyle derkenek döem_eder. bir_de ip çekme
255 olur_ıdu. kendiri on, yirmi Kişi şu yana düzülür; on, yirmi Kişi şu yana düzülür. o
256 o_yana çeker kendiri, o o_yana çeker kendiri. kendiri çekeller_ıdi. güç şeyi_ıyidi o
257 bir. hangi taraf çeker_ıise o yanı ğazanır_ıdı. çadır_da işTe şimdiki_ımi çadır yoıdu. ē
258 biz dā ğeder_ıdik. gürgeni deyi bi_ıaç var. onu üst_üste ğoyar_ıdıħ. hasır doħurlar_ıdı
259 esgiden burada. ğamyon ğamyon dışarıdan_da gelir_ıdi. çeşiT çeşiT hasır var_ıdı.
260 üstüne hasır ğonur_ıdu. ilk yāmır yādında ğonur_ıdu. ondan sōra gözünü
261 doyurdu_ımyudu bi_dā aħmaz_ıdı. çadırıñ_ortasındaki direē sıtır derler_ıdi.
262 çadırıñki ğalın olur_da sıtır bi_yuħası olur. ē şimdi şöle şeyitdin_ımyı çadır gelir.
263 şurda aşşāi bi_ıaç dikeller. sōra ğaldırırıħ, şurda hoā girsıñ deyi.
264 çadırınıñ_ıtrafında_da ğazğıç olur. onu_da dādan meşelerden ne keseller. sōra
265 çahallar. sıtırıñ_orda arħ olur. orayı ğazallar. yāmır yādı_ımyı su o arħdan ğeder. içe
266 su vermez yāni. mesele yaylada yemliē ğeder_ıdik. mesele buradan şimdik ğoāħ,
267 soılcaħ, suna bunnar ilk yaylamız. taranaya ğadar ilk yaylamız. bunlara ilk öeli
268 ğóçer_ıdik. ondan sōra ortayurt der_ıdik biz. ortayurt_da suçatı. suçatınıñ aħdı dere
269 var_ıya, o dere ilerde düşmüş var. orda aşşāiya tā yuħarıya ortayurt deller_ıdi. ondan
270 sōra aladā ğóçülür_ıdü. ēr oraya ğóçmezseñ suçatından yuħarı geçmezseñ mallar uyuz
271 olur_ıdu. uyuz demek, hayvan yara olur_ıdu. ondan sōra yaylıya getdin_ımyı
272 uyuzluħ olmaz. ō bi_de ārırdı, mallar ölür_ıdü. ārıma ilacı vurullar_ıdı ayrıyeten. o
273 kekik derik dālarda, o kekiki yedi_ımyı ārırdı. kekiki nasıl_olursa, o malları ārırdı.
274 kekik çiçek açmadan ğóçeller_ıdi dā. çiçek açdıħdan sōra aladā ğóçeñ. düşmüşden
275 yuħarı aladā deyi bilinir. düşmüş var, onuñ_ıdsünde kōsse_olū var. efendime
276 söyleyim, aygır pıñarı var, köşk deyi bi_yer var. ğō_oluh var. duzla_pıñarı var,
277 yediğóz var. ğō_tepe tarafı var. delikğaya_da ğō_oluhdan ē çıħan ğeden şöle.
278 bayaħdan dedim_ıya şurda ē ğō_tepeye yol_açılır, dedim. orası işde delikğaya.
279 delikğaya var_ıdı esgiden bir. delidi o ğaya. māden çalışdı, o ğayaları orda şeyitdiler.
280 esgiden ğaya var_ıdı. içinden geçer_ıdiñ. delikğaya deller_ıdi. ondan delikğaya.
281 delikğayanıñ şu tarafı yediğóz, óte tarafı diřdōken, bu tarafı ğō_tepe. ē sarıoluħ, beri
282 tarafı_da ğō_oluh. ğō_oluhdan ğözükür heP. suçatınıñ suyu yuħarıdan geliyor. kōşk

283 deresinden de geliyor suyu. iki su çatışıyor ya. çatışınca suçatı demişler.
284 nası olduysa gızı gıuyuyā atmışlar. gıuyuya atıldıktan sōra gören de olmuş, şerliinden
285 diyen olmamış. yalınız gızı, héç suçu olmadı hâlde şeyitmişler. atmadan önce gıza
286 bi hîle yaptı da mı atdı bilmem. şimdik şeyiñ bobası yıdı. dilimiñ ucunda yıdı,
287 hatırlıyamadım. bunuñ ğardaşı da alamanyaya neye getdi. bâçasını neyi budadım.
288 élyaslı da orda şellâle déyollar hani. mesele şimdik o zamanlar bir gelin nē olursa
289 yoūT da gelingiz. ondan onlara bir at verilir idi. mesele benim bi gelingizim
290 var idi. ben nişanladım onu. köşge osman ā var idi, onuñ bi atı var idi. kiraladım,
291 altına yükü yükledik. maddiyatım olsa yıdı héç yüklemeden eğer dutar ıdım.
292 zenginler eğere biner idi. yāni bizim gimi ğaribanlar da olursa altına yataĥ, yorğan,
293 ğaba yük olur udu şōle. onuñ üstüne biner idi. o zamanlar herkeş birbirine hayvan
294 alıp verir idi. şimdi mesele göçe gedecēñ deēl mi? tā ğoāciĥdan merkep hayvan
295 getiriller idi. yalınız aladā göçerkenek kiralarlar idi. burdan gederkenek iki eşşeklen
296 gôtüreceklerini gôtürürdüñ. o zamanlar bizim neyimiz var ıdı ki. bizim öē şey
297 geliyor çocuĥluūmda, öūmüz var ıdı şurda. bi göz üdü, iki göz yaptı dayım. dölet
298 o zamanlar yol parası alır ıdı. yāv vergi gimi bi şey işde o zamanlar. bizim ğomşu
299 var ıdı şurda. ğomşunuñ ölu da asker idi. bizim öū daşıyıverdiler. öğde bi hasır
300 ğaldı. başğa bi şey yoĥ. tencere yoĥ, toā yoĥ. óteki öğde de bi şey yoĥ. tencere
301 var ıdı o zamanlar belki bi ğaç dene, baĥırcaĥ var ıdı. o zamanlar yataĥ ne nerde?
302 af edersiñ anam hayvanıñ yanında olur udu, yaİR derler idi. hayvanıñ üstü yaİR
303 olur udu. adamıñ biri üstüne çul atmış. çul da düşmüş. anam da onu bulmuş. anam
304 getdi onu yıhadı. baña don géydirdi. o zamanlar ekmek nerde iş yoĥ ki. para yoĥ o
305 zamanlar neyle geçiniyor uduñ? adamıñ biri demiş ki beş liram var, baña baārā dar
306 yeter demiş. neye ilāzım o baārā dar? lambanıñ ğazı biterse o da çıra, çıra. lamba o
307 zamanlar bayahileriñ şeyi yıdı. fākirler çıra yaĥar ıdı. çıra da güccük bi şey şunuñ
308 gimi. başında bi şey var, altına ğaz ğoñ. is şōle şurda. soba ne yoĥ o zamanlar. ocaĥ
309 vurur uduĥ şurda. ocā kermeleri dayañ. o ordan ayaİnı uzadır, o ordan ayaİnı uzadır.
310 ondan herkeş kim ayaİnı uzadırsa ordan, ērliyim bi de aĥır sekisi olursa... şu yūzde
311 mal yatır, şurda bi göz yer olur. sūr tarafı da açıĥ olur. birisi gelin getmiş.
312 varmış ımış nalburcuya қоĥmuş. abō bi o yana şeyitmiş. ondan sōra beş, on ğün
313 geçmiş ımış burnu alışmış ğalan ya. ğaynanası demiş gızım. hē anne, demiş.
314 ğórdüñ mü demiş? heP temizledim. bi dene қоĥu ğoymadım, demiş. gızım demiş,

315 seniñ burnuñ bizimki_mi alışdı_da demiş. yoħsa oħu getmez, demiş. o lambanıñ
316 şeyiylen insan ġaPġara geer_ıdı. ocaıñ_üstüne teneke ġoyallar_ıdı. şurda_da bi_yer
317 yapallar, orda_da idara yaħallar_ıdı. şurda şurayı oyallar_ıdı. bi_tāta aħallar_ıdı.
318 bi_de yanna aħallar_ıdı. onuñ_üstüne ġollar_ıdı yahyalıda esgiden ġar yādı_mıyıldı
319 şurda abuş mustafanıñ_öġleri var_ıdı. o ordan kürür, o ordan kürür_üdü. yol ġar
320 olur_ıdu, içini deleller_ıdı. içeriye tünelden geliller gideller_ıdı. kürükgeylen
321 kürürler_ıdı. mesele şu ā. āa şöle bi_tāta aħañ. şurdan b_iki_de gerdirme yapañ.
322 bunuñla şöle itdiñ_mıyıldı kürür_üdüñ. yuāħ şimdik benim dambaşıda var. şöle
323 bi_yuāħ demiri_ıdur. demiriñ_iki tarafı oyuh_ıdur. ekeñ_arıdan tışır tışır. bi_de
324 yarıh_ıdur. ġö getiriller_ıdı dam aħmasıñ deyi. buranıñ toPraı hep ġö, ciil gimi_de.
325 damıñ_üstüne atdıñ_mıyı eriyor. şey şey gimı_ıdıyor. topraħ suyu ekiyor_da ġö
326 oldu_mıydu aħıtmıyor. şimdi ben hafızlıā ben ocuħluħda başladım. ilk_önce bi_a
327 hoca deişdim_de hasan hocam var_ıdı, hasan_ıpek hocam. ē türkmen hoca_yıdı,
328 bi_oħudum öeli. on yaşında_yıdım, beş sayfa oħudum. o zaman bi_ġısıřlıħ var_ıdı. o
329 zaman şey dedi_ki arapa oħuyanlar gelsiñ. beş_altı Kişi_yidik. ondan sōra
330 hocanıñ_ışını ġörürdük. mesele ekmek edecēse alı ırpı toplar_ıdıħ. kefen, hōpüz
331 getirir_ıdik. bāasına géder, deper_ıdik. o_da bize nēder_ıdı hasan hocam ġani ġani
332 allah_ıřāmet_etsiñ. şimdi ekmeı řölē_ıder, řölē_ıder_ıdı. ekmeiñ_āzını
333 ġürdın_mıyı aılır_ıdı éyice. şöle pekmeze daldırdıñ_mıyı ocuħlar her tarafı şediyor
334 der_ıdı. bize öüt verir_ıdı. pekmezi bulursañ ne mutlu yāni. beş sayfa onda oħuduħdan
335 sōra ē ben oħudamayacām, dedi. ben dedi, arapa oħuyanlar oāldı. şimdi o řēdince
336 aħlım_ıermiyor_ya, ufādım af_ıedersiñ ahırıñ tersini şeyıdiyoħ. tersini řēderkenek
337 şurda ġoca abdillā var. ē torba derler. ġapınıñ_oraya oħ gelir, géder. o_da var
338 barabarlıħ. şimdi af_ıedersiñ ben toālete gétdim. abdillā geldi, şurdan dedi_ki ē,
339 ġa_ıulan, dedi. dedim_ki ölüm ışıyım_da dur, dedim. üstüne sīdirdim_ımma,
340 boydan boya sū_ıdu. řimdik tabi hoca arapa oħuduyor, onlar_da var. baħdım_ki
341 ġülecek bi_şey deēl, ālayacaħ bi_şey deēl. n_ıdu efendim bu benim_üsdüme sīdirdi,
342 dedi. pisledi, dedi. hoca_da öfkeli_yıdı, pek döer_ıdı. hocam dedim ben tuālete
343 gétdim_ıdı dedim. üsdüme şeydiyoñ dedi, dedim. ben_de şe_yapmadan ben
344 şe_yapımı dedim. ocuħluħ_un annadıyom işde. abdillāya, “nedı sen_üsdüne
345 vardıñ?” dedi. řaPlā bi_ġodu ımma. bi_ġac_da baña vurdu. sōra vardıħ_ki
346 oħudamıyacām, dedi. kürüş hoca ġuran ġursu hocası_yıdı. dābālıda_yıdı öġü. yalnız

347 şimdiki madazı cāmi var_ıya onuñ yerinde esgi bi_cami var_ıdı. bi_gözü var_ıdı. ayrı
348 bi_ö var_ıdı. orda oğudur_ıdu bizi. yahyalıyı oğudur_ıdu, sāde biz deēl. bobam oña
349 iletdi. dedi_ki baña şöle bi_bağ dedi. şöle bi_göz gezdirdi. oğu oğu, dedi. ben_de
350 yüzüne oğuyom_ıya. ezberle oğuyacāñ, dedi. yalıñız ğurana başladı_ıdı oğurdu. şimdi
351 hatırlıyom ezberleyecēñ_ımi, dedi. ezberleyecēm dedim. ekseriye ezberledim yer_ımiş
352 meēr. hemen_ıoğudum. kekeme_ıyidi, oğu oğu dedi. şu öüñ_ıorda müftü hoca var_ıdı.
353 onda talebeler var_ıdı. bekir hoca_ıda onda oğumuş. sabri hoca, bekir hoca_ıda ondan
354 ders aldılar. hafızlıi onda oğudular, bitirdikten sōra bayā şeyitdiler. istanbula gētdiler,
355 arapça oğumaya gētdiler. anama demiş_ki kimse ğalmayıncağ başında çocü ğonder ben
356 oğūduyum, demiş. müftü hocama vardım. allah bin bin ğani irāmet_ıetsiñ. hafızlıımı
357 ben bitirmeden beni nışanladı. ben on_ıbeşinde ölendim. benim_ıailem benden büyük.
358 öglendik o arada hafızlıi bitirdik_ıişde. sōra camilerde ben çoğ moğabeleler oğudum.
359 yalıñız ben çoğ şēder_ııdim. imam olur_ııdum o zamanlarda. otobúsculuğ,
360 ğamyonculuğ var_ıdı bende. ğamyona, otobúsa havas_ııtdim. ben mesele
361 atmış_ııdoğuzda ğamyon_ııaldım. atmış_ııbeşde öümde ekmek yoıdu. dükkencilik
362 yaptım, çercicilik yaptım, ondan allah baña şey verdi, elli ğoyun_ııaldım. o arada ben,
363 asgere gētdim. asgerden geldikten sōra ğamyon_ııaldığ. ondan sōra otobús_ııaldığ.
364 otobús bi_gētdi. deyzemiñ_ııolu ğırğ_ııdört hasan satdı adanada. vālla billā bi_ıığuruş
365 vermedi. eliñ ğamyonlarıylan geldim, zeer zıhım_ııossuñ. baña yol parası bile vermedi
366 vālla. sene yetmiş_ııikilerde ğaliba. atmış_ııdoğuzda mal aldııma göre maldan sōra
367 yetmiş, yetmiş_bir. önce bi_ıışey demiyor_ıııdum. total bobam var_ıdı. dedemden
368 düşen malları satdı. bi_ııde ben hayvan tarafından tarla aldım_ıııdı ğuruca ğuyuda. orda
369 bi_ıığuyu var, ğuyunuñ olduı yer_ıııdı. marazlardan aldım_ıııdı ben. ondan sōra memmet
370 ben dedi, bi_ıığamyon_ıııalacām. orayı satdı memmet. orayı satdı, bobamdan
371 düşenleri_ııde satdı. öyle derkenek öle bi_ıışeyler_ıııoldu. bu sefer_ıııanam seslenmiyor
372 total baciñ deyi. çoğ çekdim vālla. atmışdan seksen_ıııadar çalıştım, gētdi işde. öretmen
373 var_ııdı, hafız burhan var_ııdı. aydemir hoca var_ııdı. ğāfede aydemir hocayı ütünce
374 dediler_ki hoca ğarşındakiniñ ilkoğul diploması yoğ seni ütüyor, dediler. baña_ııda o
375 zamanlar ıısmarlama diPloma verdiler_ıııdı o zamanlar. diplomayı öle aldım. hafızlıi
376 bitirdik. allah razı_ııossuñ. yahyalı dedim benim, ben ğırğ_ııbeş doımluyum. yahyalı
377 deışdi. yalıñız nasıl deışdi. hani yetmiş senede bir_ııel deışir deller_ıııya. esgi zengin
378 ğalmadı. mesele şimdik ē ğoyuncu denen bi_ıışē_ıııyoıdu. osman_ııkālar hec yoıdu. bekir

379 hocanıñ mesele çay parası yoıdu. esed kesgingılıç ğoruma bekçisi_yidi. benim
380 önümdeki sıırı aldı ğalada. sıır güdüyoğ_ya. sen niye ekine sürdüñ deyi? esgiden bu
381 yollar heP_ekin olur_udu. yuħarıdan sıırı ğoyuverdik_miyidi, sıır géder_ıdı. esed
382 neden zengin_ıdu? ğoruma bekçiliinden Şeye geçdi. ē, bekçi başı_ıdu, neyitdi. ondan
383 sōra el deışdi. belediyeye çoış_ıdu. ondan sōra Şimdi ne deller, zabıta deller
384 heralde. zabıta çoış_ıdu. zabıtā_ıdu, inkileb_ıdu. atmışda inkileb_ıdu.
385 inkileb_ıolunca esedi soydular. esedi soydular deyi tekrar sağ ğuvvetli bizim yahyalıda.
386 demirel ne gelince meclis_ıumum_āzası yaptılar. Şimdi il genel meclis_āzalı diyollar.
387 iki ğişi durullar_ımış. biri sečilince dayimiliē, saña demiş bi_petröl yapıdırıyım, demiş.
388 zenginiñ birisi demiş. bu_da bi_petröl yapıyor bir. ondan sōra reyis_ıdu. işi yāver
389 gétdi. Kendi_de atık_ıdı. derkenek o öle zengin_ıdu. ğoyuncular_da öle_yidi. on
390 tene tırıñ gétsen biliñ_mi diyom, gülyollar. o zamanlar insanlar bi_tōā, bi_merkebe
391 ālıyollar_ıdı. o zamanlar üsücüler var_ıdı. üsü deyi üsüne üsü deller yahyalıda.
392 bobaları üsün var_ya. mesele hacimetler onlara çoruħlar derler_ıdı. çoruħ kıoyü varmış
393 bir. nıdede_yimiş. ııdı bilmiyom_da hasan hocalar āhirvenli. āhirvenli demek yāni
394 āhiri venli yāni vandan geldi. āhiri venli, vanlı yāni ondan sōra. ē derkenek ğara_kōlar
395 var_ıdı mesele. ğara dōrüşler var_ıdı. ğüç, ğuvvet yetmez derler_ıdı. maçağiliñ
396 durumunu ğörüyoñ_işde o zamanlar. o Şeyler süpürüldü getdi heP. daha önceleri
397 boba_hocalar zenginimiş_ımış. köse hocalar var_ımış. Şimdik ekmek topluyollar yāni.
398 zengin_ıoluyor, bi_ğuřaħ geçiniyor. ondan sōra benim_ōlan geçen sene bi_şey
399 verdim. böyük_ōlana, Şimdik ařřāda oturur. ařřāda üç_cüz dene ğoāħ var yerine ğöre.
400 şuraya çalıyı yıdı. ölüm bu ne, n_ōldu dedim. “ğaça verdiñ?” dedim. üç_cüz ğoāħ
401 gétdi, çalı geldi diyor baħ_ele. bobadan bir Şey_ıdu_muyuncuz ğıymatı bellı_ıolmaz.
402 o arnıñ çatı olsa_yıdı o zaman annardı. on_tene çocuğ yetişdirdim. iki defa_da hacca
403 gétdim. emeklı_ıoldum, bu öü yaptırdım. çoħ bāça aldım. allah cemi cümleye Őeyitsiñ.
404 ben Şimdi şu_ādar Őeyiñ ğıymatını bilirim hā. yeri verdim_ıdı baħsaña hemen
405 satıvermiş. halbiki yerkıoyüñ toP saāsıñ bōrü. nasıl ğıymatlı halbiki. yāni bir_ınsan
406 neden fuħara düşüyor derseñ bobası zengin, ondan_işde.

407 mesele cenezeyi ğözelce bi_yıħallar. yıħayınca bunuñ dōrünü yapallar. bu dōrt farz
408 deēl. ondan soñra ğótürüller cenezesini ğılallar. ğömeler, ondan soñra geliller ışgata. üç
409 ğün soñra ışgat. ışgat_da farz, vāciP deēl; ama buranıñ gelenē. bunuñ dōrünü_de

410 yapallar. ısgatını da veriller. borcu var ısa meresciler alıllar. kimi veriyor kimi de
411 vermiyor işde. ondan soñra elinde olursa çekiP veriyor. elindē olmasa vermiyor.

412 baār yāmır yādı mıyınıcı her yāmır yādında deēl, soūh oldu muyu menter çılmaz.
413 yāmır yādı, güneş de dēdi miyincik o arada çāşır larıñ dibinde menter çıhar. mesele şu
414 anda ğoāh larıñ dibinde heP menter çıhar. çoğ da göz el olur ğoāh menter i. abō çoğ
415 toātır, çoğ da daTlı olur. şimdi şu ğoāh lar da olmaz da. kesilmiş ğoāh lar da olur.
416 mesele bi sene önce kesilmiş ya onuñ dibinde menter meydana geliyor; amma bütün
417 ğoāh da olmuyor. kesilen ğoāh lar da oluyor. şimdik çoğ menter var da, burada yenen
418 menter ē mesele çam menter i, ğatran menter i. en ēyi ğatran menter i. ğatran āç ları olur
419 buralarda. çahır tarafında olur. orda topağ topağ ğatran menter i olur. bir de torpağ
420 menter i olur. yāmır yādı mıyı ısıcağ hoāyı da buldu muyudu torpağ menter i
421 ğabarı verir, torpaı deş señ ki menter var. şöle ğabarıyor. besbelli ediyor, ben burādayım
422 dey i. ē çaişır menter i de ēyi olur. o bizim dā larıñ her tarafında çıhar. yaş deēl de
423 ğurular ıñ dibinde çıhar. çaişır menter ini şur da ğoñ. ondan sōra suyu şey eder. duzu da
424 atdıñ mıydı öle bi ğızard ıñ et ğızard ıñ gimi. ondan sōra dōrañ bulğur ğilen pilō
425 yapañ. menter pilō deller bizim burāda. menter pilō yapallar. torpağ menter i
426 cansız olur. soūlcağ da, sunada çoğ olur. o ğoyağ lar da olur yāni. dāda olmaz da tarla
427 gimi yerler de olur.

428 biz baār ın yaylıya ğoçdük müyüdü o zamanlar, ekinleriñ içinde yemlik olur. tarla
429 sūrülürse orda tarla yemlii olur. mesele olağ ğulaı derik, o acığ yaprağlı olur. o
430 olağ ğulaı nı boranı yapardığ. olağ ğulaı nı boranı yapardığ. olağ ğulaı nı getirdiñ de
431 şu tencerede ğaynatdıñ mıydı boranı yemek gimi, çurba gim i olur. boranı deller yāni.
432 boranı püreni suylan ğaynatdıñ mı boranı oluyor. demek ki böle bi şey yāni.

433 narpızlaş da suda narpız olur. oña assında narpızlı aş deller. mesele büyük pıñarıñ
434 aħdıı su var ya o derecedē olur. soūlcağ da olur. naneylen de yapallar. sen de,
435 yarmayı bulğurlü olur ğaynadıllar. ğaynattılar mıycı onuñ üstüne narpızı şeydeller,
436 üstüne ekeller yāni.

437 esgiden yaylıya ğoçdük müyüdü ğarı getirirdik. Pekmez ğilen ğatdıñ yedin miyi çoğ
438 daTlı olur udu. çoğ tuātır olur udu. ğar ğatması deller idi. sırf ğar ılan Pekmezi
439 ğatar ıdığ. aladāda nē olur? bi de şey var: ē çiriş. onuñ da yemeini pişiriller.

440 çiriş_de ispanah var_ya onuñ gimĩ_olur. çirişi_de pişiriller, çoğ güzel_olur. öēleĩ
441 getirin, sarma gimi sarañ, biz_õña öēlek derik. yemek yapallar öēleĩ. ğızılca deller.
442 ğızılca bi_ot_olur şõle. öēleĩn bi_ğüçcũ. onu_da bõrek ne yapariğ. çoğ toātır_olur
443 yāni.

444 çat_õlaması var_ıdı esginiñ yemeĩ o_yudu. şimdi sufraniñ_ufaiñı toplañ. esgiden
445 sufra derik_ya. sufraniñ_ufaiñı toPlañ. onuñ_içine ıciğ çõkelik ğõn. ondan sõra soān
446 dõrañ, o çoğ güzel_olur.

447 cılbır yālĩ_olur. soānlı, etlĩ_olur_ıdu. esginiñ geçilmez yéyeceiydi. şõle bi_şey var.
448 derseñ bir çocuh var_ā çocuiñ ne_ādar_ıstüne gēderseñ gēt, çocuh dõnmüyor. bazıı
449 diyor_ki şõle yetişdirdim, bõle yetişdirdim yoğ. mesele benim bi_muammer hoca var
450 biliñ_mi? onuñ bi_õlu var, doğtor şēde. bu çocuh, çocuh. deha anaoğuluna
451 hazırlanıyor. ben_de diyārbekirdeyim, o_da õretim_üyesi orda. orda yanına vardım,
452 çocuā dedim_ki gel dolaşalım, oynamañ_ıstedim. gel, oynuyağ dedim. bırağ be, dedi.
453 ben ğocaman çocuhdan duymadım bunu. çocuh, toğdor_ıdu. óteki ğardeşi_de
454 toğdor_ıdu. yāni bobası demedi_ki deha sen şõle yap. bi_çocuh arğadaş şeyini çoğ
455 dikkatē_almalı. benim_õlan var, hasanı biliñ. hasan õğden hēc çığmaz_ıdı.
456 demişler_ki hasana: ”yõ sen ğarı_mısıñ_da õden çığmıyoñ?”. hasan bu sözden sõra
457 õğē girmedı. oldu bi_cıāra tiryekisi. ğayseriye gētdi, febriğaya girdi diēr_õlan_da.
458 memmet yahyalıya gelecēm, diyor. oysa burda bi_şey yoğ. sāde arğadaşları_çün
459 gelmek istiyor. demek_ıstedim bi_çocuiñ kõtũ arğadaşlara fazla yanaşmaması
460 gerekiyor. kõtũ arğadaşı boş ver. çocuh Kendi Kendine yetişir. ama kõtũ arğadaş onu
461 yoldan çığarıyor. ben mesele asgere getdim, geldim. cıēra içmezdim. amma benim
462 ğayın var. dõēlliye gētdik baña bi_cıēra verdi. bi_cıēra derkenek cıēra tiyekisi_ıdım.
463 ğāfeye vardım. ğāfeyi bilmem hafızım_ya. zeēr gimi hafız. oyun oynamıya başladığ.
464 şey fikret_āferine demişsim_ki gel bi_oyun oynuyalım, demişsim. bi_bağdım_ki
465 diyor. hāfiz bārinin diyor ayānda ğara lasdik. içi_de saman dolu diyor. şu õretmenler
466 şeyine varmışış. õretmenlere demişsik_ki gel bi_oyun oynuyalım. hāfiz bāriye bağıñ,
467 diyollar. o õretmeni_yidi, o polisi_yidi. hāfiz deyiP şişirdiler, şişirdiler. işde ğardaşım
468 dedim, otobus var_ıdı, ğamyon var_ıdı, heP gētdi. efendime sõleyim, o gētdi ē. geriye
469 ben hafızlıā başladım. ğuranı elimē_aldım, geri dõndüm. yoldan çığdıñ_mıyincığ
470 geriye dõnmesi zor. ğuranı bırağınca beni allah yēden yēre çapdı. ğuranı geri

471 elimě_aldım. namaz ğılmaya başladım. her şey düzeldi. namaz, insanı yolda ğomas.
472 namaz diyor diniñ direi. namazla abdes diyor yāni. abdes namazıñ şeyi diyor. tāeret
473 abdesiñ gaPısı, abdes namazıñ ğapısı diyor. namaz, imanıñ ğapısı diyor. bunları
474 yaşadıñ_ımıydı mezere girdikten sōra altından ırmaĥlar_ahān diyor, istedi_şekilde
475 ödüllerini_de verir, diyor. yeter_ki ilk_öēle namazı ğılsıñ, diyor. allah, o ğışiniñ her
476 şeyini ıras getirir. gelsiñ, onuñ kefilı benim. namaz ğılan anasına_da itāātli_olur,
477 bobasına_da itāātli_olur. ğardaşlarına_da itāātli_olur. ayilesine éyice itāātli_olur.
478 bunlarıñ yanında sayğılı olduñ_mu, milletiñ_önünde_de sayğılı_oluñ. şuña baĥ baĥ
479 diyollar. eli yüzü nur gimi diyollar. neden namaz ğıldıñ_ımıyı yüzüñ nurlanır. benim
480 ğardaşlıĥ tāsıyem namaz, adamı yolda ğomas. namaz ğıldıñ_ımı ğoĥma yāni. hağgeten
481 kōtü yōnlerden_de ğoruyor. şimdi bi_ış yapacaĥ_ossañ, bi_kōtülük düşünemiyoñ. yō
482 diyor, şu hacı diyor. yō namaz ğılıyor, şurda_da sātekārliĥ yapıyor diyollar. başğasınıñ
483 lafinı etmezler_de. namazı ğıldıñ_ımıyincı millet hep seni ğorüyor.

SÖZLÜK

-A-

abdillā : Abdullah 21/280

ācaşar : Ağaçaşar 26/6

aceP : Acaba 21/234

acıḥ- : Acık- 17/26

ağappaḥ : Bembeyaz 1/49

aḥ- : Ak- 14/40

aḥıl : Akıl 1/3

aīr : Ağır 26/4

akğa : Baba 9/115

ala : Geniş bez 9/40

āla- : Ağla- 21/29

alaḥa : Alaka 19/32

alma : Elma 11/10

aloy : Olay 21/186

aḡara : Ankara 21/262

annad- : Anlat- 19/93

aḡşa : Ayşe 16/62

ānur : Onur 8/24

arḥa : Arka 13/16

arħadař : Arkadaş 26/459

arın : Alın 18/12

asbap : Kıyafet 1/56

āřam : Akşam 13/52

āřıħ : Açık 13/46

ařřā : Aşağı 9/8

ataş : Ateş 15/9

-B-

baār : Bahar 26/428

bađđal : Bakkal 19/185

bağçe : Bahçe 13/41

baħ- : Bak- 20/7

bahalı : Pahalı 19/174

baħım : Bakım 21/265

bāla- : Bağla- 19/20

bambařđa : Bambaşka 13/27

barabar : Beraber 22/43

barnaħ : Parmak 17/3

bayaħ : Biraz önce 26/278

bayraħ : Bayrak 13/24

bazar : Pazar 20/151

beñizli : Yüzlü 1/49

bıçılđ : Buçuk 9/54

bova : Baba 9/24

bör : Yan 26/405

burma : Yün 2/69

büyun : Boyun 18/17

büsküüt : Bisküvi 19/153

-C-

caālet : Cehalet 8/17

camāt : Cemaat 20/69

cıvılđ : Cıvık, sert olmayan 19/89

cız- : Çiz- 17/4

cāra : Sigara 12/93

coāllılđ : Cahillik 14/22

coma : Cuma 20/151

comártesi : Cumartesi 20/92

cöüz : Ceviz 2/40

cubba : Gelin giysisi 1/76

culfa : Yün 2/80

-Ç-

çağ- : Çak- 19/127

çarîḥ : Çarık 14/31

çihriḥ : Çıkrık 19/12

çîr- : Çığır- 14/14

çıra : Işık 9/179

çibi : Çivi 19/127

çók- : Çök- 21/228

-D-

daād- : Dağıt- 13/25

daḥ- : Tak- 16/6

damā : Damak 23/82

daş : Taş 16/16

daTlī : Tatlı 19/6

dayaḥ : Dayak 16/26

deēl : Değil 19/73

deēr : Değer 24/24

dene : Tane 16/17

deşdeni : Büyük kap 3/27

deşir- : Topla- 4/3

dezğa : Tezgâh 19/107

dıḥıl- : Gir- 2/2

dō- : Doğ- 26/1

doār : Koyun 10/93
dodaḡ : Dudak 23/42
doḡuz : Dokuz 6/1
dos : Dost 23/85
dōşan : Tavşan 26/92
doūl : Davul 22/33
doūr- : Doğur- 23/71
dö- : Döv- 23/81
döēlli : Develi 6/6
döēm : Devam 15/22
döēt : Davet 16/46
dōlet : Devlet 24/8
dōlūküsün : Yarından sonraki gün 4/16
dör : Devir 9/24
döūs : Deyyus 19/56
dúnúr : Dünür 23/60
düün : Düğün 13/7
-E-
ekşiye : Eşkıya 16/58
ēlen- : Evlen- 26/1
ēmet : Ahmet 20/143

én- : İn- 14/38

entere : Entare, elbise 16/5

esed : Esat 26/379

eşsek : Eşek 13/3

ēyīce : İyice 3/54

eyle : Öyle 21/18

ezen : Ezan 21/36

-F-

fadıma : Fatma 20/143

fakilte : Fakülte 21/250

fısdıḡ : Fıstık 13/25

fistan : Etek 1/86

fişne : Vişne 19/109

foḡurda- : Fokurda- 19/44

fuḡara : Fukara 26/406

-G-

ḡabayel : lodos 20/150

ḡaçāḡ : Kaçak 23/24

ḡadara : Kadar 18/3

ḡalbır : Kalbur, elek 24/37

ḡale : Kale 24/50

ġan : kan 9/32

ġanser : Kanser 21/72

ġar : Kar 9/85

ġaraġol : Karakol 17/10

ġardaşlıġ : Kardeşlik 26/480

ġarpız : Karpuz 19/107

ġaste : Gazete 15/5

ġaş : Kaş 13/38

ġāūr : Gāvur 9/207

ġayınbova : Kayınbaba 16/25

ġaymaġam : Kaymakam 26/112

ġaynana : Kaynana 18/1

ġayri : Artık 21/44

ged- : Git- 13/15

gáy- : Giy- 24/5

ġiām : Kıvam 19/39

ġıġrım : Kıvrım 19/115

ġına : Kına 13/7

ġıran : Kenar 9/174

ġırġ : Kırk 17/21

ġısıġlıġ : Kısıklık 26/328

ġıř : K1ř 22/13

ġıTlıġ : Kıtlık 24/2

ġız : Kız 24/285

gimi : Gibi 8/58

girez : Kiraz 3/10

ġiři : Kişi 16/1

ġo- : Ko- 24/308

ġoā : Kova 20/14

ġoācıġ : Kavacık 26/294

ġoāġ : Kavak 26/414

ġoca : Büyük 16/6

ġoca- : Yaşlan- 3/9

ġolçaġlı : Kolluklu 23/70

ġole : Kola 20/70

ġompile : Hepsi 20/33

ġon- : Kon- 9/163

ġonřu : Komşu 7/11

ġonu : Konu 22/42

ġorēli : Gōrevli 7/19

ġorġ- : Kork- 4/9

ġoūr- : Kavur- 5/3

ğoyun : Koyun 17/6

ğózel : Güzel 13/6

gö : Mavi 26/276

göynē : Gömlek 3/3

ğulağlı : Kulaklı 23/44

ğuran : Kur'an 16/32

ğurt : Kurt 14/44

ğurtul- : Kurtul- 1/6

ğuru- : Kuru- 13/41

ğuruş : Kuruş 15/3

ğuzu : Kuzu 25/43

güccücük : Küçücük 3/5

gülisden : Gülistan 21/19

gürpeden : Aniden 21/117

-H-

hafız_ā : Hafız ağa 21/314

hağlı : Haklı 13/42

halğın : Büyük kazan 11/30

hasıl : Tarla işlerinin tamamı 3/9

hatça : Hatice 14/1

hēbe : Heybe 1/66

hēc : Hiç 23/75

herif : Adam 10/118

hezen : Büyük değnek 9/273

hınçar : Çok yüksek 3/49

hırılı : Kavga 16/15

hısım : Akraba 2/25

hiyar : Salatalık 4/1

hoā : Hava 19/35

hōla- : Havla- 9/218

hoppağ : Malzemesi taştan eşya 3/21

-I-

ıciĥ : Azcık 1/43

ıramazan : Ramazan 21/311

ırāmetlik : Rahmetlik 4/21

ıras : Rast 22/19

ıręaT : Irgat 2/61

ıııcaĥ : Sıcak 19/62

ız : AZ 14/14

-İ-

ilā : İlahi 13/15

ilâzım : Lâzım 19/76

ilet- : Götür- 18/2

ilimon : Limon 19/47

ilkindiledî : İkinci vakti 21/29

ilkoğul : İlkokul 14/2

imekle- : Emekle- 14/15

insan_ârşî : İnsana karşı 9/149

îtisat : İktisat 21/261

-K-

kaîd : Kâğıt 14/4

keleş : Güzel 1/50

kerme : Hayvan dışkısından yapılan yakıt 2/73

kirmen : Yünü ip yapma işi 3/22

künde : Her gün 21/173

-L-

löküs : Lamba 1/93

-M-

mâ : Ev yapmada kullanılan büyük ağaç 26/239

madinis : Maydonoz 23/83

maḥam : Makam 12/160

maḥas : Makas 19/17

mākeme : Mahkeme 17/20

mapis : Hapishane 16/55

māsül : Mahsul 22/48

memmet : Mehmet 20/143

menter : Mantar 9/3

meşur : Meşhur 24/23

meyrem : Meryem 18/25

mıntıha : Mintıka 17/17

mıstafa : Mustafa 16/54

mida : Mide 21/19

möhtec : Muhtaç 21/138

mökemmel : Mükemmel 19/45

mölene : Mevlana 3/42

múnafıh : Münafık 20/119

mustābeyli : Mustafabeyli 20/1

mutlaḥa : Mutlaka 13/29

mühendiz : Mühendis 22/49

müsefir : Misafir 10/10

-N-

naāl : Nasıl 21/119

nahal : Nasıl 12/155

naḥı̄ş : Nakış 18/21

narpuz : Yarpuz 9/142

nazzikce : Nazikçe 20/12

neçi : Ne 21/6

nenuñ_uçu : ne için 16/65

noḥta : Nokta 23/89

noūt : Nohut 9/27

nũrmał : Normal 19/116

-O-

oḥul : Okul 26/237

ōlaḥ : Oğlak 26/429

ōlan : Oğlan 23/71

ōrat : Avrat, kadın 1/55

oḥlā : Oklava 1/83

oncāz : Zavallı 1/1

oūc : Avuç 9/107

-Ö-

ōēl : Evvel 26/328

ōgü : Övgü 8/46

ōğ : Ev 19/155

ōlen- : Evlen- 16/41

ōra : Rūya 21/199

ōretmen : Öğretmen 26/110

ōtōn : Dūnden bir gūn ōnceki gūn 9/29

ōūt : Őğūt 26/334

ōv : Ev 1/17

-P-

paḥır : Bakır 4/18

paḥırcā : Bakır su kabı 9/90

paḥla : Fasulye 4/2

paḥlō : Baklava 20/67

patanisli : Patatesli 21/188

penselen : Penisilin 21/236

Pıçaḥ : Bıçak 19/5

pilō : Pilav 16/22

pūsū : Kedi 11/64

-S-

saān : Tabak 5/24

sabā : Sabah 14/26

sālamlaḥdır- : Sađlamlaḥtır- 19/141

seēr : Seher vakti 8/63

seydel_āḥa : Seydel Ayḥe 21/105

sıḥ- : Sık- 5/4

sūr : Sığır 26/311

sini : Baklava 1/62

sīri : Sivri 22/36

soān : Soğan 22/24

soḥ- : Sok- 14/36

soūma : Soğuma 23/88

sōra : Sonra 26/88

sō- : Sev- 13/46

sōēb : Sevap 3/44

sōgūlü : Sevgili 8/7

sōgūsüz : Sevgisiz 18/12

sülümán : Süleyman 16/41

-Ş-

şaPlaḥ : Tokat 21/284

şeēt : Şehit 8/82

şeēle : Şöyle 21/63

şelek : Deste 9/40

şinnikle- : Tahıl ölçeği ile ölçmek 2/65

şo : Şu 13/36

şōle : Şöyle 2/94

-T-

tabırcı : Taburcu 21/226

taħır : Takır 19/141

taħsi : Taksi 21/222

tāsiyan : Tansiyon 21/21

tāslim : Teslim 13/10

tatanos : TetenoZ 21/144

tıħlım : Tıklım 26/115

tırPan : Biçici alet 2/60

tikme : Dikme 26/172

toħdor : Doktor 21/72

toħlu : Büyük koyun 2/27

torpaħ : Toprak 26/425

toūm : Tohum 24/26

-U-

ufāccıħ : Ufacık 21/231

ūraş- : Uğraş- 19/147

uzaħ : Uzak 16/5

-Ü-

üsüūn : Hüseyin 21/241

-V-

vasayıt : Vesait 24/35

-Y-

yāmır : Yağmur 9/108

yannama : Yanlama 19/21

yannıḥ : Peynirin geçici basıldığı keçi derisi 26/194

yapraḥ : Yaprak 13/20

yayhalı : Yahyalı 16/45

yazzıḥ : Yazık 19/155

yeēn : Yeğen 26/61

yıḥa- : Yıka- 5/11

yoh : Yok 14/1

yoḥarī : Yukarı 22/5

yōru : Yavru 9/16

yoūT : Yahut 2/7

yuāḥ : Yuvak 24/322

yūārlak : Yuvarlak 19/107

yumaḥ : Yumak 2/71

yumırta : Yumurta 19/87

yumruḥ : Yumruk 22/136

yu- : Yıka- 21/61

-Z-

zaār : Herhalde 12/66

zahra : Buğday 22/22

zati : Zaten 20/130

zeēr : Zehir 26/365

zoāllı : Zavallı 19/156

zövk : Zevk 16/47

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, soyadı : Yusuf DAĞCI
Uyruğu : Türkiye (TC.)
Doğum Tarihi ve Yeri : 1 Ağustos 1978 / Yahyalı (KAYSERİ)
Medeni Durumu : Evli
Tel : 0505 647 26 74
e-posta : y_d_38 hotmail.com
Yazışma Adresi : Yahyalı Anadolu Lisesi, 100.Yıl Mah. 38500
Yahyalı / KAYSERİ

EĞİTİM

Lisans : Niğde Üniversitesi TDE Öğrt. 1999
Lise : Yahyagazi Lisesi 1995

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2011-2012	Yahyalı Anadolu Lisesi (KAYSERİ)	Öğretmen
2008-2011	Yahyalı İHL (KAYSERİ)	Öğretmen
2007-2008	Yahyalı EML (KAYSERİ)	Öğretmen
2006-2007	Develi EML (KAYSERİ)	Öğretmen
2004-2006	Gölcük ÇPL (NİĞDE)	Öğretmen
2001-2004	Aksaray Fen Lisesi (AKSARAY)	Öğretmen
1999-2001	Bağlama İÖO (NİĞDE)	Öğretmen

YABANCI DİL

İngilizce

